

SZÍN

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

Jövőt formáló közösségek

Impresszum

SZÍN – KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS FOLYÓIRAT

Kiadja a Nemzeti Művelődési Intézet

Főszerkesztő, felelős kiadó:

Nagy Edina

Megjelenik évi négy alkalommal

Szerkesztőbizottság:

Dr. Juhász Erika, Éles Krisztina,
Farkas Rebeka, Kiss Beatrix, Mihalcsik Márta

Szerkesztő:

R. Simor Katalin

Szerkesztőség bejegyzett székhelye:

6065 Lakitelek, Szentkirályi út 2.

Levelezési cím:

6065 Lakitelek, Pf. 53.

Honlap: <https://nmi.hu/>

E-mail: szin@nmi.hu

A lap megrendelhető:

<https://webshop.aszakkor.hu/>

Tervezőgrafikus:

Kovács Krisztián

Nyomda:

GyomaPress Kft.

ISSN 1416-6925 (nyomtatott)

ISSN 2416-1004 (online)

Tartalom

2025. AUGUSZTUS

5 Nagy Edina ügyvezető köszöntője

I. TÍZ ÉVES A PAJTASZÍNHÁZ

8 Rólunk mondták

10 **Pető Lilla – Dr. Ponyi László:** Közösségi színpad – Pajtaszínházi kutatás

14 **Virág Zsuzsa – Nádasiné Barta Ibolya:** Nagyszülőről unokára szállt a stafétabot

II. TUDÁSUNKKAL KÉZEN FOGVA

20 **Farkas Rebeka:** Szakkörökön innen és túl – Közösségformálás a Teleki Magyar Házban

24 **Doroszi Judit – Éles Krisztina:** Szak 24 Kör – Vasi SzakkörMaraton

28 **R. Simor Katalin:** Az égig érő fenyők földjén – ASzakkör program Lisznyón

30 **Mihalcsik Márta:** Sorsközösségben – „A szeretet programja”

34 Kultúra határok nélkül – Értékek és hagyományok

40 **Molnár György:** Szakkörök a Kárpát-medencében – Partnerségi találkozó és külhoni kiállítás Lakiteleken

44 **Zsjak Ágnes:** Közösségben alkotni lélekemelő – Tovább bővül a kínálat az „ASzakkör” programban

III. KUTATÁSI PROGRAMOK A KÖZMŰVELŐDÉSBN

48 **Dr. Juhász Erika – Dr. Márkus Edina – Bozsek-Hadházi Rita Kata:**

A szakma megerősítéséért – A Közművelődési Tudományos Kutatási Program eddigi eredményei

54 **Kuglics Gábor:** Egyesületi adatbázis a közösségek és a történelmi emlékezet szolgálatában

58 **Dr. Juhász Erika – Farkas Éva – Lukáts Melinda:** KultStat újratöltve

62 **Dr. Juhász Erika – Dr. Márkus Edina – Bozsek-Hadházi Rita Kata:** Az OTDK és a közművelődési kutatások

IV. ÉLETUTAK, PÁLYAKÉPEK

68 **Harangozó Imre:** „Bokrétába kötögetem vala...” – Halász Péter agrármérnök, néprajzkutató pályaképe

72 **Dr. Gálboryné Manninger Zsuzsanna:** A hagyomány továbbörökítése a gyermeknevelés és közösségépítés szolgálatában – a Manninger testvérek koreográfusi életműve

78 **Gyöngy Péter:** A mindenséggel mért emberség – Újratanulni saját anyanyelvünket

80 **Nagy Andrea Rita:** A követ hajlító ember – Kígyós Sándor, a polihisztor népművelő

V. MESE ÉS KÖZÖSSÉG

- 86 **Muliter Mariann – Pete Nikoletta:** Közösségi mese – Közösségfejlesztési innovációs mintaprogram
- 90 **Harangozó Imre:** Volt egy öreg király a tündér világba'...
– Gondolatok, meglátások az új erőre kapó meseírás és mesemondás kapcsán
- 92 **Muliter Mariann – Pete Nikoletta:** Sikertörténet a közösség erejével
– Eredményesen zárult a Közösségi mesék mintaprogram

VI. VISSZATEKINTŐ A XXI. STRATÉGIAI KONFERENCIÁRA

- 98 **Éles Krisztina:** Élményszerű hétköznapiak – Az időskorúak, mint célcsoport és mint szövetségeseik
- 100 „Az élet szolgálata nem korhoz kötött” – Közösségi támogatás az aktív idősödésben
- 104 **Éles Krisztina:** Időskorban közösségben, aktívan
– Jógyakorlat-cserebere a Stratégiai Konferencia szakmai műhelyeiben
- 106 **Dr. Juhász Erika:** Szépkorúak szép számban Európában
- 112 **Dr. Habil. Fülöp Tamás:** Korbarát Egyetemek a kapcsolatépítés útján
– Közép-Európai Szenior Egyetemek Hálózata az aktív és pozitív idősödés támogatásáért

VII AKTUALITÁSOK, AJÁNLÓK

- 118 **Mihalcsik Márta:** „Az ég nem a csillagoknál kezdődik, hanem a fűszálak hegyénél” – Megelevenedett Jókai metaforák
- 122 **Marksz Levente – Éles Krisztina:** Találkozások tehetséggel, közösséggel
– a TehetségPaletta Program első évének tapasztalatai
- 124 **Gyányi István – Ráczné Fekete Ilona:** A jó közművelődési szakember is holtig tanul
- 127 Jókai emlékévé 2025
- 128 Jókai 200: Alkotásokban él tovább az író öröksége
- 129 Jókai ízei a Gasztrobuszban
- 130 Lezárult a jelentkezés a 2025. évi minőségfejlesztési pályázatokra
- 131 TehetségPaletta Program – Amatőr művészeti találkozók a Kárpát-medencében
- 132 Teleki Emlékplakettel ismerték el a Nemzeti Művelődési Intézet munkáját
- 133 Sikeres évadot zárt az „ASzakkör” Mintaprogram a szakképzésben
- 134 Erőhívás és erőadás

„A közösség nem cél, hanem forrás.
Belőle nő ki minden, ami maradandó.”

(Beke Pál)

Közösség és kultúra: az összefogás ereje a közösségi művelődésben

Kedves Olvasó!

A közösségi művelődés világa folyamatosan változik, alakul és formálódik, miközben egy dolog állandó: az emberi kapcsolatok ereje. A SZÍN Közösségi Művelődés folyóirat legújabb duplaszámában olyan kezdeményezéseket, történeteket és kutatásokat mutatunk be, amelyek a közösségi művelődés erejét és jelentőségét bizonyítják. Azok a jógyakorlatok kerülnek fókuszba, amelyek megmutatják, hogy milyen országos jelentőségű, maradandó értékek születhetnek amikor az intézmények, közösségek és szakemberek közös célért együtt dolgoznak.

A közösségi művelődés egyik legszebb és legelőbb példája a Pajtaszínházi Program, amely idén ünnepelte fennállásának tizedik évfordulóját. Ez nem csupán egy évforduló, hanem egy hatalmas közösségi és kulturális siker bizonyítéka. Mára ez a program nem csak egy kulturális projekt, hanem egy országos mozgalom, amely közel kétszáz településen keltette életre a közösségi, amatőr színház varázsát. A program célja a vidéki színházi hagyományainak felelevenítése mellett a helyi közösségek erősítése, a közös alkotás örömeinek megélése, a generációk közötti párbeszéd elősegítése és a helyi identitás erősítése.

A jubileum azonban nemcsak a visszatekintésről szól, hanem arról is, hogy mit üzen számunkra ez a tíz év. Bizonyíték arra, hogy amikor a kulturális intézmények összefognak, közös célt tűznek ki, akkor országos, sőt Kárpát-medencei, értéket teremtő programok kelhetnek életre.

Jelen lapszám másik meghatározó fókusza a Nemzeti Művelődési Intézet XXI. stratégiai konferenciájának témája, amely a közösségi művelődés jövőjét formáló egyik legmélyebb és legnemesebb társadalmi kérdésére világít rá: az időskorúak méltó és aktív jelenlétére a közösségi élet színterein. A konferencia előadásai, párbeszédei és az ott bemutatott példaértékű gyakorlatok mind azt a közös meggyőződést tükrözik, hogy egy közösség csak akkor lehet igazán teljes, ha benne helyet és hangot kap az élettapasztalat, a bölcsesség és az idősebb személyek élő tudása. Ők nem a múlt tanúi, hanem a jelen alakítói és a jövő letéteményesei.

Ez a lapszám tehát egyszerre ünnepel és tervez. Emlékezik és ösztönöz. Megidézi a megtett utat, és biztatást ad mindannyiunknak, hogy az elért eredményekből építkezve közösen, felelősséggel, összefogással és hittel formáljuk tovább a közösségi művelődés jövőképét.

Folyóiratunk célja, hogy teret adjon a hagyományok és az innováció találkozásának, bemutassa a kultúra közösségformáló hatását, és inspirációt nyújtson mindazoknak, akik hisznek a közösségi művelődés értékteremtő szerepében.

Bízunk benne, hogy kiadványunk hasábjai inspirációt nyújtanak, és új gondolatokat ébresztenek arról, hogyan formálhatjuk együtt a közösségi művelődés jövőjét.

Köszönöm, hogy figyelmükkel, elkötelezettségükkel és kíváncsiságukkal részesei ennek a közös útnak!

Nagy Edina
Ügyvezető

Tíz éves a Pajtaszínház

I.

Rólunk mondták

Őszintén mondhatom, hogy nagyon jó hangulatban zajlanak a próbáink, kiváló csapat kovácsolódott össze a program során, akikkel szívesen találkozunk nemcsak a próbákon, hanem egyébként csak beszélgetni is örömmel összejövünk. Egy igazi foktői darabbal készültünk, ami igazán a miénk, bemutatja településünk múlt századának életét és mi ezért is szerettünk volna ezzel színpadra állni.”

Battáné Pálfi Erzsébet rendező (Foktó)

„Harsány község életében 1970-ben jelent meg először a pajtaszínház gondolata, amelyet a település prominens személyei egyből felkaroltak és gyorsan a közösségi élet egyik fénypontjává vált ez a csoport. A Pajtaszínházi Programnak köszönhetően ismét alakult egy amatőr színjátszó közösség Harsányban, hasonló értékek és szerepek mentén. A X. Pajtaszínházi Szemle azért is különleges számomra, mert számos egykori színjátszó is jelen van rajta. Az, hogy a pajtaszínház újraéledt és az unokáim is részesei lehetnek ennek a közösségépítő folyamatnak, amelynek jómagam is tagja voltam fiatalként, óriási hatással bír rám, hiszen tovább élnek hagyományaink.”

Bihari Lajosné nyugalmazott polgármester (Harsány)

„Nagy izgalommal vártuk a próbákat, hiszen kimozdultunk a hétköznapi rutinjainkból és új dolgokkal foglalkoztunk, még hozzá nagy örömmel. Egy Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei kistelepülésről, Harsányról érkezünk, így számunkra óriási dolog volt fellépni Budapesten, a Nemzeti Színházban”

Hazadiné Szilvási Mária csoportvezető (Harsány)

„Gyermekekkel már korábban is foglalkoztunk, de a Pajtaszínházi Program hatására kiegészültünk felnőtt színjátszókkal is. Az eleje egy kicsit dőcögösen indult, de büszkén jelenthetem, hogy rövid határidőn belül sikerült nagyon gördülékenyen együtt dolgoznunk. Nem kis feladat nagyközönség előtt színt vallani az elmúlt hónapok kemény munkájáról. Véleményem szerint minden résztvevő számára, sőt számunkra csoportvezetők, segítők számára is hatalmas dolog ez, hogy egy amatőr csoport odáig eljuthat, hogy egy ilyen illusztris helyen, a Nemzeti Színházban adhat elő egy produkciót.”

Zayzon Csaba csoportvezető (Iváncsa)

„Már több mint ötven éve megszűnt Hajdúbagason az egykor nagy múltra visszatekintő színjátszás. Éppen ezért nagy örömmel üdvözlöttük a Pajtaszínház Programot, egyből én is, alpolgármester úr is és megannyi lelkes amatőr színjátszó vetette bele magát a próbafolyamatokba. Darabunkban olyan eseményeket mutatunk be, amelyek több százéves hagyományra tekintenek vissza településünkön.”

Szabó Lukács Imre polgármester, csoporttag (Hajdúbagós)

„A csoportunk összetétele a társadalmat reprezentálja, hiszen a nagymamától a kisgyermekig minden korosztály képviselteti magát, sőt számos család is tagja közösségünknek. Rengeteg civil szervezet található Rimócon és valamilyen szinten mindegyik érintett volt a darab összeállításában, ami természetesen a település életéhez köthető. A jövőre tekintve szeretnénk tevékenységünket folytatni és új darabokat betanulni.”

Paluch Norbert csoporttag (Rimóc)

Foktő

Harsány

Ivánca

Hajdúbagos

Rimóc

PETŐ LILLA – DR. PONYI LÁSZLÓ

Közösségi színpad

– Pajtaszínházi kutatás

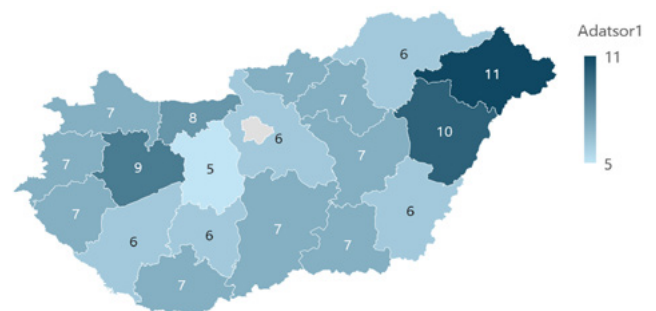
A kultúra hidat épít az emberek között, és ezt mi sem bizonyítja jobban, mint a Pajtaszínház Program. A Nemzeti Művelődési Intézet és a Magyar Teátrumi Társaság által létrehozott kezdeményezés egy évtizede alatt olyan kulturális mozgalommá nőtte ki magát, amely nemcsak a színházi kultúrát hozta közelebb a vidéki településekhez, hanem a helyi közösségek megerősítésében is kulcsszerepet játszott. De hogyan mérhető egy ilyen program hatása? Erre kereste a választ a Pajtaszínház Program jubileumi évfordulója kapcsán készült kutatás, amely átfogó képet nyújtott a Program eredményeiről.

A KUTATÁS HÁTTERE ÉS CÉLJAI

A Pajtaszínház Program egyik legnagyobb érdeme, hogy a helyi színjátszási hagyományokat és a közösségi kulturális életet éleszti újra. 2024-ben, a Program tizedik évfordulója kapcsán a Nemzeti Művelődési Intézet vizsgálatot indított, hogy felmérje a Programban részt vevő csoportokat és elemezze a települések kulturális életére gyakorolt hatását. A vizsgálat célja kettős volt, egyrészt mérni a Pajtaszínház hatását a helyi közösségekre, az életminőségre és a kulturális aktivitásokra, másrészt feltárni a csoportok fenntarthatóságát, illetve azokat az akadályokat, amelyek a hosszú távú működést veszélyeztethetik.

A kutatás 2024 júliusa és decembere között zajlott a Nemzeti Művelődési Intézet Szakmafejlesztési Igazgatósága Kutatási Központja koordinálásában.¹ A vizsgálathoz kérdőíves adatgyűjtést végeztünk és fókuszcsoportos interjúkat készítettünk. A kérdőíves felmérésben 136 színjátszó csoport vett részt, ami a Programban résztvevők 71,5%-os lefedettségét biztosította. Az online kérdőív átfogóan vizsgálta a résztvevők demográfiai összetételét, a Program hatásait és a fenntarthatóság követelményeit. A fókuszcsoportos interjúkon 24 csoportvezető osztotta meg történeteit, tapasztalatait és jövőbeli terveit az ország három pontján. A beszélgetések segítettek elmélyíteni a kérdőíves felmérés közösségi dimenzióját, illetve rávilágítottak a színházi alkotófolyamat szubjektív eredményeire is.

Kérdőíves kitöltők vármegyei megoszlása

¹ A kutatásban részt vett Dr. Juhász Erika szakmafejlesztési igazgató, Dr. Poni László kutatási központvezető, Pető Lilla országos kutatási koordinátor, Kuglics Gábor és Juhász-Nagy Ibolya kutató-fejlesztő munkatársak.

A KÖZÖSSÉG EREJE GENERÁCIÓKON ÁT

A kutatás egyik legfontosabb megállapítása, hogy a Pajtaszínház Program rendkívül erős közösségi hatással bír. A résztvevők 79%-a szerint a Program javította a közösségen belüli kapcsolatokat, erősítette az összetartozás érzését, és hozzájárult a helyi identitás építéséhez.

A Program egyértelmű sikere a generációk közötti áthidaló szerepe. A kutatás résztvevőinek 70%-a kiemelte, hogy a Pajtaszínház Program segítette a fiatalabb és idősebb korosztályok közötti kommunikációt és összefogást. Az ilyen kapcsolatok nemcsak a színpadon, hanem a mindennapi életben is erősítik a helyi társadalmat.

A helyi történetek, népszokások és kulturális hagyományok feldolgozása szinte minden csoportnál kulcsszerepet kapott. Egy fókuszcsoporthoz tartozó interjú résztvevője így fogalmazott: „Az előadásaink nemcsak szórakoztattak, hanem visszaadták a közösségnek a saját történeteiket.” A kutatás eredményei rámutattak, hogy a csoportok kétharmada tovább folytatta működését a Pajtaszínházi Szemlét követően, sőt a megmaradó csoportok 29%-ánál tagbővülés volt tapasztalható, ami a Program pozitív hatását is megmutatja.

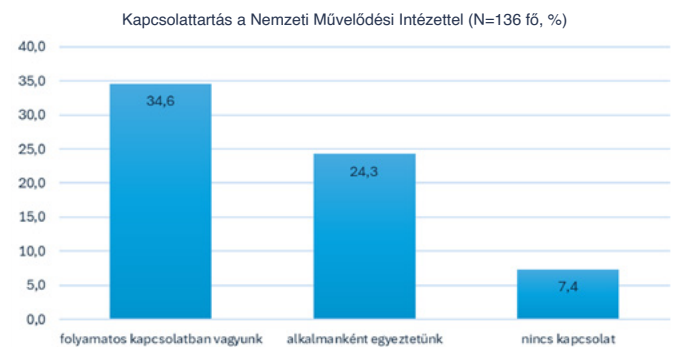
A NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET SZEREPE

A Pajtaszínház Program sikere mögött kiemelkedő szerepet játszik a Nemzeti Művelődési Intézet, amely nemcsak a Program szakmai irányítását biztosítja, hanem folyamatos támogatást nyújt a színjátszó csoportok számára. Az Intézet munkatársai országos és vármegyei szinten egyaránt jelen vannak, segítve a csoportok toborzását, mentorálását és az előadások szervezését. Az Intézet mentorhálózata nemcsak szakmai tudást, hanem motivációt is ad a csoportoknak, hozzájárulva a Program hosszú távú fenntarthatóságához.

„Jó az is, ha alulról szerveződik valami,
de néha nagyon jó, ha felülről megpiszkálják a dolgot,
mert a közösségek is elfáradnak.
(...) Kellenek ezek a kis motivációs injekciók.”

(Idézet a fókuszcsoporthoz tartozó interjúkból)

A kutatási eredmények azt mutatják, hogy az Intézet kapcsolattartása a csoportokkal folyamatos és hatékony: a válaszadók 34,6%-a jelezte, hogy rendszeres kapcsolatban áll az Intézet munkatársaival, és további 33,1% alkalmanként egyeztet velük. Ez az aktív jelenlét biztosítja, hogy a csoportok megkapják a szükséges támogatást és útmutatást.

A SEGÍTŐK SZEREPE

A Pajtaszínház Program egyik kulcsfontosságú tényezője a helyi és országos szinten megvalósuló támogatás, amelyet a különböző segítők nyújtanak. A közösségi szintek és közművelődési intézmények a csoportok 27,3%-ánál játszanak vezető szerepet az infrastruktúra és a próbalehetőségek biztosításában. Az önkéntesek szintén meghatározó szerepet töltenek be a Program működésében. A helyi közösség tagjai gyakran segítenek a szervezésben, az előadások lebonyolításában, vagy éppen kreatív ötleteikkel hozzájárulnak a csoportok sikeréhez. Ezenkívül a települési önkormányzatok, civil szervezetek és helyi vállalkozók is hozzájárulnak a csoportok támogatásához, akár anyagi, akár logisztikai segítséget nyújtva. A különböző szereplők pedig együttesen alkotják azt a hálózatot, amely nélkülözhetetlen a Program fenntarthatóságához.

Kékesei Pajtaszínház

KÖVETKEZTETÉSEK

A Pajtaszínház Program kutatása egyértelműen rávilágított a kezdeményezés sokrétű pozitív hatásaira. A Program erősíti a helyi közösségeket, új lendületet ad a kulturális hagyományok ápolásának, és hidat képez generációk között. A Pajtaszínház Program nemcsak kulturális, hanem szociális szempontból is kiemelkedő jelentőséggel bír.

„A helyi történetek színpadra állítása nemcsak a közönségnek, hanem nekünk is élmény volt: megtanultuk jobban becsülni azt, ami a sajátunk.”

„A Program során megtanultuk, hogyan dolgozzunk csapatban, és hogyan hozunk létre valami értékeset közösen.”

(Idézetek a fókuszcsoporthoz tartozó interjúkból)

A kutatás eredményei azt is mutatják, hogy a helyi színi-játszás nemcsak művészeti értéket teremt, hanem erősíti a közösségek belső kohézióját és a generációk közötti kapcsolatokat. Továbbá ezek a hatások tovább gyűrűződnek, így a segítő hálózat is erősödik, a kultúra iránti elkötelezettség magasabb szinten van jelen és számos együttműködést generál. A Pajtaszínház Program közösségi dimenziója messze túlmutat a színház falain: a résztvevők számára a kreativitás, az összetartozás és a helyi identitás építésének kiemelkedő forrásává vált. E Program támogatása nemcsak a színházkultúra, hanem a vidéki Magyarország közösségi jövőjének szempontjából is megkerülhetetlen.

Kékesei Amatőr Színi Társulat

PETŐ LILLA

A Debreceni Egyetemen végzett kulturális mediátorként, jelenleg a Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Iskola másodéves hallgatója. 2018 márciusától a Nemzeti Művelődési Intézetnél dolgozik, először, mint módszertani referens a Pest Megyei Igazgatóságon, 2020 júniusától a megyei igazgatói pozíciót töltötte be. 2021 februárjában felkérést kapott, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet központjában Lakitelken vezesse a Hálózati Központot, melyben elsődleges feladata a 19 megyei igazgatóság módszertani segítése, országos szakmai mintaprogramok kidolgozása, mint a joggyakorlaton és az a szakkör felületek is. 2023 óta országos kutatási koordinátorként dolgozik az Intézetnél. 2013 óta tevékenykedik köz-művelődési intézményekben, tapasztalatait projektmenedzsment, ifjúságsegítés, programstruktúrák kialakítása és fejlesztése területén szerezte.

DR. PONYI LÁSZLÓ

Történelem, filozófia szakos tanári, népművelői és igazgatásszervezői végzettséggel rendelkezik. Közművelődési szakértő, a neveléstudomány doktora. 2013 óta lát el különböző feladatokat a Nemzeti Művelődési Intézetben, jelenleg az Intézet Szakmafejlesztési Igazgatósága Kutatási Központjának a vezetője, tudományos kutató. Az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar egyetemi adjunktusa. Harminc éve dolgozik a közművelődés különböző szakmaterületein és oktat a felsőoktatásban. Tíz éve a Közművelődési Akkreditációs Bizottság és hét éve a Kulturális Szemle Online Tudományos Folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. 2021-től az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Andragógia Albizottság tagja. Tagja továbbá a Magyar Közösségépítők Értékszövetsége Egyesületnek, korábbi elnöke, jelenleg elnökségi tagja az Egri Nagycsaládosok Egyesületének, az Egri Kálvin Ház Alapítvány kuratórium tagja. Szakértői és kutatási területei: kultúra és közigazgatás, a kultúra intézményrendszere, változásai a rendszerváltást követően, kulturális és társadalmi tőke a közösségi művelődésben, mozgóképkultúra.

VIRÁG ZSUZSA – NÁDASINÉ BARTA IBOLYA

Nagyszülőről unokára szállt a stafétabot

Ősi hagyományokat hívott életre a Pajtaszínházi Program Kékcсэн, az amatőr csoport megalakításával a polgármester asszony nagymamája nyomdokaiba lépett. Ahogy a múltban, a társulat napjainkban is a helyi kulturális élet meghatározó, szerves részeként van jelen a településen.

Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye kistépelülésén, Kékcсэн 2015 óta működik a Kékcsei Amatőr Színjátszó Társulat. A csoport tevékenységét a település polgármestere, Szekeres Katalin szívügyének tekinti, ami nem véletlen, hiszen évtizedekkel ezelőtt nagymamája hívta életre az első helyi színjátszó csoportot.

A színjátszás hagyománya mély gyökerekkel rendelkezik, hosszú múltra tekint vissza a településen, már az 1940-es évektől kezdődően több mint 30 éven keresztül működött folyamatosan színjátszó társulat Kékcсэн. A csoportot a jelenlegi polgármester asszony nagymamája – a helyi tanítónéni – hozta létre, aki elhivatottan minden évben új darabot tanított be a csoportnak. Az előadások rendszerint nyaranta debütáltak, nemcsak a helyi közönség, hanem a környező települések legnagyobb öröme, hiszen a csoport – felejtetetlen élményeket okozva és szervezve – megyei turnéra indult.

Az előadásokból befolyó összeget mindig a falu fejlesztése érdekében, valamilyen nemes célra fordították. Így őrzi az emlékezetes színházi előadások és a közösségi összefogás emlékét az az első cserépkályha is, amelyet a katolikus iskolába építettek.

Kékcсэн az amatőr népi színjátszás kimagasló, színes közösségi életet teremtett már több mint 70 évvel ezelőtt is, így a polgármester asszony érdeklődését azonnal felkeltették a Pajtaszínház Program részletei. A helyiek örömmel támogatták egy csoport megalakulását, hiszen sokukban élénken élt még gyerekkoruk nyarainak meghatározó élménye, a színházi estek. A csoport a Magyar Teátrumi Társaság és a Nemzeti Múvelődési Intézet támogatásával, valamint Rák Zoltán színművész mentorálásával 2015-ben kezdte meg a felkészülést egy színvonalas darab bemutatására.

Az amatőr társulat szívvel-lélekkel vetette bele magát a próbafolyamatba, amely bőven túlmutatott a darab megtanulásán, hiszen igazi települési és országghatáron átívelő összefogásokat eredményezett. A darabhoz szükséges díszletet maguk a színjátszók készítették és festették, saját elmondásuk szerint ez volt az a tevékenység, amely a leginkább összekovácsolta őket.

Az előadás során használt jelmezeket pedig a székely testvértelepülésük varrónői készítették el számukra. A külhoni falu asszonyai mérhetetlen szeretettel és buzgó odaadással varrták a fellépőruhákat, ezzel is támogatva a kékcsei csapatot, erősítve a két település kapcsolatát.

Az amatőr társulat bemutatkozása 2016-ban, a Pajtaszínházi Szemlén akkora sikert aratott a Nemzeti Színházban és a helyiek körében is, hogy mai napig aktívan és sikereket halmozva, töretlenül működnek. Egykori mentoruk is gyakran visszajár a településre, szíven viseli a kis csoport sorsát.

Jelenleg a Kékcsei Amatőr Színjátszó Társulatot 4 hölgy és 2 férfi alkotja, akik a hétköznapi életben egyszerű emberek, a legkülönbözőbb munkahelyeken dolgoznak, a vasúttól a kórházon át, az iskoláig. Ennek ellenére a társulat próbáin és előadásain mindig jelen vannak, ezzel is kifejezve, mennyire fontos számukra a csoport és azok az eredmények, amelyekért dolgoznak. Az évek során a helyiek körében annyira népszerűvé vált a színjátszó társulat, hogy a településen működő közösségek is csatlakozni szerettek volna valamilyen formában. Így történt tehát, hogy a társulat kiegészült a Kékcsei Asszonykórus tagjaival, valamint a Borvirágok Egyesülettel, melynek tagjai képzett zenészek. Az amatőr színjátszók előadásait fantasztikusan kiegészíti az ének- és zeneszó,

az így előadott darabok színészek, egyediek, közönségszerencsések. A „Déryné hadművelet, avagy a tészta nem étel, a sör nem ital, a medve nem játék!” című előadásukkal bejárták Erdélyt, számtalan felvidéki települést, Felsőszelítől Gömörig, valamint Magyarország településeit, Mátészalkától Viszákig.

A Kékcsei Amatőr Színjátszó Társulat sikerét és eredményeit olyan neves Kossuth- és Jászai-díjas érdemes művész is elismerte, mint Szarvas József. Az elismerő szavak mellett meghívta a csoportot Viszákra, ahol a Viszáki Kaszás Attila Pajtaszínházban való fellépésük és a találkozónak köszönhető ismeretségek, barátságok örökre lekötelezték őket a népi színjátszás mellett. Hazaérve azonnal belekezdtek a viszáki pajta kékcsei „kistésvérének” tervezésébe. A pályázati forrásból megépült pajta érdekessége és különlegessége, hogy falazatát a régi iskola téglái alkotják. Az ünnepélyes keretek között átadott Pajtaszínház ad otthont ma is számos kulturális előadásnak és helyi rendezvénynek.

Kékcsén a kulturális élet újjáéledt a jelenlegi színjátszó csoport megalakításával. Az azóta is működő színjátszókkal sikerült feléleszteniük a rég elfeledettnek hitt helyi színjátszást, amelyre a csoport tagjainak épp olyan nagy szükségük van, mint a nézőközönségnek, a falusi embereknek.

A helyiekben valóban erős érdeklődés alakult ki a színházi előadások iránt, folyamatos igény van arra, hogy nagyobb darabokat is megtekinthessenek helyben. A polgármester asszony a lakosok ezen kívánságát lehetőségeihez mérten igyekszik minél inkább teljesíteni. A Déryné Programot kihasználva például számottevő előadás jutott már el a kékcsei közönséghez. Mindig teltházzal, felejthetetlen sikerrel zárulnak az ilyen jellegű programok. A polgármester és a színtársulat jövőbeni célja, hogy az utánpótlás biztosítása érdekében egy gyermek színjátszó csoport is létrejöjjön a településen, valamint egy új darab színpadra állítása is terveik között szerepel. Ezáltal még színesebbé válhat a kulturális paletta Kékcén.

Szekeres Katalin polgármester asszony mindenkinek szívből ajánlja, sőt inkább javasolja, hogy hozzon létre egy színjátszó közösséget saját településén, hiszen működésükben nemcsak a tagok lelik örömeiket, hanem a falu egész lakossága egy nagy közösséggé alakul az előadások, valamint az utána történő beszélgetések, programok alkalmával.

„Csatlakozzon mindenki bátran ehhez a szép és nemes célhoz!” – mondta a polgármester mosolyogva – „Minden fáradozást megér az emberek arcára kiülő boldogság az előadások után, minket színészeket, társulattagokat pedig büszkeséggel és kimeríthetetlen energiával tölt fel a hétköznapokban. Ez a legszebb cél.”

Szekeres Katalin polgármester

NÁDASINÉ BARTA IBOLYA

Módszertani referens, vármegyei igazgatóhelyettes. 2007-ben művelődésszervező szakon szerzett diplomát a Nyíregyházi Egyetemen. Több mint tíz éves postai érdekképviseleti munka után, közművelődési érdekeket képvisel a Nemzeti Művelődési Intézet Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Igazgatóságán és annak hatáskörében, a vármegyében. Belépése óta szívügyének tekinti a Pajtaszínházi csoportok támogatását, aktívan vesz részt az „ASzakkör” Program közösségeinek segítségével. Kulturális statisztikai koordinátorként maximális segítséget nyújt az adatszolgáltatók részére jelentéseik helyes kitöltésében.

VIRÁG ZSUZSA

a Debreceni Egyetem Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszékén 2023-ban kulturális közösségsszervezőként (BA), 2025-ben pedig kulturális mediátorként (MA) diplomázott. 2024 januárjától dolgozik a Nemzeti Művelődési Intézetnél, 2024 júliusa óta pedig a Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Igazgatóság igazgatója.

Nemzeti Művelődési Intézet

NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET

Hagyomány. Érték. Közösség.

nemzetimuvelodesiintezet

nmi.hu

Tudásunkkal kézen fogva

III.

FARKAS REBEKA

Szakkörökön innen és túl

– Közösségformálás a Teleki Magyar Házban

A nagybányai Teleki Magyar Ház több mint két évtizede meghatározó szereplője a helyi és regionális magyar közösségi életnek. Az intézmény nemcsak programokat kínál, hanem biztonságos, inspiráló közeg is teremt, amelyben újabb és újabb közösségek születnek. Az elmúlt negyedszázad alatt a Ház foglommá vált Nagybányán és környékén: közösségi tér, alkotóhely, találkozási pont és szellemi otthon is egyben.

A nagybányai Teleki Magyar Ház munkájáról, a szórványközségben betöltött szerepéről és az ASzakkör program közösségformáló hatásáról beszélgettem Dávid Lajossal, az intézmény vezetőjével és feleségével, Markó Hajnallal.

ÉRTÉKET TEREMTŐ PROGRAM

Farkas Rebeka (FR): A Teleki Emlékplakett a Kárpát-medencei magyar kulturális élet egyik kiemelkedő közösségi elismerése. Kérem, mutassa be röviden a Teleki Emlékplakett történetét. Milyen célból alapították és kik vehetik át ezt az elismerést?

Dávid Lajos (DL): 2002-ben alakult az intézmény, egy olyan időszakban, amikor még a mostaninál szerényebbek voltak a lehetőségeink. Egy nagy közösségi összefogás állt a Ház alapítása mögött: magánemberek, intézmények, kétkézi munkások, támogatók, mindannyian az Úgy mellé álltak. Már a Teleki Magyar Ház alapításának első éveiben fontosnak tartottuk, hogy valamilyen formában megköszönjük azoknak a személyeknek és intézményeknek a támogatását, akik érdemben hozzájárulnak közösségünk építéséhez. Így született meg a Teleki Em-

lékplakett, amelynek két fokozata van. Az arany fokozat a nagybányai magyar közösségért vagy a régióért végzett kiemelkedő munkát ismeri el, míg az ezüst elsősorban a Teleki Házhoz konkrétan kapcsolódó segítségért adható. Az elmúlt években sokféle díjazottunk volt: tanítók, képzőművészek, táncvezetők, mecénások, mind olyanok, akik hosszú távon, cselekvő módon tettek a közösségért.

FR: Az idei évben a Nemzeti Művelődési Intézet is elismerésben részesült. Miért érezték úgy, hogy tevékenysége méltó a Teleki Emlékplakettre?

Markó Hajnal (MH): Az idei döntésünk háttérében az „ASzakkör” program állt, ami nagyon sok örömet okozott az itteni embereknek. Ez a kezdeményezés nálunk különösen sikeresen működött, és nemcsak szép alkotásokat eredményezett, hanem valódi közösségi élményeket is szerzett. Nagyon sok olyan ember kapcsolódott be általa a közösségi folyamatokba, akik korábban távol maradtak a különböző eseményektől. A szakkörök révén új kapcsolatok születtek, barátságok alakultak és a Ház is nap mint nap megtelt étellel. Úgy éreztük, hogy ezt a boldogságot, amit a program elindítóinak nekünk és a környékbeli magyar közösségeknek okoztak, méltó módon szeretnénk viszonozni. A Nemzeti Művelődési Intézet a program ötletével és támogatásával valóban értéket teremtett, ezért ítéltük oda nekik idén a Teleki Emlékplakettet.

AZ ÉLET KOVÁSZÁ

DL: Amellett, hogy gyönyörű alkotások születtek, amelyekre egy-egy idény végén még mi magunk is rácsodálkozunk, büszkén mondhatjuk, hogy nálunk a program

egyik elsődleges célja is teljesült, hiszen közösségeket teremtett. A közös alkotómunka során összeforrott közösségek jöttek létre, amelyek az intézmény más kezdeményezéseiben is aktívan szerepet vállalnak, illetve szabadidejükben is szívesen találkoznak egymással. Egyfajta kovász szerepet tölt be nálunk az „ASzakkör”, aminek a hozadékai messzire nyúlnak.

FR: A Teleki Magyar Ház az ASzakkör program első lépéseitől erősítette a kezdeményezést és segítette annak megvalósulását a külföldi régiókban is. Milyen tapasztalatokat szereztek az „ASzakkör” foglalkozások lebonyolítása során?

MH: A kezdetektől azt tapasztaltuk, hogy a program hatalmas lelkesedést váltott ki a környezetünkben. Nagybányán már korábban is sok gyerekeknek szóló kézműves programunk volt, és mindig láttuk a felnőttek – főleg anyukák, nagymamák – szemében a vágyat, hogy ők is szívesen alkotnának. A program pont ezt a régóta meglévő igényt szólította meg. Az első, kísérleti évben már bevontunk vidéki résztvevőket is, és ennek olyan jó híre ment, hogy a következő évben a program szinte magától tovább terjedt a megyében. Nagy hangsúlyt fektettünk arra, hogy ne csak a városban, hanem a környező, gyakran elzárt, hátrányos helyzetű településeken is elinduljanak szakkörök. Sok helyen hosszú idő után ez volt az első magyar nyelvű közösségi program. Jelenleg már közel 60 szakkör tartozik hozzánk: ebből körülbelül 20 közvetlenül a Házban működik, a többi a környező településeken zajlik. Különösen büszkék vagyunk arra, hogy sikerült olyan elzárt, hátrányos helyzetű közösségekbe is eljuttatni a programot, ahol korábban semmilyen magyar nyelvű közösségi élet nem volt. A kezdeményezést

mentorálással, eszközökkel, kapcsolattartással támogatjuk a környezetünkben, de korábban tájoltattunk is programokat. Mivel a szakköri közösségek tudás iránti vágya egyre csak nőtt, az „ASzakkör” program videós oktatóit élő találkozókra is meghívtuk, hogy még jobban el lehessen sajátítani az adott mesterség technikáit. Ezek valódi ünnepek a résztvevők számára. Nagy kihívás számunkra újabb és újabb alkalmakat teremteni, ahol a résztvevők például az „ASzakkör” program kínálatában nem szereplő batikolást is kipróbálhatják. A legfontosabb tapasztalatunk az, hogy az emberek nemcsak a kézműveskedés örömeire vágnak, hanem arra is, hogy tartozzanak valahová. A szakkörök ezt a kettőt egyszerre adják meg számukra.

ELÉGTÉTEL, BOLDOGSÁG, SIKERÉLMÉNY

DL: Nagy hozadéka a programnak, hogy sokan vannak, akik nem csak tökéletesítik a tudásukat, hanem tovább is adják azt, például gyermekeknek, egy tábor keretében. Korábban komoly nehézséget okozott, hogy megtaláljuk azokat a személyeket, akik képesek egy-egy kézműves foglalkozást megtartani, ma már nincsenek ilyen nehézségeink, rengeteg az önként jelentkező.

FR: Milyen típusú szakkörök, tevékenységek találtak igazán termékeny talajra a Teleki Magyar Házban? Említette, hogy körülbelül 60 szakkörrel működnek. Mely szakágak a legnépszerűbbek?

MH: A hagyományos kézműves technikák iránt nálunk változatlanul nagy az érdeklődés. A nemezelés, gyöngyfűzés, bútorfestés, kosárfonás – ezek a klasszikus mesterségek szinte minden évben újra és újra felkerülnek a kívánságlistára. Ugyanakkor érezhető nyitottság az újabb irányzatok felé is: nagyon népszerű például a natúrkozmetikum készítés, a makramé, vagy az apró horgolt állatfigurák készítése. Mivel közel 60 szakkör működik a Teleki Ház égisze alatt, így a paletta is széles. Napjában több szakkör is találkozik az intézményben. Ez lehetőséget ad arra, hogy a résztvevők a saját érdeklődésükhöz megfelelően válogathassanak. Vannak, akik a hagyományos kézművességhez vonzódnak, másokat az újdonság varázsa szólít meg. A szakkörök előtt minden évben felmérjük az igényeket, így a programkínálat mindig a közösség visszajelzéseire épül. Ez is hozzájárul ahhoz, hogy ezek a foglalkozások ennyire népszerűek és sikeresek legyenek.

FR: Az „ASzakkör” program célja többek között az alkotáson keresztüli közösségépítés. Hogyan látja mit adott ez a kezdeményezés a résztvevők közösségi élményéhez és identitástudatához?

MH: Ezek a csoportok valódi közösségekké váltak: együtt dolgoznak, együtt nevetnek, figyelnek egymásra. A kézműves tudást beviszik az iskolákba, óvodákba is, a generációk között is átadják. Ez egy lassan épülő, de annál tartósabb folyamat. A résztvevők nemcsak ügyesednek, hanem nyitottabbá, bátrabbá is válnak és magyar közösségként élnek meg ezeket az élményeket. Az alkotás sikerélményt ad, növeli az önbizalmat, és egyfajta megerősítést is jelent: „képes vagyok rá, értéket tudok teremteni”. Mindez pedig erősíti az identitást is, hiszen magyar közösségben, magyar nyelven, magyar mintákból, hagyományokból építkezve zajlanak a foglalkozások. Nehéz megtalálni a választ arra, hogy mit nyújt a résztvevőknek a kezdeményezés, de összefoglalva három dolgot emelnék ki: elégtételt, boldogságot és sikerélményt.

DL: Hihetetlen lelkesedéssel vesznek részt a foglalkozásokon, sokszor alig tudjuk esténként bezárni a Házat, mert még és még szeretnének maradni alkotni, beszélgetni. Alkudozni kell velük: inkább ők bezárnak, csak folytathassák a munkát. Az eredmény pedig önmagáért beszél, a programot záró kiállítás megnyitókori méltón lehet önmagára büszke minden alkotó.

FR: A közösségi művelődés egyre inkább a helyi társadalomfejlesztés és vidékfejlesztés eszközeként is értelmezhető. Ön szerint milyen sajátos szerepe van ebben a folyamatban a határon túli magyar kulturális szervezeteknek, mint amilyen a Teleki Magyar Ház is?

DL: A határon túli magyarság szempontjából a közösségi művelődés nem csak kulturális program, de egyben stratégiai fontosságú tevékenység is. Mi itt, a szörvényben nemcsak programokat szervezünk, hanem közösségeket tartunk életben. A mi feladatunk elsősorban az, hogy olyan magyar terek jöjjenek létre, ahol jó magyarnak lenni, ahol természetes a magyar nyelv használata, és ahol az emberek úgy érzik, hogy tartoznak valahová. A Teleki Magyar Ház mindig is arra törekedett, hogy ne versenytársa legyen más intézményeknek, hanem kiegészítő, hiánypótló szerepet töltsön be. Ott próbálunk megjelenni, ahol valami nagyon hiányzik: legyen az kulturális esemény, kézműves program, közösségi élmény, vagy akár oktatási lehetőség. Ebben a munkában a közösségi művelődés nem csak eszköz, hanem maga a cél: közösséget teremteni és közösséget megtartani.

MH: A vidékfejlesztés és társadalomfejlesztés számunkra szorosan összefonódik az identitás megőrzésével. Különösen fontos ez olyan elzárta, hátrányos helyzetű településeken, ahol a magyar nyelv már csak nyomokban van jelen, és ahol alig történik bármi közösségi szinten. Ha egy szakkör, egy kézműves tábor vagy egy hagyományőrző esemény révén ott újra élet költözik a közösségi térbe, az messze túlmutat önmagán: az első lépés lehet a megtartás felé. Ezért is tartjuk fontosnak, hogy ezek a programok ne csak egy-egy helyszínre koncentrálódjanak, hanem kiterjedjenek a tágabb régióra is. A mi esetünkben ez azt jelenti, hogy nemcsak Nagybányára figyelünk, hanem

a környező településekre, egész Máramarosra, sőt, azon túlra is. Ha egy-egy falu magyar közössége újra össze tud kapcsolódni egy nemes cél és megvalósítás apropóján, az erősíti az ottmaradást, a szülők döntéseit a magyar iskola mellett, és végső soron a szórvány fennmaradását. Ezért hiszünk abban, hogy a határon túli magyar kulturális szervezetek – mint a miénk is – nem csupán kulturális szereplők, hanem a közösségi jövő formálói is.

AZ ÉLŐ, MEGTARTÓ KÖZÖSSÉGÉRT

FR: Milyen jövőképet látnak a Teleki Magyar Ház előtt? Vannak-e új kezdeményezések, amelyek révén újabb együttműködések születhetnek, például a Nemzeti Művelődési Intézettel?

MH: Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy óriási igény van az olyan programokra, amelyek nemcsak kulturális értéket hordoznak, hanem közösséget is építenek. Ezért a jövőben is szeretnénk tovább vinni és bővíteni a már jól működő szakkörhálózatot. Szeretnénk új településeket is bevonni, különösen azokat, ahol most még alig történik valami magyar nyelven. Sokat gondolkodunk azon is, hogyan lehetne a már meglévő szakköri közösségeket tovább erősíteni, fejleszteni. Tervezünk tematikus hétvégéket, mesterségtáborokat, ahol a résztvevők mélyíthetik tudásukat, vagy akár új kézműves ágakkal ismerkedhetnek meg. Fontosnak tartjuk azt is, hogy az oktatói háttér folyamatosan fejlődjön, ezért továbbra is szeretnénk meghívni elismert szakembereket, hogy a szakköri vezetőink és résztvevőink személyesen is tanulhassanak tőlük. De a szakkörökön felül is rengeteg programunk van, amelyeket a jövőben is folytatni szeretnénk, illetve magát a Házat is igyekszünk korszerűsíteni.

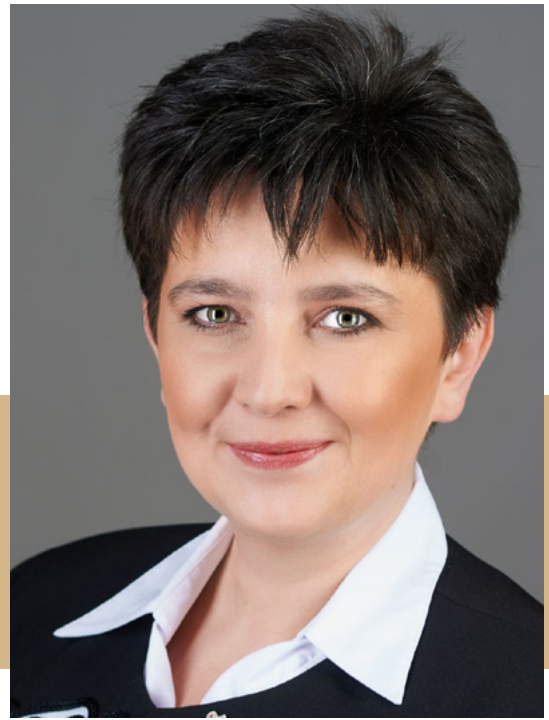
A Ház ma már rendkívül sokszínű; olyan hely lett, ahol a legkülönbözőbb emberek, korosztályok és érdeklődési körök találkozhatnak, és mindenki megtalálhatja benne azt, amihez kapcsolódni tud.

DL: Ami az együttműködésekkel illeti: a Nemzeti Művelődési Intézettel való partnerség nagyon gyümölcsöző volt számunkra. Nemcsak eszközöket és tartalmakat kaptunk, hanem inspirációt és megerősítést is. Látjuk, hogy van közös nyelv és közös cél, ezért mi nyitottak vagyunk a folytatásra. Legyen szó új képzésekről, szakmai rendezvényekről vagy akár programbővítésről, bízunk benne, hogy a jövőben is partnerei lehetünk egymásnak. Folyamatosan keressük a különböző kapcsolódási lehetőségeket.

Tágabb értelemben a jövőképünk változatlan: egy élő, megtartó, vonzó magyar közösséget szeretnénk építeni itt, a szórványban – olyan helyet, ahol jó lenni, ahol jó magyarnak lenni, és ahonnan a jövő nemzedéke is erőt tud meríteni. Ehhez viszont folyamatos megújulásra, partnerségre és közös gondolkodásra van szükség. Mi készen állunk.

FARKAS REBEKA

Kulturális mediáció mesterszakon végzett a Debreceni Egyetemen. 2020 júniusa óta dolgozik a Nemzeti Művelődési Intézet Szakmai Igazgatóságán módszertani referensként, ahol részt vett a Bűvös Bábos és Pajtaszínház mintaprogramok koordinálásában, szakmai projektek lebonyolításában. 2023-tól az Intézet Kommunikációs Központjának munkatársa, feladatai közé tartozik az online felületek kezelése mellett a szakmai anyagok, kiadványok szerkesztése.

DOROSZI JUDIT – ÉLES KRISZTINA

Szak 24 Kör – Vasi SzakkörMaraton

„A világ mindig kicsit jobbnak tűnik, amikor éppen olyat készítünk, ami korábban nem volt ott.”

(Neil Gaiman)

A közösségi színtereket élettel megtöltő, ősztől tavaszig tartó „ASzakkör - Tudásunkkal kézen fogva” program évadnyitó ünnepsége Vas vármegyében 24 órás, színes programokkal tarkított közös alkotás, szakmai műhely, gála és ünnepség keretében valósult meg. A Nemzeti Művelődési Intézet Vas Vármegyei Igazgatóságának munkatársai az innovatív programelemekkel a kistélepek szakköri közösségei számára kínáltak adaptálható mintákat. A SzakkörMaraton programnak helyet adó Pecöl községben életre hívott közösségépítő módszerek egymásra épülve és külön-külön is hozzájárultak a szakköri hálózat és egy-egy szakkör működéséhez.

SAKKÖR CAFÉ – SZAKMAI MŰHELY A WORLD CAFÉ MÓDSZER ALKALMAZÁSÁVAL

A szakmai műhely résztvevői együtt keresték a „Merre tovább ASzakkör?” kérdés lehetséges válaszait, a folytatás módjait. Három témakört jártak körül: a kulturális alapú gazdaságfejlesztés a szakkörökre építve; a népművészet új köntösben, folktrend a divatban és belsőépítészetben, valamint a szakköri közösségek, mint helyi érték fejlesztési területeket.

A kulturális alapú gazdaságfejlesztés lényege, hogy a helyi közösségek kulturális erőforrásait hasznosítják a gazdasági növekedés érdekében. A kerekasztal-beszélgetés résztvevői szerint a szakköri közösségek kézműves vagy kreatív tevékenységek során készített termékei kezdetben még nem feltétlenül az anyagi haszon miatt fontosak, hanem sokkal inkább eszmei értékük miatt. A megerősödött közösségek azonban arra töreksenek, hogy az alkotások a helyi kultúra, identitás és tradíciók megőrzésének eszközei legyenek, erősítsék a közösségi kohéziót, tegyék vonzóvá a települést a látogatók, turisták vagy akár a befektetők számára is.

A szakkörök nemcsak a hagyományos kézműves technikák továbbadását teszik lehetővé, hanem hozzájárulnak ahhoz is, hogy a közösségek tagjai megértsék és megélik az alkotó folyamat értékét és szépségét; újraértékeljék és megbecsüljék a kézműves termékeket. A népművészet új köntösben való megjelenése egy izgalmas trend, amely a hagyományos motívumokat és technikákat ötvözi a modern designnal. A folktrend megjelenése a divatban és belsőépítészetben lehetőséget ad arra, hogy a tradicionális elemek új életre keljenek kortárs stílusban.

A divatban a folktrend a népi minták, színek és textíliák modern ruhadarabokba való integrálásában nyilvánul meg, ami egyedi karaktert ad a viseletnek és mélyebb üzenetet közvetít az egyéniségről és hagyományok tiszteléséről. A belsőépítészetben a népi motívumok újragondolva kerülnek be a modern lakásokba. Ezek a design-lemek nemcsak esztétikailag értékesek, hanem otthonos érzést is sugároznak és képviselik a praktikusságot.

A szakköri közösség valódi értéke abban rejlik, hogy különböző generációk egy térben, egymástól tanulva alkothatnak. Az idősebb generációk megosztják mester-ségbeli tudásukat, míg a fiatalabbak friss szemléletükkel és kreativitásukkal hozzájárulnak az újító szellemhez. Ez az együttműködés egy erős közösségi köteléket alakít ki, ahol a résztvevők nemcsak saját alkotásukra lehetnek büszkék, hanem arra is, hogy közösen teremtenek értéket. A szakkörtagok újraértékelik azt a szellemi örökséget, amely évszázadok óta meghatározza a nemzeti kultúrát. Az együttalkotás során a településük fejlődésével kapcsolatos célokat is megfogalmazzák. Ettől válnak értékteremtő lokálpatriótákká.

SAKKÖRÖSVÉNY – FALUSÉTA A SAKKÖRÖK MENTÉN

A SzakkörÖsvényt bejáró érdeklődőknek műhelytitkokat árultak el az alkotók, miközben bemutatták az alig 800 fős, élhető Pecöl község óvodáját, iskoláját, könyvtárát és közösségi színterét. A rendezett faluközponton maga a polgármester, Mándli János kalauzolta végig a vendégeket.

SAKKÖRKÖRZÓ - EGYÜTTALKOTÁS, EGYMÁSTÓL TANULÁS AZ ÉRTÉKASZTALOK MELLETT

A vármegye minden részéből érkeztek szakkörközösségek Pecölbe, hogy trükköket, technikákat osszanak meg egymással. A káldiak vesszőt fontak, a sitkeiek mézeskalácsot díszítettek, a szergényiek és a hosszúperesztegiek gyertyát öntöttek, a vasasszonyfaiak quillingeztek, a peresznyeiek makraméztak, a rumiak hímeztek.

GYERTYAFÉNYES KIÁLLÍTÁS

Varázslatos kiállítás öltöztette ünnepi díszbe a közösségi színteret, amelynek anyagát az elmúlt években a Vas vármegyében 152 településen megvalósult 501 szakkörön született csodák adták. Az alkotókra élményként és inspirációként hatott, hogy megtekinthették egymás munkáit. Megosztották egymással a fantáziadús alkotásaik készítése során szerzett tapasztalataikat, új ötleteket merítettek, hogy méginkább kibontakoztathassák saját kreativitásukat.

SAKKÖRVIDÁMÍTÓ – AMATŐR MŰVÉSZETI KÖZÖSSÉGEK ÉS CIVIL SZERVEZETEK BEMUTATKOZÁSA

Az értékasztalok megcsodálása közben a résztvevők csatlakoztak a táncházhoz, a népdalkaraokehoz, a jó hangulathoz egy könnyűzenei csoport dallamai is hozzájárultak. A vidámság alapját a vármegye borosgazdáinak nedűi adták. Az éjszaka csúcspontját a csillagászati előadás jelentette, amelynek résztvevői motívumötleteket merítettek kézműves termékeikhez.

CSIPESZ KIÁLLÍTÁS – SZAKKÖRI KINCSKERESŐ

Az előzőleg meghirdetett Ezeregy szakkör rajzpályázat felhívására összesen 119 gyermek rajzolta le, mit is gondol a szakkörözésről, vagy éppen hogyan látja édesanyját vesszőfonás közben. Az alkotásokból egy mobil, bárhol összeállítható kiállítás maradt az örökkévalónak.

A lelkesen csatlakozó legfiatalabb generáció aktivitását a Szakköri Kinckeresőben fellelhető ajándékokkal jutalmazták a szervezők.

SZAKKÖRTV – A NYILVÁNOSSÁG ELÉRÉSÉNEK ESZKÖZEI

A szakkörök csoportvezetői a sajtó és a közösségi média informálásáról, a népszerűsítésben rejlő lehetőségekről tájékozódhattak egy technikai eszközöket is felsorakoztató szakmai műhely során.

A péntek hajnalig tartó filmvetítéssel „úszott át” a szombatba, miközben folyamatosan készült a maratoni makramé girland. A Staféta alkotást a Hosszúperesztegről érkező Kemecseiné Teréz indította el és koordinálta, de minden közreműködő és résztvevő hozzáette keze munkáját az igazán közösségi produktumhoz.

Az eseményt záró templomi koncertet átható érzés megerősítette a szándékot, miszerint a 24 órás szakköri találkozó évente kerüljön megrendezésre.

DOROSZI JUDIT

Közművelődési szakemberként 2022-ben kezdett tevékenykedni Vashosszúfaluban és Hosszúperesztegen. Számos helyi közösség és civil szervezet tagjaként aktív szerepet vállal Vashosszúfalu fejlesztésében. 2023 óta a Nemzeti Művelődési Intézet Vas Vármegyei Igazgatóságának módszertani munkatársa.

ÉLES KRISZTINA

2002-ben a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskolán művelődésszervező szakon végzett PR-menedzser és nonprofit menedzser képzéssel. Ezt követően 2006-ban a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karán művelődésszervezőből egyetemi oklevelet is szerzett. A tanakajdi Petőfi Sándor Művelődési Ház vezetője, majd a Régiónagyszász és a Helyi Érték magazinok főszerkesztője volt. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Módszertani Központjának vezetője, kulturális szakértő.

R. SIMOR KATALIN

Az éigig érő fenyők földjén

– ASzakkör program Lisznyón

„A nagyanyám Gyergyótölgyesen született. Sokszor hallottam mesélni a patakokról, a partjukon emelkedő hegyoldalakról és az éigig érő fenyőkről. Mikor 1986-ban először jártam a Madarasi-Hargitán, már élt bennem egy kép az erdélyi tájról és azt láttam, amit elképzeltem. A megrázó szépség és az emberekből áradó szeretet készítetett arra, hogy újra és újra visszatérjek.”

Stima-Weaver Klárával debreceni konyhájukban beszélgetek. Ritka alkalom, hogy itthon van, valódi otthona már évek óta Lisznyó, egy néhány száz lelkes falu, Kovászna megyében. Élhetne Angliában is, hiszen férje, Howard Weaver angol festőművész, akivel Walesben is teremtettek otthont. Végül a közös nevező mégis Erdély lett, amely mindkettőjük számára igazi szerelem.

TOBORZÓ A TEMPLOMBAN

Klára Szegeden rajz-földrajz, majd az ELTÉ-n művészettörténetet szakon végzett. Férjét 2007-ben ismerte meg Fóton, a filmgyárban, ahol Howard egy készülő sorozathoz festett háttérképet és asszisztentst keresett. Az első közös munka megpecsételte a sorsukat. Száz méter erdő és tenger, valóságos környezet, mesebeli vagy fantázia alkotó táj (például a Trónok harcához) megfestése után összekötötték az életüket, hiszen kiderült, nemcsak az alkotásban tudnak jól együttműködni. Lisznyóra több évtizedes barátságok vonzották őket és igen hamar megtalálták helyüket a közösségben. Howard fáradhatatlanul festi a vidéket, Klára pedig az ASzakkör program műhelyeihez csatlakozott.

- Képzőművészeti tanulmányaimat most tudom igazán hasznosítani – meséli –, amikor a különböző technikák, módszerek és anyagok ismeretét közvetlenül tudom alkalmazni és átadni. Kosárfonással kezdtük a közeli Magyaróson, ma pedig vezetője lettem az itteni bútorfestő szakkörnek. Többségében különböző foglalkozású, helyi asszonyok és néhány „városszőkevény” alkotják a közösségünket, de a helyi lelkésznő is csatlakozott hozzánk. A Református Nőszövetség is igen tevékeny, minden közösségi kezdeményezésnek ők a motorjai. Amikor felkértek, hogy beszéljek a bútorfestésről, a templomban rendezett Nőszövetségi Konferencia résztvevőinek próbáltam kedvet csinálni a festéshez. Rettenetesen izgultam és meg voltam illetődve. Szerencsére eredményes volt a szereplésem, mert azóta is egyre többen jelzik a csatlakozási szándékukat. A szakkör tagjai más vonatkozásban is aktívak. Az egyikük például mérlegműzeumot hozott létre régi háztartási eszközökből és két könyvtárat is alapított a faluban.

TERÁPIA

Mialatt beszélgetünk, sorra érkeznek az üzenetek, az élet és a szakkör nem állt meg Lisznyón azzal, hogy Klára néhány napra hazautazott. Az asszonyok küldik a képeket arról, hogyan haladtak tovább a festéssel.

- Annyira beleszerettem a bútorfestésbe, hogy mindenképpen terjeszteni szeretném, éljék át mások is ezt az élményt, felejtsek el a hétköznapi feszültségeket, oldódjanak fel az alkotásban, ahogy mondják, ez egy terápia, részesüljenek benne minél többen! Mivel a művészettel kapcsolatos különböző ismereteim ellenére kezdőnek számítok ebben a műfajban, egy kurzusra is beiratkoztam

Sepsiszentgyörgyön, ahol Haszmann Gabriella bútorfestő mester az oktatónk. Három év múlva kapunk majd diplomát. Így még többféle motívummal és technikával ismerkedhetek meg. Előszeretettel festem a magyarországi és erdélyi templomi kazettás mennyezetek mintáit. Lenyűgöz a formagazdagság, a szimbólumrendszer és eleink lelkisége, színvilága.

Lisznyón, akárcsak Debrecenben, Kláraék konyhája a bázis. Bár, hogy ne kelljen mindig letakarítani az asztalt és elpakolni a főzés kellékeit, Klára gondolkodik a saját műterem felépítésén. A tervezés és az építkezés gyakorlati feladatai sem idegenek számára.

- A legjobb persze az, amikor már ki lehet ülni az udvarra és a filagóriában, az almafa alatt lehet dolgozni. Ilyenkor megjelennek a férfiak is, volt már többször példa rá, hogy ők főztek, amíg mi festettünk és aztán a munka végén közösen megvacsoráztunk. Egyébként is jó hangulatban telnek az alkalmaink. Jókat nevetünk, sokat beszélgetünk, ilyenkor csipegetjük fel az információ morzsákat a helyi közéletéről. A kiállításaink is különleges kitekintési és megmutatózási lehetőséget adnak. Tavaly előtt például az Amőba Egyesület Tehetségnapján rendeztük meg a kiállításunkat Sepsiszentgyörgyön. Így számos más szervezettel is kapcsolatba kerülhettünk.

Stima-Weaver Klára

EGYÜTT A SIKERÉLMÉNYÉRT

- Lisznyó igazi falu. Őrzi a régi életformát, még jár a csorda reggel és este. Sorsszerűnek érzem, hogy odaköltöztünk. A házunkat folyamatosan alakítgatjuk a saját szükségleteink szerint. Howardnak már van műterme, a helyiek szeretik a képeit, sokan rendelnek tőle ajándékkul a szeretteiknek. Volt már kiállítása Sepsiszentgyörgyön és Kézdivásárhelyen is. Gazdálkodunk a kertünkben, élvezettel dolgozom fel a zöldségeket, gyümölcsöket. Egyszer egy kutyakölyök tévedt a kertünkbe, befogadtuk, felneveltük azóta már az ő kölykeit is. Nagy a baráti kör, folytonos a jövés-menés nálunk, egyszóval beépültünk a helyi közösségbe, amelyet csak erősít a szakkör. Sokat tanulunk a szakkörös kisfilmekből, amelyeken persze valódi profik, népművészek mutatják be a szakma fogásait. Az is külön „művészet”, hogy szakkörvezetőként megtaláljam azokat a praktikákat, amelyekkel a kevésbé ügyes kezűeket, vagy gyakorlatlanabbakat is sikerélményhez lehet juttatni. Az asszonyokkal rengeteg tervünk van, szeretnénk minél tovább részt venni a programban és a jövőben esetleg kipróbálni más kézműves tevékenységeket is!

R. SIMOR KATALIN

1984-ben végzett magyar-népművelés szakon a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, majd másoddiplomát szerzett a MÚOSZ Bálint György Újságíró Akadémiáján 1987-ben. Elsősorban a kommunikáció és a média területén végzett szakmai munkát az elmúlt három évtizedben. Újságíróként dolgozott országos és helyi lapok kulturális rovatában, a debreceni helyi televíziók és rádiók szerkesztő-műsorvezetőjeként, illetve PR-munkatársként is. Hat évet tanított intézményi kommunikátor szakon a Nyíregyházi Főiskola kihelyezett, debreceni tagozatán. Újságírói munkáját 2008-ban Debrecen Város Sajtódíjával ismerték el. Válogatott írásaiból két könyve is megjelent. 2013 februárjától a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Vármegyei Igazgatóságának módszertani referense. Munkája mellett három féléven át oktatott televíziós ismereteket a Debreceni Egyetem kommunikációs hallgatóinak. Szívesen vesz részt moderátorként, konferensziékként az Intézet, a Vármegyei Igazgatóság, illetve Debrecen város rendezvényein.

MIHALCSIK MÁRTA

Sorsközösségben

– „A szeretet programja”

A Bereczki-házaspárral, Kingával és Barnával, a sepsiszentgyörgyi Amőba Egyesület oszlopos tagjaival beszélgettem az ASzakkör programról, annak fontosságáról és közösségerősítő erejéről.

Meséljete, mit jelent nektek, erdélyi magyaroknak a szakköri program!

Kinga: Nekünk, magyaroknak a természetünkből adódóan nagyon fontos az összetartozás, az összefogás. Ezért ennyire szívünkhöz közel álló ez a program, mert minden, ami közösségi szempontból érték, jelentőség és fontosság, azt ez a kezdeményezés magában foglalja. Benne van a közösségi érzés, a valahová tartozás, a hagyomány, az együtt munkálkodás, az egymásra figyelés, az értékteremtés, az alkotás, tehát ez egy nagyon-nagyon szép közösségi program, közösségteremtő lehetőség.

Hogyan indultatok? Hány szakkörrel?

Kinga: 14 szakkörrel indítottunk az első szakaszban, ami egy kísérleti fázis volt, akkor csak a mi régióinkban szerveztünk néhány szakkört, pontosan azért, hogy mi is lássuk, tapasztalatot nyerjünk arról, hogy mi ez a projekt, milyen lesz a fogadtatása. Annyira sikeres volt ez az első nekifutamodás, hogy az éles indításkor már 209 csoportot szerveztünk meg, nemcsak Háromszéken, hanem az egész Székelyföldre kiterjesztve a projektet.

Hogyan alakult a szakkörök száma?

Kinga: 2023 őszén 219, 2024 őszén 224 szakkör indult. Látszik, hogy nagyon népszerűek. Akik korábban már benne voltak, azok folytatják és több új település is be-

kapcsolódott. Érdekesképpen említeném, hogy 2022-ben volt egy település, ahol 38 szakkör szerveződött, Kárpát-medencei szinten is egyedülálló módon. Egyetlen egy településen 38 szakkör! Ez tényleg egy nagyon nagy vállalás volt! Mostanra sokkal kiegyensúlyozottabbá vált a tevékenység, az említett településen is mérséklődött a szakkörök száma.

Hogyan látjátok? A számítógépes kommunikáció nem jelent gondot, problémát? Hogyan működik nálatok?

Kinga: A számítógép nagyon hasznos eszköz a kommunikációban, főleg, amikor ilyen nagy számú és földrajzilag eléggé átfogó programról van szó. Így mindenkire eljutunk ezen a csatornán keresztül. Olykor azonban nehézséget is okoz, mert nem kapunk visszajelzést, hogy elért-e az információ az adott helyre. Éppen ezért nagyon fontosnak tartottunk leszögezni néhány szabályt, amit mi magunk állítottunk fel. Ilyen például, hogy a kommunikálás alapeszköze, csatornája az elektronikus levél, tehát nem messenger, nem chat, nem Instagram. Fontos, hogy egységesen az elektronikus levelezést használja mindenki, mert borzasztó nehéz innen-onnan összegyűjteni az információkat. Minden kiküldött levélre egy, legalább egy-szavas reakciót, válaszjelzést elvárunk: igen, megkaptam. Nem kell ennél több. A levelezésben pedig formai elvárás, hogy tárgyhoz a helységet és a szakkör típusát adják meg, mert ez kell az azonosításhoz. Sokszor előfordult, hogy ilyen üzenetet kaptam: Szia, Kinga, nézz utána légy szíves ennek, meg ennek. Icuka. De hát több, mint 200 szakkörnél honnan tudhatnám, hogy ki ez az Icuka?

Barna: Ugyanilyen fontos, hogy személyesen is elmenjünk a szakköröket meglátogatni. Beszélünk az emberekkel,

ami nekünk is egy feltöltődés. Látjuk, hogy mennyire szeretik ezt a tevékenységet, mennyire feloldódnak, ez nekünk is egy jó visszajelzés. A székely embernek a személyes kapcsolat még mindig nagyon fontos. Értékelik, hogy odafigyeljünk rájuk, hogy fontosak nekünk. Nem elég nekik, hogy megkaptak valamit. Nagyon sok visszajelzésben megfogalmazódott, hogy nagyon jól esik nekik az, hogy figyelünk rájuk. Igen, vesszük a fáradságot, elmegyünk, ahová csak tudunk. Van olyan is, hogy egy közös helyszínen, több régióból, több szakkörvezetővel találkozunk.

Az ASzakkör előtt volt-e hasonló nagyságrendű közösségi kezdeményezés a kistelepüléseken, vidéken?

Barna: Voltak tapasztalataink a hálózati működtetés terén, az egész országot átfogó szakmai koordinátora vagyunk egy szakmai hálózatnak Romániában, ami az egész országot lefedi és 82 intézmény tartozik hozzá. Gyakorlatunk van a közösségi programokban is, például a közösségi kártya program volt egy olyan kezdeményezés, amely a megyére terjedt ki. Ez egy nagyon-nagyon jó program volt, amibe úgy lehetett az egyént bekapcsolni, hogy nem jelentett számára nagy megerőltetést vagy áldozatot, viszont részévé vált egy közösségnek, a közösségi tudatot és hovatartozást erősítette. A közösségi kártya program annyira sikeres volt – ami nem a saját fejlesztésünk, egy székelyudvarhelyi minta alapján dolgoztuk ki, de igazán nálunk vált sikerré -, hogy nemzetközi szinten is felfigyeltek rá. Visszatérve a kérdésre: ilyen jellegű program, ami országhatárokon is túlnyúlik, az egész Kárpát-medencét és a közösséget mélységeiben megmozgatja, életkortól, érdeklődéstől és szakmától függetlenül hoz egybe embereket, nem volt.

A kártya programotok nagyon hasznos és közösségfejlesztő kezdeményezés volt. Gondolkodtok-e abban, hogy a tapasztalataitokat átvegye akár más is, adaptálva a módszert?

Kinga: Örömmel és szívesen adjuk át az ilyen irányú tapasztalatainkat. Annyit kell tudni erről a közösségi kártyáról, hogy ez egy bónuszkártya, amit kereskedelmi egységekben lehet használni. Mi ezt a kártyát a helyi gazdaság megerősítésére és a vásárlói tudatosságnak a fejlesztésére használtuk, azért, hogy az emberek vásárlásaik során előnyben részesítsék a helyi élelmiszerüzleteket és a helyi cégeket. A körülmények szerencsés alakulása folytán tudott ez ennyire népszerűvé és sikerprogrammá válni, ugyanis Kovászna megyében egy nagyon komoly vállalkozó vált partnerünké. Ő Kovászna megyében és gazdasági szinten is a kiemelkedő vállalkozók közé tartozik, saját húsfeldolgozó üzemmel, nagyon sok üzlettel és vendéglátóipari érdekeltségekkel. Éppen akkor kerestük meg, amikor egy saját bónuszkártya bevezetésén gondolkodott. Sok ajánlatot kapott a kártya

bevezetésére és ezek közül a miénket választotta, mert meglátta benne a közösségi értéket. Ennek a kártyának az volt a hozzáadott értéke, hogy aki vásárláskor használta, az kapott 1% kedvezményt a vásárolt cikkből, s a cég még 1% -ot abból az összegből egy közösségi alapba befizetett. Így, ha valaki használta a kártyát, minden alkalommal gyűjtést végzett egy közösségi alapba. Ez az 50 baninként, 1 lejenként összegyűlt összeg havonta 5-6 ezer euró értékű jövedelmet jelentett. Ebből az együtműködésből 10 év alatt megvalósult 19 köztéri befektetés Kovászna megyében, minden városban játszóterek, mozgás parkok, sporteszközök, tehetség ösztöndíjak valósultak meg. Kétmilliárd lej értékben fektettünk be a közösségi kártyák használatából származó alapból. Ezt az emberek nagyon értékelték és egy idő után belátták azt, hogy igazából számukra ez a kedvezmény semmilyen veszteséget nem jelent. Az, hogy 100 lejből 99 lejt fizet és 1 lej a kedvezmény, az elhanyagolható, de azért vették elő és használták, mert tudták, hogy ezzel ők jót cselekednek a közösség javára, ami szemmel láthatóan megtérül a közösségnek. Minden évben jelentéseket készítünk számadatokkal a tevékenységünkről, hogy a befolyt összeget mire használjuk, kik a kedvezményezettek. A partner élelmiszerüzlet egységeiben nagy plakátokat helyeztünk ki arról, hogy ebben az évben mennyi összeg gyűlt össze az alapba, és ebből milyen fejlesztések valósultak meg, mennyi értékben. Nagyon fontosnak tartottuk azt, hogy átlátható és pontosan követhető legyen, hogy mi történik azzal az összeggel, amivel hozzájárultak az emberek a közösségi alaphoz. Az üzletekben az eladók is népszerűsítették, mindig rákérdeztek, hogy van-e a vásárlónak közösségi kártyája. Azt láttuk, hogy az élelmiszerüzletekben a kasszáknál dolgozók is nagyon büszkék voltak a kezdeményezésre. Én azt tartom a siker magyarázatának, hogy a partner nagyon komoly, okos és megbízható ember volt, és a kártyának, mint marketingeszköznek, meglátta az előnyét a saját cége szempontjából. Nagyvonalú és közösséget támogató ember. Fontos, hogy a szakmai szervezet, aki koordinálja a programot, az megbízható legyen, a vállalkozó is eltökélt és elkötelezett legyen az ügy iránt. Valójában ennek a két feltételnek a találkozásánál tud ez a dolog jól működni. Próbálkoztak a közösségi kártyát bevezetni multinacionális cégnél, de ott nem vált be.

Hogyan erősítik a közösségeket a szakkörök?

Barna: Az ASzakkört a Szeretet programjának nevezem, mert amikor beszélgetek az emberekkel, érződik benne a szeretet. Kezdvé az alap gondolattól, de a céljában és a tartalmában is ott a törődés, a gondoskodás. Több, nagyon meghatározó megnyilvánulása volt ennek a programnak. Például a mezőbergenyei mézeskalács-készítő szakkör-vezető elmesélte, hogy a testvértelepülésük éppen abban az időszakban, télen, fűtési problémákkal küszködött. Akkor ők fogták magukat és készítettek mézeskalácsot, amit jótékonyági rendezvényeken értékesítettek. Az ebből befolyt összeget eljuttatták a gondban lévő településhez, a lakosok pedig aggregátort vásároltak ebből. Kőpecen bútorfestő szakkör működik, a tagjai a templomban, a sarokban félrerakott, rossz állapotban lévő fapadokat felújították és gyönyörűen lefestették. A konfirmációs ünnepen már a konfirmándusok ültek a gyönyörűen felújított padokon. Szentivánlaborfalván a tiszteletes asszony szervezi a szakköröket, ahol a szülők mellett a gyerekeket is bevonja a tevékenységekbe, akik eljönnek az édesanyjukkal. Örömet látni, mennyire magával ragadja az alkotás a kicsiket és a felnőtteket egyaránt, élmény mindenki számára. Voltak olyan programok is, amikor a szakkörösök megszervezték, hogy például a 2. osztályosok meglátogatták őket egy foglalkozás alkalmával, ahol a gyerekek kicsi nemez dolgokat készíthettek. Nagyon jó és fontos, hogy a gyerekek és az ifjúság figyelmét ráirányítja a kézműves tevékenységekre.

A szakkörökben résztvevők felfrissülnek lelkiileg, ez éltető energia számukra, magával ragadja őket az alkotás.

Kinga: Marosvásárhelyen például az volt a célunk, hogy felrázzuk kicsit az ottani magyar közösséget, összehozzuk egymással az embereket. Amikor a szakkör befejeződött és olvastuk az élménybeszámolókat, a visszajelzésekből megtudtuk azt, hogy olyan embereket hozott össze, akik nem ismerték egymást. Komoly barátságok alakultak ki, a nyaralásukat együtt szervezték meg, közösen mentek el a Fekete-tengerhez. Ez nagyon örömdetes volt számunkra, hiszen pont ez volt a cél: erősíteni a közösségi érzést és az összetartozást az ott lakó magyarok körében. Ez a program összekapcsolta és behozta

a közösségbe az úgymond mestereket is, akik megtapasztalják azt, hogy itt nem arról van szó, hogy eladásra készítünk dolgokat. Ők is átélhetik azt az örömet, hogy a nagyszerű tudásukat át tudják adni másoknak.

Nagyon fontos a hagyományoknak a megélése, továbbgondolása és gyarapítása. Sok fiatal is jelen van ezeken a szakköri alkalmakon, akiknél ott van a mobiltelefon. Fontosnak látnátok-e, hogy ilyen tartalmak is megjelenjenek ebben a programban?

Kinga: Csak abban az esetben látom a technikának a létjogosultságát, szerepét egy ilyen jellegű programban, hogyha az alkotással kapcsolatos. Felhasználói szinten semmi értelme, mert azzal csak még jobban belenyomjuk a fiatalokat a passzív felhasználásba, ezzel pedig az eszköz uralkodik rajtuk. De, hogyha alkotásra használja, akkor mindenképpen! Erre tudunk egy konkrét példát mondani. 3D-s grafikai tervezés és nyomtatás programot indítottunk 6.-7. osztályos gyermekeknek. Azt mondtuk, hogy nem elégszünk meg ennyivel, hanem legyen benne valami olyan elem, ami a szabad önkifejezést is lehetővé teszi. Azt találtuk ki, hogy mindenki el fog készíteni egy figurát, amit saját maga talál ki, nem lehetett az internetről ismert mesefigurát választani. A gyerekeknek ez volt a legnagyobb élmény és tapasztalat, hogy a papírlapra ceruzával lerajzolt egyedi figurájuk életre kelt a kezükben. A Kárpát-medencei tehetségnapon mutattuk be ezt a programot és a figurákból született kiállítás.

Milyen javaslatokat vannak a jövőre nézve?

Barna: A férfiak számára is kellene valamit kitalálni, hiszen alapvetően nők, asszonyok járnak ezekben a szakkörökbe.

Kinga: Arra fogjuk biztatni a résztvevőket, hogy adjanak javaslatokat az új témakörökre vonatkozóan. Összegyűjtjük ezeket az ötleteket, rendszerezzük és továbbítani fogjuk az Intézet felé.

MIHALCSIK MÁRTA

2013-2023 között a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Vármegyei Igazgatóságának módszertani referense, igazgató-helyettese, 2023. augusztus 1-től a Szakmai Igazgatóság szakmai főmunkatársa. Okleveles kulturális mediátor, népművelő, történelem szakos tanár, közművelődési szakértő. Dolgozott kistérségi IKSZT-ben, vezetett városi Művelődési Házat, irányított nagyvárosi közművelődési intézményrendszert. Fő szakterülete a helyi értéktárak létrejöttének és működésének szakmai-módszertani támogatása. Részt vett több értéktáró kollégium munkájában, melyet a Lakitelek Népfőiskola Alapítvány szervezett. Szakmai tevékenységét az új feladatok iránti nyitottság, a közművelődés, a kultúra, az értékek iránti elkötelezettség jellemzi.

Kultúra határok nélkül

– Értékek és hagyományok

A beszélgetés a Magyar Közösségépítők Értékszövetsége szervezésében, a KözösÉg elnevezésű vándorfesztiválon hangzott el 2024-ben, Szolnokon.

Lakatos Denisa (LD): Szeretettel köszöntjük a külföldi magyar szervezetek képviselőit, beszélgetőpartnereimet. Arra kérnélek benneteket, hogy röviden mutakozzunk be, mivel foglalkozunk, honnan érkeztünk és melyik szervezetet képviseljük.

Kovács Lilla (KL): Kolozsvárról érkeztem és két szervezetet is képviselek. Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületnél (EMKE) dolgozom, illetve ennek az ifjúsági szervezeténél az EMKISZ-nél már másfél éve, mint elnök. 2018 óta aktív tagja vagyok a csapatunknak. Hogy ne csak egyedül legyek, megkértem a kollégámat, Bíró Botondot is, hogy ő is képviselje a szervezetet.

Bíró Botond (BB): Az egykori diákfórum elnökeként tevékenykedtem. Most az EMKISZ-ben a rendezvényekért felelek. Az idén kezdtem velük dolgozni, de alapvetően a régmúltba tekint vissza a közösségépítés számomra, hiszen a diákszervezeteknél is rengeteg foglalkozás megvalósításában működtem közre.

Gál Adél (GA): Beregszászról érkeztem, a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet képviselőjeként vagyok jelen. A szervezet munkatársaként dolgozom körülbelül 13 éve, emellett 5 éve az I. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán irodalmat tanítok. Tehát mindkét részről, a civil szervezetben és a főiskolán is fiatalokkal foglalkozunk. Tulajdonképpen tudományt és kultúrát népszerűsítünk és hagyományörzéssel foglalkozunk.

LD: Én pedig a Rákóczi Hálózat képviselőjeként érkeztem. A Rákóczi Hálózat 2018-ban alakult a Rákóczi Szövetség célalapú hálózatának intézményesített szervezeteként. Nekünk, huszonöt felvidéki céllalappal együttműködve az a célunk, hogy a Rákóczi Szövetség Gólyahír programját, az óvodai és az iskolai beiratkozási programját népszerűsítsük és segítsük, támogassuk a Felvidéken. Eredményként azt tudjuk elmondani, hogy az elmúlt időszakban több, mint tízezer óvodához jutottak el a Rákóczi Szövetség pozitív, illetve támogatói mondatai, illetve kis ajándékait és több, mint négyezer iskolás beiratkozó részesült támogatásban az elmúlt időszakban. Próbáljuk a kapcsolatot tartani az otthoni szülőkkel, a családokkal és a gyerekekkel.

A fiatalokról sok szó esett az elmúlt időszakban és ez a téma egyre aktuálisabbá válik számunkra, hiszen képesek leragadni az online világban. Ti hogyan próbáljátok őket kimozdítani ebből a térből? Milyen rendezvények valósulnak meg nálatok? Hogyan működnek az ifjúsági közösségek, és milyen lehetőségeik vannak az iskolán kívüli tevékenységek terén?

GA: Sokat gondolkodtam ezen a kérdésen a civil és ifjúsági munkát végző szervezetek kapcsán. Arra a következtetésre jutottam, hogy szerintem én leszek itt a fekete bárány, vagy aki a sorból kilóg, hiszen nálunk most nem egyszerű civil munkáról, vagy ifjúsági rendezvényekről beszélni. Egyrészt néhány szervezeti nevet – a teljesség igénye nélkül – szeretnék megemlíteni, amelyek működőképeseek. Mondjuk a tudománynépszerűsítő szervezetek, például a főiskola vagy egy egyetem diákönkormányzatai, akiknek a tevékenysége a tudományra korlátozódik vagy fókuszál. Gondolok itt egyházi szervezetekre, amelyek be tudják vonzani a fiatalokat és tudnak rendezvényt tartani, vagy a Cserkész Szövetségre, vagy különböző túra egyletekre, amelyek működnek Kárpátalján, de említhetném még az MCC-t, tehát a Mathias Corvinus Collegiumot is, vagy a miénket is, a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezetet. Ezek azok az intézmények vagy szervezetek, amelyek tudnak valamelyest működni napjainkban és tudnak fiatalokat bevonni a rendezvényre, de természetesen közel sem olyan intenzitással, mint mondjuk két és fél évvel ezelőtt, hiszen a háború fenekestől felfordított mindent Kárpátalján. Ez azt jelenti, hogy nem lehet kulturális rendezvényeket, nagy létszámú összejöveteleket szervezni, ha pedig valamilyen mértékben mégis lehet, akkor kis létszámú és számos engedélyhez, hivatalos dokumentumhoz kell ezeket kötni. Nagyon nehéz helyzetben vannak a szervezetek, alapítványok, holott azt látjuk, hogy bár a demográfiai kép Kárpátalján teljesen átalakult, de ott vannak a fiatalok, tehát igény van a programokra, hiszen a fiatal az mindig kikapcsolódni vágyik, vagy valamilyen közösséghez vágyik, de nem minden esetben tudunk ennek eleget tenni. Azt tapasztaljuk, hogy nem tudunk egy fesztivált megszervezni, holott annak idején a Pro Cultura évente hat nagyvolumenű fesztivált szervezett, ami most nullára csökkent. Tehát csak valamilyen szerény kulturális rendezvény az, amivel be tudjuk vonzani a fiatalokat.

KL: Nálunk nagyon sok lehetőség van a fiataloknak a különböző programba bekapcsolódni. Cserkészzet, amatőr színjátszó csoportok, különböző képzések, könyvbemutatók és egyéb programok választéka várja az érdeklődőket. Nekünk is jó érzés az, hogy a szórványban, ahol mindig is nehezebb a helyzet, ilyen színes választék várja az érdeklődőket és az EMKE, mint ernyőszervezet tartja a kapcsolatot a különböző szervezetekkel. Egyre többen keresnek meg, hogy szeretnének ilyen vagy olyan programot és nagyon örülünk, hogy ezeken megjelennek a fiatalok is. Székelyföldnek is megvan a maga problémája, de talán nekünk könnyebb megszólítani a fiatalokat. Kolozsváron egyébként is jó a helyzet.

BB: Én két részre oszthatnám ezt a szerveződést, Erdélyre és Kolozsvárra főleg, mert én lokálisan tudok többet erről a témáról. Vannak az alulról és vannak a felülről szerveződő szervezetek. Mind a kettő nagyon jól meg tudja mozgatni a fiatalságot. A felülről szerveződő szervezetek esetében, például az iskolában, elkezdődik ez a diákönkormányzatokkal, innen tovább tudnak menni a megyei diákönkormányzatba, azokat pedig egy országos, mármint egy erdélyi diákönkormányzat foglalja össze. Onnan egyből bekerülnek az egyetemista- vagy diákszervezetekbe és van egy olyan folytonosság, ami megmozgatja őket és részt vesznek nagy fesztiválok és kisebb események szervezésében is. És vagyunk mi, akik alulról szólítjuk meg a szervezeteket, és azokat próbáljuk megkeresni, akik önkéntesen szeretnének valamit tenni a társadalomért, vagy szervezni akár egy olyan rendezvényt, ami a kultúrát előre viszi, így mi lokálisan próbáljuk bevonni azokat, akik akarnak valamit tenni ezért. Őket képezzük és ezzel a képzéssel motivációt tudunk nekik nyújtani. Vannak, akik tovább dolgoznak velünk, akár több éven keresztül is.

LD: Mi, a Rákóczi Hálózat, a nagykaposi Magyar Közösségi Házban székelünk, ahol több szervezet is működik, illetve együtt is működünk a különböző programjaink, rendezvényeink megvalósításában. Büszkén mondhatom, hogy mi is már a csecsemőkortól fogva próbáljuk a fiatalokat bevonni, baba mama klubon keresztül, ringató foglalkozásokkal, színjátszással, bábszínházzal, satöbbi. Ezt követi a már hagyománynak számító, több éve megvalósuló családi napunk, ahol már a családok együtt jönnek a kisebb-nagyobb gyerekekkel, és itt a gyerekeknek különböző bemutatkozási lehetőség mellett, kézműves foglalkozásokat, játszó házakat, néptánc tanulást, népdal oktatást biztosítunk. Nálunk is működnek cserkészcsapatok, ami egy pár éve szerveződött újjá általános és középiskolás gyerekek részvételével. Író-olvasó találkozót, pályázatokat, versenyeket hirdetünk meg, ezek rendszerint a Magyar Közösségi Házban valósulnak meg, például a felvidéki Tompa Mihály szavalóverseny. Rendszerint lehetőség van. Nem hagyhatjuk ki a sorból azokat a fiataloknak szóló programokat, amelyeket a határon túli partnereinkkel közösen szervezünk. Egyik ezek közül az „ASzakkör” program, amely a Nemzeti Művelődési Intézetnek köszönhetően a Felvidéken is megvalósulhatott.

LD: Mesélnének arról, hogy melyek azok a kezdeményezések és módszerek, amelyek nagyon sikeresek és jó például szolgálhatnak más fiatalokkal foglalkozó szervezetek számára is?

GA: Ezúttal szeretnék maradni a saját szervezetünkénél, hiszen arról tud az ember a legtöbbet beszélni, amihez tartozik. Tehát a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet kezdeményezéséből néhány példát említenék meg, amelyek ma is működőképesek. A szervezet megalakulásakor, 2013-ban, egy olyan célt tűzött ki maga elé, hogy

kulturális híd legyen Kárpátalján a magyar lakosság és a többnemzetiségű régió egyéb nemzetiségei között. Gondoljunk arra, hogy Kárpátalja tényleg egy nagyon színes demográfiai vagy nemzetiségi képet mutat. Vannak az ukrán anyanyelvűek, oroszok, de szlovák, lengyel, román kisebbség is megtalálható nálunk is. Az elmúlt években odáig jutottunk, hogy mondjuk tízezer fő is jelen volt egy-egy eseményen. Sajnos ez most napjainkban lehetetlen, viszont van a szervezetnek már több olyan projektje, amely mondhatjuk azt, hogy sikeresen működik. Egyik ilyen projektünk a nagyberegai Tájház működtetése, ugyanis Kárpátalján ez az egyike azon intézményeknek, amelyek először nyerték el a határon túli tájházak közül az Év Tájháza Díjat 2021-ben. Erre nagyon büszkék vagyunk. Itt rendszeresen gyermek foglalkozásaink, múzeumpedagógiai alkalmaink. Idén sikerült elérnünk a házunkban, hogy heti rendszerességgel valósítunk meg programokat, főként iskolás gyermekek, fiatalok számára, de felnőtt csoportjaink is vannak. Azt látjuk, hogy erre van igény, tehát erre próbálunk támogatást szerezni és erre fókuszálunk, hiszen látjuk azt, hogy a régióban, főleg napjainkban nagyon sok kisgyereknek, fiatalnak szinte az egyetlen szórakozási, kikapcsolódási lehetősége. Persze nem ez a kizárólagos a szervezet életében, hanem igyekszünk nemcsak a tájházban, hanem azon kívül is megszólítani a fiatalokat. Próbáljuk a lehetőségekhez mérten úgy alakítani a rendezvényeinket, hogy mondjuk kis létszámmal egy filmvetítést, egy könyvbemutatót, koncertet meg tudjunk valósítani. Ha itt koncertről van szó, akkor azt csak úgy hirdetjük meg, hogy valamilyen jótékonysági célhoz kapcsolódjon. Működtetjük még a Perényi Kultúrkúriát, amely szintén egy kulturális központ, ahol különböző kulturális programokat, képzéseket valósítunk meg. Speciális helyzetben vagyunk, mert külön engedéllyel kell rendelkezünk minden egyes rendezvényünkhöz, gondolok itt katonai engedélyre, vagy olyan feltételnek kell megfelelnünk, hogy mondjuk a rendezvény helyszínén legyen egy óvóhely, mert másképp ezt nem tudjuk megvalósítani.

KL: Az EMKE az egyik legrégebbi erdélyi közművelődési szervezet. Célja az, hogy a hagyományokat továbbéltesse és megőrizze, úgyhogy elsősorban ehhez kapcsolódó rendezvényei vannak, például emlékkonferenciák, verses felolvasó estek, vagy megemlékezések. Ott van a magyar házak láncolata, amit szintén egyben kell tartani.

ni, erre külön konferenciát is szoktunk szervezni. Muszáj megemlítenem nekem is az „ASzakkört”, hiszen ennyire aktív közösség még nem emlékszem, hogy lett volna Erdélyben, mint amilyen a program hatására létrejött. Az első évadban körülbelül 18 szakkör volt, utána már 23, és innentől kezdve még tovább nőtt ez a szám, rohamosan. Jelenleg 175 szakkör indul Erdélyben és 200-210 körül Székelyföldön. Rengeteg köszönő levelet kapunk, hogy mennyire szép ez a program, úgyhogy én tényleg nagyon hálás vagyok ezért. Ami az EMKISZ-t illeti, ott is vannak képzések. Az EMKÉ-nél van egy olyan programunk, aminek az a neve, hogy Könyvturi. Nagyon sok fiatal érkezik rá. Összegyűjtjük a már elolvasott, vagy megunt könyveket és azokat kiállítjuk. Az érdeklődők jöhetnek két napon keresztül és annyi könyvet vihetnek el, amennyit szeretnének, azzal a kitételrel, hogy el kell olvasni azokat a könyveket, amiket hazavisznek. Jó látni, hogy ennyi fiatal olvas még, és eljönnek, és érdeklődnek. Van még egy másik programunk, a Legszebb Erdélyi Magyar Dal, de arról megkérem Botondot, hogy ő beszéljen.

BB: Kolozsváron elég szerencsések vagyunk, mivel Kolozsvár az egyik legnagyobb egyetemi város. Magas a tanítás színvonala is, ezért hozzánk elég sokan érkeznek magyarok. A környékünkéről, Erdélyből összegyűjtjük a magyarságot, így könnyű nekik programot szervezni. Én azt tapasztaltam, hogy akkor, hogyha valaki magáénak érzi a rendezvényt, vagy egy olyan kategóriáról, témáról van szó, ami őt érdekli – akár néptánc, akár színművészet, akár zene –, akkor csatlakozni fog hozzá önkéntesen, mert a részese akar lenni és tapasztalatot akar szerezni a szervezeti szférában, vagy menedzsmentben is akár. Én egykori közigazdászként, mindig annak a híve vagyok, hogy képezzük a fiatalságot és ezért amikor egy szervezői csoportot létrehozunk, akkor mindig egy képzéssorozattal szeretnénk indítani. A Legszebb Erdélyi Magyar Dal az egyik legnívósabb rendezvényünk. Látványos és összefogja az erdélyi zenekarokat, és bemutatkozási lehetőséget ad nekik.

LD: Én egy olyan jó gyakorlatot hoztam, ami szerintem működik máshol is, a Vasárnapi Iskola programunkat. A mi régióinkban is vannak nyelvhatáron lévő községek, amelyekben még 1910-ben többségében magyar lakosok voltak, viszont mára már 5%-ra, vagy annál kevesebbre csökkent a magyar lakosság aránya. Ezzel párhuzamosan a magyar nyelvű oktatás is megszűnt. Még 2014 előtt megfogalmazódott, hogy azok a gyerekek, akik már itt nőnek fel, így nem tanulnak meg magyarul és a magyar szokásokat és történelmet sem igazán ismerik, hiszen szlovák iskolába járnak. Már otthon is szlovákul kezdtek beszélni, annak ellenére, hogy a magyar közösséghez tartoztak. Felvetődött, hogy jó lenne egy olyan lehetőség, ahol tudnak a gyerekek magyarul tanulni és 2014-ben elindítottuk a Magyar Közösségi Házban ezt a programot, amely nagy sikernek örvendett. Busszal szállítottuk be havonta egy alkalommal a gyerekeket hozzánk. Speciális szakemberekkel, pedagógusokkal együttműködve valósítottunk meg különböző programokat a magyar történelemhez, nyelvhez és irodalomhoz kapcsolódva, ezek elsajátítására irányuló feladatokat, foglalkozásokat végeznek a fiatalok. Ez a program máig működik, azzal a különbséggel, hogy már nem hozzánk látogatnak el a gyerekek, hanem azokba a közösségekbe visszük ki őket, amelyek a nyelvhatáron találhatóak. Jelenleg Borsiban működik ez a program és nagy érdeklődés övezi. Nagy hozadéka volt ennek a kezdeményezésnek, hogy ezekből a falvakból a gyerekek elkezdtek érdeklődni, hová is tudnának menni magyar iskolába. Volt olyan, aki ennek a programnak a hatására, bár szlovák iskolába járt, átlépett magyar tanítási nyelvű oktatási intézménybe. Ebben nagy segítségre volt a Rákóczi Szövetség által működtetett, vidéki busz hálózat, amely megkönnyíti a gyerekek szállítását a magyar tanítási nyelvű iskolákba. Elhangzott már az, hogy speciális helyzetben vagyunk mi, a határon túli területeken, a magyar közösségeinkkel. Erős kötelék a magyarságunk, a nyelvünk, a kultúránk, az értékeink, az összetartozásunk, de erős az asszimiláció is és egyre kevesebben vagyunk. Hogyan hat mindez nálatok a fiatalokra? Mennyire tartják a magyarságukat? Beszélnek-e a nyelvet, őrzik-e a kultúrát, tartják-e magukat a magyar közösségekhez tartozóknak? A közösségek támogatása segítheti a fiatalok magyar identitásának megőrzését?

BB: Nálunk a szervezetek, iskolák rengeteg eseménnyel, kulturális rendezvénnyel meg tudják őrizni a magyar identitást. A nyelv, a kultúra összetart minket. Számos rendezvény van Kolozsváron, nem tudok egy olyan hétvégét mondani, hogy ne legyen egy olyan rendezvény, ahova a magyarok ne tudnának elmenni, össze tudnak gyűlni és beszélgethetnek. Ez lehet egyházi rendezvény is, a Magyar Színház által támogatott esemény, vagy akár az iskolák közötti versenyek. Ott magyar líceum van Kolozsváron, ami egy nagyon pozitív dolog, és hogy ezt elérte nálunk a magyar politika, az nagyon nagy siker. Büszkeség, hogy önálló magyar iskolák működhetnek, ahol magyarok között lehetnek a diákok, magyarokkal ismerkedhetnek, a párkapcsolatukat is magyarokkal alakíthatják ki, így elkerülve nagyjából a vegyes kapcsolatokat. Ilyen rendezvényekre is járnak, így nőnek fel, így szervezkednek és így tudják fenntartani a magyarságukat.

KL: Igen, Kolozsvár és környéke ebből a szempontból elég előnyös helyzetben van, viszont, az EMKE révén nagyon sokféle szituációval találkoztunk az évek során. Itt van például Nagyszeben, ahol az EMKE-nek van egy alelnöke, Serfőző Levente. Hihetetlen, hogy mennyit kell küzdenie ahhoz, hogy például a Hungarikum Napokat meg tudja tartani. Arra kell törekednie, hogy a román és a magyar is megjelenjen a kommunikációban. Így lettek román és magyar plakátok is, illetve egy rendezvényen a konferáló is mindkét nyelven bemondja a programot. Vannak ilyen típusú problémák, nehézségek, de mindaddig, amíg még van kiért és miért, addig ezek az emberek biztos, hogy küzdeni fognak. Aradon is ez a helyzet, ott is, a saját családban is, az unokatestvéremnek magyar ajkúként román partnere van, de valahogy próbálkozunk, hogy mégiscsak megőrizzük az identitásunkat. Örülök, hogy vannak azok az emberek, akik foggal-körömmel harcolnak azért, hogy megőrizzük értékeinket és hagyományainkat, és felkeresnek minket, hogy vigyünk hozzájuk programokat, segítsünk tartunk képzéseket stb. És mi megyünk is, úgyhogy szerintem jó irányba haladunk.

GA: A fiatalok identitásáról, nézeteiről, vallási hovatartozásáról nálunk elég nehéz pontos adatokat mondani, mostanában csak becslésekre tudunk hivatkozni.

Volt néhány kutatás az elmúlt években Kárpátalján, amelyek konkrétan a fiatalokra irányultak. Sokaknak ismerős lehet például a Tandem16, a Soma7 kutatás vagy a Genexis, ami konkrétan a fiatalok mindennapjait, életvitelét hivatott vizsgálni és bemutatni. Ezeket a kutatásokat nem igazán tudjuk ma hasznosítani, hiszen teljesen átalakult a helyzet, viszont az arányok nem változtak. Gondolok itt arra, hogy ha a fiatalok mondjuk 70-80 százaléka nagyon vallásosnak mondta magát, valószínű, hogy a 70-80% az nem változott, viszont a mögöttes számok azok már igen. Másrészt azt tapasztaljuk, hogy igenis ragaszkodnak a kis közösségekhez, amelyekbe tartoznak, legyen az a településükön vagy az oktatási intézményekben. Szükség van ezekre a kapcsolatokra, a magyar a magyarhoz közeledik könnyebben. Igyekeznek az anyanyelvüknek, kultúrájuknak megfelelő közösséget választani a fiatalok. Ezembe jutott még egy érdekes példa, amely, szerintem, az utóbbi időben kifejezetten ránk jellemző, vagy nekünk talán meglehetősen és másnak semmitmondó. Ahogy járunk-kelünk az utcán, a különböző helyeken, a megszokott utakon, azt vesszük észre magunkon, hogy egyre több emberrel elegyedünk szóba, akivel korábban maximum köszöntünk egymásnak. Emögött az áll, hogy olyan mértékben zsugorodott a magyar közösség, vagyis konkrétan a magyar fiatalok száma, hogy már annak is örülünk, ha egy ismerős arcot látunk. Új fajta szerveződések és kapcsolatok jönnek így létre és nagyon örülünk annak, hogy van kivel beszélgetni.

LD: Nálunk azokban a falvakban, ahol már több évtizede megszűnt a magyar nyelvű oktatás, ismét igény mutatkozott ez iránt, ismét azon dolgoznak, hogy erősítsék és támogassák a fiatalokat ezekben a választásaikban. Mivel szeretnétek a jövőben dolgozni? Milyen terveitek vannak, az anyaország miben tud segíteni?

GA: Igyekszünk nyilván folytatni azokat a programjainkat, amelyekkel be tudjuk vonzani a fiatalokat, viszont egy fontos dolgot szem előtt kell tartanunk. Ez pedig a

kapcsolat, a valahová tartozás. Nagyon nagy szüksége van, és nemcsak a fiataloknak, arra, hogy érezzék, hogy valahová tartoznak. Tehát egy olyan rendezvényt, vagy egy olyan közösségi teret kell létrehozni, vagy a meglévőket folytatni, hogyha valaki oda ellátogat, akkor érezze azt, hogy fontos, számítanak az értékei, meghallgatják a véleményét. Úgy fogja a közösséghez tartozónak érezni magát, ha megtapasztalja ezt az érzést, hogy ő igenis fontos.

BB: Hogyan folytatnánk? Szerintem úgy, ahogy eddig, célunk évről évre újakat bevonzani. Ami szerintem hiányzik nálunk, az egy közösségi tér, legyen egy helyszín, ahol jelen vagyunk. Ezt kell megszerveznünk valahogy, vagy más intézményekkel partnerséget ilyen irányban kialakítani. Azokon a helyszíneken, ahol a román szervezetek szervezkednek, iszonyú összegeket kérnek el, amit mi nem tudunk megengedni magunknak. Hogy a magyarországiak miben tudnak nekünk segíteni? Én abban hiszek, és tapasztalatom szerint mindig az volt a jó, amikor közös kapcsolatépítés volt. Mi utaztunk Magyarországra tapasztalatot szerezni és Magyarországról utaztak hozzánk ugyanúgy tapasztalatot szerezni. Minél több találkozót kéne szervezni, minél több szervezetet kéne összetartani, vagy akár bármilyen kapcsolatot köztük létrehozni.

KL: Én is azt akartam mondani, hogy nagyon szeretem az ilyen alkalmakat, amikor meghívást kapunk Magyarországra néhány napra, mert nemcsak az a lényeg, hogy mondjuk az anyaországban lakók belelássanak a mi problémáinkba vagy helyzetünkbe, hanem én is szeretek belelátni abba, hogy itt, hogy dolgoznak, milyen munkakörök vannak stb. Például többször jártunk a Nemzeti Művelődési Intézetnél is, ahol nagyon jól éreztük magunkat és körbe vezettek bennünket, nagyon hasznos volt. Ugyanúgy várjuk mi is egyébként szeretettel a hozzánk érkezőket. De hogy mit szeretnénk? Ötleteket, gondolatokat, partnerségeket, barátságot.

LD: Mi is mindenképpen folytatni szeretnénk azokat a programokat, amelyek már a múltban sikeresek voltak és hagyományaik vannak, illetve keressük mi is az új lehetőségeket. Ezekben nagy segítségünkre vannak a partnerszervezeteink. Az anyaországi támogatásokat köszönjük és örülünk, hogy vannak ilyen lehetőségek, hogy különböző programokon belül is, mint a KözösÉg fesztivál találkozhatunk és megoszthatjuk a gondolatainkat, tapasztalatainkat. Azért vagyunk, hogy meghallgassuk egymást és próbáljuk segíteni egymást. A negatív dolgokat próbáljuk egy kicsit háttérbe szorítani és kiemelni azokat a pozitívumokat, amelyek a régióinkban megvannak és lehetőséget adnak a jövőbeni együttműködésre. Biztos vagyok benne, hogy a jövőben továbbra is együtt fogunk működni!

MOLNÁR GYÖRGY

Szakkörök a Kárpát-medencében

– Partnerségi találkozó és külhoni kiállítás Lakiteleken

MINTAPROGRAMTÓL A NEMZETI ÖSSZETARTOZÁS MEGERŐSÍTÉSÉIG

A Nemzeti Művelődési Intézet által 2021 őszén újtára indított ASzakkör program meghirdetése óta országhatárokat átlépve terjed ki ezredéves történelmi hazánkra, nemzeti kultúránk teljes életterére. A magyar szállásterületeken magától értetődő természetességgel vált közösségeink élmény- és örömforrásává az egész Kárpát-medencében, sőt azon túl is. Az anyaországgal egyidejűleg gyökeret vert és folyamatosan terebélyesedett, bővült a Felvidéken, Kárpátalján, Partiumban, Erdélyben, Székelyföldön, a gyimesi és moldvai csángóvidéken, Délvidéken, Muravidéken egyaránt és ebben az évben megjelenik a Belső-Drávaszögben is. Ezekben a térségekben a megszervezett kézműves kiscsoportok és résztvevők száma a 2021-ben kezdeményezett mintaprogramhoz viszonyítva a 2024-2025-ös évadra meghatszorosodott. Az adatok azt mutatják, hogy évenként a teljes ASzakkör program egynegyede - egyötöde a külhoni régiókban valósult meg, az anyaországgal párhuzamosan és azzal szerves egységben. Ugyanakkor ez azt is jelenti, hogy a történelmi szülőföldjünkön élő, őshonos, elszakított nemzetrészeink – amelyek rendíthetetlen identitástudata és elkötelezett, kitartó hagyományátörökítő tevékenysége más területeken is példamutató – együttesen nagyobb részt vállaltak, vállalnak az ASzakkör programban, mint amilyen a lélekszamarányos részük a (Magyarországon és a külhoni régiókban élő) magyarság együttes összlétszámában. A nemzeti kulturális integráció, a nemzeti összetartozás tudata és felemelő megélése a programban beteljesült, valósággá vált.

Nemzeti összetartozást kifejező karszalag felkötése a felvidéki, nagykaposi szakkör kiállítás megnyitóján

KÁRPÁT-MEDENCEI PARTNERSÉGI TALÁLKOZÓ 2025.

A program kezdete óta a szükség szerinti online egyeztetések mellett rendszeresek a személyes részvétellel megtartott konzultációk és műhelymunkák a Nemzeti Művelődési Intézet vezetői, érintett munkatársai és a szakköröket külhoni régióként koordináló szervezetek képviselői között. A térségi koordinációt és szervezőmunkát közszolgáltatási megállapodással a 2024-2025-ös szakköri évadban is az alábbi szervezetek végezték a rájuk mindig jellemző különleges odaadással és elkötelezettséggel:

Felvidék

- Rákóczi Hálózat, Nagykapos

Kárpátalja

- Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület, Szürte
- Pro Cultura Subcarpathica, Beregszász

Erdély (Közép-Erdély, Partium, szörvány, Moldva)

- Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE), Kolozsvár

Székelyföld, Gyimesek

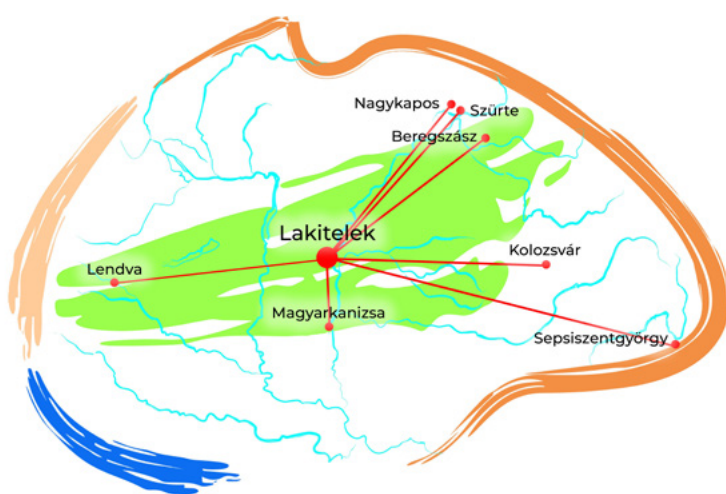
- Amőba Alapítvány, Sepsiszentgyörgy

Délvidék

- Felnőttképzők Regionális Hálózata (FERHA), Magyarkanizsa

Muravidék

- Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva

Stilizált térkép

A KÜLHONI SZAKKÖRÖKET KOORDINÁLÓ HÁLÓZAT A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

A fenti szervezetek képviselőinek részvételével a találkozóknak ezúttal a lakiteleki Székházunk mellett a kondorosi Fehérliliom Népfőiskola adott otthont. Kondoroson elsőként a – homlokzatán a magyar szerves műveltség jelképeit megjelenítő, korszerű, 2023-ban átadott létesítményben a térségben újra virágkorát élő gyógynövényhasználatra szakosodott – intézmény bemutatására került sor, ahol 41 fajta hazai őshonos, illetve természetgyógy- és fűszernövény található 12 parcellában. A Felvidékről, Kárpátaljáról, Erdélyből, Székelyföldről, Délvidékről, Muravidékről érkezett vendégek megismerhették azt a sajátos rendszert is, amely egykor az alföldi kertek kultúráját jellemezte, különös tekintettel az emberek egészségének megőrzése szempontjából legfontosabb gyógynövényekre.

Vendégek és vendéglátók a kondorosi Fehérliliom Népfőiskola épülete előtt

Ezt követően a külhoni partnerszervezetek és a Nemzeti Művelődési Intézet vezetői, szakmai munkatársai az ASzakkör program legfontosabb időszerű kérdéseit egyeztettek egy olyan helyzetben, amikor a folyamatban lévő szakkör évad zárását és a következő, új évad indítását átfedésben, együtt kell elvégezni. Áttekintésre, egyeztetésre került a program minden feladateleme – a működő kézműves csoportok adminisztratív kötelezettségétől, a záró kiállítások helyzetén át a folyamatban lévő, új jelentkezések és a rendelkezésre álló alapanyag- és eszközcsomagok összhangba hozásáig, valamint a szakkör szervezők előzetes vizsgakötelezettségéig, illetve várható képzéséig –, a teendők teljessége. A külhoni regionális koordináló szervezetek vezetői tájékoztatást kaptak továbbá a Nemzeti Művelődési Intézet további programjai Kárpát-medencei kiterjesztésének helyzetéről és tervezett jövőjéről is (TehetségPaletta Program, Petőfi Kulturális Program stb.).

Ismerkedés a Fehérliliom Népfőiskola gyógynövényeivel

Mindeközben a régiókból érkezett szakkörtagoknak kézműves foglalkozás keretében kendermagolajos pezsgőfürdőbomba és nemezvirág készítésére nyílt lehetőségük. A kondorosi program a teljes csoport részvételével a Csárdamúzeum meglátogatásával zárult.

KIÁLLÍTÁS AZ ASZAKKÖR PROGRAM KÜLHONI MAGYAR KÖZÖSSÉGEINEK ALKOTÁSAIBÓL

2022 és 2024 után immár harmadik alkalommal nyílt reprezentatív kiállítás június 26-án a külhoni régiók közösségeinek kézműves alkotásaiból Lakiteleken, a Nemzeti Művelődési Intézet székházában, amely a nyár végéig megtekinthető. A kiállított tárgyak a 2024-2025-ös évad alábbi 619 külhoni szakköri munkáiból kerültek kiválasztásra:

Kézműves foglalkozás külhoni szakkörösök részvételével

Szakkör	Felvidék	Kárpátalja	Erdély		Délvidék	Muravidék	Összesen
			Közép-Erdély, Partium, szörvány	Székelyföld			
Békés megyei hímzés	-	-	2	13	5	-	20
Mézeskalács	1	4	24	17	7	-	53
Vesszőfonás	2	1	11	6	4	-	24
Bútorfestés	5	3	16	21	5	-	50
Gyertyakészítés	8	5	8	18	11	-	50
A tojásfestés táji sajátosságai	4	2	11	9	4	-	30
Kötés gyönggyel	1	2	-	3	2	-	8
Éremgyűjtés	-	1	1	-	-	-	2
Papírfonás	6	2	3	8	1	-	20
Csuhé	-	1	7	4	1	-	13
Nemezelés bundagyapjúval	10	2	17	15	2	-	46
Makramé kezdő, kenderfonallal (2022)	1	7	6	14	8	1	37
Makramé középhaladó (zsinórfonallal)	4	4	5	7	5	-	25
Quilling	2	1	2	7	5	-	17
Natúrkozmetika	4	4	6	11	5	-	30
Baba-mama horgolás	4	1	6	2	7	-	20
Csipkeverés	1	-	1	1	1	-	4
Gyöngyfűzés	4	5	20	26	9	1	65
Szövés Kereten	4	4	17	16	12	1	54
Palóc hímzés	4	-	4	16	2	-	26
Horgolás zsinórfonallal	3	2	6	10	4	-	25
Összesen	68	51	173	224	100	3	619

Régiónként 30-40 alkotás került benevezésre a tárlatra, amelyekből a térségekből érkezett szakkörtagok a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársainak közreműködésével közös műhelymunkával, egységes arculati megjelenéssel rendezték be az egyes felületeket. A végeredmény

önmagáért beszél, színvonalas, színes, különleges látványt nyújtó kiállítás született, amely visszatükrözi a külhoni magyarok régiók sajátos, varázslatos világát, lelkiségét és a szakkörtagoknak a programban megélt közösségi élményét és alkotóképességét is.

A külhoni régiók szakköri alkotásainak kiállítása

A kiállítás ünnepélyes megnyitóján Nagy Edina, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője a határokon átívelő nemzeti összetartozásunk hangsúlyozásával, és többek között azzal a gondolattal köszöntötte a közönséget, hogy a megnyíló kiállítás nem csupán alkotások összessége, hanem egy lenyomata annak, amit közösen érzünk: a hitnek, hogy a hagyomány él, a remény, hogy továbbadható, és a szeretetnek, amellyel ezt a tudást őrizzük és megosztjuk egymással. Hangsúlyozta, hogy a szakkörprogram az idegen kulturális környezetben élő, külhoni nemzeti közösségeinkben még az anyaországainál is nagyobb jelentőséggel bír. Ezt követően Both Miklós, a Hagyományok Háza főigazgatója tartott rövid előadást a népi kézművesség szerepéről. Kiemelte, hogy változó világunkban a kézműves szakma művelőinek elöregedésével párhuzamosan készségvesztés zajlik, ezért szükség van egy több szintű rendszer működtetésére, hogy a népi mesterségek ne vesszenek el. Ebben a piramis alakzatban a széles alaphoz az ASzakkör programban megjelenő amatőr tevékenység is hozzájárul, amelyből a tehetségek a hivatásos képzés, a Hagyományok Háza felé irányíthatók. A megnyitó előadója a Nemzeti Művelődési Intézet részéről Dr. Juhász Erika szakmafejlesztési igazgatója volt, aki a Kárpát-medencei partnerség jelentőségéről, annak történeti alakulásáról és abban az ASzakkör program indítékairól, szerepéről osztotta meg gondolatait. Hangsúlyozta, hogy az Intézet 2012 óta törekszik programjainak Kárpát-medencei szintű megjelenésére, a kezdeményezések egyike a most nyíló kiállítás háttérét adó kézműves program, amely a pandémia okozta helyzetre adott válaszként indult 2021-ben a közösségi élet újraindítása és a népi értékek továbbadása érdekében. Örömet fejezte ki, hogy a programot a külhoni régiókban koordináló munkacsoport maga is igazi, egymást támogató, segítő közösségé vált, lehetővé téve a közeljövőben további közművelődési, közösségépítő programok határokon átívelő kiterjesztését.

A TehetségPaletta Program ígéretes tehetségeiként a Jászsztőlászlói Hangász Együttes öt fős ifjúsági csoportjának tagjai citerával kísért dalszöveggel emelték a rendezvény színvonalát, hangulatát.

A Jászsztőlászlói Hangász Együttes ifjúsági csoportja

A KULTURÁLIS NEMZETÉPÍTÉS FOLYTATÁSA

Az ASzakkör program Kárpát-medencei kiterjesztésének elmúlt négyéves története példája és bizonyossága annak, hogy a Történelmi Magyarország elszakított területein élő nemzeti közösségeink erősítése, összekapcsolása nem csak lehetőség, de meg is valósítható a Nemzeti Művelődési Intézet kezdeményezéseinek határokon átívelő megszervezésével. Ennek tudatában – a kis-magyarországi szemléletet és a 19 vármegyei területiséget meghaladva – minden közösségi, közművelődési, kulturális programban tekintetünk és tevékenységünk bátran a történelmi nemzetünk magasságába, horizontjára emelhetjük. Ehhez a Kárpát-medencei partnerség, az összetartó és hatékony hálózati együttműködés rendelkezésre áll.

A kiállítás első megtekintője

MOLNÁR GYÖRGY

Történelem-népművelés szakos tanár, okleveles humán szervező. Kárpát-medencei hálózatépítési tevékenységét két évtizede a Békéscsabai Regionális Képző Központ igazgatójaként kezdte a PannonForrás Első Kárpát-medencei Fejlesztési és Tudásklaszter létrehozásával, melynek alapító elnöke. Kilenc évig a Nemzeti Stratégiai Kutatóintézet (NSKI) Nemzeti Integrációs és Kárpát-medencei Hálózatfejlesztési Igazgatóságának igazgatója volt, ahol tevékenységének középpontjában a Magyarországnak járó európai uniós fejlesztési forrásoknak a határokon átívelő nemzetegyesítés, nemzetépítés szolgálatába állítása, illetve Kárpát-medencei szintű fejlesztési programok kezdeményezése volt. 2022 májusától a Nemzeti Művelődési Intézet Partnerségi Központjának vezetője, tevékenységének célkitűzése az egységes magyar közművelődési térség folyamatos fejlesztése a Kárpát-medencében. Számos publikációja, előadása és irányításával megvalósított projekt szolgálja az egymástól elszakított nemzetrészeink együttműködését, összefogását.

ZSJAK ÁGNES

Közösségben alkotni lélekemelő

– Tovább bővül a kínálat az „ASzakkör” programban

A program indulásától, 2021-től immár 4 teljes szakköri évadban vehettek részt és alakíthattak ki közösségeket partnereink. 2025-re, az 5. évadra a programot Kárpát-medence szinten ismerik, jelentkeznek rá a kulturális feladatellátók, partnerek és ösztől több mint háromezer kisközösség tevékenykedik, alkot, tanul Európa szívében! A Nemzeti Művelődési Intézet innovatív kezdeményezése – a hagyományos vagy új, a népi vagy éppen a jelenleg teret hódító új alkotó folyamatok, a kézműves vagy informatív foglalkozások, tudásanyagok megismertetése – az „ASzakkör” oldala – videós tartalmakon keresztül adja át a különböző tevékenységekhez szükséges információkat, alapfogásokat, szakmai ismereteket, megvalósítási lehetőségeket.

A mesterségek szakkörei közt az oldalon folyamatosan bővül a megtekinthető szakágak száma, így az érdeklődők bővíthetik tudásukat, kielégíthetik kíváncsiságukat új szakkörök megtekintésével. Jelenleg 45 szakköri filmsorozat található az oldalon, ezek közt látható pár hasonló alanyal foglalkozó szakág, mint a nemezeléshez kapcsolódó Nemezelés két filmsorozata, ezen felül a Nemezelés Erdélyben és a Nemezelés és bőrművesség szakágak. A különböző filmsorozatok más-más technikai megoldást sorakoztatnak fel, más kivitelezett tárgyat mutatnak be, így téve igen gazdaggá és változatosá a megvalósítási lehetőségeket. A videókat megtekintve még több inspirációt kaphatunk, még több szakmai tudást ismerhetünk meg, illetve még több termék elkészítése lehet a későbbiekre a tarsolyunkban motívumkincseink és hagyományaink megismerése mellett.

TOVÁBBLÉPÉSI LEHETŐSÉGEK

A Magyarország Kormánya, a Kulturális és Innovációs Minisztérium által támogatott felhívásban 2021 óta nyílt lehetőség szakköri csomagokra jelentkezni, mely csomagok tartalma a szakágban szereplő videóban bemutatott termékekhez, eljárásokhoz tartalmazott 5 főnek szükséges alanyanyagot és eszközt.

Az első évben Magyarországon és külhonban indított jelenléti szakköri szakágak száma 6-ról a második évre 15 szakkörre nőtt, majd 2023-ban 18-ra bővült és a 2024 őszén induló évadban kiszélesedett 21 szakágra, amelyekben lelkes tevékeny kisközösségek működtek Kárpát-medencei szinten.

A szakágak között jelentős a hagyományainkat, kultúránkat megmutató népi kézművesség témakörű filmsorozat, mint a bútorfestés, gyertyakészítés, mézeskalács készítés, vagy a három különböző hímzés sorozata, a békés megyei, palóc és matyó hímzés. A Népművészeti Egyesületek Szövetsége partnerként segíti a szakköri tagokat hasznos tanácsokkal, gyakorlati megvalósításokkal, mint kultúránk mintakincsei, szakmai fogások.

A szakköri évadok folyamatos beszámolóí és visszajelzései alapján tapasztaltuk, hogy a lelkes szakköri résztvevők megszerették Magyarország értékeit, népi mestersegeit és szerették volna folytatni a megkezdett tanulási folyamatot, sikereket elérni az adott mesterség keretein belül.

A Nemzeti Művelődési Intézet már 2024 őszén nyújtott lehetőséget a makramé szakkörben továbblépésre középfaladó szakköri jelentkezéssel. Ezen szakkör tematikája, alapanyaga és eszközei eltérnek a korábban indult makramé kezdő szakkör tematikájától és alapanyag-, eszközszükségletétől. A makramé felé elhivatott közösségek megvalósíthatták, elkészíthették a kezdő és később a középfaladó szakkör gyönyörű termékeit, elsjátítva egy széles skálájú tematikát és megvalósítva egy szemet gyönyörködtető termékpalettát. A hímzés felé elhivatott közösségek 2021-től a békés megyei hímzés három különböző hímzésfajtaját megismerve hódolhattak hobbijuknak. Az ő további fejlődésük, továbblépési lehetőségük, szakmai ismereteik bővítése 2024-től a palóc hímzés és 2025-től a matyó hímzés szakkörökben valósulhatott meg. Ezen szakágakban a tájegységre jellemző öltés és motívumkincsek megismerése és megvalósítása mellett hasznos, használati termékeket készíthetnek, mint a neszesszer, terítő, táska, párna, kalácskendő, kötény, szalvéta.

A Nemzeti Művelődési Intézet fontosnak tartotta, hogy egyes szakágakban a fejlődni kívánó kisközösségeknek is legyen lehetősége, egy egymásra épülő, továbblépést nyújtó, újabb megoldásokat kínáló szakágra való jelentkezésre, teret engedve a hagyományaink megőrzésére, motívumkincseink továbbvitelére.

HAGYOMÁNY ÉS ÚJRATERVEZÉS

2025 ősztől két, népi kézművesség szakágban tervezhetnek hagyományainkat tovább éltető alkotásokat, termékeket a középfaladó szakkörön résztvevők. A bútorfestés és a gyöngyfűzés középfaladó szakkörök esetében az alapanyagot lehetett megigényelni a jelentkezési időben, az eszközt az előző évi gyöngyfűzés és bútorfestés szakkörhöz megkapták, így ebben az évben már a partnerszervezetnél rendelkezésre áll. (Ezen két középfaladó szakkör jelentkezésének előfeltétele a hozzájuk tartozó kezdő szakkörök előző évi megvalósítása a jelentkező szervezet által.)

A bútorfestés középfaladó szakkör esetében az alapanyagok mellett a csomag része Zentai Tünde A festett népi bútor című kötete. A könyv a bútorfestés korszakai mellett a dunai stíluskört és a komáromi bútort mutatja be. A gyöngyfűzés középfaladó szakkör esetében az alapanyag tekintetében olyan gyöngy típus és mennyiségi összeállítású gyöngy a csomag része, amiből a szakköri tagoknak lehetőségük lesz az összeillő színek és nagyságok tekintetében terméket tervezni. A gyöngyfűzés középfaladó szakkör alapanyagcsomag tartalma Balázs Kovács Sándor – Decsi-Kiss Mária – Nagy Göngyi „Kalárisnak Mondik” Sárközi gyöngymunkák című könyve. A Sárköz bemutatása mellett a különböző fűzősmódok és típusai közül meríthetnek ismereteket a szakköri tagok.

2025 ősztől 24 szakágban indulnak jelenléti szakkörök Kárpát-medence szinten. A 24 szakág kibővül a két előbb bemutatott szakköri ággal, mint középfaladó szakágak. A 24 szakköri filmsorozat közül 15 népi kézművesség témakörű, amelyek Magyarország hagyományos kézműves tevékenységeit mutatják be.

Egyre többen tervezik szakkörbe jelentkezésüket, hiszen kultúránk tovább éltetése mellett közösségben alkotni igazán pozitív, lelket építő tevékenység!

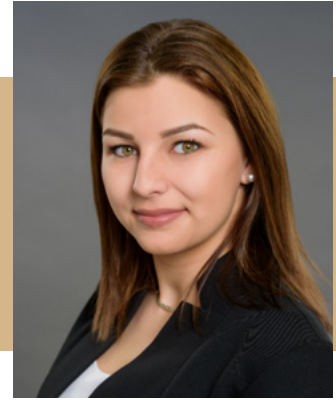
Az ősztől induló szakkörök résztvevőinek sikeres alkotómunkát, örömteli közösségi élményt kívánunk! Legyen örömük minden szakköri alkalmon!

ZSZAK ÁGNES

2015-től a Legendák Földje Alapítványánál dolgozott, majd 2018-tól Kondoros Város Önkormányzatánál, mint ifjúsági referens látta el feladatait. 2021 májusától a szakköri filmek felvételeinek, vágásainak koordinációját látta el a Nemzeti Művelődési Intézetnél, kapcsolatot kiépítve, ápolva a magyarországi népművészeti egyesületekkel. Jelenleg az új szakköri filmek felvételeihez kapcsolódó feladatok ellátásával munkálkodik: tervek, forgatókönyvek, felvételek, vágások összehangolása, szorosan együttműködve az alkotókkal és stábtagokkal. Emellett feladata a szakköri honlap tartalmi koordinálása, a magyarországi és a Kárpát-medencei partnerek szakköri megvalósításának figyelemmel kísérése.

Kutatási programok a közművelődésben

III.

DR. JUHÁSZ ERIKA – DR. MÁRKUS EDINA – BOZSEK-HADHÁZI RITA KATA

A szakma megerősítéséért

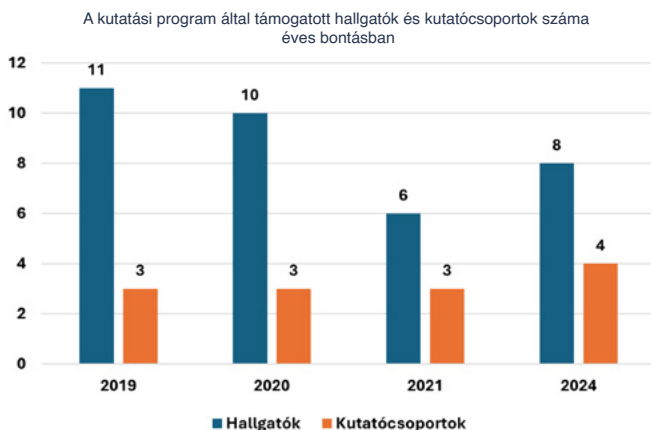
– A Közművelődési Tudományos Kutatási Program eddigi eredményei

A közművelődésben első alkalommal 2019-ben hirdetett pályázati programot a Nemzeti Művelődési Intézet a közművelődés tudományos utánpótlásának erősítése érdekében. A Közművelődési Tudományos Kutatási Program létrehozásának az volt a célja, hogy támogassa olyan tehetséges hallgatók/szakemberek és mentoraik kutatómunkáját, akik a közművelődési szakterületen kutatnak és végeznek tudományos diákköri, doktori vagy egyéb szakmai elvárásként felmerülő kutatótevékenységet.

Az intézet fontos feladatának tartja a szakma tudományos hátterének a megerősítését. A kutatási projektekben való részvétel segíti a hallgatókat és kutatókat abban, hogy mélyebb ismereteket szerezzenek szakterületükön, és értékes tapasztalatokat gyűjtsenek. A támogatások lehetőségét biztosítanak a kutatóknak, hogy együttműködjenek más intézményekkel és szakemberekkel, ami hosszú távú szakmai kapcsolatok kialakításához vezethet.

A sikeres kutatások eredményei új ismereteket adhatnak, információkat nyújthatnak a szakterület fejlesztéséhez.

A 2019 óta meghirdetett négy pályázati időszak alatt összesen 35 egyéni hallgató és 13 kutatócsoport támogatását tette lehetővé.

A Közművelődési Tudományos Kutatási Programban a pályázók és témavezetők, valamint a kutatócsoportok pénzügyi támogatásban is részesültek az adott évi pályázati felhívásban szereplő mértékben.

A PÁLYAKÉPTŐL A GAZDASÁGI FOLYAMATOKIG

A pályázók a pályázati időszakokban a megadott kutatási témakörök közül választhattak:

- A közművelődési intézmény- és szolgáltatási rendszer jellemzői (bármely intézménytípus, illetve bármely szolgáltatástípus vonatkozásában);
- A közművelődési szakemberek pályaképe;
- A közművelődés gazdaságot befolyásoló folyamatainak kutatása;
- A közművelődés szerepe és funkciója a magyarságtudat megőrzésében – határokon át;
- A közművelődési szakemberképzés és a szakterület felsőoktatási képzéseinek vizsgálata;
- Közművelődés és közösségépítés;
- A Nemzeti Művelődési Intézet országos programjainak hatásvizsgálata;
- A közművelődési jogszabályok hatályának változása és hatása a szakmai munkára;
- A helyi értéktárak, kulturális örökségek szerepe a közművelődésben és a közösségépítésben;
- A közművelődés emblematikus személyiségeinek és jelenkori hatásuknak kutatása.

Az első pályázati körben 2019-ben 11 alap- és mesterszakos hallgató és témavezetőjük, valamint 3 kutatócsoport nyert el egy éves kutatási támogatást. A kutatási téma elsődlegesen ezen fő témákon belüli, de szabadon választott résztema lehetett egyéni hallgatóknak és kutatócsoportoknak egyaránt. 2019-ben a leginkább népszerű a „Közművelődés és közösségépítés” témakör volt.

ÖRÖKSÉG ÉS IDENTITÁS

A Szegedi Tudományegyetem kutatócsoportjának vezetője Gerencsérné Dr. Újvári Judit volt. A kutatásuk a regionális, lokális kulturális örökségek és a lokális identitás összefüggéseire – a helyi értéktárak funkcióinak felmérésére terjedt ki a vajdasági Tisza mente térség településeiben. A kutatás meghatározó részét a közművelődési szakemberekkel folytatott interjúk adták, akiket a vajdasági médiában, kultúrában dolgozó felkért szakemberek, hely- és intézményismeret birtokában választottak ki. Egy közös volt az interjúalanyokban, hogy a Vajdaságban született magyarok voltak, akik valamilyen módon kötődtek a közművelődéshez és értékmentéshez. Az interjúkból levonható a következtetés a lokális értékek fenntartásának tudatosságára, közösségösszetartó erejére. A helyi csoportok a szellemi kulturális örökség ápolásának számos formáját működtetik. A kutatás második részében a Vajdasági Magyar Művelődési Intézetről és a Vajdasági Magyar Értéktár Bizottsággal tartott kerekasztal-beszélgetés eredményei révén rámutattak a humán erőforrás és az anyagi források hiányára.

A Nyíregyházi Egyetem kutatócsoportjának kutatásvezetői feladatait Dr. Drabancz Mihály Róbert látta el. A kutatásuk, „A Rákóczi kultusz szerepe a kárpátaljai magyarság identitásának a megőrzésében”, célja a kárpátaljai kisebbségben élő magyar közösség nemzeti identitásának, a Rákóczi-kultusz szerepének és a szerep fontosságának a bemutatása volt ebben az identitástudatban. A kutatás első részében a kultuszhoz köthető dokumentumok, írásos emlékek elemzése, a második részében kárpátaljai kulturális intézményekben dolgozókkal készült kérdőíves kutatás eredményei valósult meg. Ez utóbbi a nemzeti önazonosságtudatra és történeti tudatra fókuszált. Kárpátalján II. Rákóczi Ferenc és Zrínyi Ilona személye emelkedik ki a történelmi alakok közül, mély nyomot hagyott a népi hagyományokban a kuruc-kor, a Rákóczi-szabadságharc és Rákóczi személye. A kutatás bizonyította, hogy a Rákóczi-kultusz a társadalom széles csoportjainak nemzeti identitását határozza meg.

KÖZÖSSÉG ÉS ÉRTÉK

A Pécsi Tudományegyetem kutatása a „Közművelődési intézmények és közösségi színterek szerepe a Baranya megyei községek közösségfejlesztésében” címet viselte. A kutatást Dr. Koltai Zsuzsa vezette. A kutatás keretében

Baranya vármegyei községek közművelődési intézményeinek és közösségi színtereinek a vizsgálata zajlott, hogy miként tudják megtartani a közösségeket, milyen jó gyakorlataik vannak, kiemelten vizsgálva az épületek infrastrukturális állapotát és eszközellátottságát, a szervezésben meghatározó szerepet játszó humán erőforrást és anyagi kihívásokat. A mintában szereplő települések értékelése szerint az intézmények működési feltételei és programjainak eredményei gyenge közepesre értékelhetők. Az eszközbeszerzés forrásai bizonytalanok. A válaszadók arról számoltak be, hogy a pályázati hozzáférés aggályos, mert a kistelepüléseknek nincs önerejük a pályázatok beadásához, vagy nincs kellő szakértelem ezek megírásához. A kutatásban a működési típusokat tekintve az a következtetés fogalmazódott meg, hogy kevés faluban található önállóan működő művelődési ház, a legtöbb helyen többcélú épületben kapott helyet a közösségi tevékenység. A legjelentősebb kihívást a szakemberhiány jelenti. Összességében elmondható, hogy ezeken a településeken a források hiánya motiválta a változatos közösség-szervezői modellek kialakulását.

A Közművelődési Tudományos Kutató Program első alkalma a Kodolányi János Egyetemen, Székesfehérváron 2019-ben

2020-ban a második pályázati körben a Nemzeti Művelődési Intézet 10 alap- és mesterszakos hallgató és témavezetőjük, valamint 3 kutatócsoport kutatását támogatta. A leginkább kutatott témakör ebben az évben „A közművelődési intézmény-és szolgáltatási rendszer jellemzői” volt, amelyet „A helyi értéktárak, kulturális örökségek szerepe” témakör követett.

ÉRTÉKTEREMTÉS HÁLÓZATBAN

A Budapesti Gazdasági Egyetem kutatócsoportja Dr. Farkas Julianna vezetésével vizsgálta a helyi értéktárak, kulturális örökségek szerepét a közművelődésben és a közösségépítésben a váci és a dunakeszi kistérségekben. A kutatás tudományos háttérként számos hazai és nemzetközi szakirodalom feldolgozásra került. A kutatás Fót, Göd és Vác esetében vizsgálta, hogy a helyi értéktárak és kulturális örökség milyen szerepet töltenek be a közművelődésben. Fót és Vác önkormányzata 2013-ban, Göd önkormányzata 2015-ben döntött a települési értéktárak létrehozásáról, a váci értékek azonban jóval

nagyobb számban vannak jelen a Pest Megyei Értéktárban. A kutatócsoport kutatási módszerei között szerepelt az interjúkészítés, a kérdőíves vizsgálat, valamint fókuszcsoportos beszélgetés is. A vizsgálatokból azt a tapasztalatot lehetett levonni, hogy a hungarikumok fogalmát nehezen tudják az átlagemberek megfogalmazni, és ritkán jelennek meg kulturális javak is a magyarázatokban. A lakosok többségénél a magyarok összetartozását, a nemzeti büszkeséget jelképezik a hungarikumok. A gödi és váci lakosok több helyi értéket tudtak felsorolni a fői lakosoknál, ami köszönhető a települések lakosságszám-beli különbségeitől, valamint a földrajzi elhelyezkedés miatt is, ugyanis a Duna parti lakosok számára a vízi élet számos többletperspektívát kínál.

A Pécsi Tudományegyetem kutatása „Értéktérkép és tudástér - A történeti Baranya helyi értékei a jelenkori helyi közösségi tudásban” címet viselte. A kutatást Dr. Minorics Tünde vezette. A kutatás a 2012. évi XXX. törvény kihirdetése óta eltelt időszaknak, a Baranya megyei települések helyi értékeinek kiválasztási gyakorlatát, a közösségi hozzáférést, a helyi tudás átadásának lehetőségeit vizsgálta. A települések értéktári gyakorlatának különbözősége adta a kutatás céljait. A kutatás célja volt megvizsgálni a települési értéktár felállítás folyamatát, az értéktár bizottságok összetételét, a helyi közösségekkel való együttműködésüket, az értéktár felállítás és -örzés megjelenését a települési közművelődési feladatellátásban. A kutatás további céljaul tűzték ki az eredmények közzétételét egy online felületen, ezzel is segítve egy megyei szintű együttműködési hálózat kialakításának lehetőségét. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy nehézkes az adatokhoz való online hozzáférés, az információk megosztása tekintében több hiányosság, akadály merült fel. A problémák kiküszöbölhetőek lennének a látogatói felület használatának korszerűsítésével, egyértelműsítésével és rendszeres frissítésével. A gyakorlat azt mutatja, hogy az értéktár bizottságok munkájáról nem folyamatos az információközlés. Valamennyi település számára adott a lehetőség, hogy helyi értékeiket a közösségek hasznosítsák, de ehhez szükséges a helyi tudáshoz való hozzáférés biztosítása, a helyi közösségek érdeklődésének tétele és bevonása az értéktári munkába. A helyi identitás megőrzésének feltétele a közösségek, egyének véleménynyilvánításának és részvételének biztosítása, a hálózatosodás pedig módszertani segítséget nyújthat a helyi aktorok számára.

KÖZMŰVELŐDÉS ERDÉLYBEN

Dr. Szabó József vezette a Debreceni Egyetem kutatócsoportjának kutatását, helyzetképet alkotva az erdélyi magyar kulturális intézményrendszeréről. A kutatás során az erdélyi közművelődési tevékenységét vizsgálták különös tekintettel a magyar nyelvű közművelődési és kulturális feladatellátásra. A kutatás célja volt, megvizsgálni a kulturális intézmények személyi és működési feltételeit, a

kultúra jogi szabályozásának és igazgatási rendszerének vetületeit, valamint egy intézményi adatbázis készítése. A kutatás elméleti részében áttekintésre kerültek korábbi vizsgálatok, Európai Unió és romániai statisztikai adatok, továbbá a kultúrához és közművelődéshez kapcsolódó jogi szabályozás és igazgatási rendszer. Összességében elmondható volt ezen adatok elemzése után, hogy az EU tagállamaihoz mérten, Romániában alacsony szinten jelenik meg a kulturális foglalkoztatás, a nők vannak jelen többségében munkavállalóként ezen a területen, de emellett az is elmondható, hogy a kultúra és közművelődés nem fed le jelentős keresőtevékenységi és gazdaságélénkítő szerepet Romániában. A magyar nyelvű kulturális események feltérképezése során láthatóvá vált, hogy a civil szervezetek aktivitása a magas. A kutatás során áttekintésre került a romániai kulturális vonatkozású jogi szabályozás és igazgatás rendszere, összehasonlítva a magyarországi helyzettel. Számos eltérés látható a két ország tekintetében, ezek főleg a jogi háttérrel, a szakember-képzést és továbbképzést, finanszírozást és az intézmények közötti együttműködést érintik a vizsgálat szerint.

A 2020-as kutatási program záró beszámoló napja a Budapesti Gazdasági Egyetemen

2021-ben 6 alap- és mesterszakos hallgató és témavezetőjük, valamint 3 kutatócsoport nyert el támogatást a Közművelődési Tudományos Kutatási Programban. Ebben a pályázati időszakban a legtöbb kutatási tervet „A közművelődési intézmény- és szolgáltatási rendszer jellemzői”, valamint „A közművelődés, közösségépítés” témakörében nyújtották be.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem kutatása az élethosszig tartó tanulás szemléletét vizsgálta a Pest megyei közművelődési intézményekben és közösségi színterekben. A kutatást Dr. Hegyi-Halmos Nóra vezette. A kutatás célja az volt, hogy felmérjék a Pest megyei közművelődési intézmények hatósugarában élő közösségek élethosszig tartó tanulásra (LLL) vonatkozó igényeit, valamint az egész életen át tartó tanulási lehetőségek biztosításának feltételeit a közművelődési intézményekben és közösségi színtereken. További célként fogalmazódott meg a közművelődési intézményekben dolgozó, valamint a művelődő közösségekkel foglalkozó szakemberek pályaképezésének vizsgálata, különös figyelemmel a feladataik ellátásához

szükséges kompetenciákra, illetve azok fejlesztésének lehetőségeire. A kutatás módszerei közé tartozott a kérdőíves adatfelvétel, fókuszcsoportos interjúk és szakmai interjúk készítése. A kutatás egyik kiemelkedő megállapítása, hogy a közművelődési intézményekben gyakran ad hoc jellegű önkéntes programok működnek, amelyek nem mindig nyújtanak lehetőséget a minőségi bevonásra. Az iskolai közösségi szolgálat jelentős szerepet játszik az önkéntesek toborzásában, de a programok minősége és célcsoport-specifikus feladatok hiánya problémát jelentett. Az ifjúsági programok esetében gyakran a kötelező közösségi szolgálat miatt van jelen a fiatal korosztály, így a motivációs háttér és a programok atraktivitása kulcsfontosságú. A közművelődési szakemberek kompetenciái és szerepfelfogása tekintetében is jelentős különbségek mutatkoztak, különösen azokkal a szakemberekkel, akik az ifjúsági korosztályt célozták meg. A szakemberek gyakran túlterheltek, ami megnehezíti az önkéntes menedzsment minőségi megvalósítását. A kutatás eredményei világosan rávilágítottak arra, hogy a közművelődési programok fejlesztése érdekében szükség van a szakemberek kompetenciáinak fejlesztésére, valamint a fiatalok számára vonzóbb programok kialakítására. Az önkéntes menedzsment és a közösségi programok minősége is jelentős mértékben hozzájárulhat az LLL célkitűzéseinek teljesítéséhez. A javasolt fejlesztések közé tartoznak a célzottabb önkéntes felkészítési programok és az ifjúsági korosztály aktívabb bevonása a közművelődési tevékenységekbe.

NEMZETISÉGEK A KULTÚRAKÖZVETÍTÉSSEN

A Pécsi Tudományegyetem kutatócsoportja „Kultúraközvetítés és közösségi élet a Baranya megyei nemzetiségek körében” című vizsgálatát Dr. Koltai Zsuzsa vezetésével végezte. A kutatás célja a Baranya megyei nemzetiségek kultúraközvetítő és közösségszervező tevékenységének feltérképezése volt, különös tekintettel az európai, országos és helyi szinten érvényes jogszabályokra, ajánlásokra és stratégiákra. A kutatócsoport a Baranya megyei nemzetiségek kultúraközvetítő és közösségszervező tevékenységét nemzetiségi önkormányzati vezetőkkel és nemzetiségi kultúraközvetítéssel foglalkozó civil szervezetek vezetőivel lebonyolított 30-30 strukturált interjú keretében tárta fel. Ennek megvalósításához a kutatócsoport rétegezett mintavételi eljárás alapján kidolgozta a kutatás mintáját mind a nemzetiségi önkormányzatok, mind a nemzetiségi kultúraközvetítéssel foglalkozó civil szervezetek tekintetében. Mivel a kutatócsoport fontosnak tartotta, hogy empirikus kutatás keretében megvizsgálja a Baranya megyében nagyobb számban élő, nem honi nemzetiségek közösségi életét is, így a kutatásba bevont egy-egy olyan települést is, ahol finn (Geresdlak), illetve holland közösségek (Somogyhárságy) jöttek létre, így a kutatásba összesen 42 települést vontak be. A kutatás eredményeképpen láthatóvá vált, hogy a legna-

gyobb problémát a tagság elöregedése és az utánpótlás hiánya jelenti, különösen a német nemzetiségi egyesületeknél. A fiatalok bevonásával és a vezetői szerepek átadásával kapcsolatban is nehézségekbe ütköznek a kutatásban megkérdezettek. A roma egyesületek esetében a pályázati lehetőségekhez való hozzáférés és a pályázati sikeresség korlátozott. Kisebb települések esetén gyakori az egyesületek alacsony szintű együttműködése. A tevékenységek tekintetében a roma egyesületek inkább a szociális problémákra fókuszálnak, míg a többi egyesület elsősorban a kulturális örökség megőrzésével foglalkozik. A nyelvi programok terén a horvát és német egyesületek előnyben vannak, a roma egyesületekben a magyar nyelv a domináns. A kutatás rámutatott arra, hogy az identitástudat, a nyelv és kultúra megőrzése sikeres, míg a fiatalok bevonása és a nemzeti identitástudat erősítése fontos feladat.

Az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem kutatócsoportja Dr. Simándi Szilvia vezetésével végezte azon kutatását, amely a katolikus egyház felnőttkori művelődését támogató tevékenységét és a művelődő vallási közösségek kérdését mutatta be a két világháború között és napjainkban, különös figyelemmel a közösségek működési formáira, társadalmi szerepvállalására és innovációs lehetőségeire. A történelmi kutatás a két világháború közötti időszakra összpontosított. Az eredmények rávilágítottak arra, hogy az egyházmegyék tevékenységei jelentős különbségeket mutattak. Míg a veszprémi és székesfehérvári zsinatok kiemelt figyelmet szenteltek a felnőttképzésnek, addig más egyházmegyék, például Eger, az ifjúság vallás erkölcsi nevelésére koncentráltak. Az iskolán kívüli népművelési tevékenységek fő célja minden esetben a katolikus világnézet megerősítése volt, amely a társadalmi kohézió szempontjából is fontos szerepet játszott. A kutatás során empirikus vizsgálatokra is sor került, amelyeket Északkelet - Magyarország különböző vallási közösségei körében végeztek. A strukturált interjúk során feltárták a közösségek tevékenységeinek típusait és társadalmi szerepét. Az eredmények szerint ezek a közösségek ma is jelentős szerepet töltenek be a helyi társadalmakban, tevékenységeik a hagyományőrzéstől és tehetséggondozástól kezdve a közösségépítésig számos területet lefednek. A kutatás azt is megállapította, hogy a közösségek működése alkalmazkodik a helyi igényekhez, és fontos szerepet játszanak a társadalmi kapcsolatok megerősítésében, valamint a kulturális értékek megőrzésében.

A 2021-es kutatási program nyitó felkészítő napja Lakiteleken

Két év kihagyás után 2024-ben ismét lehetőség nyílt a Közművelődési Tudományos Kutatási Program megvalósítására, azzal a különbséggel, hogy a támogatási időszak 7 hónapra szólt, azonban 8 alap- és mesterszakos hallgatót és témavezetőt, valamint 4 kutatócsoportot is támogatott a Nemzeti Művelődési Intézet. Hét különböző témakörben érkeztek kutatási tervek, ami igen változatosnak és érdekesnek bizonyult, a legtöbb pályázat azonban „A közművelődés intézmény- és szolgáltatási rendszer jellemzőiről” szólt.

A KULTÚRAFINANSZÍROZÁS NEMZETKÖZI SZINTEN

A Debreceni Egyetem kutatócsoportja Dr. Erdei Gábor vezetésével a kulturális igazgatást és intézményrendszert vizsgálta nemzetközi kitekintésben. A kutatás fő célja a kulturális szabályozás, a kultúrafinanszírozás, és a kulturális intézmény-és tevékenységrendszer vizsgálata volt európai országokban. A vizsgálatba bevont országok:

- Nyugat-Európa: Franciaország, Írország, Hollandia
- Közép-Európa: Ausztria, Németország, Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország, Észtország
- Dél-Európa: Spanyolország, Olaszország
- Délkelet-Európa: Görögország, Bulgária
- Észak-Európa: Svédország

Átfogó elemzéseket készült el országtanulmányok formájában. A kultúrában dolgozók életminősége, a COVID utáni helyzet kezelése, a digitalizáció, a kulturális örökség, valamint a kreatív ipar jelent meg kulcstémaként az egyes országok stratégiai dokumentumaiban. A jogi és igazgatási területen a centralizáció mértéke eltérő. A centralizált-decentralizált tengelyen különböző ponton helyezhetők el a vizsgált országok. Nem feltétlenül a nagyság, hanem inkább a térségi, tartományi önállóság a meghatározó. Eltérő az irányítás, van, ahol önálló minisztérium, van, ahol államtitkársági szinten történik az állami szintű igazgatás. A jogi szabályozás tekintetében is eltéréseket láthatunk, van, ahol kerettörvény van, de jellemzőbb az egyes kulturális ágazatok külön szabályozása. A GDP-hez viszonyított kulturális kiadás adatait vizsgálva láthatóvá vált, hogy a nyugat-európai országokban magasabbak az egyéni kiadások ezen a területen. A vizsgálat révén megismerhetők a bevont országok kulturális szabályozása, intézményrendszere, kultúrafinanszírozásának formái. Az ilyen jellegű komparatív kutatások segíthetnek a rendszer megértésében, a döntéshozatali folyamatokat, jó gyakorlatok megismertetését, terjesztését.

A NÉPMŰVELŐK ÉS A RENDSZERVÁLTOZÁS

A Nyíregyházi Egyetem kutatócsoportja a népművelők szerepét vizsgálta a rendszerváltásban. A kutatást Dr. Drabancz Mihály Róbert vezette. A kutatás célja az volt, hogy a kutatók feldolgozzák a nyolcvanas-kilencvenes

években a demokratikus átalakulásban meghatározó szerepet játszó egyéniségek életútját a rendszerváltás metszetében. Olyan portrék készültek, amelyek forrásértékként szolgálnak majd a lokális, történelmi, társadalomtudományi kutatások és publikációk készítéséhez. A portrészorozat hozzájárul a rendszerváltás folyamatának mélyebb megismeréséhez, a helyi társadalmak ezredfordulós történetének feltárásához, valamint a történelmi emlékezet közösségi identitásformáló, kohéziós szerepének erősítéséhez. A kutatás narratív interjú módszertanával tárta fel a rendszerváltásban aktív szerepet vállaló népművelők motivációinak tényezőit, involváltságuk fontosabb okait, politikai szervező tevékenységüknek, illetve a közéleti szerepvállalásaiknak a formáit. A közművelődés és a kultúráközvetítés szektorában dolgozó szakemberek számarányukhoz képest számottevő mértékben kapcsolódtak be a demokratikus ellenzéki mozgalmakba, és aktívan hozzájárultak a pártállami rendszer lebontásához. A kutatás arra fókuszált, hogy ezen szakemberek milyen szociokulturális háttérrel és életpályával rendelkeztek, illetve milyen tényezők befolyásolták politikai elköteleződésüket. Az interjúk alapján megállapítható, hogy a politikai szervezetekhez való csatlakozásban a szubkulturális tényezők és a személyes kapcsolati hálók is meghatározó szerepet játszottak. A vallási és családi szocializáció, a szakmai közeg átalakulása, valamint a helyi közösségek iránti elkötelezettség együttesen biztosították azt a kritikai attitűdöt és civil kurázsit, amely a fennálló rendszerrel való szembenállás alapját képezte.

EGYETEM ÉS MOTIVÁCIÓ

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem kutatócsoportjának vezetője Dr. Hegyi-Halmos Nóra volt. A kutatás az egyetem szerepét vizsgálta a közösségszervezés szakos hallgatók szakmai identitásának fejlesztésében. Korábbi kutatási eredményeik alapján, ahol a közösségszervező szakra belépő hallgatókat kérdezték a pályaképzésről és szakválasztási motivációjukról, most egyrészt a frissen végzett közösségszervezés szakos kollégáik pályaidentitását és jövőképét, valamint a pár éve már a szakmában elhelyezkedett ELTE-n végzett volt hallgatóik szakmai tapasztalatait, szerepfelfogását vizsgálták. Célként fogalmazódott meg a szakon oktató kollégák közösségszervező szakmával kapcsolatos pályaképzés vizsgálatára is. A program keretében sor került az elmúlt két tanévben a képzésre belépő hallgatók bemeneti lekérdezésének eredményeinek elemzésére. A kérdőíveket 176 fő naplasi és levelező tagozatos hallgató töltötte ki. Mivel magát a szakmát is elsősorban szervező tevékenységgel azonosítják, így nem meglepő, hogy szakmai jövőjüket is leginkább ilyen területen képzelik el (esküvőszervező, koncert- és fesztiválszervező). Felmérésre kerültek továbbtanulási tervek is. A kérdőív második felében a Melgosa-féle pályaidentitás skála segítségével mérték fel a hallgatók pályaidentitásának állapotát, melyre az

eredmények alapján leginkább a bizonytalanság jellemző. A nappali és levelező tagozatos hallgatók több szempontból is jelentős különbséget mutattak. A levelezősök általában idősebb, több szakmai tapasztalattal bíró hallgatók, mint nappali tagozatos társaik, így a szakmáról tisztább és határozottabb képük van, motivációik artikuláltabbak, pályaidentitásuk stabilabb. Az oktatókkal végzett fókuszcsoportos interjú bebizonyította az előzetes feltevést, mely szerint az interjú részt vevő oktatók markáns, de egymással sokszor nem egyező pályaképpel rendelkeznek a közösségszervezés tekintetében, ami valódi kihívást jelent a szakmai identitás fejlesztése szempontjából.

A Pécsi Tudományegyetem kutatócsoportja Dr. Minorics Tünde vezetésével zajlott. „A közösségi művelődés formái és funkciói a magyarságtudat megőrzésében a horvátországi Drávaszögben” című kutatás célja volt a horvátországi magyarság történetében a 3 évtized folyamatainak eredményeként létrejött és a hazai jogi szabályozás alapján értelmezhető közművelődési/közösségi művelődési rendszert és működést, valamint a jelenlegi területileg specifikus közösségi művelődési formákat, funkciókat és hatásukat megvizsgálni. A magyarságtudat kulturális és identitásbeli elsajátításának formái, a kultúra megőrzésének közösségi, civil intézményesült kereteinek vizsgálata, amelynek értelmezési alapját és a szempontrendszerét a hazai és a horvátországi jogszabályi keretek elemzése és összehasonlítása adta. Az összegyűjtött adatok egy gyorsan fogyatkozó közösség múltját és helyzetét láttatták, ami értelmezhetővé tette a jelen közösségi folyamatokat, összefüggéseket. A megfigyelések során gyűjtött adatok, a fotózás, mint adatgyűjtés, az interjúk, valamint a kérdőíves kutatás a horvátországi magyarság identitásának megőrzését szolgáló közösségi művelődési formák és módszerek specifikus jellemzőit – benne az anyanyelv, a kulturális örökség, a (közös tudáshoz való) hozzáférés, a közösségi kapcsolatok mibenlétét tárta fel.

A kutatás során számos következtetést vontak le a kutatók, többek között például, hogy a Drávaszög esetében megfigyelhető a táji-történeti kultúra jelenléte, így máig regionális identitású közösséget alkotnak. A vizsgált terület központi jellegű, városi funkciók nélküli kisközségek sűrű hálózata. A Drávaszög elzártsága igen egyedi, periférikus és zárt, amit a jelenlegi politika erősít, de a megtartás szándékával, azaz a szülőföldön maradási és boldogulást támogatni, megfelelő infrastruktúrát, oktatási és nevelési intézményeket, a munka és a közösségi élet lehetőségeit megteremteni. A magyarság létszámának csökkenése folyamatos, de lassuló. Jellemző lett a „jó magyarnak lenni Horvátországban” megfogalmazás.

Erősödik a hagyományokhoz való kötődés. Nincs szakemberképzés, a nonprofit alapú működés a jellemző. Az egyesületi működési forma alulról szerveződve a helyi

társadalom belső erőforrásaira épít. Az Új Magyar Képes Újság hetilap kiemelt jelentőséggel bíró vizuális eszköz, hiszen szerepet játszik az identitás és a kulturális kohézió erősítésében.

A kutatásokból készült tanulmányok a Kulturális Szemleben kerültek publikálásra, mind a hallgatók, mind a kutatócsoportok vizsgálatainak eredményei (szakirodalmi áttekintések és/vagy empirikus eredmények) olvashatók ilyen formában az egyes témák iránt komolyabban érdeklődők számára.

DR. JUHÁSZ ERIKA

Okleveles művelődési és felnőttképzési menedzserként a Kossuth Lajos Tudományegyetemen végzett 1998-ban, majd ugyanitt (az akkor már Debreceni Egyetem) szerezte meg PhD fokozatát 2005-ben. Közművelődési szakértő, valamint a Közművelődési Akkreditációs Bizottság tagja. A Debreceni Egyetem oktatója 1998-tól, 2011-től tanszékvezető docense. 2015 óta a Nemzeti Művelődési Intézet Kárpát-medencei magyar közművelődési képzési és kutatási folyamatainak vezetője, jelenleg az Intézet szakmafejlesztési igazgatója. Számos civil szervezet aktív tagja, elnöke a KultúrÁsz Közhasznú Egyesületnek, valamint a Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesületének, alapító tagja a Magyar Közösségépítők Értékszövetsége Egyesületnek. Az MTA köztestületi tagja, elnöke az MTA DAB Művelődéstudományi Bizottságának. Főszerkesztője a Kulturális Szemle folyóiratnak, szerkesztőbizottsági tagja a Hungarian Educational Research Journal nemzetközi folyóiratnak. Fő kutatási területei: közösségi művelődés, közművelődés és képzés-felnőttképzés kapcsolata, a felnőttképzés és a közösségi művelődés intézményrendszere, módszertana, közösségfejlesztés, civilek a kultúrában és az oktatásban. Fő műve: A felnőttek képzése és művelődése egykor és ma Magyarországon (2016., Csokonai Kiadó, Debrecen, elérhető: <http://mek.oszk.hu/16200/16283/>). További több mint 200 írása elérhető a Magyar Tudományos Művek Tárában (www.mtmt.hu).

DR. MÁRKUS EDINA

A Kossuth Lajos Tudományegyetemen művelődési és felnőttképzési menedzser szakán végzett 1998-ban. 1998-2001-ig a Kossuth Lajos Tudományegyetem (2000-től Debreceni Egyetem) Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Programjának hallgatója. Doktori fokozatát 2006-ban szerezte neveléstudomány tudományágban. Témája: Szektorsemlegesség a kultúra területén. Kulturális célú nonprofit szervezetek helyzete kelet-közép-európai városokban. 2000-től a Debreceni Egyetem tanít, jelenleg a Bölcsészettudományi Kar Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet intézetigazgató-helyettese. 2017-től a Nemzeti Művelődési Intézet Szakmafejlesztési Igazgatóságán dolgozik felsőoktatás-fejlesztési területen. A Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Neveléstudományi Programjában témavezetőként, oktatóként tevékenykedik. Az MTA Debreceni Akadémiai Bizottság Nevelés, Művelődéstudományi és Pszichológiai Szakbizottság Művelődéstudományi Munkabizottságának a titkára.

BOZSEK-HADHÁZI RITA KATA

Közösségszervező, okleveles andragógus. Tanulmányait a Debreceni Egyetemen végezte. A Nemzeti Művelődési Intézet kötelékében 2020 óta dolgozik, a Szakmafejlesztési Igazgatóság munkatársa. A Közművelődési Tudományos Kutatási Program, valamint a Nemzeti Művelődési Intézetben szakmai gyakorlatot töltő hallgatók koordinátora.

KUGLICS GÁBOR

Egyesületi adatbázis a közösségek és a történelmi emlékezet szolgálatában

Öt évnyi kutatás zárórendezvényeként mutattuk be 2024. november 26-án a polgári kori egyesületek adatbázisát. A Nemzeti Művelődési Intézet és a Magyar Nemzeti Levéltár együttműködésében lezajlott kutatás eredményeként 19 vármegyei kötet és egy online felület készült el, amelyek mintegy 24 ezer polgári kori civil szervezet adatait tartalmazzák.

VÉLEMÉNYFORMÁLÓ CIVIL SZERVEZETEK

A jelenkori közművelődési tevékenység szempontjából is meghatározó szereppel bírnak a – formális vagy nem formális – civil közösségek, amelyeknek a gyökerei a polgári korba nyúlnak vissza. A magyar felvilágosodástól, illetve a reformkortól kezdve megszülető civil szerveződések fontos szerepet játszottak a társadalom különböző területein, beleértve a gazdasági és társadalmi életet is. Az egyesületek lehetőséget biztosítottak az emberek számára, hogy közös érdeklődésük és céljaik mentén szerveződjenek, ezáltal erősítve a közösségi érzést és a társadalmi kohéziót. Az egyesületek gyakran olyan platformot biztosítottak, ahol az állampolgárok aktívan részt vehettek a közéletben, véleményt formálhattak. Ez különösen fontos volt egy olyan időszakban, amikor a formális politikai részvétel még korlátozott volt. Tevékenységük sokrétű volt: bizonyos egyesületek meghatározóak voltak a kulturális fejlődés és oktatás tekintetében, mások támogatták a vállalkozásokat, elősegítették a szakmai képzést és a technológiai fejlődést. A jótékonyági egyesületek pedig jelentős szerepet játszottak a szociális támogatásban, ami különösen fontos volt egy olyan időszakban, amikor az állami szociális háló még nem volt annyira fejlett. A legtöbb ma működő önkéntes tűzoltó egyesület jogelődje is a polgári korban jött létre.

Ezek a civil szervezetek közel másfél évszázadon keresztül fejlődtek, gyarapodtak, erősödtek. Túléltek a Bach-korszakot, majd a dualizmus szabadabb viszonyai között, az óriási gazdasági fejlődés következtében a civil szektor virágkora köszöntött be. Ezt aztán visszavetette az első világháború – az egyleti tagok a frontra kerültek, elesetek vagy a hadifogságból évek múlva tértek haza –, majd a trianoni országcsönkítés. A bethleni konszolidáció azonban újabb fejlődést, gyarapodást hozott a szektornak. A két világháború között már az ország lakosságának 34 %-a valamilyen civil szervezet (egylet, kör) tagjaként élte meg a mindennapjait. Nélkülük az ország, a nemzet konszolidációja sem lett volna olyan gyors és sikeres a vesztés I. világháború után.

Dédszüleink, nagyszüleink úgy működtették ezeket a szervezeteket, hogy nem voltak európai uniós vagy hazai pályázati források. Saját önkéntes tevékenységeikkel, a mainál kevesebb szabadidejükben, a szűkös saját forrásaikból áldoztak arra, hogy kulturális hagyományaik és értékeik tovább éljenek. A II. világháború után kibontakozó kommunista diktatúra azonban kevés kivételtől eltekintve betiltotta őket, ingó és ingatlan vagyonukat államosította, elkobozta. A meghagyott szervezeteket is jelentősen átszervezte, megbízható pártkádereket ültetett az élükre. Az elkobzott és államosított vagyon a mai könyvtárainkba, múzeumainkba, közművelődési szervezeteinkbe került, és ezáltal intézményesítve, de továbbra is megmaradtak. Egy másfél-két évszázados fejlődési periódust tört meg a kommunista diktatúra, amelyet aztán csak a rendszerváltás tudott egy egészséges mederbe visszaterelni.

A KUTATÁS ÖT ÉVE

2012-től a Nemzeti Művelődési Intézet jogelődjében olyan szakmai megújulás indult el, ami változást hozott a szemléletmódban, a régi-új értékek felvállalásában és a szakmai prioritásokban. Ezek közül a legfontosabb az volt, hogy a figyelem fókusza ismét a kulturális közösségeinkre, és ezzel együtt azok történeti előzményeinek vizsgálatára, elemzésére és újraértékelésére helyeződött. Ebben az időszakban a Nemzeti Művelődési Intézet a legjelentősebb országos stratégiai intézményekkel és szervezetekkel együttműködési megállapodásokat kötött; e partnerek közé tartozott a Magyar Nemzeti Levéltár is. A két szervezet megállapodott abban, hogy együttműködnek a Kárpát-medencében valaha működött civil közösségek múltjának, történetének feltárásában és bemutatásában, ehhez kapcsolódó kiadványok megjelentetésében. Az öt éven át tartó kutatómunkában a Nemzeti Művelődési Intézet közel 50 munkavállalója vett részt, amihez a Magyar Nemzeti Levéltár vármegyei munkatársai nyújtottak segítséget. A nagyarányú feltáró munka folyamatait Závogyán Magdolna akkori ügyvezető, ma kultúráért felelős államtitkár és dr. Juhász Erika szakmafejlesztési igazgató indították el, és mellettük dr. Ponyi László és dr. Márkus Edina központvezetők koordinálták.

A Nemzeti Művelődési Intézet Kutatási Központja által koordinált kutatásban levéltári feltáró munkán alapuló saját adatbázist építettünk a településre és a szervezetekre vonatkozó adatok figyelembevételével.

A kutatómunka első, előkészítő szakaszában a 19 vármegyében levéltári kutatómunkát végző asszisztenseket készítettük fel.

A kutatás második, adatgyűjtési szakaszában a kutatói engedélyek megkérése, a levéltári anyagok elérhetőségének feltárása, az adott vármegyei levéltári egységek felkeresése történt meg. A levéltári kutatási asszisztensek a KSH adatbázisai alapján elkészítették a megyék aktuális településlistáját (jelenlegi települések és elődtelepüléseik), majd a vármegyei levéltári szakemberek támogatásával megkezdődött a településekhez köthető civil szervezetek feltárása. A koronavírus járvány a helyszíni kutatást ugyan hosszabb időre lehetetlenné tette, de az addig feltárt adatok feldolgozása ekkor is folytatódott. A gyűjtőmunka elsődlegesen a IV. és a X. levéltári fondok (tematikus levéltári egység – a szerk.) tartalmának szisztematikus átnézésével, az adatok excel adatbázisba rögzítésével és az egyesületi dokumentumok digitalizálásával zajlott. A szervezeti lista elkészítéséhez az adott vármegye és a Nemzeti Művelődési Intézet korábbi levéltári kutatásokkal kapcsolatos köteteit is felhasználtuk. Ezek közül kiemelkedett a „háromkötetes” adattár: Szedlacek Emília – Hévízi Róbert (szerk.): A magyarországi egyesületek címtára a reformkortól 1945-ig. Vidéki egye-

tek és körök I-III. kötet. (Második, bővített kiadás. Nemzeti Művelődési Intézet, 2020.). A kutatás harmadik, lezáró szakaszában a vármegyei adatbázisok javítása, az adatok tisztítása, publikálásra előkészítése és a vonatkozó publikációk elkészítése zajlott.

ÉRTÉKEK AZ ADATOK MÖGÖTT

A kutatási folyamat záróeseménye a Magyar Nemzeti Levéltár budapesti központjában zajlott 2024. november 26-án. A program résztvevőit házigazdaként dr. Mikó Zsuzsanna, a Magyar Nemzeti Levéltár általános főigazgató-helyettese köszöntötte, aki a levéltárak és a közművelődés együttműködésének eddigi eredményeit és további lehetőségeit ismertette. Az eseményen beszédet mondott Závogyán Magdolna, a Kulturális és Innovációs Minisztérium kultúráért felelős államtitkára, aki a kutatást 2020-ban még a Nemzeti Művelődési Intézet akkori ügyvezetőjeként kezdeményezte. A polgári kor értékrendjének és közösségeinek mai üzenetei című előadásában kiemelte, hogy a mai civil szervezetek, közösségek múltja a polgári korban gyökerezik. Felbecsülhetetlen értékkel bírnak ezeknek a társadalmi és civil szervezeteknek az a tevékenysége, amelyet a társadalomban, a helyi közösségekben, a kultúrában és a közéletben végeztek. Éppen ezért fontosak azok a művek, adatbázisok, amelyek feltárják, nyilvánosságra hozzák a száraz adatok mögött a ma is követésre méltó értékeket, szokásokat, hagyományokat, önkéntességet, a polgári lét megélését, és a mindezek mögött felsejlő korszellemet.

Dr. Juhász Erika, a Nemzeti Művelődési Intézet szakmafejlesztési igazgatója volt a kutatás szakmai vezetője, aki a polgári kori egyesületeket feltáró ötéves kutatómunka fázisairól, a 19 vármegyei kötet felépítéséről és az adatok hasznosíthatóságáról beszélt. Dr. Czetz Balázs, a Magyar Nemzeti Levéltár gyűjteményi főigazgató-helyettese a Levéltári adatbázisok használata és lehetőségei című előadásában a Levéltár „Adatbázisok online” című gyűjteményét, a benne felelhető adatbázisok használatát ismertette, majd Komlósi-Gera Zsófia levéltáros részletesen bemutatta a Polgári kori egyesületek adatbázisát. A program zárásaként a Nemzeti Művelődési Intézet kutató-fejlesztő munkatársai, Kuglics Gábor és Pető Lilla két interaktív feladat, egy totó és egy online keresés segítségével mutatták be az adatbázisban fellelhető polgári kori egyesületek körét.

A központi bemutatót 2025. első negyedévében vármegyéenként 2-3 településen, összesen 44 helyszínen térségi szintű bemutatók követik, hogy országszerte minél többen megismerjék és hasznosítsák a kutatás eredményeit.

LAPOZHATÓ KÖTETEK ÉS ONLINE ADATBÁZIS

A kutatás eredményeinek bemutatására 19 vármegyei kötet és egy online adatbázis készült. A kötetek az adott vármegyére lebontva, válogatott, sűrített formában, míg az online térképes adatbázis teljeskörűen foglalja össze ennek a nagyléptékű kutatásnak az eredményeit.

A vármegyei kötetek a „Polgári kori egyesületek” címet és „A magyarországi polgári kori egyesületek címtára a reformkortól 1949-ig vármegyei bontásban” alcímet viselik. Mindegyikben a mai vármegyék területén lévő településeken létrejött egyesületek találhatók meg. A 19 megyei kötet felépítése egységes struktúrát követ. Az adattábla élén a mai vármegyeszékhely és egykori elődközségeinek nonprofit szervezetei állnak, majd a vármegyei hatókörrrel létrejött egyletek következnek, végül a vármegyéhez tartozó összes mai település olvasható ABC-sorrendben. Az egyes településeken belül szintén ABC-sorrendben kerültek felvezetésre az egyesületek.

Az egyesületi adatok közül a kötetek az alábbiakat tartalmazzák: egyesület neve, alakulás éve, megszűnés éve, tevékenységi terület, a szervezet létrehozásának célja, levéltári jelzet. A tevékenység szerinti besoroláshoz a jelenlegi statisztikai besorolást vettük alapul. Ezek a tevékenységkategóriák az alábbiak: kultúra; vallás; sport; szabadidő, hobbi; oktatás; kutatás; egészségügy; szociális ellátás; polgárvédelem, tűzoltás; környezetvédelem; településfejlesztés, lakásügy; gazdaságfejlesztés, munkaügy, jogvédelem; közbiztonság védelme; általános adományosztás, -közvetítés, támogatás; nemzetközi kapcsolatok; szakmai, gazdasági érdekképviselet; politika. Bizonyos adatok a fennmaradt iratanyagból nem olvashatók ki, így sok esetben ezek a rovatok üresen maradtak.

A kötetek online elérhetőek a Nemzeti Művelődési Intézet honlapján a Kiadványok menüpontban a Letölthető kiadványok között, nyomtatott formában pedig a Nemzeti Művelődési Intézet és a Magyar Nemzeti Levéltár központjában és 19 vármegyei igazgatóságain egyaránt, továbbá megvásárolhatók a Nemzeti Művelődési Intézet webshopjából.

A 19 vármegyei kötet mellett egy elektronikus térképes felületnek a fejlesztése, kialakítása is megtörtént, amit a Magyar Nemzeti Levéltár végzett. Ennél az oldalnál nem volt nyomdai terjedelmi korlát, így itt az adatok és információk teljeskörű megjelenítése valósulhatott meg.

Az adatbázis – más felépítéssel és arculattal – a Magyar Nemzeti Levéltár honlapjáról az „Adatbázisok online” gyűjteményben Polgári kori Magyarország egyesületei cím alól is elérhető. Itt összetett kereső segíti a kutatást, és a találati ikonokra kattintva letölthetők a levéltári kutatási asszisztensek által digitalizált egyesületi dokumentumok is.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK JELENTŐSÉGE

A polgári kori egyesületek vizsgálata segíthet megérteni a kor társadalmi, politikai és kulturális dinamikáját, és betekintést nyújt abba, hogyan alakultak ki és formálódtak a modern társadalmak. E civil szerveződések hatása a mai napig érezhető számos területen. A kutatás révén többet megtudhatunk az egyes vármegyék korabeli kulturális életéről, a gazdaságfejlesztési folyamatokról, a szociális problémák kezelésének módszereiről, a szegénység és a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésére irányuló erőfeszítésekről. Ezek által pedig a kortárs társadalmi, gazdasági és kulturális jelenségeket is jobban megérthetjük. Az egyesületek történetének vizsgálata hozzájárulhat a történeti narratívák és az emlékezet kutatásához. Építhetők rá megemlékezések, ünnepek, új települési játékok, vetélkedők, de akár új közösségek megalakulásának ihletői is lehetnek.

Mindenki szíves figyelmébe ajánlva a köteteket és az online adatbázist, biztatjuk a ma is működő civil közösségek tagjait, helytörténeti kutatókat, településvezetőket, értéktári szakembereket, pedagógusokat, diákokat, hogy keressék meg településük polgári kori egyleteinek adatait, amely jó kiindulási alap lehet a további helytörténeti kutatásokhoz, a helyi identitás erősödéséhez és közösségi múltjuk további feltárásához, megismeréséhez.

KUGLICS GÁBOR

Történész, tanár, politológus. 2019-ben elvégezte a Közművelődési szakember I. felsőfokú OKJ képzést, jelenleg a Széchenyi Egyetem kulturális mediáció mester szakos hallgatója. 2007-2011 között a Püspökmolnári Művelődési Ház és Könyvtár vezetője, majd felnőttképzési és pályázati területen dolgozott. 2018-tól a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa, előbb módszertani referens volt Vas vármegyében, majd Nyugat-dunántúli regionális kutató, egy évig pedig módszertani referens Zala vármegyében. Jelenleg a Kutatási Központ kutató-fejlesztő munkatársa. Tagja a Püspökmolnári Értéktár Bizottságnak, 2024-től a Vas Megyei Honismereti Egyesület elnöke, a Honismereti Szövetség elnökségi tagja.

A Szakkör.
TUDÁSUNKKAL KÉZEN FOGVA

A Szakkör.
Shop

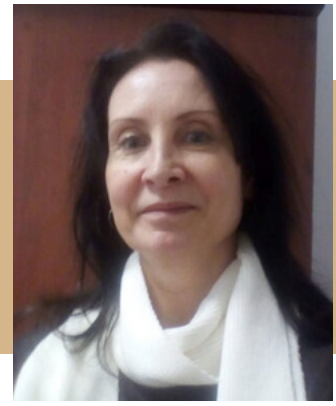

jogyakorlatON.hu

KAPÚTON

ÉBRESZTENI A FÉNYT

DR. JUHÁSZ ERIKA – FARKAS ÉVA – LUKÁTS MELINDA

KultStat újratöltve

ELŐZMÉNYEK

A hivatalos statisztikáról szóló 2016. évi CLV. törvény és a hozzá kapcsolódó az Országos Statisztikai Adatfelvételi Program kötelező adatszolgáltatásairól szóló 388/2017. (XII.13.) Korm. rendelet adja a jogi keretét a kulturális szervezetek statisztikai adatszolgáltatásának.

Szervezeti keretét a Kulturális és Innovációs Minisztérium biztosítja, ő felel az adatgyűjtések végrehajtásáért háttérintézményeinek közreműködésével, úgymint Országos Széchényi Könyvtár-Könyvtári Intézet, Nemzeti Művelődési Intézet, Magyar Nemzeti Levéltár.

A kulturális statisztikai adatgyűjtés nemcsak jogszabályi szinten változott, újult meg, de az adatgyűjtés technikai háttere is folyamatosan fejlődött, melynek történeti aspektusaira a következőkben tekintünk vissza.

2006 egy fontos év volt a kulturális adatszolgáltatás történetében, hiszen ekkor kezdődött az első adatgyűjtő webes felület kialakítása és váltotta fel részben a papíralapú statisztikai adatgyűjtést, továbbá a szervezeti keretben is történt változás, hiszen az akkori Oktatási és Kulturális Minisztérium Statisztikai Osztályához került ez a feladat. Az adatgyűjtés első webes felülete IStAR néven indult, de a színházi és múzeumi adatokat továbbra is papír alapon jelentették a szervezetek. A papíralapú adatszolgáltatás sajnos magában hordozta a sok kitöltési hibát és a feldolgozásuk is jelentős időt vett igénybe.

2007-ben már a mostani, azaz KultStat néven vált elérhetővé a webes felület az adatszolgáltatók számára. Így 2008-ban már ebben a rendszerben teheték meg jelentéseiket a kulturális tevékenységet végző szervezetek, kivéve a színházi és múzeumi ágazat, ahol továbbra is maradt a papíralapú adatszolgáltatás. Az adatgyűjtés részben elektronikus úton történő fogadása pozitív hatással volt az adatok mennyiségére és minőségére. 2009-re már 60%-ra nőtt az elektronikus kitöltések aránya, de továbbra is megmaradt a papíralapú jelentés lehetősége.

A technika ugrásszerű fejlődése indokolta, hogy 2018-ra egy a régi rendszer egyes elemeit megtartva ugyan, új, szélesebb körű feldolgozóközponti funkciókkal rendelkező rendszer készüljön. Az új rendszernek köszönhetően 2020-tól már teljeskörűen online az adatbekérés, ettől az évtől szűnt meg a papíralapú jelentés elfogadása.

A KULTURÁLIS STATISZTIKAI ADATGYŰJTÉS ÚJRAGONDOLÁSA

A jogszabályi¹ és ezzel összefüggésben a szervezeti valamint finanszírozási változások indokolták tették a kulturális szervezetek statisztikai adatszolgáltatásának gyökeres átalakítását.

A kulturális statisztikai adatgyűjtés rendszerének megújítását a Kulturális és Innovációs Minisztérium – mint a Hivatalos Statisztikai Szolgálat tagja² – által életre hívott munkacsoport több hónapos szakmai munkája előzte meg.

¹ 388/2017. (XII. 13.) Korm. rendelet az Országos Statisztikai Adatfelvételi Program kötelező adatszolgáltatásairól, 2024. évi LXXVI. törvény egyes felsőoktatási, családgügyi és kulturális tárgyú törvények módosításáról

² 184/2017. (VII.5.) Korm. rendelet a hivatalos statisztikáról szóló 2016. évi CLV. törvény végrehajtásáról

A kulturális ágazatok által delegált szakemberek kialakították az adatgyűjtés rendszerének új logikáját, az új szervezeti struktúrát és a megújult űrlapokat. Az Országos Statisztikai Adatfelvételi Program kötelező adatszolgáltatásairól szóló 388/2017. (XII. 13.) Korm. rendelet 6. számú melléklete értelmében a korábbi kulturális tevékenységenkénti nyilvántartási számok helyébe egységesen a 2571-es nyilvántartási szám lépett. 2025. január 1-től így minden kulturális tevékenységet végző szervezet ezen a nyilvántartási számon teljesítheti adatszolgáltatási kötelezettségét jogszabály szerint minden év január 31-ig. A kormányrendelet meghatározza a nyilvántartási számot, a jelentés címét, az adatgyűjtés gyakoriságát, az adatszolgáltatók meghatározását, az adatszolgáltatás beérkezésének határidejét, az elektronikus adatszolgáltatás megnevezését és az adatköröket.

A jogszabály az alábbi kulturális tevékenységek számára írja elő a kötelező adatszolgáltatást: közművelődés, könyvtár, muzeális intézmények, levéltár, állatkertek (vadasparkok, kultúrparkok), kortársművészeti kiállítások, előadó-művészet.

A jogszabályi keretek kialakítása, majd a szakmai tartalmak előzetes meghatározása után közbeszerzési eljárás keretében történt meg a rendszert fejlesztő cég kiválasztása, majd az előkészítést követően kezdődött meg 2024 februárjában a rendszer átalakítása és fejlesztése.

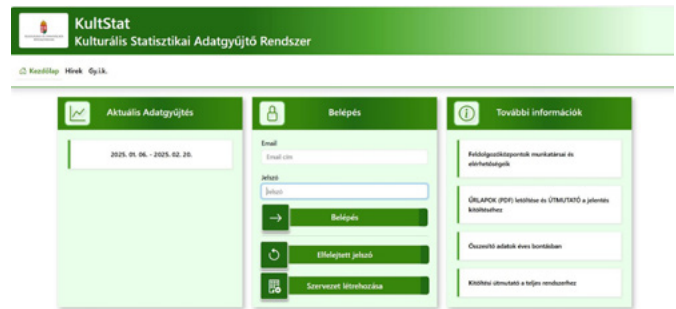
2024 októberére elkészült az első tesztfelület, melynek vizsgálatára minden kulturális tevékenység képviselőjének lehetősége volt. A széles körben történő tesztelés tapasztalatainak összegzése után a finomhangolás következett, hogy az addig ismert releváns adatszolgáltatói elvárásnak megfeleljen.

A RENDSZER TECHNIKAI VÁLTOZÁSAI

A megújulás egyik legszembetűnőbb változása a felület URL-jének (webcímének) módosulása. 2025. január 6-tól az adatszolgáltatók a <https://kulturalisstatistika.hu/home> címen érhetik el a jelentés megtételéhez az elektronikus adatszolgáltatás felületét. A zökkenőmentes átállást segítve a régi felület átirányítja az adatszolgáltatókat az új platformra.

A másik fontos és látható változás, hogy új design-t, külsőt kapott a felület, a korábbi kék alapszínt felváltotta a zöld.

A főoldalon megjelenő funkciók is megújult struktúrában érhetők el, mint pl. a „Belépés” a könnyebb kezelhetőség érdekében a felület közepére helyeződött át.

Az átalakításkor fontos szempont volt, hogy a jól működő, a korábbi rendszerben is elérhető funkciók kerüljenek megtartásra annak érdekében, hogy segítse az adatszolgáltatókat az átállásban.

De a szervezeti struktúra és a szervezetek nyilvántartásának módosulása új funkciók beépítését is generálta, így többek között megoldást kellett találni a megszűnt tagszervezetek kezelésére. Ez a funkció lett a tagszervezetek archiválása mód.

További technikai/funkcionális változás még, hogy egy szervezetnek egy szervezeti adminisztrátora lehet, de további adatrögzítőket rendelhet a jelentés megtételéhez. Ennek azért van jelentősége, mert a szervezeti adminisztrátor és az adatrögzítő jogosultságai különböznek, a főúrlap végleges zárására csak az adminisztrátornak van joga. Így egyben ő egy első ellenőrzőként is funkcionál, hiszen a főúrlapon összesített adatokból látja, hogy valósak-e azok, nincs-e esetleg azokban duplikáció. A „Letöltéseim” funkció, amelyben a lekérdezések eredményei érhetők el a főmenü sorában kapott helyet. Beépítésre került a civil jelölő funkció is, amely azt a célt szolgálja, hogy regisztrációkor a szervezet ezzel jelöli, hogy civil státuszban van. Ez azért fontos, mert ezen szervezetek (civil szervezetek, gazdasági társaságok) pénzügyi zárásának ideje eltér az egyéb szervezetekétől.

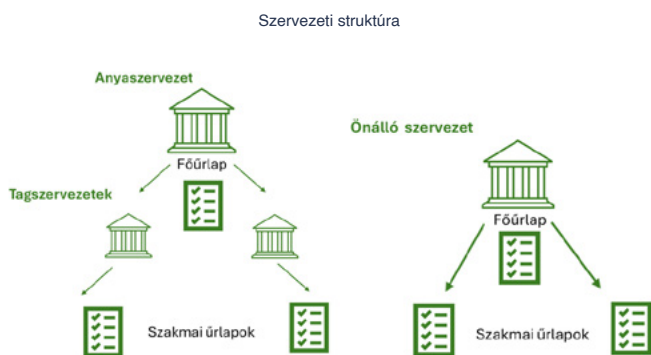
A RENDSZER TARTALMI VÁLTOZÁSAI

A következőkben cikkünk kitér azon változásokra, amelyek az adatgyűjtés szakmai tartalmának átalakítását eredményezték.

A tartalmi változásokat logikai rendszerterv foglalta egybe, melyben rögzítésre kerültek a munkacsoport által kidolgozott logikai változások, úgymint szervezeti struktúra, szervezeti nyilvántartás, jogosultságok, űrlapok módosításai.

Az egyik legfontosabb tartalmi változás a kulturális szervezetek nyilvántartásának módosulása. Az új rendszerben a nyilvántartás adószám alapú lett, egy szervezet egy adószámmal lehet jelen a rendszerben.

Mivel az adószám lett a validáció alapja, így ez magával hozta az űrlapok átalakítását is. Az új rendszerben minden szervezethez egy ún. főúrlap és kulturális tevékenységenként szakmai űrlapok tartoznak. Ez azt jelenti, hogy minden a szervezet által végzett kulturális tevékenységről külön szakmai űrlap kitöltése szükséges. A főúrlap meghatározott adatokat összesít, mint például pénzügyi és munkaügyi adatok, továbbá rögzíti a szervezet fő alapadatait. Ennek a módosításnak az volt a célja, hogy elkerülhető legyenek a duplikációk a rendszerben, azaz egy szervezet ne jelenítse meg többszörösen (pl. tagszervezetként) a teljes munkaügyi és pénzügyi adatait. A kulturális ágazatra jellemzőek az összevont, több kulturális tevékenységet végző szervezetek. A változás másik fontos eleme így az, hogy a rendszerben anyaszervezetek, hozzájuk kapcsolódó tagszervezetek és önálló szervezetek találhatók, de az anyaszervezet adószáma alatt jelentenek a tagszervezetek is.

Így ez a változás indukálja azt, hogy az eddig az alapító/létesítő dokumentum szerint összetartozó anyaszervezetek és tagszervezetek a KultStat rendszerben is összerendelésre kerültek, így adataik egy szervezeti egységként jelennek meg. Az eddigi 12 000 db adatszolgáltatói szám várhatóan 8000 db körülire csökken, hiszen a szervezetek összevonása az adószám alapján ezt eredményezi.

AZ ÁTÁLLÁST SEGÍTŐ LÉPÉSEK

Az adatok átemelése és a szervezetek összerendelése úgy történt, hogy a korábbi jogosultságok megmaradtak, azaz a felhasználóknak nem kellett újra regisztrálniuk, a korábbi fiókjuk megtartásra kerültek. Azonban a fiókokhoz tartozó jelszavak biztonsági okokból nem, így első lépésként azt minden felhasználónak meg kellett változtatnia.

A korábbi feldolgozóközponti rendszer is megmaradt, így az adatszolgáltatók a kulturális tevékenységek feldolgozóközponti munkatársaihoz fordulhatnak segítségért. A rendszer elindítását megelőzően oktató videók, rendszerleírások, kitöltési útmutatók készültek, továbbá szakmai napok és felkészítő alkalmak zajlottak az átállás támogatására.

TOVÁBBI FEJLESZTÉSEK – ADATVIZUALIZÁCIÓ

A fejlesztés nemcsak magára az adatgyűjtő rendszerre terjed ki, de tartalmazza egy új ún. adatvizualizációs modul létrehozását is.

Az adatok minél gyorsabb vizuális megjelenítése ma már alapvető elvárás. Ezért a kulturális tevékenységek publikus statisztikai adatainál is fontos, hogy minél szélesebb körben elérhetővé váljanak, könnyen felhasználható formátumban.

A modul alkalmas lesz arra, hogy a statisztikai adatok körét vizuálisan, idősorosan és meghatározott mutatók mentén megjelenítse, de letöltésre is lehetősége lesz a felhasználóknak akár ábrák, térképek formájában is.

A statisztikai adatok ilyen jellegű megjelenítése is segítheti a szakminisztérium döntéselőkészítői folyamatait, jogszabályi módosításait, új pályázati források előkészítését vagy a meglévők forrásainak elosztását.

A rendszer finomhangolása azonban nem kerülhető meg, a felhasználók részéről érkező visszajelzések elemzése, értékelése – mint minden új rendszerrel – elengedhetetlen. Az azokban fellelhető logikus és a működését hatékonyabbá tévő igények alapján a szoftver alakítható.

FARKAS ÉVA

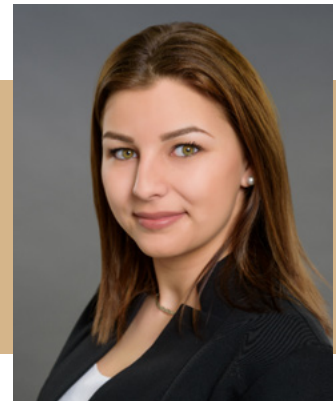
Művelődésszervezőként végzett az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán, majd 2020-ban kulturális örökség tanulmányok mesterszakos diplomát szerzett az Eszterházy Károly Egyetemen. Minőségfejlesztő szakember. 2018 óta dolgozik a Nemzeti Művelődési Intézetnél. Kezdetben a Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Igazgatóságot vezette. Vármegyei igazgatóként feladatkörébe tartozott a vármegyei közművelődési feladatellátásának módszertani támogatása és az igazgatóság működésének biztosítása. 2020-ban a Szakmafejlesztési Igazgatóság Kutatási Központjához került, mint kutató-fejlesztő munkatárs, ahol országos kutatási koordinátorként segítette a regionális kutatóhálózat működését, kutatásokban közreműködött. 2023-tól országos statisztikai koordinátorként felel a közművelődési statisztikai adatgyűjtésért.

LUKÁTS MELINDA

Kertészmérnök, informatikai statisztikus és gazdasági tervező. 1987-től 1991-ig az INART Mérnöki és Művészeti Szolgáltató Kétszervezetet, majd a MIKON Kft. műszaki ügyintézője. Három év gyermeknevelés után 1994-től az államigazgatásban szerzett átfogó ismereteket. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium politikai államtitkári, majd miniszteri titkársági referense, a jogutód Nemzeti Erőforrás Minisztérium Statisztikai Osztályának titkársági referense, 2006 óta pedig az Emberi Erőforrások Minisztériuma, majd a jogutód Kulturális és Innovációs Minisztérium kulturális statisztikai referenseként az Országos Statisztikai Adatfelvételi Program kulturális adatgyűjtéseinek végrehajtásáért felelős.

„A tudás forrása nem a válasz,
hanem a kérdés.”

(Kodály Zoltán)

DR. JUHÁSZ ERIKA – DR. MÁRKUS EDINA – BOZSEK-HADHÁZI RITA KATA

Az OTDK és a közművelődési kutatások

Az Országos Tudományos Diákköri Mozgalom (röviden OTDK) az egyik legjelentősebb és legsikeresebb tudományos tehetséggondozó rendszer a hazai felsőoktatásban. Az 1950-es évek elején indult kezdeményezés mára intézményesült és országos hálózattá fejlődött, amelyben évente több ezer egyetemi és főiskolai hallgató vesz részt. A mozgalom nemcsak a tudományos utánpótlás egyik legfontosabb bázisa, hanem a hallgatói kutatómunkák elismerésének és bemutatásának fóruma is.

A kezdetekről Anderle Ádám a következőket írja: „A korabeli hivatalosság 1952-re tette a diákköri mozgalom indulását Magyarországon, s az „élenjáró szovjet tudomány” tapasztalatainak átvételével magyarázta-indokolta azt, s az ugyanebben az évben a diákkörökkel kapcsolatos miniszteri utasításhoz (85-0111/1952) kötötte születésüket. Az igazi indulás azonban, az egyetemi munka normalizálódásának egyik jeleként, spontán tanár-diák kezdeményezésként jelent meg több egyetemen is, adataink szerint először az 1950/51-es tanévben. Az ELTE Természettudományi Karán, mint a Felsőoktatási Szemle 1952 áprilisában hírt ad erről, „nemrégiben zajlott le a hallgatók első tudományos ülészsaka”. E beszámoló szerint „A kar az 1950/51-es tanév végén szabadon választott téma kidolgozására pályázatot hirdetett. A beérkezett pályázatok közül 20 részesült 750, 500 és 250 forintos jutalomban. A pályázatok közül a legjobbak kerültek nyilvánosan megvitatásra az ülészsakon.” A krónikás a matematikus, a biológus és a geológus hallgatók előadásait emelte ki magas színvonalukért, s azt, hogy az érdeklődők között professzorok, egyetemisták és egyetemen kívüliek egyaránt ott voltak. Ugyanebben a tanévben a veszprémi vegyipari egyetemen is megjelentek a 20-40 fős „szakkörök vagy tudományos körök”, melyeken „előadásokat tartottak és hallgattak”, s alakult fordító szakkör is. Itt Tudományos Faliújság is született, a szilikátipari szakkör pedig

kapcsolódott az Építőanyagipari Tudományos Egyesülethez.” (Anderle, 2011: 29) A kezdeményezés gyorsan népszerűvé vált, és az évtized közepére már országos szinten is elindult a szerveződés.

1973-ban alakult az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT), amely azóta a mozgalom szakmai és szervezeti irányító testülete. Az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT) 1973-ban alakult meg azzal a céllal, hogy országos szinten koordinálja a felsőoktatási intézményekben működő tudományos és művészeti diákkörök munkáját. A tanács legfőbb feladata, hogy képviselje és támogassa azokat a hallgatókat, akik felsőoktatási tanulmányaik mellett tudományos tevékenységet végeznek, valamint az őket segítő oktatókat és kutatókat. Az OTDT működése kiterjed továbbá a tudományos diákköri mozgalom központi szervezeti egységeinek – például szakmai bizottságainak – működésének biztosítására, valamint országos szintű tudományos rendezvények és fórumok szervezésére és koordinálására.

Az 1980-as évektől kezdve a mozgalom struktúrája és működése egyre professzionálisabbá vált: szekciókra bontva, tudományterületek szerint zajlottak a versenyek, egyre több intézmény kapcsolódott be, és egyre nagyobb szerepet kapott a minőségi értékelés.

Az OTDK fő célja a tudományos utánpótlás biztosítása, azaz a tehetséges hallgatók kutatómunkájának ösztönzése, támogatása és elismerése. Emellett fontos célkitűzés a hallgatók tudományos közösségbe való integrálása, önálló gondolkodásra és kutatásra nevelése. Az OTDK során a hallgatók saját kutatási eredményeiket dolgozatban foglalják össze, majd konferencián is bemutatják, ahol szakmai zsűri értékeli a munkájukat. Ez a folyamat hozzájárul a hallgatók előadói és érveléstechnikai

készségeinek fejlődéséhez, valamint tudományos íráskészségük megerősítéséhez.

A mozgalom működése két szinten történik. Először az intézményi (helyi) Tudományos Diákköri Konferenciákon (TDK-kon) kell részt venni, ahol a hallgatók bemutatják dolgozataikat. A legjobbak továbbjutnak az Országos Tudományos Diákköri Konferenciára (OTDK), amelyet két évente rendeznek meg, általában 16-18 szekcióban, tudományterületek szerint lebontva. A szekciók között megtalálhatók például a bölcsészettudományi, társadalomtudományi, természettudományi, műszaki, orvosi, jogi vagy épp művészeti területek.

Az Országos Tudományos Diákköri Konferencia minden páratlan évben kerül megrendezésre, és mintegy 5000 pályamunka benyújtóját, valamint az őket támogató oktatókat, konzulenseket, bírálókat, szponzorokat és számos érdeklődőt vonz. Ez a kivételes tudományos fórum egyedülálló lehetőséget teremt arra, hogy különböző szakterületek képviselői, valamint a hazai tudományos élet meghatározó szereplői találkozzanak és eszmét cseréljenek. A Tudományos Diákköri Konferencia (TDK), illetve annak országos szintű megjelenése, az OTDK jelentősége nem csupán abban áll, hogy egy teljes egészében önkéntes részvételen alapuló rendszer, amelyben hallgatók és oktatók közösen vállalnak szerepet, hanem abban is, hogy ez sok diák számára az első kapu a tudományos életbe. A kutatói pályára való lépés egyik legfontosabb mérföldköveként szolgálhat, miközben fejleszti a résztvevők gondolkodását, előadókészségét és tudományos szemléletét.

Az OTDK évek óta kiemelt figyelmet fordít a középiskolás korosztály megszólítására is. A program célja, hogy felkeltse a fiatalok érdeklődését a tudományos kutatás iránt, és lehetőséget biztosítson számukra saját eredményeik bemutatására, akár az egyetemi-főiskolai mezőnyben is. Ezen kívül sok középiskolás számára nyílik alkalom arra is, hogy közelebbről megismerje a hozzájuk korban közel álló hallgatók tudományos munkáját, ami inspirációként szolgálhat a tudományos gondolkodás felé vezető úton. Ezt a missziót a konferenciák tagozatainak széles köre is támogatja, elősegítve ezzel a fiatalabb generációk bevonását a tudományos közösségbe.

Az OTDK nemcsak a tudományos kiválóságot díjazza, hanem sok esetben ugródeszkát is jelent a hallgatók számára a későbbi tudományos karrierhez. Számos egykori OTDK-nyertes ma már ismert kutató, egyetemi tanár vagy akadémikus. A konferencián elért jó eredmények nemcsak ösztöndíjak vagy különdíjak formájában járnak előnnyel, hanem sokszor előnyt jelentenek doktori képzésekre való jelentkezésnél is. Emellett a konferencián bemutatott dolgozatok gyakran válnak szakdolgozat, majd doktori disszertáció alapjává, sőt, tudományos publikációként is megjelenhetnek.

Összességében elmondható, hogy az Országos Tudományos Diákköri Mozgalom nem csupán egy verseny, hanem egy komplex és átgondolt tehetséggondozó rendszer, amely a magyar felsőoktatás szerves részévé vált. A tudományos gondolkodás és a hallgatói önállóság fejlesztésével olyan képességeket erősít, amelyek nélkülözhetetlenek a 21. századi tudásalapú társadalomban.

A közművelődés számára több szempontból is fontos a tudományos utánpótlás, hiszen a társadalom szellemi fejlődése és a kulturális élet minősége nagymértékben függ attól, hogy mennyire állnak rendelkezésre a témában kutatások, amelyek megalapozhatják a fejlesztéseket, milyen kapcsolatban áll a tudomány a nagyközönséggel. A tudományos utánpótlás biztosíthatja, hogy legyenek olyan új kutatók, oktatók és szakírók, akik aktívan részt tudnak venni az oktató és fejlesztő munkában. A fiatal kutatók új szemléletet, friss kutatási eredményeket és korszerű módszereket hozhatnak a közművelődési intézményekbe. A tudományos utánpótlás hozzájárul ahhoz, hogy a közművelődési programokban megjelenjen az elemző szemlélet, rendszerszintű gondolkodás.

A Nemzeti Művelődési Intézet 2017-es konferencia óta díjakkal támogatja az Országos Tudományos Diákköri mozgalomban résztvevőket. Kifejezetten a szakterületünkhöz kapcsolódó Pedagógiai, Pszichológiai, Andragógiai és Könyvtartudományi Szekció közművelődési témájú pályamunkák szerzőit.

A 37. OTDK Pedagógiai, Pszichológiai, Andragógiai és Könyvtártudományi Szekciójának idén az Eötvös Loránd Tudományegyetem adott otthont április 22-24. között szombathelyi egységében, a Savaria Egyetemi Központban.

A Pedagógiai, Pszichológiai Andragógiai és Könyvtártudományi Szekció megnyitója

A Nemzeti Művelődési Intézet elkötelezett támogatója az OTDK-nak, és idén már gyémántfokozatú partnerként járult hozzá a rendezvény sikeréhez. Az Intézet fontosnak tartja a fiatal kutatók felkarolását a közművelődés területén, így idén a Kulturális Szemle folyóiratba publikációs lehetőséggel, Durkó Mátyás Emlékkonferencia előadási lehetőséggel, könyvjutalommal és értékes ajándékcsomaggal ismerteti el az előadók munkáját. Ezen túl minden, a közművelődési szekciókban részt vevő hallgatónak és témavezetőnek Beke Pál Méltóságkereső című kötetét ajánlotta fel.

A szekcióban idén is kiemelkedő volt a jelenlét a Nemzeti Művelődési Intézet által gondozott Közművelődési Tudományos Kutatási Programban részt vevő hallgatók körében. A Közművelődési Tudományos Kutatási Programunk 2024-es ösztöndíjasai nemcsak nagy számban vettek részt, hanem tartalmilag változatos és társadalmilag releváns témákat hoztak. A következő pályamunka címe ez kiválóan mutatják is: A közművelődési szakemberek

Résztevő munkatársak

pályaképe - Fókuszban Baranya vármegye közművelődési szakemberei (Bartalovics Gabriella), Marketingkommunikáció és rendezvényszervezés a közösségi művelődésben (Farkas Rebeka), A közművelődési célú intézmények és szervezetek kommunikációja Nagyrábén (Veress Dorina), Kuruc hagyományok Vaján (Szabó Ivett), Vidéki rendezvények közösségépítő ereje és hagyományőrző jellege (Szegesdi Dóra).

A résztvevők között voltak kollégáink közül: Farkas Rebeka, Papp Veronika Csilla, Rácz Debóra, Szegesdi Dóra, Veress Dorina.

Forrás: Anderle Ádám (2011). A magyar diákkörök mint országos mozgalom. In Diáktudós. Az Országos Tudományos Diákköri Tanács kiadványa. 22. évfolyam, 1-4. összevont különszám (pp. 28-96).

Életutak, pályaképek

IV.

HARANGOZÓ IMRE

„Bokrétába kötögetem vala...”

– Halász Péter agrármérnök,
néprajzkutató pályaképe

A Nemzeti Művelődési Intézet 2024-ben kiállítással tisztelgett a 85. születésnapját ünneplő Halász Péter előtt. A magyar kultúra, a honismeret és a közművelődés meghatározó egyénisége 1939. október 28-án, Budapesten született, apai ágon szepességi cipszer, anyai ágon pedig gömöri kisenemes családban. Szülei a trianoni trauma után menekültek Magyarországra, és Budapesten ismerkedtek meg.

A Toldy Ferenc Gimnáziumban végezte középiskolai tanulmányait, ahol Antall József volt a történelemtanára. Részt vett az 1956-os forradalom első évfordulójára szervezett megemlékezésen, ahol az osztályokban elénekeltek a Himnuszt, ezért priuszos lett, és nem jelentkezhetett tanár szakra az ELTÉ-re, így a debreceni Agrártudományi Egyetemen 1962-ben szerzett agrármérnöki diplomát. Már középiskolásként és egyetemistaként is érdekelte a néprajz, gyakran járt gyűjtőutakra, főleg a palóc vidékekre. Az 1960-as évek elejétől szervezeten részt vett az önkéntes néprajzi gyűjtőmozgalomban. Egyetemista társaival személyesen is megismerték Veres Pétert s rajta keresztül a falukutató szociográfiai írók munkásságát.

AZ ÖNKÉNTES NÉPRAJZKUTATÓ

Végzettségét tekintve agrármérnök, de évtizedeken átívelő, nagy hatású életműve alapján a magyar közművelődés meghatározó alakja, akinek mindezek mellett néprajzi kutatásai is maradandó és szakmai szempontból jelentős értéket képviselnek. Munkássága kezdeti szakaszában agrárökonómiával, a háztáji gazdálkodás szociológiájával foglalkozott, figyelme fokozatosan terelődött a hazai és a külföldi közművelődés szervezésének kérdéseire. Az 1960-as évek közepén kapcsolódott be a honismereti

mozgalomba s fokozatosan lett a terület módszertanával és szervezésével foglalkozó, meghatározó személyisége. A néprajz területén elsősorban a moldvai magyarok tárgyi és szellemi műveltségének, szokásainak kutatása kötötte le a figyelmét. Volt az Agrárgazdasági Kutató Intézet tudományos főmunkatársa, a Magyar Művelődési Intézet igazgatója, a Duna Televízió közművelődési műhelyének vezetője, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus tudományos főmunkatársa, a Magyar Néprajzi Társaság szakosztályelnöke, közel négy évtizeden át a Honismeret című folyóirat szerkesztője, valamint a Honismereti Szövetség elnöke. Hat évtizede gyűjt és publikál néprajzi ismeretanyagot. A Kádár-kori Magyarországon a túrt és a tiltott kategóriák határán egyensúlyozva, titkárként szervezte a fővárosban működő Népművészeti Baráti Kört, amellyel számos, hazai és külföldi magyar népcsoportok folklóráját, zenéjét és táncait bemutató rendezvényt valósítottak meg.

Agrármérnöki tevékenysége mellett jelen volt életében a közművelődés és a néprajz. Ez irányú érdeklődését erősítette az 1959-ben megismert dr. Morvay Péter, a Honismeret első szerkesztője és a Néprajzi Múzeum munkatársa, aki atyai barátjaként támogatta a kutatásait, és bevezette az akkoriban még csak időszakos kiadványszerűségű Honismeret folyóirat szerkesztői feladataiba. Az 1970-es évek elejétől elinduló „Repülj, páva!” népdalénekes vetélkedő, majd mozgalom hatására a Honismeret rendszeresen megjelenő kiadvánnyá vált. Halász Péter pedig 1974-től 2010-ig szerkesztette a lapot, 1995-től 2010-ig a Honismereti Szövetség elnökeként is szervezte a mozgalmat. Ezzel párhuzamosan, 1968-tól a Magyar Néprajzi Társaság Önkéntes Gyűjtők Szakosztályának titkára, majd 1989-től 2009-ig az elnöke volt.

Közös könyvbemutató a csíkszeredai Kájoni János Könyvtárban 2013. október 29-én

A CSÁNGÓMAGYAROK SORSKÉRDÉSEI

A hatvanas évek közepétől mindmáig foglalkozik a moldvai magyarok történelmével, néprajzával és sorskérdéseivel. Harmadmagával nyolc moldvai csángómagyar településről gyűjtött a Magyar Néprajzi Atlasz anyagához adatokat. Kutatása elsősorban a helynevekre, a gyűjtögetésre, a földművelésre, az állattartásra, a naptári évhez kötődő népszokásokra, az emberélet fordulóira és a hidelemlésvilág ismeretanyagára összpontosított. 1990-ben megszervezte a Lakatos Demeter csángó népköltőről elnevezett Csángómagyar Kulturális Egyesületet a moldvai magyarok iránt érdeklődő és értük tenni is akaró emberek munkájának összefogására, s a szervezet titkáráként kiállításokat szervezett, kiadványokat jelentetett meg, előadásokat tartott, idehaza és szerte a Kárpát-medencében, egészen 2010-ig. 1990 után a Katolikus Lexikon, 1998-tól pedig az Új Révai Lexikon moldvai csángókkal foglalkozó szócikkeit írta. Nevéhez fűződik az első csángó bibliográfia és az első csángó kutatástörténeti összefoglaló megírása.

A rendszerváltás után, Andrásfalvy Bertalan kultuszminiszter biztatására megpályázta a Magyar Művelődési Intézetet igazgatói állását, amit 1995-ig töltött be, majd az intézet tudományos főmunkatársaként tevékenykedett. 1997-ben Sára Sándor elnök meghívta a Duna Televízió közművelődési műhelyének vezetésére, ami lehetőséget adott számára, hogy a médiában hírt adhassanak a külföldi magyar közművelődési szervezetek munkásságáról. 1999 és 2010 között a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus főtanácsosaként elsősorban

azzal foglalkozott, hogy az intézetben folyó munka módszertani eredményeit hozzáférhetővé tegye a határon túli magyar közművelődési intézmények, főleg pedig társadalmi szervezetek számára. Kutató és szervezőmunkáját összekapcsolta a filmes alkotó tevékenységgel, számos, a külföldi magyarok kulturális életével foglalkozó ismeretterjesztő filmnek volt riportere és szakértője. Innen vonult 2010-ben nyugdíjba – de nem nyugalomba.

Munkássága során változatos tematikájú közleményeket közölt, elsősorban a moldvai csángók népi műveltségéről. Bokrétába kötögetem vala; Nem lehet nyugtunk...!; Cserefának füstje hozta ki könnyvemet és Ninc ki gondot üszeljen ránk címmel a moldvai magyarok történelmével, társadalmával, gazdálkodásával, népszokásaival, sorskérdéseivel, magyarságtudatával foglalkozó esszéket, útirajzokat, megemlékezéseket, könyvismertetőket közölt.

A SZÜLŐFÖLD ÉS A VÁLASZTOTT HAZA ELISMERÉSEI

2007-ben napvilágot látott A moldvai magyarok hagyományos állattartása című könyve, ami nagy visszhangot keltett, ugyanis a néprajzi és az agrártörténeti kutatások teljesen ismeretlen területére irányította a figyelmet. Ezeket követte később Az első csóktól az első gyermekig című monográfia, ebben foglalta össze a moldvai csángók párválasztására, házasodására, családalapítására, gyermekszülésre és -nevelésre vonatkozó ismereteit.

2009-ben a Magyar Néprajzi Társaság Pro Ethnographia Minoritatum-emlékéremmel ismerte el munkásságát. A kitüntetést többek között a határon túli magyar kisebbségek hagyományos kultúrájának kutatásában kiemelkedő eredményt elérő néprajzkutatók kaphatják meg.

2010-ben Budapestről Gyimesközéplekora költözött, s ott folytatta a moldvai magyarok néprajzának kutatását. 2011-től a Csíkszeredában megjelenő Moldvai Magyarság folyóirat szerkesztőbizottságának is tagja lett. A 2010-ben megjelent Növények a moldvai magyarok hagyományában és mindennapjaiban című, etnobotanikai könyvében jól hasznosította agrármérnöki végzettségét és tudását: adattárában a moldvai természet- és gyűjtött növények rendszertani elnevezését és elterjedését, illetve köznépi megnevezését is feltünteti, valamint bemutatja a táplálkozásban, a gyógyításban és a hiedelmekben játszott szerepüket.

2017-ben „a moldvai magyarság népi kultúrájának tanulmányozása, feldolgozása és közkinccsé tétele érdekében kifejtett kiemelkedő tevékenységét” Hargita Megye Tanácsa Kájoni János-díjjal ismerte el. 2018 augusztusában Áder János köztársasági elnök „a Kárpát-medencei magyar néprajztudomány területén elért eredményei, valamint a honismeret ügyének szolgálatában végzett értékteremtő és értékmentő munkája elismeréseként” a Magyar Érdemrend lovagkeresztje polgári tagozatát adományozta számára. 2019. november 6-án Illyés Gyula közművelődési életműdíjjal tüntették ki a nemzeti kultúráért végzett szerteágazó tevékenységéért. A díjat november 9-én a gyimesközépleki templomban adta át Lezsák Sándor, a Magyar Országgyűlés alelnöke, valamint a díjat alapító Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője, Závogyán Magdolna. A 80. születésnapja alkalmából rendezett csíkszeredai ünnepségen a Kriza János Néprajzi Társaság 2019. október 28-án „a moldvai csángó magyar kultúra monografikus kutatásáért” a Társaság Életmű-díjával tüntette ki. 2023. november 6-án Gyimesközéplekon a Venczel József Társaságtól megkapta a Venczel József Nemzetstratégiai Díjat.

Halász Péter önálló és szerkesztett köteteinek száma meghaladja az 50-et, bibliográfiájában több mint 1100 tétel szerepel.

Moldvai magyar asszony hagyományos viseletben.
Halász Péter felvétele az 1960-as évek végéről.

HARANGOZÓ IMRE

Tanár, néprajzkutató, a Magyar Művészeti Akadémia akadémikusa, a Nemzeti Művelődési Intézet Makoldi Sándor Központjának munkatársa. Az elmúlt négy évtizedben bejárta szinte az egész magyar nyelvterületet. Sok gyűjtőúton vett részt Erdélyben, Moldvában és a Bánátban, de a Zoboralján és a palócok körében és az alföldi pásztorok világában is. Kutató, feltáró és gyűjtőmunkájának java részét teszi ki az itt élő nemzetrészek, töredékek megismerése, megismertetése. Nagy kitartással gyűjti azokat a tárgyi és szellemi kincseinket, amelyek máskülönben az enyészet sorsára jutnának. Kereken harminc kötet szerzője, szerkesztője. Számos tudományos és ismeretterjesztő publikáció szerzője, kiállítás megrendezője, televíziós, rádiós produkciók néprajzi szakértője és gyakori megszólalója.

DR. GÁLBORYNÉ MANNINGER ZSUZSANNA

A hagyomány továbbörökítése a gyermeknevelés és közösségépítés szolgálatában

– a Manninger testvérek koreográfusi életműve

Meggyőződésem, hogy a néptánc hagyomány generációkon átívelő átörökítése a gyermek- és művészeti nevelés egyik legfontosabb eszköze, egyben kiváló közösségformáló erő. A nemzeti és nemzetiségi identitás megőrzésének alapjai a nyelv és a hagyomány – a néptánc pedig e kettő szintézise, hiszen ötvözi az anyanyelvi népdalokat és a közösségi mozgásformákat.

A Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete által kiírt művészeti ösztöndíjprogram lehetőséget biztosított számomra, hogy feldolgozzam édesapám, Manninger Miklós koreográfus életművét, valamint legidősebb testvére, Manninger György – szintén koreográfus – alkotói pályáját.

Kutatásom kiterjedt mindkét alkotó munkásságának főbb állomásaira, különös tekintettel a Miklós gyermekek számára készített koreográfiáira, illetve a solymári táncpedagógiai és nemzetiségi nevelői tevékenységére. A vizsgálat egyértelműen megerősítette: a néptánc és a néphagyomány kiemelt szerepet tölt be a gyermeknevelésben, különösen a hazai nemzetiségi közösségek esetében.

Ritka az olyan család, ahol két ennyire tehetséges alkotó ugyanazon művészeti területen válik meghatározóvá, még ha különböző módon is. Manninger György és Manninger Miklós 1949 és 2014 között olyan koreográfiai életművet hoztak létre, amely máig meghatározó a magyar és nemzetiségi néptáncművészet számára.

Manninger György újító látásmódjával, merész és egyedi táncműveivel, valamint azok elsőként való megvalósításával jelentős hatást gyakorolt a magyar néptáncmozgalomra. Martin György felkérésére közreműködött saját és társai néptánc-motívumgyűjtéseinek Lábán-kinetográfiai rögzítésében, hozzájárulva az MTA Zenetudományi Intézet néptáncarchívumának kiépítéséhez.

Manninger Miklós a magyarországi németiség színpadi táncművelésének megteremtésében vállalt úttörő szerepet. Koreográfiai nemcsak a sváb népszokásokat és hagyományokat dolgozták fel, hanem lírai hangulatú, narratív kompozícióiban a németiség sorsfordító történelmi eseményeit is feldolgozta (pl. a Magyarországra való megérkezés, vagy a háborús időszak megpróbáltatásai). Mindketten autentikus forrásokból dolgoztak, olyan adatközlők táncait gyűjtötték, akik a magyar és német népi kultúrában éltek. Ennek köszönhetően munkájuk hitelessége, etnográfiai értéke megkérdőjelezhetetlen, illetve jelentős mértékben hozzájárultak a magyarországi németnéptáncmozgalmegerősödéséhez. Afeldolgozott táncanyag koreografálása, zenei anyagának szerkesztése és zenekari átírata ma is élő részei a táncművészetnek (pl. Ceglédberceli ugrós, Eleki németek, Pest megyei lakodalmas).

Célkitűzésem a Manninger-hagyaték és a koreográfiai teljes körű dokumentálása, különös tekintettel a Lábán-kinetográfiai módszerre, amely Magyarországon egyedülálló egy koreográfus teljes életművét tekintve.

A Manninger Miklós Táncművészeti Alapítvány kuratóriumának elnökeként külön figyelmet fordítottam a gyermek- és ifjúsági táncok szakszerű dokumentálására. A Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. és a Miniszterelnökség Nemzetiségi Államtitkársága támogatásával megvalósult „Legendás koreográfiák lépésről lépésre” című kiadványsorozat keretében létrejött:

- a Német Nemzetiségi Ifjúsági- és Gyermektáncok Gyűjteménye (15 rész),
- a Magyarországi Német Nemzetiségi Táncok Gyűjteménye (4 rész),
- valamint a Magyar Művészeti Akadémia támogatásával Manninger Miklós magyar néptánc-koreográfiáinak 12 részes sorozata.

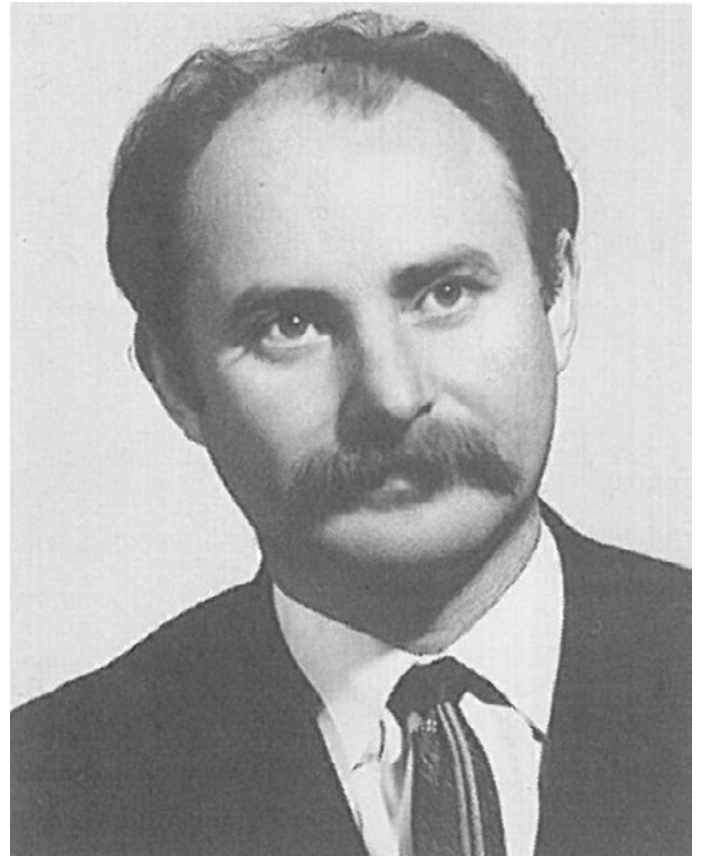
A kiadványok a koreográfiákat szöveges táncleírással (német táncok esetében), Lábán-kinetográfiai lejegyzéssel (magyar koreográfiáknál), kottával és DVD-melléklettel rögzítik.

Az alábbiakban röviden bemutatom a két koreográfus pályájának főbb állomásait.

MANNINGER GYÖRGY (1933–1993)

A néptánc iránti elhivatottság Manninger György esetében egészen korán, mindössze 16 évesen megmutatkozott: 1949-ben megalapította a gyulai Béke Együttest, amelynek repertoárjában a környék magyar, román, szlovák és német táncai szerepeltek.

1952-ben kezdte meg tanulmányait a Színművészeti Főiskola koreográfusi – később táncrendezői – szakán, ahol a Lábán-kinetográfia elméletével és gyakorlatával is megismerkedett. Már hallgatóként is kiemelkedett társai közül, pályája pedig gyorsan ívelt felfelé: 1952-től az OKISZ Erkel Ferenc Művészegyüttes tánckari asszisztense, 1954-től 1970-ig vezető koreográfusa lett.

Manninger György

Gyűjtéseire alapozva számos újító koreográfiát készített. Elsőként vitt színpadra méhkeréki román „tapsost”, de rendhagyó módon dolgozott fel cigány táncot is, eredeti ének- és eszközhasználatával. Munkáit erőteljes, pontos és stílusos előadásmód jellemezte, amely messze meghaladta a korabeli amatőr táncegyüttesek színvonalát.

Koreográfusi tehetsége mellett a tánclejegyzés egyik legkiválóbb hazai szakértőjévé vált. 1954 és 1979 között – elsősorban Délkelet-Magyarországon és Erdélyben – gyűjtőmunkát végzett olyan kiválóságokkal, mint Martin György, Maác László, a Pesovár testvérek és Timár Sándor.

1957-ben a Moszkvai Világifjúsági Találkozón bemutatott „Csárdás” című koreográfiájával a legjobbak közé került. Az OKISZ együttest rövid idő alatt az élvonalba emelte, Kodály és Bartók zenéire készült munkái pedig új szintet vittek a néptánc színpadi világába.

Ugyanakkor hazai szakmai elismerésekben ritkán részesült. A hatvanas években többek között a Szegedi Szabadtéri Játékokon (Háry János – Toborzó), a Honvéd Művészegyüttesnél (Katonaévek), majd a nyugatnémet Bavaria tévé felkérésére (Palotás) alkotott. Nemzetközi felkérései között szerepelt vietnami botos tánc (1967), egy 27 perces táncfilm (Falú végén – 1968), és egyetemi koreográfia Krakkóban (1972). Kanadai felkérését öccse, Miklós vette át.

Pályája egyik utolsó aktív szakaszában, az 1980-as években a nagytarcsai Szlovák Nemzetiségi Együttest vezette nagy sikerrel, melyért egyedüli elismeréseként a magyarországi Szlovák Szövetség díjában részesült.

A hatvanas évek egyik legígéretesebb koreográfusa volt, munkáit merészség, formaérzékenység és autentikus gyűjtéseken alapuló alkotói szellem jellemezte. Törekvései sokszor megelőzték korukat – gyakran mások aratták le annak gyümölcsét, amit ő kezdeményezett.

Korai halála 1993-ban, 59 évesen súlyos veszteség volt a magyar és a nemzetiségi néptáncművészet számára. Életműve méltatlanul maradt háttérben, holott számos műve máig érvényes, újszerű megközelítésével és hiteles forrásanyagával fontos része táncos örökségünknek.

MANNINGER MIKLÓS (1941–2014)

A gyulai születésű Manninger Miklós a hazai néptáncmozgalom kiemelkedő egyénisége, aki pályáját már gyermekkorában, testvére táncsoportjában kezdte. 1960-ban lett hivatásos táncos a Budapest Táncegyüttesnél, majd katonai szolgálata mellett, 1961-től 1968-ig a Magyar Néphadsereg Művészegyüttesénél tevékenykedett, ahol a korszak meghatározó koreográfusaival dolgozott együtt. Itt nemcsak színpadi rutint szerzett, hanem inspirációt is talált saját pályája felépítéséhez.

Tudatosan a táncpedagógia és a koreográfia felé fordult, elvégezte a Népművelési Intézet néptáncoktatói szakát. Művészeti vezetőként a Törekvés Táncegyüttesnél (1961-2014) és a Soroksári Német Nemzetiségi Együttesnél dolgozott (1968-2014).

A Törekvessel elnyerték a „Ki mit tud?” I. díját, többször a hazai megmérettetéseken Arany minősítésben részesültek, valamint nemzetközi fesztiválok is sikerrel szerepeltek. Az 1980-as évek végén a Magyar Televízió Szép magyar tánc c. sorozatának keretén belül három koreográfiája is bemutatásra került. 1988-ban Koós György rendező készített Tour de Dance címmel TV-filmet az együttes franciaországi turnéjáról.

Manninger Miklós útját meghatározta a magyarországi német tánckincs gyűjtése és színpadi feldolgozása. Ceglédbercel, Solymár, Soroksár, Elek, Szigetcsép, Vecsés vagy Szulok hagyományai alapján olyan koreográfiákat alkotott, amelyek stílusosan hitelesek, mégis színpadi eszközökkel élő, érthető előadásokká váltak. Pályája így hát a Soroksári Német Nemzetiségi Táncegyüttes élén teljesedett ki, amely csoporttal az 1978-as Röpülj Páva vetélkedő különdíjasai lettek (Pest megyei lakodalmas – Örökség.) Nagyszínpadi táncművei (pl. Ceglédberceli ugrós, Tisztelettánc, Farsang, Egy hazában) országszerte és nemzetközi porondokon is komoly elismerést hozott mind az együttesnek, mind a koreográfusnak.

Manninger Miklós

Oktatói tevékenységét gyermekek és felnőttek körében egyaránt végezte. Solymáron, Soroksáron, Csepelen iskolai és hagyományörző csoportokat vezetett, idős táncosokat is aktivizálva. A solymári Herbstrosen Táncsoporttal és az általa oktatott gyerekcsoportokkal is kimagasló eredményeket ért el. Műveiben nemcsak hagyományokat, hanem gondolatokat is közvetített, gyakran verses, énekes betétekkel gazdagítva előadásait. Munkáját rendszeresen bemutatta az Unser Bildschirm c. német magazinműsor.

Tanfolyamokat, táncházakat szervezett, oktatott általános iskoláktól a gimnáziumokig, segítette az ifjúsági csoportokat, és aktív tagja volt a Magyarországi Német Ének-, Zene- és Táncrok Országos Tanácsának is. A koreográfiai és pedagógusi munkáját számos díjjal ismerték el, többek között a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjével, Nívódíjjal és az Ehrennadel in Gold-díjjal.

A táncpróbák kezdetén elhangzó mondat volt az igazi hitvallása: „Fogjuk meg egymás kezét!”. Amit átadhatott a táncon keresztül, az nem csak a tánc ismerete volt, hanem annak tiszteletére, szeretetére nevelte a tanítványait. A tánc szeretetén kívül pedig egymás szeretetére, a toleranciára, egymás megbecsülésére, türelemre, fegyelmezettségre.

Elévülhetetlen eredményeket köszönhet neki a magyarországi német felnőtt- és ifjúsági- nemzetiségi táncos közösség is.

A GYERMEKEK NEMZETISÉGI NÉPTÁNCOKTATÁSÁNAK EREDMÉNYEI

A hagyományos paraszti közösségekben a gyermekek szervesen nőttek bele a nemzetiségi kultúrába: a mindennapi élet, az ünnepek, a hagyományok és a nemi szerepek világába. A sváb gyerekek a család és a falu közösségében tanulták meg a kultúra értékeit, elvárásait és védelmező erejét.

Az 1947 utáni politikai fordulat, a kollektivizálás és a kisebbségek beolvasztásának törekvése hármasszinten sújtotta a sváb településeket: a kultúra, az életforma és a katolikus vallásosság elnyomásán keresztül. Solymár és Soroksár esetében is e többszörös represszió tapasztalható.

A sváb hagyományok megőrzése kiemelten fontos, mivel a mai gyerekek már nem egy szerves kultúrában nőnek fel. A hagyományos minták átadása és megszerettetése alapvető a kisebbségi identitás szempontjából. Ösztöndíjas kutatásomban azt vizsgáltam, hogyan végzett gyűjtőmunkát Manninger Miklós, majd hogyan dolgozta fel az anyagot és vitte színpadra, megőrizve a helyi hagyományokat.

A német nemzetiségi táncok készítésében megkerülhetetlen a helyi gyűjtés, hiszen minden sváb település egyedi viselettel, motívumkinccsel és szokásvilággal rendelkezik. A szórvány és a tömbtelepülések között kulturális különbségek is vannak.

Manninger Miklós gyűjtőmunkája azért is jelentős, mert kevés szakember végzett rendszeres német néptáncgyűjtést Magyarországon. Kivételt képez Karl Horak és Kurt Petermann, akikkel Miklós maga is dolgozott együtt néhány hazai helyszínen.

A gyermekek oktatását Miklós játékos, egyszerű táncokkal kezdte – ahogyan a falusi gyerekek is tanulták: mondókák, karikázók, körtáncok formájában. Ilyen például a „Klarinét Polka”, amely a Német Nemzetiségi Ifjúsági- és Gyermektáncok gyűjteményében is szerepel. A mozgás és játék öröme vezeti be a gyerekeket a tánc, a népviselet és a hagyomány világába, amely identitásuk részévé válik. A táncokon, gyermekjátékokon keresztül a nyelv, a népszokás is rögzül. Az eszközös, szakmákat bemutató táncok a múlt világát ismertetik meg: a Szuloki című koreográfiában például a fiúk cipészmozdulatokat végeznek, mintha a lányok lábán javítanák a cipőt. A felnőtt koreográfiák szintén fontosak: a gyerekek ezeken keresztül ismerhetik meg elődeik életét, tárgyi kultúráját, tevékenységeit.

A ciklikusan ismétlődő paraszti élet ritmusát és az egyházi év ünnepeit Miklós több koreográfiájában is feldolgozta. A soroksári koreográfiák közül kiemelendő a lakodalmos szokásokat megidéző „Egy hazában” és a „Pest megyei lakodalmos”, a farsang hangulatát megragadó „Elmúlt a rövid farsang”, valamint az adventi időszakhoz kötődő „Várakozás” és „Szuloki táncok”, illetve az aratási szokásokat bemutató „Arató”.

A Solymáron készült háromrészes „Tánc trilógia” a farsang-húsvét-pünkösdi időszak hagyományait örökíti meg: a „Farsang”, a „Tavaszcímzés” és a „Rózsamenyasszony” című darabok egyedülálló koreográfiai feldolgozásai a helyi szokásvilágnak. Ehhez kapcsolódik a „Kirchtag Polka” is, amely a búcsú, a vasárnapi mise utáni fiatalok találkozásait idézi meg – ezek a közösségi események fontos szerepet töltenek be az ismerkedésben és a közösségi identitás erősítésében.

A „Tavaszcímzés” koreográfia részletgazdagon mutatja be a nagyhét és húsvét egyedi solymári szokásait: a harangok Rómába menését, a lányok házseprő mozdulatait, a templomba hívó fiúk kereplőjátékát, majd a „némajárás” dramatikus jelenetét, amelyben hajnalban néma csendben indulnak a Kálvária-hegyre imádkozni. A húsvét vasárnapi örömteli tánc és a „fekete ünnepként” emlegetett húsvét hétfői lassú keringő a feltámadás és az

emlékezés kettősségét jeleníti meg, utalva a solymári 1862-es tűzvészre. E koreográfiák nemcsak a hagyományos sváb életformát, hanem a helyi identitástudatot is hitelesen közvetítik a fiatalabb generációk számára.

A gyermekek a táncokon keresztül nemcsak a sváb kultúra alapjaival ismerkednek meg, hanem saját településük, közösségük egyedi hagyományait is megtanulják – olyan elemeket, amelyek sokszor eltérnek más sváb falvak szokásaitól.

Fontos része a gyermekek táncoktatásának az autentikus népviselet megismertetése is. A saját kosztüm kialakítása és megszokása segíti a hagyományok természetes beépülését a gyerekek életébe. A népviselet így kilép az „ünneplő ruha” szerepből, és szerethető, magától értetődő viseletté válik. Miklós számára ez is kiemelt szempont volt: a soroksári együttesel végzett gyűjtések során például nagy gondot fordított a viseletek hitelességére, ebben a Német Szövetség is támogatást nyújtott. Solymáron a teljes közösség – fiatalok és idősek egyaránt – hűségesen őrzi a település jellegzetes német ruházatát, amely a színpadi fellépéseknek is fontos része.

A gyermekek nevelésében a közösségformálás is kulcsszerepet kapott. A régi falusi világban az együtt végzett munka és az ünnepek tartották össze a közösségeket

– ezt az élményt Miklós modern, városi környezetben is újra akarta teremteni. Ennek érdekében – a solymári német táncélet meghatározó alakjaival, köztük Friedrich Ignácné sz. Reményi Margittal (Manci néniel), Dinda Ilnával és Behovics Antalnélval – elindította a Német nemzetiségi gyermektánc fesztivált. Ez a rendezvény később a magyarországi német táncsoportok minősítő fesztiváljainak alapjává vált. (A rendezvény neve: Manninger Miklós – „Fogjuk meg egymás kezét!” – Országos Német Nemzetiségi Gyermektánc Fesztivál, mely 1997 óta kerül megrendezésre.)

A fesztivál létrehozóinak és szervezőinek célja, Miklós álma pedig az volt, hogy országos mozgalommá formálódjon ez a kezdeményezés, amely elősegíti a német nemzetiségi táncművelés szakmai fejlődését. A minősítő rendszer lehetőséget ad arra, hogy a koreográfusok, csoportvezetők és táncosok tanuljanak egymástól, fejlődjenek, és hosszú távon biztosított legyen az utánpótlás a gyermek-, az ifjúsági-, valamint a felnőtt együttesek számára is.

Miklós közel negyven évig tanította a német nemzetiségi táncokat több budapesti általános iskolában és gimnáziumban, ahol a táncoktatás része volt a tanrendnek.

Kodály Zoltán így fogalmazott:

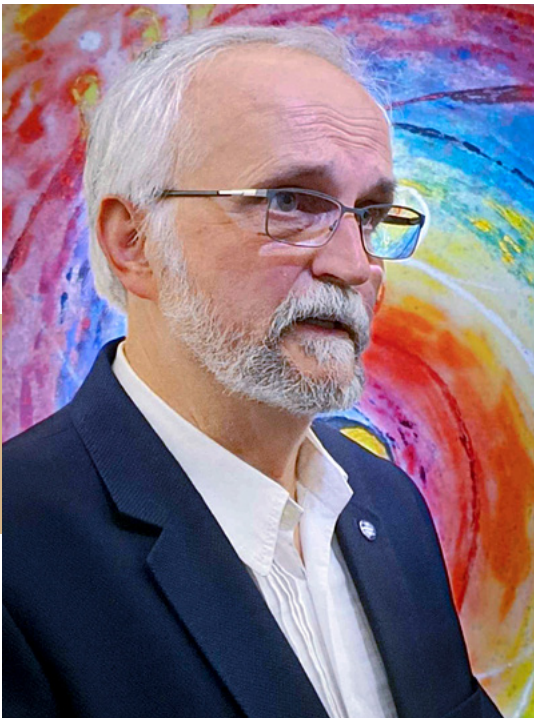
„Arra a kérdésre, hogy mikor kezdődjék a gyermek zenei nevelése, azt találtam felelni: kilenc hónappal a születése előtt.” Ez a gondolat a táncoktatásra is igaz.

Miklós már kisiskolás korban elkezdte a gyermekek néptáncra nevelését – tapasztalata és sikerei pedig azt mutatják, hogy a nemzetiségi néptánc megszerettetését nem lehet elég korán kezdeni. 2014-ben bekövetkezett halála nagy veszteség volt a magyarországi német közösségek, a táncgyűttek és tanítványai számára. Személyes elhivatottságával, szakmai alázatával és emberi példamutatásával maradandót alkotott.

A Manninger Miklós Táncművészeti Alapítvány célja a fentiek jegyében a Manninger testvérek koreográfusi örökségének, szemléletének ápolása, különös tekintettel arra, hogy a digitalizálódó világban is felhívjuk a figyelmet a közösségi élmények, az összetartozás fontosságára.

DR. GÁLBORYNÉ MANNINGER ZSUZSANNA

a Magyar Művészeti Akadémia – Művészetelméleti és Módszertani Kutató Intézet - művészeti ösztöndíj programjának kutatója (2021-2024), a Manninger Miklós Táncművészeti Alapítvány kuratóriumának elnöke (2015-), a Törekvő Táncgyűttes táncosa (1991-2012), a budapesti Varga Jenő Közgazdasági Szakközépiskola tánckarának táncosa (1991-1995)

GYÖNGY PÉTER

A mindenséggel mért emberség

– Újratanulni saját anyanyelvünket

Szántai Lajos művelődéskutató, a Nemzeti Művelődési Intézet Makoldi Sándor központjának fejlesztő munkatársa 2025 márciusában vehette át a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztjét (polgári tagozat) nemzeti ünnepünk alkalmából. E jeles eseményt követően kérdeztük szerves műveltségéről, magyarságáról, történelemről.

EGYSZERRE CSODÁLNI ÉS ÉRTENI

Az elmúlt több mint ötven év hazai kutatásai az organikus kultúra értelmezésétől a saját szerves műveltségünk megismeréséig terjedő skálán igen messzire jutottak mind mélységi, mind horizontális értelemben. Pap Gábor, Molnár V. József, Makovecz Imre, vagy éppen Makoldi Sándor munkássága komoly mérföldköveket jelent ebben a múltunk feltárására irányuló folyamatban. Az utóbbi közel négy évtizedben Te is bekapcsolódtál e nagyívű munkába. Melyeket látod a szerves műveltségünk kutatása terén elért legfontosabb eredményeknek?

Erre a kérdésre egyszerűen lehet válaszolni. Olyan, mint ha megtanultuk volna saját anyanyelvünket, s végre tudjuk, hogy mi mit jelent. Egyszerűtől a bonyolultabb megfogalmazásokig haladva: a virág a magyar nyelvben a világ szóval cseng egybe. A világ pedig nemcsak a világot jelenti, hanem a világosságot is. A virágosság a világosságot idézi meg a szöveges és ábrázoló népművészetben. Miként Árpád-kori nyelvemlékünkben, az Ómagyar Mária-siralomban is megfogalmazódik „virágnak virága, világnak világa”, aki nem más, mint az Igazság Napja, a Világ Világossága. Népművészetünkben tehát a virág-minták nem egyszerűen csak díszítenek, hanem közvetlenül idézik meg a világosságnak, a fénynek kozmi-

kus üdvtörténeti szerepét. Egy jó évszázaddal korábban Huszka József, vagy Körösfői Kriesch Aladár, majd pár évtizeddel később Lükő Gábor hiába rajongtak a népművészet alkotásaiért, sajnos csak nagyon keveset tudtak róla érdemben mondani. Ez a megállapítás sajnos még Lükő Gábor munkásságára is érvényes, pedig ő fogalmazta meg először alapvető tételként, hogy az ábrázoló és a szöveges néphagyomány ugyanazt a nyelvet beszéli. Elsősorban Pap Gábor munkásságának köszönhetően egyre tisztábban, érthetőbben halljuk saját műveltségünk titokzatosnak ható, emberséget és mindenséget egyszerre kifejező üzenetét. De ugyanezt elmondhatjuk a Magyar Szent Korona vagy a festett mennyezetkazettás templomok képi világának vonatkozásában is. Végre nem csak csodáljuk, hanem értjük is őseink örökkévalóságnak szóló szerves hagyományvilágát.

MÚLTRONGÁLÓ KOR

Legfőbb működési területed a magyar történelem és általában az emberi művelődéstörténet nem szokásos szempontú vizsgálata. Mi a baj az uralkodó történelem-felfogással? Mit nyújt ezzel szemben a mitikus történelmi megközelítés?

A bajokat és a gondokat általában az okozza, hogy az alapvetően lineáris szemléletű és olykor sajnos múltrongáló ideológiákból táplálkozó hivatalos történelemtudomány számára az erkölcsileg értelmező jelentésszintek kiesnek a látókörből. László Gyula szinte mindig figyelmeztetett arra, hogy a múltunk nemcsak annyi, amennyi megmaradt belőle. Mi pedig – s nem érdemes áltatni magunkat – egy kifejezetten múltrongáló és ezáltal sajnos, a biztos jövő távlatát elvető korban élünk,

tehát nincs igazi, emberhez méltó jövőképünk, amire építhetnénk a következő nemzedékek életét. A mitikus, a kozmikus üdvtörténeti szemlélet abból indul ki, hogy a mindenség üzenetrendszeréből az égi tartományt, egy magasabb rendű vezéreltséget nem szabad kihagyni. Ennek az egyetemes elvnek alapszabálya pedig az, hogy „mint fent, úgy lent”, vagy amiként az evangéliumi imádságban megfogalmazódik „mint a mennyben, úgy a földön is”. Nem véletlenszerűen alakuló, egymás után vakon következő események írják egy nép történelmét, hanem egy belső, egyetemes, erkölcsileg is értelmezhető értékrend az, ami a Mindenség nagy törvényeihez, változásaihoz igazodik. Ennek a történelemfelfogásnak időszemlélete nem lineáris, vagyis pesszimisztikus leegyszerűsítéssel élve nem a semmiből halad a semmi felé, hanem ciklikus természetű és a Jónak, a Fénynek, a Világosságnak örök visszatérésére alapul.

SZENT ISTVÁN KÉPÜNK VÁLTOZÁSAI

Régi ismeretségünk, ha mondhatom, barátságunk és munkakapcsolatunk okán is talán megengedhető, hogy a végén kissé személyesebb hangvétellé legyünk. Harminc éve kezdődött közös ténykedésünk Debrecenben, az akkori Kossuth Lajos Tudományegyetemen, ahol az első Szarvasnyomon előadássorozat keretében adtál elő, s ha nem tévedek, Szent István király és a beavatási hagyomány volt a téma. Mi változott a három évtized alatt? Akkor volt könnyebb ezekről a kérdésekről beszélni, vagy most?

Szent István király valós szerepének helyes megítélése ma sem vonatkoztatható el a magyarság önmagára ismerésének kérdésétől. Itt ugyanis a nemzetet ténylegesen meg lehet osztani annak érdekében, hogy ne alakulhasson ki egy egészséges társadalmi légkör, illetve egy teremtő erejű egyetértés, mert akkor nyilván saját sorsunkat saját kezünkbe tudnánk venni. Általában jól ismert, hogy két hamis álláspont ütköztetésével fordítanak minket egymással szembe, s osztják meg a nemzetet. Tehát nem arról van szó, hogy van egy igazi, az igazságot valóban közelítő álláspont, s ezzel szemben néha felüti a fejét egy káros, hamis vélekedés, hanem mindkettő hamis, mindkettő egy-egy velejéig romlott és lassan felismerhetetlenségig torzított, a Habsburg évszázadok

alatt mesterségesen kialakított Szent István-képet fordít egymással szembe. Nem nehéz kitalálni, hogy az alapvető identitástudat szempontjából nézve mindez milyen veszélyeket hordoz. Az egyik ilyen torzkép alapján Szent István idegen fegyveres erővel kényszeríti rá a magyarságot az Európában jelenlévő római kereszténység felvételére, amelynek e hamis állítás szerint óhatatlan velejárója a régi hagyományos értékek elpusztítása. Ez a történelmi kép azt sugallja, hogy Európa kellős közepén, a Kárpát-medencében csak akkor tudunk megmaradni, ha saját értékeinket folyamatosan megtagadjuk, sőt, kiirtjuk. Azt mondani sem kell, hogy ilyen Szent István király soha nem létezett a magyar történelemben. Az apostoli királyság, amit létrehozott, az egész világra kiterjedt kereszténység kétezzer éves történelmében teljesen egyedülálló és páratlan, ami azt jelenti, hogy nem bennünket akart felzárkóztatni egy akkor valójában nem is létező európai életszínvonalhoz, hanem egész Európát, az akkori népeket próbálta meg felzárkóztatni az akkor valóban történelmileg kétségkívül igazolható, erkölcsileg megalapozott hazai életszínvonalhoz. Egy pillanatra sem szabadna elfelejtkeznünk arról, hogy a honvisszafoglalás-korabeli Árpád vezérhez és a Hét Magyarhoz társítható vallásmeghatározó régészeti emlékek körébe az ún. ereklyetartó mellkeresztek tartoznak, tehát az Árpád vezér korabeli magyarság vallási hovatartozását tekintve egyértelműen keresztény volt. Ennek a ténynek a fényében kellene az úgynevezett Szent István-i térítés és fordulat mibenlétét újratárgyalnunk és –értelmeznünk, hogy több mint egy évezrede vállalt üdvtörténeti sorsunk tiszta forrásból táplálkozó, éltető forrásvidékeire újra visszajuthassunk.

Köszönöm szépen a beszélgetést és számos további, a magyarság önmegismerését, magára találását szolgáló alkotó esztendőt kívánok nemzetépítő munkádhoz!

GYÖNGY PÉTER

A Debreceni Tanítóképző Főiskolán ismerkedett meg Makoldi Sándorral, aki tanárként, festőművészként, néprajzkutatóként a szerves magyar hagyomány alkotó tovább örökítésének szentelte életét. Ez a szembesülés nemzeti műveltségünk értékeivel egész későbbi életpályáját meghatározta. 1987-től 2012-ig dolgozott a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, a későbbi Debreceni Egyetemen, 1990-ben itt fejezte be egyetemi tanulmányait népművelés szakon. A specifikus egyetemi művelődés teljes spektrumát volt alkalma művelni a negyedszázad alatt.

2013-tól a Debreceni Művelődési Központ munkatársaként kapcsolódott be a város kulturális életének szervezésébe. Első jelentős feladatákként a debreceni Nemzetközi Betlehemes Találkozó Szellemi Kulturális Örökség nemzeti jegyzékre vételének teljes jelölési folyamatát koordinálta kiváló szakértők közreműködésével. További jelentős szakmai feladata a Belvárosi Közösségi Ház, ezen belül a patinás Belvárosi Galéria kiállítási programjának tervezése, megvalósítása volt. Élete másik fő működési területe a civil szervezeti lét, a közösségi művelődés: a negyedszázados Motolla Egyesület Debrecen elnökeként immár több mint húsz éve a magyar szerves műveltség értékeinek megújító, éltető továbbadását szolgáló rendszeres családi rendezvények és további egyesületi alkalmak szervezésének fő felelőse. 2022. januárjától dolgozik a Nemzeti Művelődési Intézet Makoldi Sándor Központjának vezetőjeként. 2019-ben megkapta Debrecen város legmagasabb kulturális kitüntetését, a Csokonai-díjat. 2024-ben a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetésben részesült.

NAGY ANDREA RITA

A követ hajlító ember

– Kígyós Sándor, a polihisztor népművelő

„– Ki az? – Kígyós – mondta valaki. – Mit akar? – Beszélgetni. – Miért, kit keres? – Téged! – válaszolta.”

Ez a párbeszéd 1966-ban hangzott el Pécsen, amikor Kígyós Sándor késő este bezörgetett Beke Pálék lakásának földszinti erkélyablakán. Ekkor vette kezdetét egy mély barátság, amelyet Beke Pál A méltóság kereső című önéletrajzi és szakmatörténeti könyvében örökített meg. De ki is volt ez a Kígyós Sándor, akinek neve még ma is visszhangzik a szakmában?

EGY KÜLÖNLEGES SZEMÉLYISÉG

Fiatalkoromat is többen felteszik ezt a kérdést. A Nemzeti Művelődési Intézet székházában Beke Pál és Balipap Ferenc mellett az ő emlékére is neveztek el termet, a Kígyós-teremben a stúdiót rendezték be. Munkássága a szakma nagy „öregjei” között szerepel az Intézet kiadványaiban és dokumentumaiban, ám a mai generáció már csak olvasni tud róla – ezért is fontos felidézni alakját.

Beke Pál történetét folytatva, talán egy kicsit „megízlelhetjük” Kígyós Sándor különleges személyiségét:

„Így ismertem meg Kígyós Sanyit. Helyesebben úgy, hogy még az előszobában állva eldarálta, hogy Debrecenben végzett friss népművelőként, a szomszéd Pécsváradra került, majd művelődési ház igazgatónak, holnap reggel oda kell mennie, de a vonata több órát késett, ezért érkezett éppen most, ám persze fogalma sincs, hogy ott majd mi lesz a tennivaló és hátha én mondanék erről valamit neki annál is inkább, mert alföldi lévén errefelé senkit sem ismer, de szakmai gyakorlata Szegeden volt, mert oda-

valósi Kati (később kiderült, hogy a felesége, bár persze feltételezte, hogy én ezt magamtól is tudom). Ott gyakor-nokoskodva hallott rólam, és persze biztatták, hogy csak jöjjön hozzám és keressen meg, mert én majd segítek neki, hát ezért jött, ám ha már itt van, nincs-e valami innivalóm, mert átfázott az ablak alatt, egyébként enni is csak reggel evett, de nem annyira éhes, mint amennyire szomjas, arról nem is beszélve, hogy nincs hol aludnia.”

A barátság egészen 1984-ig, Kígyós Sándor haláláig tartott. „Ifjan hal meg, az istenek kit szeretnek” – Gállos Orsolya Kígyós Sándor emlékezete (1943-1984) címmel írt tanulmányt életpályájáról és nemzedékének portréjáról a SZÍN folyóirat 8. évfolyamának 3. számában, 2003 júniusában.

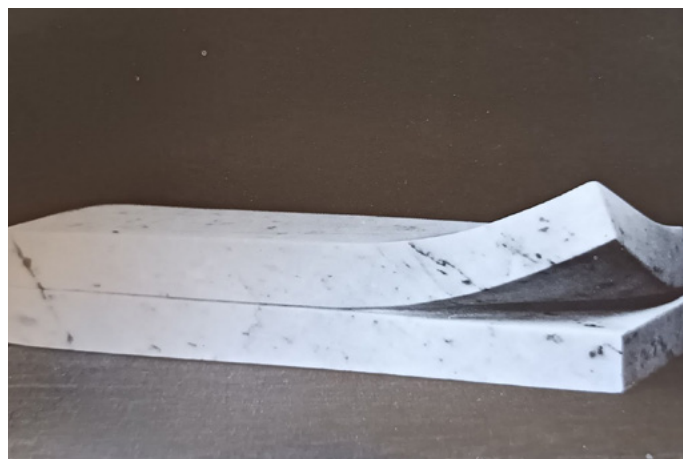
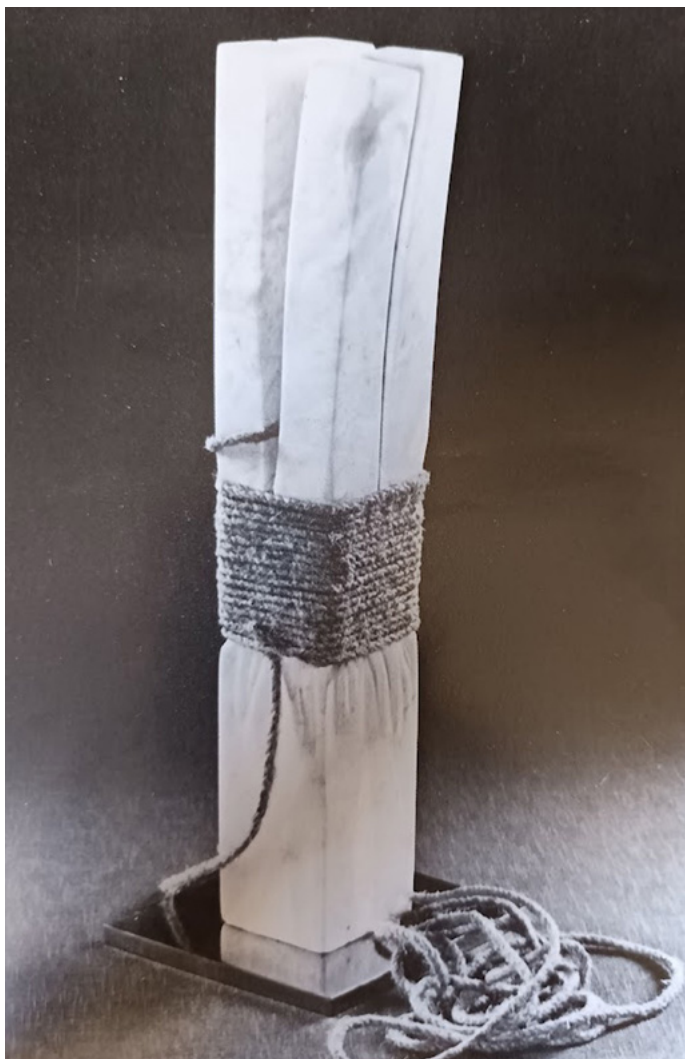
Kígyós Sándor szinte elsőként távozott 41 évesen egy népes és produktív generációból, amelynek tagjai az 1940-es években születtek, a hatvanas években eszméltek, hozzájárultak az 1980-as évek erjedéséhez, és munkájuk beleépült a szabad Magyarország falaiba. Egy készülődő korszakban, olyan négy évtizedben élte le életét, amelynek hősei és szenvedő alanyai mintha állandó készülődésben lettek volna. Amit fokról fokra valóra akartak váltani, az nem más, mint a szabadság tereinek feltárása, kitágítása – mindez a létező szocializmus idején, a magyar vidéken, egy sokszorosán zárt társadalomban.

A JÓ EMBEREK TANÁCSA

Beke Pál idézett írásában Kígyós Sándor 1966-ban érkezik Pécsváradra. Ahogy Beke írja, maga sem tudja, mi lesz ott a tennivalója. Ez a mai napig is valós probléma,

ha szakemberként olyan közegbe kerülünk, amelyet nem ismerünk, és nehezen megszólíthatóak az emberek. Ebben a korszakban ez különösen nagy gond volt vidéken, de Kígyós Sándor nem sokáig tétlenkedett. Belevetette magát a helyi közéletbe: klubokat, csoportokat szervezett fiataloknak és értelmiségieknek, honismereti, helytörténeti hagyományokat élesztett újjá. Mintha csak erre a hívásra vártak volna a helyi lakosok. A pártirányelvek megszabta népművelés idején abból indult ki, hogy felmérte a számára teljesen ismeretlen dunántúli település, az akkor háromezer lakosú Pécsvárad kulturális hagyományait. Feltérképezte az ott élő emberek különböző csoportjait, megszólította a tanárokat, hívta a lelkészeket, a katolikus papot és a reformátust is. Barátságot kötött az idős állatorvossal, és vele járta végig a környező falvakat. Összehívta őket a helyi gazdasági vezetőkkel együtt, hogy beszéljenek a tennivalókról, és az összegyűlteket a „Jó emberek tanácsa” néven nevezte. Akik tagjai lettek e körnek, úgy érezték, lesz, lehet és kell tenniük valamit Pécsváradért.

Kígyós Sándor azonban nem csupán népművelő és szervező volt, hanem kiemelkedő kulturális szakember és sokoldalú művész. Tehetsége számos területen megmutatkozott, polihisztoriként élt és alkotott.

Szobrászművészként a „követ hajlító ember” kifejezés méltán illeti. Műveiben az anyaggal való egyedi viszonya tükröződik; képes volt a kő ridegségébe is életet és mozgást lehelni, a „követ hajlító” metafora arra utal, hogy szobrai dinamikusak, formabontóak, és az anyag ellenállását leküzdve valami újat, meglepőt hoztak létre.

Tanári munkája során diákjaira is inspirálóan hatott, nem csupán tudást, hanem a művészet és a közösség iránti elkötelezettséget is átadva. Zenészként a művészet egy másik formáján keresztül kapcsolódott az emberekhez, tovább gazdagítva a helyi kulturális életet. Egész munkássága arról tanúskodik, hogy a kultúrát és a közösséget nem csupán elméletben, hanem a gyakorlatban, a mindennapi tettek szintjén is építeni akarta. Az általa szervezett klubok és csoportok, a honismereti és helytörténeti hagyományok újjáélesztése mind azt bizonyítják, hogy a kultúrát nem elitista, hanem mindenki számára elérhető, élő erőnek tekintette.

KÍGYÓS EMLÉKKÖR, HOGY „A SZÉPSÉG NE VESZHESSEN EL”

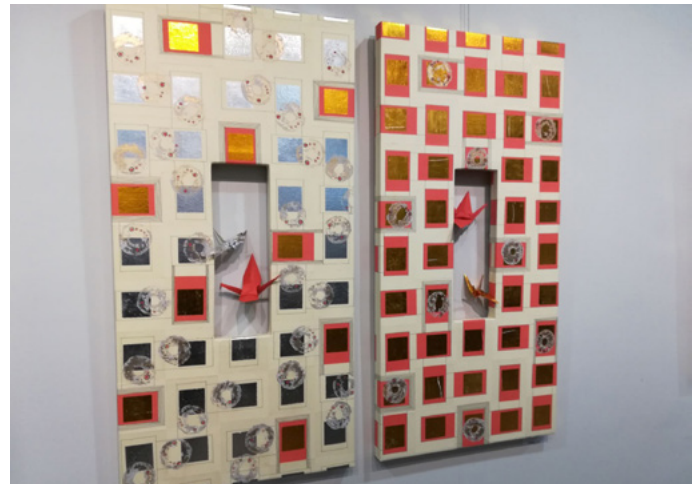
Kígyós Sándor öröksége nem merült feledésbe. A róla elnevezett terem, a róla szóló publikációk és a szakmai emlékezet mellett meg kell említeni a Kígyós Baráti Kört is, amely tovább vitte szellemiségét. Az első összejövetel 1993 nyarán volt, Sándor születésének 50. évfordulóján. A Kör megalakulásáról Hajdúszoboszlón döntöttek, amikor a Zászló című szobrát avatták fel 1993 tavaszán, barátai, tanítványai, művésztársai. Aztán 1995 tavaszán pedig szintén a Kígyós Baráti Kör és a Pécsvárad Várbaráti Kör kezdeményezésére felavatták a Gömb és Hasáb című szobrát a pécsvárad múvelődési ház előtti téren. A Kör célja volt, hogy fenntartsa Kígyós Sándor emlékét, kutassa és népszerűsítse munkásságát, valamint inspirációt nyújtson a mai népművelők és kulturális szakemberek számára. Rendezvényekkel, kiadványokkal és szakmai párbeszédekkel igyekeztek életben tartani azt a szellemiséget, amelyet Kígyós Sándor képviselt: a közösségépítést, a kulturális értékek megőrzését és a szabadság tereinek folyamatos tágítását.

Az utolsó nagyszabású találkozó 2014. októberében volt a Kígyós Baráti Kör és a Pécsi Tudományegyetem Fel­nőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kara szervezésében. Halálának 30. évfordulóján összejöttek a tanítványok, barátok, és felavatták a Harangjáték című szobrát az egyetem udvarán. A tanítványok visszaemlé­kezései Kígyós Sándort sokoldalú, humanista gondolkodóként mutatják be, akinek személyisége és tevékenysége mély benyomást tett környezetére:

„Soha nem felejttem el, amikor arról volt szó, hogy az emberi létezés legnagyobb botránya, hogy meghalunk. És ezzel nem tudunk mit kezdeni, de hát valamit mégis csak kell. Ez akkor mélyen szíven ütött. A Sanyi életét azóta úgy látom, hogy ezzel úgy lehet valamit kezdeni, hogy minden szépséget fölfedezünk, ami körülöttünk csak van, és erre szakadatlanul föl­hívjuk a társadalom figyelmét. Mint művész nagyon hitelesen és nagyon tisztán fogalmazunk, és mint tanár olyan szolgálatot teszünk, hogy a szépség ne vesszen el. Hogy megszólaljon aztán még a szobor is, és még akkor is tanítson minket a Sanyi ezekre az alapkérdésekre adott válaszok keresésében, amikor testben már nem, de ekképp mégis itt lehet közöttünk. Amikor pedig egy művelődési házban, mondjuk az öregek napját meg kellett szervezni, akkor szolgálattevő emberként jelent meg előttünk. Vagyis attól, hogy művészként meg akarom szólítani a mindenséget, - talán pont a nagy botrányra adott válaszként - ezzel meg kell, hogy férjen a tanítás, az átadás kötelessége, és a szolgálatát nap-nap után tevő ember tevékenysége.” (Eredics Gábor)

„Hajdúszoboszló! Voltunk ott egy csodálatos tanulmányi kiránduláson. Úgy gondolta, hogy az ottani élmény nem elmesélhető, magunknak kell megtapasztalni. Így tényleg megértettük, megérthettük, hogy honnan szól a dal: - Vékony hosszú a pipaszár, végig csorog rajta a nyál.... - ezt helyben a helyiek tudják úgy elénekelni, hogy nem csak a dal szól a szívünkhöz, hanem meglátjuk, meghalljuk mögötte a paraszti élet egészét.” (Halmai Gáborné Pócs Zsuzsa)

„Részemről Kígyós Sándor nevét hallva egy villódzó képsor jelenik meg: a beszélgető partner, a szaxofonon játszó zenész, a hallgatóságot elvarázsoló népművelő, a pécsváradi kultúrház alagsorában a követ faragó szobrász, a tanítványait büvkörében tartó tanár, s azonnal hallom hangját, ahogy a rádióban Széll Júliával beszélget a világ dolgairól. Igen, ez mind Ő volt, s ennél is több, mert egy olyan humanista gondolkodó volt, aki sokféle nézőpontból vizsgálta és sokféleképpen láttatta világunkat. Sándor minden körülmény között tudott tartalmat adni a közösségi munkának, tudott közösséget építeni és közösséget formálni. Számomra Sándor izzig-vérig népművelő volt.” (Pitti Zoltán)

AZ ÖRÖKSÉG ÉS A BARÁTSÁG TOVÁBB ÉL

A Kígyós Baráti Kör sajnos a szervező és mozgató jóbarát, dr. Ujvári Jenő halálával, pár éve már nem jön össze, de nemes feladata lenne a tanítványoknak feléleszteni a találkozókat Kígyós Sándor munkásságának és szellemiségének megőrzésére! Kígyós Sándor példája ma is irányt mutathat mindazoknak, akik a közösségért, a kultúráért és a szabadság érzéséért dolgoznak.

Azonban nem feledkezhetünk meg Kígyós Boriról sem, aki elismert képzőművész és designer, Kígyós Sándor szobrászművész lánya. Fiatalon, mindössze 12 éves korában vesztette el édesapját.

Kígyós Borbála képzőművészként és Kígyós Sándor lányaként maga is aktívan hozzájárul édesapja hagyatékának továbbéléséhez, és művészetében is tetten érhető az apai örökség és inspiráció. Az ő szerepe is kulcsfontosságú lehet abban, hogy Kígyós Sándor hagyatéka ne csak a szakmai archívumokban, hanem a személyes emlékezetben és a jövő generációinak tudatában is éljen. Kígyós Borbála művészete sokszínű, alkotói tevékenysége kiterjed a festészetre, textiltervezésre, ékszerkészítésre, belsőépítészeti szakrajzra és térszervezési problémákra. Különösen érzékelhető munkáin a Japánban töltött évek hatása: az orientális világ szellemisége, a letisztult formavilág és a szimbolikus jelentések. Egyéni stílusa megjelenik a formatervezett ékszereken, festményeken, selyemruhákön és bútorok kárpitjain egyaránt. Ékszerei gyakran speciális festészeti eljárással, kézzel készülnek, kis szériás, számozott példányban, nincs két egyforma darab.

2022. október 1-jén nyílt meg Dombóváron az Újra együtt című, különleges kiállítása, ahol ez volt az első alkalom, hogy apa és lánya művei egy térben szerepeltek. A kiállítás éke Kígyós Borbála Ezer daru – Senbazuru című origami alkotása volt, amely különleges háttérként szolgált a dombóvári művelődési házban rendezett házasságkötésekhez. A hagyomány szerint, ha valaki ezer darvat hajtogat, és a darufüggöny előtt kíván valamit, amit az teljesülni fog, mindet el kell égetni. Kígyós Borbála már túl volt az első daruégetésen, ezzel egy életperiódust lezárva jutott el a közös kiállítás megvalósításához. A megnyitón Kígyós Sándor barátjának, Balipap Ferencnek a lánya, Wiedmer-Balipap Zsuzsa is beszédet mondott, felidézve a két család barátságát és Kígyós Sándor Dombóvárhoz való kapcsolódását. Ezen az eseményen lépett fel a Kígyós Sándor-díjas Széliképző Egyesület is, akik tanítványai voltak a Mesternek és azzal a díjjal büszkélkedhetnek, amelyet a Kígyós Baráti Kör alapított.

Beke Pál, Balipap Ferenc és Kígyós Sándor barátsága nem csupán életük során fonódott össze, az égben is együtt vannak, szellemiségük a mai napig fennmaradt. Ennek a mély köteléknek az öröksége tovább él lányaikban, Kígyós Borbálában és Wiedmer-Balipap Zsuzsában, akiknek barátsága és közös munkája ékes bizonyít-

téka annak, hogy a generációkon átívelő kapcsolatok és az apai hagyatékok miként erősíthetők és gazdagíthatók egymást a jövő nemzedékei számára.

Végezetül álljon itt még egy egyszerű, de fontos tanítás számunkra Eredics Gábor visszaemlékezéséből:

„Tehát én azt hiszem, hogy amit Sanyi nekünk tanított az az, hogy igen, szólítsátok meg a mindenséget, és kapcsoljátok le a villanyt a műházban, mielőtt bezárnátok az ajtót.”

NAGY ANDREA RITA

Pécsett a JPTE Tanárképző Kar magyar-népművelés szakán végzett, ezután a könyvtár-pedagógia – tanár MA szakon szerzett oklevelet. Szőnyegszövő szakon elvégezte a Népjáték és kismesterségek oktatója felsőfokú képesítést, és több szakmai tanfolyamon is részt vett, közigazgatási szakvizsgával is rendelkezik. A főiskolai tanulmányok előtt két évig dolgozott mintakészítő szövőként, majd egy baranyai kistélepülésen volt általános iskolai tanár. A Baranya Megyei Kulturális Központ kézműves szakiskolájának elindítója és vezetője volt, később Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalában kulturális ügyintézőként ellátta a város közművelődési intézményeinek szakmai felügyeletét, részt vett az Európa Kulturális Fővárosa cím pályázatának előkészítésében. Legutóbb intézményvezetőként dolgozott egy baranyai település általános művelődési központjában. 2003-tól közművelődési szakértői és vizsgáztatói tevékenységet végez. A Nemzeti Művelődési Intézet Baranya Megyei Igazgatóságán 2018 óta módszertani referensként dolgozik, szakmai területe a szakmai-módszertani tanácsadás, cím és díj pályázatok, a közművelődési minőségfejlesztés segítése.

Mese és közösség

V.

MULITER MARIANN – PETE NIKOLETTA

Közösségi mese

– Közösségfejlesztési innovációs mintaprogram

*Nem erdő az erdő, hogyha nincsen fája, szomorú, ha nincsen dalos madárkája.
Mi a kert fa nélkül? S ha nincs madár benne? Nálók nélkül ez a világ de szomorú lenne!*

Benedek Elek – Emlékkönyvecskébe

Nem település a település, hogyha nincsen közössége, Szomorú, ha nincsen mesécskéje...

Újabb mintaprogram elindításával törekszünk a települések közösségeinek aktivizálására, erősítésére és a helyi identitás fejlesztésére, amelynek középpontjában a mese, mint közösségformáló eszköz áll. 2024 őszén indult útjára a Nemzeti Művelődési Intézet és a Fehérliliom Népfőiskola közösségi olvasásnépszerűsítő programja Magyarország Kormányának támogatásával. A program célja, hogy a települési lakosokat és közösségeket, az értéktár bizottságok bevonásával közösségi aktivitásra hívja azáltal, hogy megírják saját falujuk, városuk, városrészük közösségi meséjét.

„MESE” A MINTAPROGRAMRÓL

A program célja, a közösségi aktivitások frissítése vagy elindítása a településeken, a közösségi mozgalom létrehozása egy helyi történet, legenda kapcsán, a közösséghez tartozás elősegítése, a helyi identitás erősítése. Fontos szempont a települési, térségi, tájegységi

kulturális örökség egyes elemeinek feldolgozása, átörökítése új irodalmi alkotásban és nem utolsósorban fejleszteni a közösségi együttműködést.

A Közösségi mese mintaprogram elsősorban a település lakosságának szól, de nem csak a mesealkotó közösséget fogja össze. Az elkészült mese a település lakosai számára is identitásformáló erővel hathat. Természetesen rajtuk kívül minden fizikálisan vagy virtuálisan a településre látogatóknak, és mesekedvelőnek készül.

A közösségi tevékenység során alkalom nyílik arra, hogy a generációk találkozzanak, a meseírás erősíti a közösségi összetartozást, hiszen a mese olyan egyéni és közösségi identitás-teremtő funkcióval is bír, ami a szóbeliségből fakadóan az emberek között közvetlen kapcsolatot képes teremteni. A lényeg magának a mese megírásának a folyamata, amelyben a közösség megszületik vagy fejlődik. Több generáció dolgozik együtt például a Vas vármegyei

TÖRTÉNELEM ÉS LEGENDA

A Községi mese program révén a közösség tagjai megismerkedtek azokkal a mesékkel, mondákkal, történetekkel, kulturális örökséggel, amelyek a saját tájegységükre jellemzők. A már elkészült mesék segítségével a település további lakói, illetve a szomszédos települések is megismerkedhetnek helytörténeti elemekkel. Kulcsfontosságú a meseírási folyamatban a településtörténet, helyi legendák, faluhistóriák, történetek rövid, gondolatébresztő bemutatása, levéltáros, helytörténész segítségével, aki felvázolta a település történetét, kiemelve a jeles történelmi eseményekhez (pl. Tatárjárás, 1848-49-es szabadságharc és forradalom) kötődő helyi történéseket, felvillantva a település jeles szülöttjeit, esetleg a településen ismert mondákat, balladákat is. A közösségek ehhez meghívtak többek között könyvtarost, levéltarost, muzeológust, helytörténészt, történelemtanárt, a település idős értelmiségi lakóját. A meghívott előadással, valamint a közösség tagjainak közös gondolkodásával tovább bővül a gyűjtés és/vagy gazdagodik egy-egy történet, mese tartalma, részletei. Ezáltal beindult az ötletelés, a helyi történetek gyűjtési folyamata.

Ezt követően a közösség együtt kiválasztott egy mindenki számára szimpatikus témát/történetet/mesét, amelyet részleteiben elkezdtek kidolgozni. A kidolgozást segítette a Nemzeti Művelődési Intézet és a Fehérliliom Népfőiskola szakemberei által kidolgozott módszertani útmutató. A módszertani útmutató alapján többek között megismerkedhettek a közösség tagjai a mesék főbb típusaival, a főbb karakteralkotási technikákkal (főszereplő: szimpatikus, hősi, okos stb.; mellékszereplők: főszereplőt akadályozzák, támogatják stb.), valamint helyszínleírási technikákkal (pl. részletes jellemzés, hangulatok, érzelmek keltése), a cselekmény ideális felépítésével (bevezetés: hely, szereplők bemutatása; bonyodalom: konfliktus kialakul; tetőpont: a mese csúcspontja, az izgalom fokozódik; megoldás: a jó elnyeri méltó jutalmát, a rossz pedig...; befejezés: lezárás, tanulság). Ajánlást kaptak a közösségek a mese nyelvezetére és stílusára vonatkozóan is, mint például, hogy a mese nyelvezet legyen egyszerű és érthető, alkalmazzanak élénk és színes leírásokat, és a mesében lehetőség szerint legyenek dialógusok is. A csoporttagok összedolgoztak, egymás között felosztották a feladatokat, szőtték a mesét és épült a közösség.

GYERMEKRAJZOKTÓL A GRAFIKÁKIG

Az elkészült településmeséhez illusztrációt is mellékelni kellett, amelyhez kapcsolódóan a módszertani útmutatóban szintén kaptak segítséget a közösségek. Az illusztráció elkészítésére ajánlasként fogalmazódtak meg a következő lehetőségek:

- a településmese köré szerveződött közösség készítse el;
- pályázati felhívást ír ki a közösség óvodások vagy általános vagy középiskolások körében, és a beérkező művek alapján választják ki a legmegfelelőbb illusztrációt;
- a településen élő amatőr tehetséget kérnek fel és az illusztráció általa készülni;
- a települési óvópedagógust, tanítót, rajztanárt, grafikus stb. kérnek fel az illusztráció elkészítésére;
- egy közösségi alkalomhoz, települési eseményhez kapcsolódóan vagy óvodai/iskolai esemény keretében bemutatja a közösség a mesét, majd utána rajzokat kér a hallgatóságtól, és a legjobban sikerült rajzok lesznek a mese illusztrációi.

Az illusztrációnak nem voltak kötött feltételei, bármely technikával készülhetett, amely lehetett színes rajz, fotó, festmény, vagy akár interaktivitásra készíthető színező, keresztrejtvény vagy a meséhez kapcsolódó egyéb grafikus feladat. A Baranya vármegyei Bogád településen pályázatot írtak ki, amelyet a lakosság körében hirdettek meg, a felhívásra közel 50 pályamű érkezett, így a falu lakosságát is meg tudták szólítani és mozgatni ezzel a helyi akcióval.

A Községi mese programot 2024 őszen indította el országsszerte a Nemzeti Művelődési Intézet és a Fehérliliom Népfőiskola, amely programban 2025. február végéig készültek el az illusztrált községi mesék. A közösségek által írt meséket szakmai zsűri is véleményezi kiemelve a legjobb meséket. Emellett a közösségek meséi online közönségsvavazáson is részt vesznek. Az online szavazáson legtöbb szavazatot elért mesék mellett, a felkért szakmai zsűri által legjobbnak ítélt mesék is bekerülnek egy nyomtatott formában is megjelenő mesegyűjteménybe. A meséket ország-világ olvashatja és szavazatával támogathatja a kondorosi Fehérliliom Népfőiskola honlapján. Az online közönségsvavazás 2025. március 24-től indul és egy hónapon át zajlik.

A Községfejlesztési innovációs mintaprogram szakmai zárása 2025. május 25-én, stílusosan GyermeKNap lesz, Kondoroson, a Fehérliliom Népfőiskolán. Az egynapos rendezvény keretében tervezzük a községi mesékből összeállított nyomtatott formában is megjelenő

közösségi mesekönyv bemutatását, és ezzel a legtöbb kedvelést elért meséket író közösségek bejelentését. Mindemellett előszavas mesemondás, bábjáték, kézműves tevékenység és gyógynövény ismereti programok is várják majd a családokat Kondoroson. A programot színesíti a Nemzeti Művelődési Intézet 2024-ben újtárra indított Ország Pogácsája verseny eredményhirdetése is. A Közösségi mese program zárásának központi helyszíne Kondoros, azonban országszerte lesznek a gyermeknap-hoz köthető rendezvények keretében felolvasások, ahol az adott vármegyék közösségi meséit is bemutatják.

A „MESE” TANULSÁGA ÉS FOLYTATÁSA

A Közösségi mese program tapasztalata, hogy a települések nagy örömmel fogadták az új mintaprogramot, szívesen vettek részt a folyamatban és számos település tovább gondolva a mesét további fejlesztési folyamatokat tervezett vagy tervez megvalósítani a mese és a közösség további életésére. Selye településen több mese is készült, ahol a projekt további hozadéka, hogy az egyik mese bekerül az óvodai és iskola nevelési-oktatási programba. A Sellyén található Kiss Géza Ormánsági Múzeum és Skanzen szóróanyagként nyomtatott formában, több nyelven (magyar, horvát, angol, német) elérhetővé teszi a múzeumban a Városi mese – Tulipános láda című történetet. Továbbá tervezik, Gróf Draskovich Iván szarvasnemesítő tevékenysége előtt tisztelegve, hogy egy csodaszarvas mese is készül, és erre a történetre alapuló köztéri szobrot is elhelyeznek a településen.

Néhány településen a kulturális gazdaságfejlesztésben is megjelenhet majd a mese. Például a Fejér vármegyei Etyeken a helyi termelők termékeit is megjelenítik a mesébe, a jövőben pedig a mesék akár a termékmarketingben is szerepet kaphatnak. Számos településen a turizmushoz kötik a mesék és a meseközösség tovább élését, így például Tolna vármegyében Sárszentlőrinc településen. Sárszentlőrincen igazi lokálpatrióta tagokból álló meseközösség alakult, akik a 2024. december 6-án megnyitott, és magyar népmeséken alapuló mesesétá-nyukat szeretnék tovább fejleszteni a települési meséikkel. A váráról országszerte jól ismert Sirok településen lelkes fiatalokból álló mese közösség dolgozott, anelynek a polgármester, alpolgármester és a turisztikai információs pont munkatársa ia tagja volt. Sirokon a vár miatt több legenda is él, így a mese írás alkalmain sok téma felmerült, rengeteg ötlete volt a résztvevőknek, a képzeletük szárnyalt, nem csak a mesét illetően, hanem a mesére építve a települési imázs kialakítására is születtek ötletek (meseút kidolgozása, településséták a helyieknek és a turistáknak, helyi mesegyűjtemény, helyi kézműves termék, ajándéktárgyak stb.). Az elkészült mesét nem csupán a turizmusban kívánják hasznosítani, hanem a települési lakosok kötődését is szeretnék vele erősíteni.

„Így volt, mese volt, minden szava igaz volt”. Így volt? Mese volt? Ahogyan mondani szokás: aki nem hiszi, járjon utána! A Kedves Olvasó például azzal, hogy felkeresi a Fehérliliom Népfőiskola weboldalát és ott megismerkedik a 19 vármegyénk 75 meséjével, és szavaz a kedvencére. Emellett keresse mindenki a saját vármegyéje meséjét a gyermeknap környéki rendezvényeken, szerte az országban!

MULITER MARIANN

Gyermekkorát egy Tisza melletti kis halászfaluban töltötte, itt csöppent elsőként a közösségi művelődésbe. A helyi civil szervezet tevékenységében végzett önkéntes munka keretében a településrész aktív lakosaival közösen tervezve, összefogva, közös munkával hozták létre a települési értéktárat és életre hívtak egy helyi kulturális eseményt. A helyiekkel megtöltötték a közösségi házat, szervezték a kulturális életet, amatőr művészeti csoportokat hoztak létre. Andragógusként diplomázott művelődésszervező és felnőttképzés szervező szakirányon az Eszterházy Károly Főiskolán, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Szakmai munkáját az Egri Kulturális és Művészeti Központban kezdte, majd pályázati úton és felnőttképzés szervezőként is tevékenykedett. Kiseb kitérő után visszatért a közművelődésbe, 2017-től a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársaként főbb feladatai: Kulturális Közfoglalkoztatási Program koordinálása Heves vármegyében, Pajtászínházi program Heves vármegyei koordinálása, felnőttképzési programok tervezése, koordinálása, EFOP projektek szakmai koordinációja. Jelenleg a Közösségi mese program szakmai koordinátora.

PETE NIKOLETTA

Egyetemi tanulmányait az akkori Eszterházy Károly Főiskolán végezte Egerben, andragógia BA szakon. Mesterdiplomáját 2014-ben szerzi Emberi Erőforrás Tanácsadó MA szakon a Debreceni Egyetemen. A tanulmányaival párhuzamosan főállású munkatársa oktatási és kulturális célú civil szervezeteknek. 2020 óta a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa, a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program Tiszántúli Régiós képzési vezetője. 2021 júniusától a Nemzeti Művelődési Intézet Felnőttképzési Központjának vezetője. Szakmai tudását az egész életén át tartó tanulás jegyében számos szakmai továbbképzésen, egyetemi szakirányú továbbképzésben, hazai és nemzetközi tudományok konferenciákon, határon túli szakmai tanulmányi utak keretében fejlesztette és fejleszti jelenleg is. A Közösségi mese programban országos szakmai koordinátorként tevékenykedik.

Volt egy öreg király a tündér világba'...¹

– Gondolatok, meglátások az új erőre kapó meseírás és mesemondás kapcsán

A mai világ bizony hadilábon áll a valódi mesével. Alig képes megérteni, miért és hogyan maradhettek fenn ezek a történetek évszázadokon, sőt évezredekben keresztül s miért vonzódik hozzájuk ma is – valamiféle ösztönös, tiszta lelkesedéssel saját gyermeke. Engem már egészen ifjan, a tanítóképzőben fölháborított a mese ott tanított meghatározása, miszerint az nem más, mint kitalált, lehetetlen történet. Emlékszem, hogyan kardoskodtam amellett, hogy nem ki, hanem megtalálásról van szó. A teremtés rendjének fölismeréséről. S éppen ezért nem is lehetetlen, hanem szakrális! Olyan, ahol a hős komoly áldozatot vállalva járja a maga útját, hogy emberléptékűvé, jobbá, működővé, és ha már mindez megvan, hát széppé is rendezze mindazt, ami e nélkül működésképtelen, rossz és rút volna.

TALÁN MÉGSEM KORSZERŰTLEN ÜZENET...

Előjáróban tisztáznunk kell, hogy amikor jelen írásunkban meséről beszélünk, alapvetően a népmesére gondolunk. Természetesen értékesnek és fontosnak tartjuk a műmesét is, de az lényegi szinten más műfaj, az az irodalom része. A mese, vagy ahogyan a moldvai csángók és a keleti székelyek használják a fogalmat, a „beszéd” a hagyományos értelemben vett, ösfoglalkozást űző közösségek, erdei emberek, földművesek, halászok, pákászok és pásztorok társadalmának szóbeli, kötetlen szövegű, csupán változataiban élő elbeszélő megnyilvánulása. Ennek belső rendje egyrészt alapvetően szituatív, utal a mesélés helyzetének körülményeire, másrészt pedig erősen kötött, benne a közösség világképe és hitvilága szerint jelennek meg az egyes mesei motívumok, szereplők, csodás események és helyszínek s ugyan így a mesei következtetések, tanulságok is.

Valaki megkérdezte tőlem, hogy mit akarok én ezekkel a korszerűtlen, avított mesékkal. Rögtön tanácsot is csatolt a véleményéhez, lépjek túl rajtuk, válasszak inkább végre valami korszerű, modern témát. Nem sokkal beszélgetésünk után – lehet, hogy a Gondviselés válaszáként – szemem elé került egy csodás csabai pipatórium. Lehetne akár egyik kulcsmesénk, kulcsképe is. Láttán végig gondoltam, valóban korszerűtlen-e meséink üzenete?

1) Közvetlen környezeted önzése, kapzsisága és árulása a mélyben hagy, ahol szinte szükségszerűen el kell pusztulnod. Te azonban észreveszed a másokra, a védtelenekre leselkedő veszélyt és megmented őket.

2) Áldozatod nyomán pártfogásába vesz egy egyébként rád nézve veszélyes erő. Segítségével tudsz visszatérni az emberi világba.

3) No, azért nem ilyen egyszerű a dolog – önátadó áldozat nélkül útközben visszahullanál.

4) Sikerül visszajutnod – hétszerte szebb, erősebb lettél –, de meg sem fordul a fejedben a bosszú. Helyette arra törekszel, hogy minden és mindenki a maga helyére kerüljön, s azután megpróbálsz a világot jobbra szeretni... Vajon valóban korszerűtlen ez az üzenet?

ARANY ILONA VARÁZSPORA...

Arany Ilona – a maga arany szelencéjéből álomport hintett a tenyerébe azután reá fújt. Csak szállt, szállt az álompor – mindenüvé a világban, vitte, röpítette Arany Ilona friss, fűszeres lehelete s nyomában mindenütt, mindenki – szinte azonnal mély, édes álomba merült. Elcsitulnak a zajok, a harcok s nagy csöndesség támadt.

Aki tudta az álompor törvényét, utolsó eszméletével erősen gondolt valami olyasmire, amit meg szeretne érteni. A törvény ugyanis az, hogy aki így tesz, álmában megérti azt, amire ilyenkor erősen gondol. Alig volt időm, hiszen gyorsan jött az álom. A lenyugvó nap és a hirtelen leereszkedő álom fényében, az utolsó kép, amit láttam, ami eljutott a tudatomig – ez a csodás, hímzett, pontosabban írott párna képe volt. Mivel egészen közel volt hozzám, rátettem a jobb kezemet. Ujjaimmal éreztem a hímzés textúráját, s ujjbegyemmel próbáltam követni annak vonalait.

De ezek a vonalak, már nem a szoba szűk térébe, hanem valami sokkal tágasabb világba vezettek. Folyókkal, tavacskákkal tagolt, harsányzöld dombok fölé, ahol itt-ott kisebb, nagyobb falvak húzódtak meg. Olyan volt az egész, mintha csak egy tenger hullámai merevedtek volna dombokká – s erre a holt tengerre ültek volna rá a falvak. A házak, mint egy-egy csónak, kisebb hajók a szelíd hullámokon. Közöttük, néhol, mintha csak a kapitány fregattja volna, ott egy templom – az egyiknek tornya van, a másikkak kupolája...

¹ A mesei hol és mikor kérdésében Arany Jánostól kapunk eligazítást az 1847-ben született Róza és Ibolya című verses népmese első verzzakában, amikor így ír: „Egyszer hol volt, hol nem - régecskén lehetett, / S az óperenciás tengeren túl esett, - / Volt egy öreg király a tündér világba', / S egy vén felesége, a vasorrú bába.”

Lassan közelítve a földhöz, falvak neveit hallottam szép sorban: azt, hogy hogy Kapusról fölme gyünk Szucságra, hogy ott szusszanva és fohász kodva egyet a románok fatemplománál, leeresz kedjünk MÉRÁBA. Aztán tovább Vistába, onnét pedig – itt-ott erdős, másutt kopár dombok között elérjük TÜRÉT! Azután picit rekedtes, mégis tiszta hangon, valami énekszót hallottam, éneket az idő mélyéről – talán saját ifjúságom idejéből: „Édesanyám, ha bejön Kolozsvárra / Tekintsen a kaszárnya ablakára / Ott lát engem komisz baka ruhába / Göndör hajam rövidre van levágva. // Édesanyám, mi van a köté nyébe? / Három alma, adjon egyet belőle: / Egyet nekem másikat a babámnak, / A legszebbik maradjon meg magának...”

Ujjaim lassan fokozódó érzékenysé gével ismét érezni kezdtem a hímzés öltéseit – s a szemeim is kinyíltak. Az ébredő ember álom utáni első gondolata az értelemé: de hiszen ez egy kalotaszegi varrottas én pedig épp arra jártam álomban ahol ezt a csodát a drága Ilka néni varrta. De mindez csupán villanásnyira jutott eszembe, mert a friss álom hatása gyorsan elnyomta az agy emlékeket elősodró törekvését. Fölkattintottam a lámpát és immár az eszemmel is figyelni kezdtem az írásos mintáit – szinte pontról pontra – ez a mulandó emberi élet van beleírva, a vágyakozás, szeretet és szerelem, meg a jó és a tilos határmesgyéjén mozgó törékeny emberi létezésünk (teremtés rendjére összeállt) valósága. És a remény is, hogy bármit is mondjon is ez a sarkai ből kifordult a világ, mégis van Rend és van Isten is – s Ő a maga jóságából felhossa azt a napot, ami föl tudja szárítani a füvekről a harmatot, szívünkről a bánatot...

ÉLÜNK, VAGY VISSZAÉLÜNK VELE...

Egy mese részlete mocorog a fejemben, amit már jó régen, Moldvában hallottam egy igen bölcs pusztinai asszonytól. A történet szerint a szegény ember legkisebb fia, aki elindul szerencsét próbálni, útja közben megpihen egy hatalmas útszé li fa árnyékában. Nem is sejti, hogy ez a fa éppen a világ köldökén nőtt, s nem más, mint az eget, a földet, meg az alsó világot összekötő világfa, ami teljesíti az ember szív béli kívánságait. Egy pohár, pincehideg borral indul az óhajok sora. Aztán emelkedik a tét, az ember szükségletei, majd vágyai, végül már az önzése mentén.

Ott van már a palota, a szolgák hada, arany, hatalom, szép és kedves feleség, akihez mesebeli legényünknek ez volt az első szava: „Mindez lehetetlen, ilyen nincs!” Szív béli volt a kimondott kétely, tehát a következő pillanatban már valóban nem is volt semmi – éppen úgy, ahogy a világ fájának törvénye diktálja azt. A régi mese folytatódott még. De most elég belőle ennyi, amit legjobb az embernek így, saját szavaival felidézni. Magamra, magunkra ismerhetünk ebben a rövid részletben. Talán magára ismerhet ez az egész túlpörgetett világ is, amit mintha egyszerre rán-

gatnának az önzés és a hitetlenség démonai. A mesék lefontosabb tanúsága az, hogy a teremtett világ rendje mindent megad nekünk, a mi felelősségünk leginkább csak annyi, hogy élünk, vagy visszaélünk vele...

ÖSSZEGZÉS (FÉLE)

Az emberben élő ösztönös megmaradási vágy arra készítette a régi közösség emberét, hogy az idő végtelenségét, az örök megújulás természet fölötti valóságát minden részében át- és megé lő természet történéseit modellezze (szinte egész) életével. E kész tetés az anyagi világon túli létezőkre terelte a figyelmet, kialakítva azt a gondolkodásmódot és képzetrendszert, amely a mai, modern emberből teljesen hiányzik. E gondolkodási mód alapja a hasonlóságok keresése és a lényegi kérdések képletes megfogalmazása volt. A gondolat tehát a valóságon túli valóságban kereste a megújulás lehetőségét és a létezés által fölvetődött megválaszolhatatlan kérdésekre a választ. Ez a fajta szellemi törekvés teremtette meg a mesét és a mítoszt. A mesével foglalkozó kutatóink rámutattak, hogy évezredek emberi, közösségi tapasztalata szunnyad a népmesében. „Helyet, nevet, kort immár elfelejte, – s ezek helyett így szól a magyar mesélő, hogy Operenszián is túl beszél ő, – írja Balkányi Szabó Lajos A fehér kígyó című, 1860-ban megjelent könyvében, hogy azután így folytassa: eltörülték a mi ősbetűinket, el is felejték őstörténetünket, s az új írás, ím, mindent elfelejte, de népünk őrzé, s ajkrul, ajkra adta.”

Embert és közösséget kitűnően jellemezhetünk az általa használt tárgyakkal. A modern kor világképét, gondolatvilágát szemléletesen képviselék az egyszer használatos eszközök. A szárazelem, az autó, az evőeszközök és a csomagolóanyagok. Lassan-lassan ilyenné válnak az emberi kapcsolatok is. Hiányzik a megújulás lehetősége, eltűnt az élet ciklikussága: az állandó változásban rejlő megtartó monotonia... Mert szinte mindenki tudja, ahol magyarok élnek, a Szeret vizétől a Lajtáig, vagy, ahogy Petőfi írja, „a Kárpátoktól le az Al-Dunáig”, hogy meséink, mondáink jóságos öreg királya, Csabája, Szent Lászlója, vagy éppen igazságos Mátyása nem halt meg és nem is hal meg soha. Hűséges vitézeivel a Zobor hegy, a Pilis, a Karancs, vagy talán éppen a szépséges Hargita barlangjában szendereg s várja, hogy újra szükség legyen rá. S lesz is szükség, mert eleven hit a magyarok között, hogy mikor annak ideje érkezik, bizony újra fölkel az igazság csillaga! S hogy ez bizony szórul-szóra így van, azt magam is tanúsítom, mert személyesen ott voltam, ahol volt egy ember, aki találkozott azzal, aki saját fülével hallotta mindezeket! Mondjuk ép-pen, hogy nekem adták a legkisebb disznó, legkisebb fülét s azután én azon elrágódtam egészen hajnalig! Ám, ha teszem azt, egyéb része is jutott volna nekem, bizony még ez a beszédem is tovább tartott volna! De mivel nem jutott, most legyen elég ennyi, pontum!

MULITER MARIANN – PETE NIKOLETTA

Sikertörténet a közösség erejével

– Erdményesen zárult a Községi mesék mintaprogram

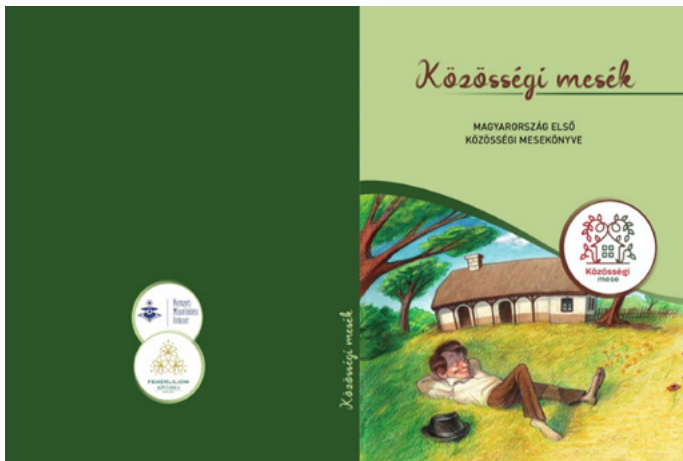

„Egyszer volt, hol nem volt egy kis falucska, ahol mindenki szerette egymást, és összetartottak. Egyik nap elhatározták, hogy csatlakoznak a „Közöségi mesék” mintaprogramhoz és megírják saját meséjüket. A résztvevők megosztották egymással ötleteiket, történeteiket. A gyerekek is szorgalmasan segítettek, és mindenki megtanulta, hogy a közös munka nemcsak szép eredményt hoz, hanem hidat épít a generációk között és összekovácsolja a közösséget. Az üres lapok gyorsan beteltek, és mindenki boldog volt, ahogy a közös munkának köszönhetően elkészült a saját közösségi meséjük. Az ott lakók rájöttek, hogy a legnagyobb kincs a közös alkotás, az összetartás és egymás segítése. És így éltek boldogan, egy szebb és összetartóbb közösségben, ahol mindenki értékes volt, és mindenkinek volt helye a közös történetben.”

(Közöségi mesék – Magyarország első közösségi mesekönyve: Előszó)

A mintaprojekt témájához illeszkedve stílusosan 2025. május 25-én, Gyermeknapon került bemutatásra a Községi mesék – Magyarország első közösségi mesekönyve Kondoroson a Fehérliliom Népfőiskolán. A közösségi mesekönyv 26 csodálatos települési mesét tartalmaz, amelynek meseíró közösségei elismerő oklevelet és az elkészült mesekönyvet vehették át ünnepélyes keretek között egy több hónapon át zajló közösségépítő folyamat eredményének elismeréséért. Az ünnepélyes projektzáró eseményt Závogyán Magdolna kultúráért felelős államtitkár asszony nyitotta meg, a mintaprojektet dr. Juhász Erika, a Nemzeti Művelődési Intézet szakmafejlesztési igazgatója, a program szakmai vezetője mutatta be.

Az elismerő okleveleket államtitkár asszony, valamint Nagy Edina, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője és Vojtkó Ferenc, a Fehérliliom Népfőiskola ügyvezetője adták át. Nagy-nagy izgalommal, örömmel és büszkeséggel érkeztek az ország első közösségi mesekönyvébe került mesék meseíró közösségei az ország több pontjáról Kondorosra. Csillogó tekintetekkel, mosolygó szemekkel, meghitt arcokkal találkoztunk az ünnepélyes díjátadón, amikor a mesék és az illusztrációk alkotói meglátták, és kezükbe foghatták azt a mesekönyvet, amelyben az általuk írt mesék is olvashatóak. A közösségek nagy büszkeséggel olvasták fel a megírt történeteket, fűzték hozzá magyarázataikat az érdeklődő közönség számára.

A Közösségi mesék mesegyűjteményben Babócsa, Csesztve, Csipkerek, Csólyospálos, Etyek, Felsőszentiván, Fertőszéplak, Gádoros, Hajdúsámson, Jászdózsza, Kapospula, Karcsa, Kecskéd, Kétegyháza, Köveskál, Magyaregregy, Máriakálnok, Martfű, Nagybarca, Nyíribrony, Órhalom, Sirok, Szentgyörgyvölgy, Tura, Vámosgyörk, Zsombó települések meséi olvashatóak.

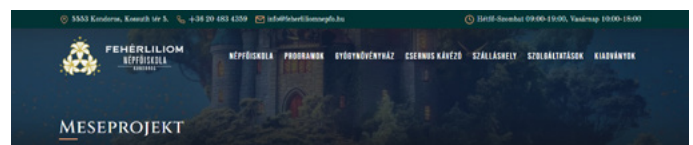
A Közösségi mesék – olvasásnépszerűsítő mintaprogram 2024. őszén indult útjára a Fehérliliom Népfőiskola és a Nemzeti Művelődési Intézet gondozásában Magyarország Kormányának támogatásával.

„Közhírré tétetik, meseíró közösség kerestetik. Történt egy szép őszi reggelen, hogy futár hirdette ezt, oly lelkesen. Ezért hát összegyűlt egy maroknyi kis csapat, hogy elmeséljen mindent, mely régről fakadt. Szívből fonták a szavakat, melyben a Kedves ló története, így örökre megmarad.” – írja Vámosgyörk meseíró közössége a település közösségi oldalán.

A meseíró közösségek 2024. november és 2025. február között minimum 5 alkalommal, alkalomként minimum 90 percben jöttek össze, hogy megismerjék a helyi meséket, legendákat, mondákat, balladákat, a településtörténetet, a település jeles szülöttjeit, ezáltal megírják saját településük meséjét. Módszertani útmutató készült a meséjük megalkotására vállalkozó települések, közösségek számára, amelynek felhasználásával minden településen a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársai segítették a meseírási folyamatot.

A programban a 19 vármegyéből 75 település meseíró közössége vett részt, amelyből 26 település meséje került az ország első Közösségi mesekönyvébe, online közönségzavazás és egy háromfős zsűri értékelése nyomán. A 75 település meseíró közösségei által megalkotott mesék a Közösségi mesék első gyűjteménye című online mesekönyvben olvashatóak és letölthetőek a <https://www.feherliliomnepfo.hu/mese> oldalról.

„75 közösség 75 meséjével, legendájával, hitével, értékével, identitásával találkozni megrendítő, lélek- és életben tartó élmény.” – írta Láposi Terka a 75 mese elolvasását követően, aki a Közösségi mesék program egyik zsűritagja és a Vojtina Bábszínház művészeti vezetője.

A mesék alaptörténete a Petőfi Kulturális Program részeként a Magyar Nemzeti Levéltár által megvalósult helytörténeti klubok kutatómunkájára, illetve a helyi idők történeteiben megelevenedő legendákra épült. A mesegyűjteményben izgalmas, szórakoztató, olykor drámai történeteket olvashatunk, amelyek megjelenítenek egy-egy kiemelkedő alakot vagy történelmi személyt. Például Tura Pest vármegyei település Kicsi Sankó nagy álma című meséjében felelevenedik Sára Sándor a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, kétszeres Kossuth-díjas, Balázs Béla-díjas magyar operatőr, filmrendező, érdemes és kiváló művész gyermekkora, menetelése a filmművészet világába. Hajdúsámson Rákóczi és a sámsoni boszorkány című meséjében a sámsoni boszorkány megjött Rákóczi hadvezérré, fejedelemmé válását: „Belőled, gyermekem, nagy ember lesz. Az emberek tisztelni, becsülni fognak, te pedig harcolni fogsz értük, a szabadságukért. Úgy fognak emlegetni, Rákóczi fejedelem.”. A Bács-Kiskun vármegyei Gádoros meseíró közössége Miska három kívánsága című meséjében állít emléket településük szülőltjére, Justh Zsigmond egyedülálló kezdeményezésének, a parasztság művelése céljából alapított parasztszínháznak.

A települési mesék felidéznek egy-egy fontosabb történelmi eseményt, ahogyan Köveskál meseíró közössége a török sereg legyőzését A köveskáli törökverők című meséjében: „A megriadt törökök fejvesztve menekültek, míg végül egy szakadékhoz értek. Ott, ahol ma a Török-ugrató áll, a méhek úgy összecsíptek minden katonát, hogy azok rémületükben a meredély szélére hátráltak. Fekete Török utolsó ordítását elnyelte a szél, ahogy katonáival együtt lezuhant a mélységbe.”

A mesék magyarázatot adnak az adott település kialakulására, mint ahogyan Kecskéd Én kecském-te kecskéd – Mégis kinek a kecskéje?! című meséje – „A mi falunk helyén lévő kis településen – amelyet akkoriban Csetkédnek neveztek – a nagyurak nyájait őrző pásztorok laktak. Sajnos a török veszedelem után a faluban egy lélek sem maradt. Ennek a falunak a helyére telepítették Németországból a mi elődeinket...” Igazán megrendítő és szívbe markoló a Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében található Nagybarca A kettészakadt falu története című meséje. A történetben Nagybarca és Kisbarca között tátongó szakadék elválasztotta egymástól a családokat, és egy tiszta lelkű fiú bátor cselekedete révén a két település ismét egyesült:

„Szépséges tündér, engedd, hogy nagymamám újra ölelhessen végre!...Egy híd! Ott egy híd! Át tudunk kelni! Tóbiás sírva ugrott mamája ölelő karjába, el sem eresztették egymást percekig utána. Mintha a varázslat, melyet az erdőben érzett, ott lett volna Nagybarca és Kisbarca összes lakója szívében.”

A mesékben megjelennek természeti vagy épített értékek, mint ahogyan a váráról országszerte jól ismert Heves vármegyei Sirok település, Amiről a siroki kőlyukak mesélnek - Tarna és Árnyas legendája című meséjében:

„A falusiak többsége a hegyoldalba vájt kőlyukakban élte csendes mindennapjait. Kitekintve sejtelmesen körvonalazódott a hegyoldalon álló Darnó király vára, mely évszázadok óta öröklik a falu felett.”

Somogy vármegyében található Babócsa település, amelynek meseközössége által írt mesében megelevenedik a török basa által kiirtott babócsai nárciszos újjáéledésének története:

„A török világot messzire fújta sorsunk szele,
Nem hozta őket többé Babócsa földjeire.
Ma Európa-szerte csodájára járnak,
A végtelen nárciszmező szép látványának.”

A Közösségi mesék program egyik zsűritagja, dr. Erdeiné Gergely Emőke, a Békés Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat fejlesztőpedagógusa, meseterápiás foglalkozásvezető kiemelte, hogy a „Régi idők tárgyainak megnevezése, sőt a tájnyelvi kifejezések is megtalálhatók a mesékben, ami a legfiatalabb korosztály számára varázslatos felfedezést biztosíthat.”.

Órhalom A csodafőkötő című meséjében elénk tárul a „Nógrádikum” díjjal jutalmazott órhalmi gyöngyös főkötő, amelyből ma már csak egy eredeti darab található a településen: „Készülj fel a nagy-nagy útra, elrepülsz a messzi múltba. Keresd a gyöngyöt, s ha megtalálsz, megtöröd majd a gonosz átkot”.

A közösségek által írt történetek felvillantanak a településen ismert mondákat, balladákat, mint ahogyan a Tolna vármegyei Kospolva meseközössége is elmesélte, miért mondják, hogy „szuszog, mint a pulai turo..” vagy Győr-Moson-Sopron vármegyében Fertőszéplak A széplaki haranghajsza című meséjében megtudjuk, hogyan került vissza a település templomába a harang – „fertig das harang kommen zu in hozzám” – vagy a vasi Csipkerek meséjében izgalommal olvashatjuk, hogyan tréfálják meg Kungyornét, a falu leglustább asszonyát.

A felelevenített történeteket különböző technikákkal készült képekkel illusztrálták a közösségek, amelyek nem voltak kötött feltételei, bármely technikával készülhetett. Lehetett pasztelkrétával készített rajz, fotó, festmény, vagy akár interaktivitásra készített színező, keresztretjvény vagy a meséhez kapcsolódó egyéb grafikus feladatok.

„A képi világ nagyon változatos stílust, gazdag formavilágot képvisel, a felnőtt és a gyermeki kéz vizuális látásmódja széles horizontot mutat. A realiztikus és a szimbolikus megoldás jól megfér egymás mellett. A gyermekek által alkotott képek világának őszintesége nagyon szépen rímel a népművészetünk sűrített ornamentikájára, motívumkincsére.” – írta Láposi Terka.

Elmondható, hogy minden résztvevő településen a program hatására példaértékű összefogás jött létre. A település számos szereplője (intézmények, civil szervezetek, egyéni alkotók) bekapcsolódott és generációk alkottak együtt. A meseírás hatására létrejöttek, illetve megerősödtek a települési közösségek, ami fontos kulcsa egy hosszú távú közösségépítési folyamat kibontakozásának. „Összességében hatalmas egységet érzek a beküldött pályaművek kapcsán abban a tekintetben, hogy a történetmesélés, a közösség ereje milyen fontos napjainkban is, sőt megkockáztatom, hogy talán fontosabb, mint bármikor máskor.” – írta dr. Mátyássy Szabolcs a Közösségi mesék program zsűritagja, a Színház- és Filmművészeti Egyetem docense.

Mi sem bizonyítja jobban dr. Mátyássy Szabolcs szavait, mint maguk a Közösségi mesék programban résztvevő meseíró közösségek mondatai, amelyekből néhányat összegyűjtöttünk és megosztunk a Kedves Olvasóval!

„Egy igazi közösségi alkotás született, egy közös összefogással.” – írja Baranyi Sándor, Jászdózsa polgármestere a település közösségi oldalán.

„Nagy hírünk van! Örömmel osztjuk meg Mindenkivel, hogy a mi kis falunk meséje bekerült az országos mesekönyvbe! Hatalmas megtiszteltetés, hogy történetünk most már az egész országban inspirálhat kicsiket és nagyokat egyaránt. Köszönjük mindenkinek, aki hitt bennünk és támogatta az utunkat!” – olvashatjuk Sirok közösségi oldalán.

„...Büszkeséggel tölt el és örömmel tudatom a gádorosi lakosokkal, hogy a településünk meséje kiválasztásra került az ország első Közösségi mesekönyvébe, melynek előlapjára Nagy Gergely Tibor rajzát választották ki és a Könyvtárban már meg is lehet tekinteni...” – írja Szilágyi Tibor, Gádoros polgármestere közösségi oldalán.

Számos település továbbgondolja a mesét további fejlesztési folyamatokat tervezett vagy tervez megvalósítani a településen. Néhány kezdeményezés ezek közül: meseút kidolgozása, települési séták szervezése, óvodai - iskolai foglalkozások keretében a mese megismertetése, ajándéktárgyak készítése a mesealakokkal, illusztrációk megjelenése helyi termékeken, kiállítás az illusztrációkból, báb-színjátászó csoport számára átírat készítése, a mese színpadi feldolgozása. Mind a 75 mese olvasható a Fehérliliom Népfőiskola honlapján az online Közösségi mesegyűjteményben.

Az online közönségzavazáson legtöbb szavazatot elért, valamint a felkért szakmai zsűri által legjobbnak ítélt összesen 26 mese került be az ország első Közösségi mesekönyvébe, amely nyomtatott formában megjelent. Ez a Közösségi mesék mesekönyv elérhető a 19 Vármegyei Könyvtárban, vagy megvásárolható a Fehérliliom Népfőiskola webshopjában. (<https://www.feherliliomnepfo.hu/>)

A Nemzeti Művelődési Intézet a mintaprojekt sikerének nyomán újabb meseíró közösség indítását szorgalmazza, további hazai települések bevonásával a Petőfi Kulturális Program keretében. A már működő 75 meseközösség számára ajánlásokat fogalmaztunk meg az elindult munka további folytatására. A Közösségi mesék mintaprogram módszertani anyagát elérhetővé tesszük a honlapunkon, bízva abban, hogy más közösségek és vezetőik is kedvet kapnak a programot megvalósítani. Bizunk benne, hogy a létrejött közösségek tovább munkálkodnak és újabb közösségek sikeréről számolhatunk be a 2026. évben.

„Ez volt a mesénk. Az öregek hagyták miránk, mi meg elmondtuk Tinéktek, hogy fennmaradjon az emlékezete.” – írja egy perzsa népmese befejezése. Ajánljuk az ország első közösségi mesekönyvét minden gyermeknek és felnőttnek, akik szeretnének a mesék segítségével kalandozni és utazni hazánk tájain úgy, hogy közben megismerhetik településeink legendáit.

Visszatekintő a XXI. Stratégiai Konferenciára

VI.

ÉLES KRISZTINA

Élményszerű hétköznapiak

– Az időskorúak, mint célcsoport
és mint szövetségesek

A közművelődés feladata, felelőssége és lehetősége is az időskorúak megszólítása. A régebb óta fiatalok egyre szélesedő társadalmi rétege kiemelten igényli a közösségi aktivitás örömeinek és sikerének megélését. Az általuk felhalmozott életbölcseesség az értékek tárháza. A nyugdíjba vonulók tettvágya, felszabaduló idejük pedig közösségi erőforrás.

A Nemzeti Művelődési Intézet XXI. Stratégiai konferenciájának kerekasztal-résztvevői az idősek közösségi szerepéről, a közművelődést a témában érintő kihívásokról, jó gyakorlatokról, innovációkról beszélgettek.

FOLYAMATOS TANULÁS ÉS TANÍTÁS

Körtvélyfáy Zoltán, az oroszlányi Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár igazgatója az Oroszlányi Nyugdíjas Értelmisségi Klub tevékenységein keresztül mutatta be a város és az intézmény példáit az idősebb korosztály kezdeményezéseinek felkarolására. A közösséget összetartó kulcsszavak: a folyamatos tanulás és tanítás, a kritikai szemlélet, a felelősségvállalás, az egészséges életvitel, a közös gondolkodás, az együttműködés. Az „Idősek Akadémiája”, a digitális kompetenciafejlesztés, a „Mozgás az egészségért”, a vetélkedők, kirándulások mind-mind olyan klub által szervezett programok, amelyek az élet teljességének megélését segítik elő.

Kuti Imréné, a Nemzeti Művelődési Intézet Tolna Vármegyei igazgatója a vármegyei kitekintő mellett györkönyi jó gyakorlatokon keresztül világított rá, mennyire fontos a szeniorok szerepe a hagyományok életben tartásában és a több generációt egymáshoz közelebb hozó közösségi események szervezésében. Az évkör ünnepeit, nép-

szokásait, az évszakokhoz kötődő munkálatokat, gasztronómiát idézték fel a csuhéjátékok készítésével, a régi disznóvágások hangulatával; a sváb mondókák tanulásával; a farsangi, húsvéti hagyományok életre keltésével; a gabonához, szárnyas állatokhoz, borhoz és szőlőhöz, kenderhez kapcsolódó szokások kipróbálásával; tánctanítással; a kitelepítésekről való megemlékezéssel; a lakodalmak vidámságának megélésével – a „Bölcsőtől a sírig” programmal.

PÓTNAGYMAMA SZOLGÁLAT

Péter Gábor Szilveszter már a Bessenyei György Művelődési Ház és Könyvtár igazgatója Bugyi nagyközségi Beleznay Kastélyában létrejött Aktív Időskor Központ foglalkozásainak felsorolásával is inspirálta a jelenlévő közművelődési szakembereket. A központban az időskorúak társasjátékozhatnak, kézműveskedhetnek, edzésben tarthatják memóriájukat a közös keresztretjényfejtéssel, bővíthetik ismereteiket a „Szépkorúak Akadémiáján”, mozoghatnak gyógytornász segítségével, egészségügyi tanácsadásokon vehetnek részt, digitális kompetenciáikat fejleszthetik, hivatalos ügyek intézésében szerezhettek jártasságot, csatlakozhatnak a könyvklubhoz, nótázhatnak, találkozhatnak művészekkel, sőt a „Pótnagymama szolgálat” keretében gyermekfelügyeletet is vállalhatnak. A beszélgetés során a közösségépítők hangsúlyozták, hogy a települések nagy többségében mutatkozik igény nyugdíjas klubok, szépkorú közösségek létrehozására különösen azért, mert a szellemi és fizikai fittség egyre tovább élvezhető, a teljes élet megélésének igényét generálja. A régebb óta fiatalok számára szervezett programok egyedi szakmai jártasságot igényelnek. Nagyobb türelemre, empátiára, alázatra, nyitottságra, az életkori

sajátosságok ismeretére van szükség; ugyanakkor a nyugdíjas korosztályból kerülnek ki talán a legsokoldalúbb önkéntesek, akik széleskörű ismereteiket bármikor a köz szolgálatába állítják.

A közművelődési szakma olyan kihívásokra képes választ adni, mint az elmagányosodás legyőzése az élményszerű mindennapok megteremtésével, a társadalmi hasznosság megélésének támogatása az egyenrangúság biztosításával.

KI MIRE KAPHATÓ

Az intézményvezetők hangsúlyozták, hogy olyan körülményeket kell teremteni a közösségi színterekben, közművelődési intézményekben, ahol korszerű, modern, komfortos körülmények között tapasztalhatják meg a fizikai tér és a társaság otthonosságát, sőt akár a „jobb, mint otthon” érzését.

A jelképes kerek asztalra a generációk közötti hidépítés, az együttműködések generálása témában olyan ötleteket és innovációkat tettek az előadók, mint a Pajtafesztivál Oroszlányban, ahol elfeledett kézműves szakmákat

lehetnek el egymástól fiatalok és idősek, valamint különböző művészeti ágakban tárhatják a nagyrdemű elé tehetségüket. Győrkönyben a Funky Party sikere töretlen, ahol a gasztronómia hozza össze a generációkat. Bugyiban olyan létesítményi feltételeket teremtenek, ahol fiatal és idős egy időben használja a közművelődési intézményt, így megtapasztalják egymás nevetését, zenéjét, hangját, reakcióit, humorát; a nyitott ajtókkal a tisztelet természetessé válását érik el. A Tolna vármegyei nyugdíjas közművelődési szakembereket pedig Szent György napja környékén hívják találkozóra, ahol felmérik, hogy „ki mire kapható”, milyen szakmai területen vállal feladatot.

Ahol pedig úgy fogadják az időseket, hogy „Jól tetszik kinézni!”, ott a felelet nem lehet más, mint „Meg kellett öregednem, hogy jó dolgom legyen.”

„Az élet szolgálata nem korhoz kötött”

– Közösségi támogatás az aktív idősödésben

Az alábbiakban prof. dr. Bagdy Emőke Közösségi támogatás az aktív idősödésben című, a Nemzeti Művelődési Intézet XXI. stratégiai konferenciáján elhangzott előadásának összefoglalója olvasható.

Az előadó az időskor mibenlétéről, méltóságáról, valamint az emberi kötődés életmentő, egészségőrző és lélekgyógyító erejéről beszélt, hangsúlyozva, hogy mindez életkortól függetlenül érvényes. Rámutatott, hogy az ember egyik legnagyobb kihívása az, miként őrizheti meg méltóságát, identitását és az örömteli létezéshez szükséges kapcsolódásait akkor is, amikor már az „idősek” közé sorolják. Szerinte a méltón megélt időskor nem hanyatlás, hanem a kiteljesedés, a bölcsesség és a szolgáló szeretet korszaka. Ehhez azonban nélkülözhetetlenek a közösségi kapcsolatok, a valódi figyelem és az a lehetőség, hogy az idős ember ne csupán gondozás tárgya, hanem aktív, értékes, megbecsült személy legyen.

IDENTITÁS, FONTOSSÁG, SZERETET

Az előadó kiemelte: a közösség megtartó ereje nélkül nincs egészséges öregedés. Az időskor akkor marad aktív, ha az ember érzi, hogy szükség van rá. Ezt a pszichológia „szükségeltségi szükségletként” nevezi, és nemcsak érzelmi, hanem élettani jelentősége is van. Az ember alapvetően vágyik arra, hogy mások számára fontos legyen, és ezt a fontosságélményt megéleje.

Amikor az időskorról van szó, valójában az emberi élet legnagyobb kérdései kerülnek terítékre: identitás, fontosság, szeretet, és legfőképpen az, hogy mi végre élünk? Az előadás a következő két kérdés köré szerveződött: ki az idős ember, és mire van szüksége az idős embernek? A válaszkérés egy történettel kezdődött.

Egy Párizshoz közeli idősotthonban riasztóan magas volt a halálozási arány. Az ott dolgozók mindenféle programmal próbálkoztak: szórakoztatással, kirándulással, csoportos foglalkozásokkal, de a halandóság nem csökkent. Az intézmény közelében működött egy javítóintézet, ahol nehezen kezelhető fiatal fiúk éltek, sokuknak nem volt családja, kötődése, múltja. Az ottani pszichológus felismerte: ezek a fiatalok nem vadak, hanem szeretethiányosak. Gondolt egy merészet és megkereste az idősotthon lakóit. Megkérdezte: „Segítenének nekünk ezekkel a fiúkkal? Nem tudjuk, hogyan közelítsünk hozzájuk.”

Az idősek – főként asszonyok – úgy döntöttek, sütnek a fiataloknak, mondjuk süteményt, otthonról hozott szeretetmorzsákat. Az egyszerű süteményeken keresztül kapcsolat, kötődés, és végül szeretet szövődött. És egyszer csak reggelente a gyerekek megálltak, várták az ételt, mosolyogtak, megszelídültek.

Nem sok idő telt el, és valami furcsa dolog történt: hat hónapig senki nem halt meg az otthonban. Az orvosok sem értették. Bagdy Emőke szerint ez annak köszönhető, hogy az idős emberek ismét küldetést kaptak, napjaiknak értelme lett, ami beindította az öngyógyító folyamatokat.

A SZERETET CSELEKVŐ ENERGIA

Ez a történet nem véletlenül került be a szakirodalomba, a pszichológia, a szociológia és az emberi lélek közös tanmeséje lehetne. Mert a szeretet, ha valódi, nem csupán érzelem: életerő. A sütemény átadása egy ősi pszichológiai mintát aktivált: akit szeretek, azt etetem. A kisgyermek is az anyai etetés aktusán keresztül ismeri meg a biztonságot, a kötődést, az odatartozást. Ezt kapta meg a „vadorzó” fiú is a süteményt nyújtó öregasszony kezéből, egy második anyai ölelés élményét. A szeretet, amely nem csupán érzés, hanem cselekvő energia, például egy darab süteményen keresztül, amelynek jelentése sokkal több: „fontos vagy nekem”. Az az ember, aki érezheti, hogy más számára fontos, aki adhat, aki kapcsolódhat, nemcsak lelkiileg, hanem fizikailag is egészségesebbé válik. Mert a szeretet etetés – és az etetés szeretet. Már csecsemőkorban kialakul bennünk az az ősi minta, hogy akit szeretünk, azt etetjük. A történet idős asszonyai épp ezt tették és visszakapták az életkedvüket.

Az időskor nem homogén. Nem jelenthető ki egyetlen pillanatban, hogy valaki innentől fogva idős. Ez egy fejlődési folyamat, amelynek minden fázisa más és más feladattal jár.

Ha meg akarjuk érteni, ki az idős embert, először azt kell megértenünk, hogy az idő nem objektív mérce. A pszichológiában két időfogalom létezik: a kronosz, vagyis a mérhető idő, és a kairosz, tehát a megélt, belső idő. A lélek nem számol éveket. A belső én – a szubjektív én időtlen. Ezért mondják sokan: „Belül fiatalabbnak érzem magam”. Ez nem önámítás. Ez a lélek valósága.

NÁRCISZTIKUS KRÍZIS

Az előadó kitért arra, hogy az időskor érzése társas tükrözésben alakul ki. Ha a környezet idősnek lát és úgy is bánik az emberrel, az hatással van az önazonosságra. A modern társadalom fiatalságközpontú szemlélete gyakran nárcisztikus krízishez vezet az idősek körében, hiszen nem kapják meg azt a visszajelzést, amely a méltóságukat fenntartaná. Ugyanakkor tapasztalatai szerint, ha valaki ismét fontosnak érzi magát, ha szükség van rá, az fizikai és lelki értelemben is új erőt adhat.

Az identitás, ahogy Erikson is tanította, több rétegből épül fel: a szubjektív én, a visszatükrözött én, a tulajdonított én és az ideál én együtt határozzák meg az embert. A modern kultúra azonban idealizált fiatalságképet erőltet a befogadókra. A médiában, a társadalomban az ifjúság lett a siker, a szépség, a teljesítmény szinonimája. Így az idős embert, akiben ott a tudás, a tapasztalat, a belső béke, gyakran leírják, értéktelenné minősítik. Ez nárcisztikus krízishez vezet: nem olyanak látnak, amilyen vagyok, és ezért már én sem tudom, ki is vagyok valójában.

A pszichológia „nárcisztikus krízisként” írja le azt a helyzetet, amikor az ember már nem kapja meg azt a visszajelzést, ami a méltóságát megtartaná. Ez megfigyelhető sok idős esetében: nem látják annak őket mások, akinek

ők érzik magukat. Nincs kinek tükröt tartaniuk. De amint valaki szükségét jelez felénk meggyógyulnak. A test megmozdul, a lélek új erőre kap. A test egy szolgáló, követi azt, amit a szellem, a gondolat, az elhatározás sugall. És ha az ember tudja, mivégre él, akkor az élet megtartja őt. Az ember azonban nem csak a jelenben él. Fejlődésének minden szakaszában van életfeladata. Gyerme korban tanulunk járni, beszélni, serdülőként identitást építünk, felnőttként kapcsolatokat hozunk létre, családot alapítunk, hivatást választunk. De az időskornak is van életfeladata: a bölcsesség megosztása, az értékek átadása, a szeretetszolgálat gyakorlása. Az idős ember nem „kész” ember, hanem éppen úgy fejlődő, mint a gyermek, csak más feladatban.

PROGRAMOK HELYETT KÖTŐDÉS

Az előadó hangsúlyozta, hogy a mai társadalomban az idős emberek ellátása gyakran a különféle programok és foglalkozások megszervezésére korlátozódik, miközben a valódi szükségletük nem ez. Megfigyelései szerint a külsőséges, szórakoztató jellegű tevékenységek önmagukban nem pótolják azt az alapvető emberi igényt, hogy valaki érezze: fontos mások számára, számít, jelenléte és hozzájárulása nélkül valami hiányozna a közösségből.

A jelenlegi kultúra az örök fiatalság eszményét állítja a középpontba, és a társadalom hajlamos a hasznosságot kizárólag a gazdasági teljesítményben, vagy a fizikai aktivitásban mérni. Ez az értékrend azonban sok idős ember méltóságát csorbítja, hiszen a „nem termesz – nem számítasz” logikája alattomosan azt üzeni számukra: szerepük és jelentőségük véget ért. Az előadó szerint ez a szemlélet gyökeresen ellentétes az emberi fejlődés természetes rendjével, amely minden életszakaszhoz sajátos feladatokat rendel. Az időskor feladatai közé tartozik a bölcsesség megosztása, az értékek átadása és az életösszegzés – olyan tevékenységek, amelyekhez elengedhetetlen a közösségi kapcsolódás. A valódi törődés nem egyszerűen programok, vagy szolgáltatások biztosítását jelenti, hanem azt, hogy az időseket megkérdezzük: mire van szükségük, miben lehetnének aktívan jelen, hogyan tudnának részt venni mások életében. A cél nem a passzív részvétel, hanem a kölcsönös, szükségletszintű kapcsolódás kialakítása. Az előadó szerint, ha az idős ember érzi, hogy adhat valamit, amire másoknak valóban szüksége van – legyen az tapasztalat, figyelem vagy szeretet –, az életkedvét, sőt, egészségi állapotát is pozitívan befolyásolja.

Az idősek közötti elmagányosodás gyakran abból fakad, hogy a közösségek nem teremtenek számukra valódi, közös célt. A közös értelem és feladat hiányában könnyen átveszi a helyét az unalom, a frusztráció, vagy az önsajnálát. Ezzel szemben a kölcsönös szeretetkapcsolat

– amikor mindkét fél fontos a másik számára – életerőt és biztonságot ad. Ezt támasztja alá a Harvard Egyetem több mint hetven éven át tartó, longitudinális kutatása is, amely egyértelműen kimutatta: a boldog, hosszú és egészséges élet legfontosabb tényezője nem az anyagi helyzet, nem a genetika, hanem a stabil, szeretetteljes kapcsolatok megléte.

Az idősök számára a kötődés nem pusztán kedves gesztus vagy kiegészítő lehetőség, hanem alapvető életszükséglet. Olyan erőforrás, amelynek hiánya a testi-lelki leépülést gyorsíthatja, jelenléte viszont képes életet menteni és új célt adni.

A MÉLTÓSÁG MEGŐRZÉSE

Az aktív idősödés tehát nem más, mint a méltóság megőrzése a közösség tükrében. Nem az a kérdés, hány programon vesz részt valaki, hanem az, hogy érezheti-e: számít valakinek. Hogy van-e kinek segítenie, van-e kinek mesélnie, van-e kihez kapcsolódnia. És hogy nemcsak elviselik, hanem szeretik is. Megkérdezzük. Meghallgatják. Az idős ember nem gondozandó teher. Hanem élő, aktív részese a közösségnek. Ha megkérdezzük: mire van szükséged? – már elindultunk a gyógyulás felé. Mert a legtöbb ember nem az ápolástól lesz jobb állapotban, hanem attól, hogy megélheti: valaki kíváncsi rá. Hogy van benne érték. Hogy nem múlt el, hanem jelen van.

Ezért a közösségi támogatás nem szociális szolgáltatás, hanem értékrend. Azt mondja: fontos vagy. És azt is: én is az lehetek, ha rád figyelek. Mert az idősök világa nem a halál előszobája, hanem az élet ajándéka, ha megengedjük nekik, hogy azok legyenek, akik valójában mindig is voltak: szeretetre képesek, kapcsolódni vágyó, szolgálható emberek.

A szeretet, ha valódi, cselekvő. Egy tál sütemény formájában is megjelenhet. De az üzenete mindig ugyanaz: „szükség van rád.” És talán ez a legfontosabb mondat, amit ember embernek adhat, bármilyen korban is éljen.

És mit kíván az idős ember? Ezt nem a kívülállók döntenek el. Az idős ember egyéni, szubjektív választ kíván adni erre. Nem elég szórakoztatni, nem elég programokat szervezni, a valódi törődés az ő igényeinek meghallgatásával kezdődik.

SZELLEMI DIMENZIÓ

Az életkor előrehaladtával nem csupán a fizikai és érzelmi szükségletek válnak meghatározóvá, hanem a mélyebb, értelmet adó feladatok is. Minden idős embernek szüksége van olyan életértelmet hordozó szolgálatra, amely nemesíti, megőrzi az identitását, és biztosítja számára azt az élményt, hogy nemcsak múltja, hanem jelene és jövője is van. Ha valaki számára fontosak vagyunk, akkor létezésünk értelmet nyer. Ha képesek vagyunk megfogalmazni, mivégre élünk, akkor valóban élünk. Az élet értelme és az élet szolgálata nem kötődik korhoz, hanem minden életszakaszban jelen van, mint szellemi és erkölcsi feladat. Ez a dimenzió felelősséggel ruházza fel az embert: vigyázni kell az életre, szolgálni azt, és továbbadni mindazt, amit tudunk és tapasztaltunk.

Az előadó kiemelte, hogy ezt a szemléletet már gyermekkorban el kell kezdeni tanítani. A fiatal akkor válik kiegyensúlyozott, egészséges felnőtté, ha felkészül arra, hogy egyszer ő is idős lesz, és ha megtanul nem félni az idő múlásától. Ennek része, hogy ne csupán a fiatalság külső jegyeit értékelje, hanem a bölcsesség méltóságát is felismerje és tisztelje.

Hangsúlyozta, hogy az idősök tisztelete, bevonása és szeretetkapcsolatban tartása nem csupán szociális vagy családi feladat, hanem erkölcsi, emberi és spirituális kötelesség. Ezt példázza az a történet is, amelyben a süteményt kínáló idős asszonyok új életkedvet nyertek, amikor feladatot kaptak – és ez a feladat a másokért való cselekvés volt.

Az előadó zárásként arra hívta fel a figyelmet, hogy mindannyiunk számára alapvető igény, bármely életszakaszban is legyünk, hogy érezzük: szükség van ránk, és mi is szükségessé tudunk tenni valakit. A szeretet szerinte mindig kapcsolatban él – ott, ahol adunk, ahol kérdezzük, és ahol együtt vagyunk. Ez a fajta jelenlét időtlen, túlmutat az éveken és a látható változásokon, és közvetlenül kapcsol bennünket az élet lényegéhez.

PROF. DR. BAGDY EMŐKE

Magyar Klinikai szakpszichológus, pszichoterapeuta, szupervizor, a pszichológiatudomány kandidátusa. 1968-tól az Országos Ideg- és Elmegyógyászati Intézetben dolgozott pszichológusként. 1985-ben kezdte a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen a pszichológiai oktatás megszervezését, itt volt a Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék vezetője (1987–1994), a Debreceni Orvostudományi Egyetemen pedig 1985-től 1987-ig az orvosi pszichológia oktatója. A '90-es évek közepén tevékeny szerepet játszott a szupervizori szakirány hazai meghonosításában. 1994-től 2001-ig a HIETE klinikai pszichológiai tanszékének tanszékvezető tanára volt. 2000-től a Károli Gáspár Református Egyetemen megalapította a pszichológia szakot, elindította a képzést 2004-ig tanszékvezetőként. 2005-től ugyanitt intézetvezető volt 2010-ig. 2010-től pedig a Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék professor emeritája.

ÉRTÉK

KÖZÖSSÉG

ési In

ne

ode

h

ÉLES KRISZTINA

Időskorban közösségben, aktívan

– Jógyakorlat-cserebere a Stratégiai Konferencia szakmai műhelyeiben

Előttünk jártak, velünk élnek, bölcsen irányt mutatnak a jövő útvesztőiben. A közművelődési szakma kezében lévő lehetőség az időskorúak felhalmozott tudásának, tapasztalatainak átadására fókuszáló programok szervezése, a generációk találkozásának értékátadó, közösségépítő alkalmainak biztosítása. Társadalmi felelősség a régebb óta fiatalok szellemi erőforrásainak aktivizálása és kötelesség jól létük biztosítása hálából értékteremtő tevékenységeikért.

A Nemzeti Művelődési Intézet felhívására 2025 tavaszán több mint negyven példaértékű, a közművelődési intézményekben, közösségi színterekben megvalósuló, az aktív időskor megélését elősegítő kezdeményezést bemutató prezentáció érkezett. A XXI. Stratégiai Konferencia délutáni műhelyeiben ezekből szemezgetve, egymástól tanulva cseréltek eszmét a közművelődési szakemberek, közösségek vezetői, akik a bemutatókból ötleteket merítettek. A beszélgetéseket az Intézet olyan szenior tanácsadói vezették, akik maguk is fontos szerepet vállalnak közösségeikben. Dr. Boga Bálint, Szedlacek Emília, Dr. Kerülő Judit, Imre Károly, Berényiné Szilaj Ilona és Kary József országos rálátással bírnak az időskorúak megszólítását, bevonását, közösséggé válását érintő témakörök mintaprogramjaira. Képzőként, kulturális szakértőként részt vesznek a közművelődési szakemberek ismereteinek elmélyítésében.

GENERÁCIÓS HÍD ÉS ÖNKÉNTESSÉG

Minden jó gyakorlat bemutatásánál törekedtek a résztvevők az adaptálhatóság középpontba helyezésére. A moderátorok annak érdekében, hogy más körülmények és hatások között is megvalósítható legyen egy-egy kö-

zösségi esemény, vagy folyamat az alábbi kérdések megválaszolására motiválták az ötletgazdákat. Milyen céllal jött létre a program? Kiket szólítottak meg a szervezők? Hogyan vonták be a régebb óta fiatalokat? Hogyan járultak hozzá aktivitásuk, társadalmi hasznosságuk megéléséhez? Milyen eszközöket használtak? Milyen idő-, hely- és forrásigénnyel számoltak? Hogyan, milyen tematika mentén zajlott a megvalósítás? Milyen új folyamatokat indított el? A legfontosabb témakör pedig a program innovációs tartalma volt.

Monostorpályiban például generációs hidat építenek heti rendszerességgel a nyugdíjas klub tagjai és a helyi óvoda nagycsoportosainak közreműködésével. A közművelődési szakember a program céljaként annak elérését fogalmazta meg, hogy a gyermekek játékos formában tanuljanak az idősektől és ismerjenek meg olyan régi hagyományokat, szokásokat, hétköznapi tevékenységeket, amelyeket szüleik már nem tudnak illusztrálni nekik. A témák gasztronómiához, terményekből készült eszközökhöz, ünnepekhez kötődő aktualitások az évszakok változását követve. A társadalmi felelősségvállalást erősítő eleme a programsorozatnak a helyi bentlakásos gondozási központ lakóinak megszólítása.

Palotás községben 25 mozgalmas évet tudhat maga mögött a helyi nyugdíjas klub, amelynek aktív tagjai az éltető erőt látják az önkénteskedésben. Mindenre vállalkoznak, amivel a helyben élők és a faluba érkezők értékszemplétét formálhatják. Közösen tesznek Palotás közösségéért, amikor helyi gyűjtésű népdalokat énekelnek, színdarabot adnak elő, Szent Család járást szerveznek, népviseletükben ölelik magukhoz unokájukat, vagy étellel töltik meg az Értékek Házát.

TESTI-LELKI EGÉSZSÉG

Különleges a Nagyis tábor Apátfalván, hiszen a nagyszülők visszaidézik a gyermeki játék örömeit és a programok táplálják a gyermekek végtelen kíváncsiságát. A foglalkozásoknak nemcsak a közösségi terek adnak helyet, hanem a nagyk otthona, nyitott portáik is.

Vokányban a TésztaGyár, Olaszfaluban a helyi kincseket középpontba helyező programok szervezésével, találkozók vendégül látásával helyezik „térképre” a települést. A régebb óta fiatalabb, községük értékeinek továbbadásáért felelősséget érző lokálpatrióták közösségben hoznak létre falujukát vonzóvá tevő termékeket, kézzel fogható emlékeket, ajándékokat.

Mándokon az Arany Évek Nyugdíjas Klub tagjai hétköznapjaikat és ünnepeiket is együtt töltik, ki-ki tehetsége, érdeklődése szerint csatlakozott egy-egy alkotó közösséghez. Így alakult meg Mándoki Színjátszók, a Mándoki Amatőr Alkotók Közössége, a Mándoki Ízörzök, a Mándoki Mese Csoport, a Mándoki Kirándulók, valamint születtek helyi vonatkozású könyvek, filmek. A helytörténeti hét házigazdája is a nyugdíjasok.

Marcaliban a közművelődési intézmény munkatársai lehetőségként és kiemelt ügyként tekintenek a szépkorúak testi-lelki egészségének megőrzésére. Évente több alkalommal szerveznek saját kiállításokat a művészeti csoportokat alkotó idősek, akik a város nagyrendezvényein is állandó fellépők. Közösségi események, sportprogramok, életmódtanácsok – mindenben számítanak az előttük járó generáció aktivitására.

Az Idősbarát címet elnyert Biatorbágy közművelődési intézménye külön stratégiát dolgozott ki a nyugdíjas korosztály bevonására, aktivitásuk fenntartására, erőforrásaik kamatoztatására. A túrák, örömtánc, torna mellett a „kütyüket” használva kapcsolatot építenek középiskolások és a szeniorok között, a „Éltrevalók” program az 50+-os korosztály online ismereteit is bővíti, de előadásokkal, foglalkozásokkal szűkítik a félelem pszichológiai témaköreit: „kibeszélik” magukból az átveréstől, az erőszakos cselekményektől, a megöregedéstől, az önelátásképtelenségtől, a gyásztól, az elmagányosodástól való szorongásaikat.

A Nemzeti Művelődési Intézet szenior tanácsadói a műhelyekben megerősítették az időskori közművelődés témakörével való foglalkozás fontosságát figyelemmel a közművelődési statisztika látogatottsági adataira, a népességi korfa jelenlegi és várható alakulására. A családi, több korosztályt érintő közművelődési mintaprogramok bővítése stratégiai célként is kitzethető.

DR. JUHÁSZ ERIKA

Szépkorúak szép számban Európában

FELVEZETÉS

Mi is indította el azt, hogy ezzel a témakörrel egy stratégiai konferencia főtémájaként foglalkozunk? A háttérben az állt, hogy folyamatosan szembesülünk azzal a társadalomban, hogy az elmúlt évtizedekben átalakult a korszak Európaiban. Kevesebb gyermek születik, csökken a munkaképes korú lakosságnak az aránya, nő az idősek száma, előregedik Európa.

Ez a folyamat milyen pozitívumokat és negatívumokat hordoz számunkra a társadalomban? Számos pro és kontra érvet fel tudunk hozni. Alapvetően úgy látjuk, hogy a szakirodalmak és a mindennapi tapasztalataink alapján is egyetérthetünk abban, hogy Európa előregedése egyik oldalról egy pozitív jelenség. Egy olyan élethelyzet, ami azt mutatja, hogy egyre hosszabb ideig, egyre jobb mentális és testi egészségben tudunk élni egyre többen. Azonban másik oldalról ez egy jelentős kihívás a társadalom számára: kihívás az, hogy mit is tudunk kezdeni ezzel a helyzettel, hogyan támogatjuk az időseket a társadalomban, és erre minden ágazatnak meg kell találni a maga válaszait.

Ebben a tanulmányban a közművelődés válaszaival foglalkozunk. Nagyon sok pozitív, jó válaszunk van, nagyon sok ún. jógyakorlatunk van. Amiben talán még itt, Magyarországon, de európai szinten is vannak hiányosságaink, az az, hogy ezeknek a rendszerbe szervezése és a tudatos végiggondolása a legtöbb ágazatban nem történt meg. Mi a közművelődésben azt szeretnénk elérni, hogy a közművelődés legyen az, amely a legkiemeltebben foglalkozik a szépkorúakkal, nem az egészségügy, és nem a szociális szektor, vagy más gondozási terület,

mert amíg az idősek legnagyobb arányban aktív közösségekben töltik az idejüket, addig ez azt jelenti számunkra, hogy kevesebben szorulnak gondozásra, egészségügyi ellátásra, és talán ezzel tudunk a legtöbbet hozzáadni az aktív, boldog időskor megéléséhez.

ADATOK ÉS TENDENCIÁK

Nézzünk ehhez néhány adatot, információt, tendenciát európai és hazai szinten, ami segíthet bennünket egy olyan helyzetkép alkotásához, amelyre építve az idősek közművelődési szolgáltatásait fejleszteni tudjuk. Amikor egy-egy szolgáltatást fejlesztünk, akkor a fejlesztési folyamatban mindig egy helyzetkép készítésével indulunk el, ha tudatos, célirányos fejlesztéseket szeretnénk megvalósítani.

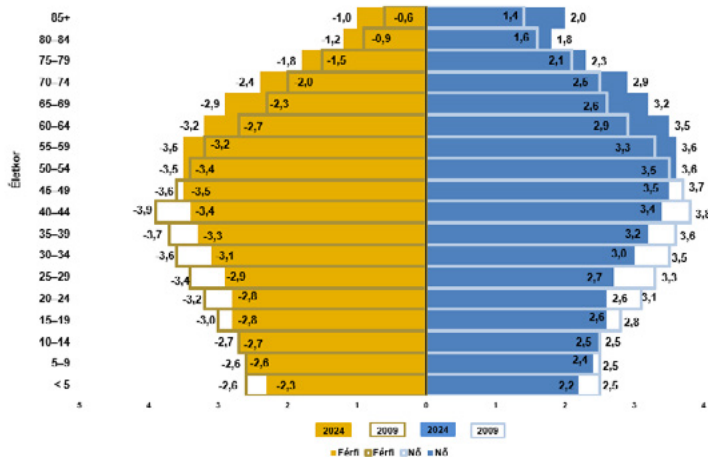
Az életkori szakaszolásokra nagyon sokféle lehetőséget találunk a szakirodalomban. Most az Egészségügyi Világszervezetnek (WHO) a korszakolását választottam, ahol elsősorban 75 év felett kezdenek az időskorról beszélni. Ezt megelőzően azonban már az 50-es éveinktől az idős korra való felkészülés megindul, ez az ún. áthajlás kora. 60 éves kortól elkezdünk szembesülni az idősödés biológiai jelenségeivel egyre nagyobb arányban, és aztán jön 75 éves kor felett az időskor, majd szerencsére egyre nagyobb arányban, egyre többen az agykort is (90 felett) és a matuzsálemi kort is (100 felett) megélik.

Ezek a folyamatok – magyarországi viszonylatban is – 30 évvel ezelőtt csak valamilyen távlati folyamatoknak tűntek. Ha kicsit pejoratívan belegondolunk, hogy 20-30 évvel ezelőtt mit nyújtott a közművelődés az időseknek? Úgy gondolkodott akkor a művelődési ház munkatársa,

hogy az időseknek adunk egy kulcsot egy teremhez, ők hoznak be pogácsát meg egy kis bort, kártyáznak, beszélgetnek és ezzel meg van oldva az idősekkel való foglalkozás. Különböző kutatások felhívják arra a figyelmet, hogy ez az időszak már korántsem homogén. Egyre összetettebb célcsoportok fordulnak elő az idősek között, megjelennek közöttük a középfokú végzettségűek és a diplomások is egyre nagyobb arányban, és már nem csak a vidéki idősödés, hanem a városi idősödés is külön figyelmet és külön válaszokat igényel. Feltűnnek az idősek között azok, akik tovább dolgoznak, akár még a WHO szerinti időskorukban is, és vannak olyanok is, akik ha már nem is dolgoznak, de folyamatosan önkéntes programokban szeretnének részt venni, és társadalmilag hasznos tevékenységeket szeretnének végezni. Sokféle célcsoport jelenik meg időskorban is, így nem lehet egységesen kezelni ezt a területet.

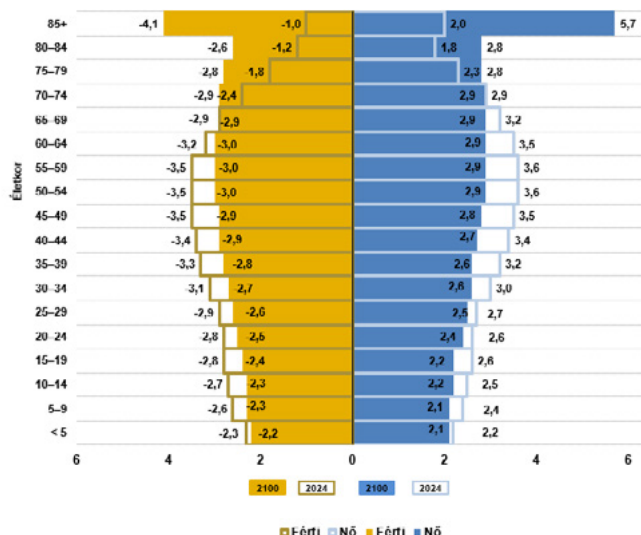
Nézzünk meg néhány európai adatot. Egyre nagyobb arányban jelennek meg az idősek és ezt nagyon jól kifejező népességpiramisokon tudjuk megtekinteni. Ez a népességpiramis az egyik, nem kitöltött sávokban mutatja a 2009-es adatokat, a kitöltött, kiszínezett sávokban a 2024-es adatokat. Már 15 év alatt is rendkívül szemléletesen látszódik, hogy hogyan tolódik egyre feljebb ez az életkori piramis. Egyre kevesebb gyermekkorú, fiatalkorú van, és egyre több az időskorú, ezért mondhatjuk, hogy a népességpiramisunk lassacskán inkább egy fenyőfához fog hasonlítani, mintsem piramishoz. (1.ábra)

1. ábra
Az EU népességpiramisája 2009 és 2024 (a teljes népesség %-a)
Forrás: Eurostat

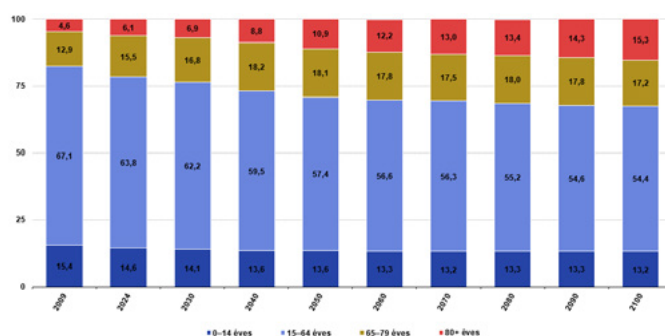
Az Eurostat nem csak az aktuális helyzetet vizsgálja azonban, hanem előrejelzéseket is készít. A következő ábrán azt látjuk, hogy a becslések alapján 2024-től 2100-ig milyen változások következnek be a jelenlegi tendenciákat figyelembe véve: jönnek a szuperidős társadalmak, amikor már látható, hogy kiegyenlítődik a korfa alul, szinte egy oszlopszerű adatsor rajzolódik ki, és legfelül 2100-ra a 85 év felettek számaránya lesz egyre magasabb ebben a tekintetben az EU-ban. (2.ábra)

2. ábra
Az EU népességpiramisája 2024 és 2100 (a teljes népesség %-a)
Forrás: Eurostat és becslés

Ezzel a helyzettel folyamatosan kell foglalkoznunk, ezt a 3. ábra még plasztikusabban kifejezi. Megmutatja, hogyan alakulnak át az egyes életkori csoportok: a fiatalok és a felnőttek száma folyamatosan, de talán lassabb ütemben csökken, és ezzel párhuzamosan viszont az idősek számaránya növekszik. Pozitív jelenség az, hogy egyre többen, egyre jobb egészségben, egyre magasabb iskolázottsággal, egyre szélesebb kulturális igényekkel jelennek meg a társadalomban, de ez egyben egy jelentős társadalmi kihívás is minden ágazatban – így a kultúrában, és benne a közművelődésben is. (3.ábra)

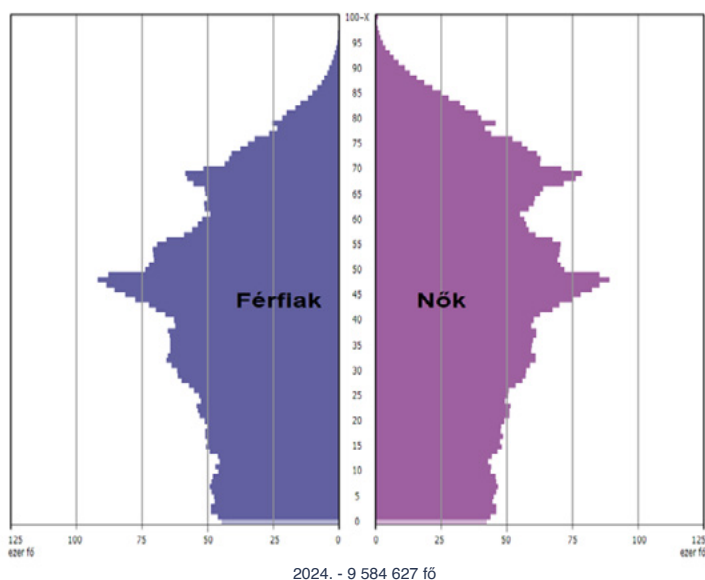
3. ábra
A népesség összetétele a főbb életkori csoportok szerint, EU 2009-2100 (a teljes népesség %-a)
Forrás: Eurostat és becslés

De vajon fel vagyunk erre készülve? Megvannak hozzá azok a szolgáltatásaink, eszközeink, amit velük, az idősekkel közösen tudunk hasznosítani annak érdekében, hogy a Kárpát-medencében sok-sok egészséges, boldog, aktív idős magyar közösségünk legyen? A magyarországi adatok azt sugallják, hogy nem feltétlenül vagyunk mindig, minden esetben erre felkészülve. A magyar népességkorfát a 4. ábrán láthatjuk, és ezen is visszatükröződnek az európai adatok: egy picit még fiatalabbak vagyunk, mint az EU-s átlag, de ebben a fiatalabb társadalomban azért sok komoly társadalmpolitikai beavatkozás, támogatás szükséges ahhoz, hogy egy kicsit is fiatalabbak tudjunk maradni hosszútávon az európai

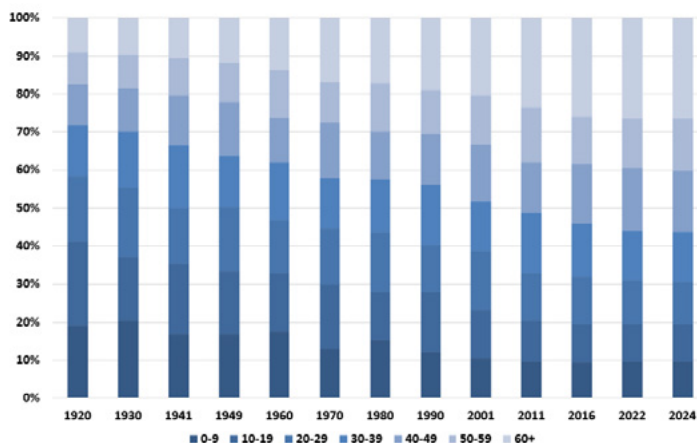
átlagnál. Egy-két kiugró adatot láthatunk: az egyik, jelenleg a legerősebb, létszámában legszélesebb korcsoport az az '55 körül születettek számaránya, a most 70 év körülieké, a másik a '75 körül születetteknek az aránya. Ez a két korcsoport viszonylag magas számban jelenik meg, azonban ezt követően látható, hogy egy folyamatos, gyakorlatilag állandósuló, az előző európai tendenciákat is mutató oszlopszerű diagram jön létre. Egyre inkább viszonylag alacsony gyermekszám születéssel kevesebb felnőtt, kevesebb munkaképes korú lakos jelenik meg a társadalomban. (4.ábra)

4. ábra
Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint, 2024. január 1.
Forrás: KSH

Hogyan jutottunk el 100 év alatti idáig? 100 évvel ezelőtt még a 9 év alatti gyermekek száma 20% volt, tehát minden 5. lakos, ma már ez a 10%-ot sem éri el. Ezzel szemben a diagram másik végén a 60 évnél idősebbek száma 100 évvel ezelőtt még 10% sem volt a társadalomban, azután alapvetően pozitív tendenciaként, de mégiscsak azt láthatjuk, hogy 100 év alatt 2,5-szeresére emelkedett ez a számarány, és ez évről-évre tovább fokozódik a társadalomban. (5.ábra)

5. ábra
A népesség korcsoportonkénti arányainak változása Magyarország 1920-2024.
Forrás: KSH

A közművelődési intézményeink egy része még mindig úgy véli, hogy az időseink csak pogácsázni, borozni és kártyázni akarnak egy különteremben. Ebből a tendenciából kell kilépni úgy, hogy a sok jógyakorlat álljon össze egyre inkább egységesebb, közös kezdeményezésekké, legyenek válaszaink erre a helyzetre, találjuk ki közösen az idősekkel, hogy mire is van szükségük. Néhány évvel ezelőtt az Ifjúsági Tanácsnak volt az a szlogenje, hogy „semmit velük, nélkülük”. Ezt a fajta szlogent úgy gondolom, hogy minden célcsoportra ki kell terjeszteni. El kell felejtenünk azt a közművelődésben, hogy nekünk az a feladatunk, hogy kitaláljuk mindenki helyett, hogy neki mire van szüksége. A különféle korcsoportokkal külön-külön leülve, együttműködve kell megtalálnunk a közösségi lehetőségek a sokféle válfajából azokat, amelyek számukra leginkább értékesek és hasznosak.

A megoldás tehát a közművelődésben az aktív idősor támogatása. Az aktív idősor fogalma az OECD szerint azt jelenti, hogy az idős embereket képessé kell tenni arra, hogy társadalmi és gazdasági szinten minél tovább hasznosnak érezhessék magukat, és ebben a hasznosságérzetben ők maguk tudják eldönteni, hogy mivel szeretnék a megnövekedett szabadidejüket tölteni: tanulással, művelődéssel, aktív munkával, pihenéssel, rekreációval, vagy milyen egyéb tevékenységgel. Rendkívül fontos hangsúlyozni azt, hogy ebben nem csak az aktív, produktív tevékenységek fontosak. Nem csak az fontos, hogy például a szenior foglalkoztatás adjon minél jobb lehetőségeket mindenkinek, aki szeretne, képes és akar tovább dolgozni, hanem azt is, hogy ne csak produktív formákban, hanem más aktivitásokba is kapcsoljuk be minél nagyobb arányban az időseinket, ilyen például a szenior önkéntességi program, vagy ilyenek akár a szenior egyetemek és a művelődő közösségek is.

Az aktív idősor alapelveit számos nemzetközi szervezet próbálta meghatározni, mi mindent is tartalmaz, mit kell biztosítanunk ahhoz, hogy az aktív idősorra lehetősége legyen minden állampolgárnak:

- Biztosítani kell az idősek számára is a társadalmi részvételt, a gondoskodás és az öngondoskodás lehetőségét.
- Támogatni kell a megelőzéshez kapcsolódó különböző testi-lelki tevékenységeket.
- A nem homogén idős réteget külön-külön igényei szerint kell tudnunk támogatni és együttműködni velük.
- Akadálymentes épületek szükségesek, nemcsak fizikailag, hanem sok-sok alacsony küszöbű szolgáltatással, aminek minimális a belépési feltétele és ez alapján minél többen igénybe tudják venni.
- Intergenerációs (sőt multigenerációs) szolidaritásra van szükség, amelyben az idősek és a fiatalok egymás iránti felelősségét fokozzuk.

Mindezeket végigtekintve látható, hogy rendkívül nagy gondolkodásbeli változásra van szükség: újra kell definiálnunk az idősek társadalomban való szerepét, ebben hosszútávon már a szuperidős társadalmakra is gondolva. (Ebben például a japán példákat hasznosítva, ahol a szuperidős társadalom már egyre inkább valóság, nem vízió.) Számos nemzetközi program kapcsolódik mindehhez a világban, így például az Egészségügyi Világszervezet 2005-ben indított el egy „Globális idősbarát városok” programot, aminek máig nyúló hatásai vannak, rengeteg település szerte a világban csatlakozott ehhez, és próbálják továbbvinni ezeket az eszméket, rendkívül különböző programokkal és komplex idősügyi stratégiával. Ezeknek a megismerése segíthet minket is abban, hogy komplex közművelődési jogyakorlatokat is felépítsünk.

KÖZMŰVELŐDÉS ÉS A SZÉPKORÚAK

Amennyiben kifejezetten a közművelődési alapszolgáltatásokban gondolkodunk, akkor a jogszabály által előírt közművelődési szolgáltatási terveinkben (1997. évi CXL. törvény, 20/2018. EMMI rendelet) mind a hét alapszolgáltatás kiváló lehetőségeket biztosít idős emberek számára nyújtott alapszolgáltatások megerősítésére.

Művelődő közösségek között szinte nincs olyan településünk, ahol ne lehetne nyugdíjas klub, sőt megkockáztathatjuk azt, hogy már-már furcsa, ha valahol nincs nyugdíjas klub, tehát fontos támogatni azt, hogy minden településnek legyenek meg az időskorú közösségei.

A közösségi és társadalmi részvételnek az erősítésében rendkívül jó szenior önkéntes programok vannak, amik folyamatosan erősítik azokat a tendenciákat, hogy az idősek érezzék magukat fontosnak, legyen miért felkelni, felöltözni, kisminkelni, fodrászhoz elmenni, legyen miért egyáltalán rámosolyogni a másik emberre, mondani neki valamit. Ez lehet akár olyan önkéntes munka, ahol egy rendezvény szervezésébe, megvalósításába bevonjuk őket, vagy egy kiállításnak az őrzésébe, ahhoz tartozó tárlatvezetésbe, vagy különböző zsűrizésekbe, oktatási folyamatokba és sok más egyéb tevékenységbe.

A harmadik alapszolgáltatásunk az egész életen át tartó tanulás lehetőségeinek biztosítása keretében úgy gondolom, ez az a korszak, amikor végre azt tanulhatunk, amit csak akarunk: ekkor már nem azért tanulunk valamit, mert ezzel munkát, szakmát akarunk szerezni vagy megtartani. Rendkívül meglepő mi mindent tanulnak az emberek idős korban. Erre példa az a berlini egyetemi kurzus, ahol évente 80-100 fő időskorú művelődéstörténetet tanul, mert idős korban már van rá ideje, hogy az, ami érdekli a világból, de munka mellett nem volt rá lehetősége, most elkezdje foglalkoztatni.

A hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítésében kiemelt szerepe van az időseknek: a mesterségek visszatartásában, fennmaradásában, megőrzésében. Ebben a húsleveshez való csigatészta készítésétől a nevezéskor és vesszőfonáson át a különböző hímzések és népi kismesterségek fenntartásáig fontos szerepük van.

Az amatőr alkotó- és előadó-művészeti közösségek nagyon szép számban vannak jelen az idősek körében: rendkívül sok szenior táncklub, nyugdíjas színjátszó közösség és más hasonló alkotó- és előadó-művészeti közösségünk van, ezeknek a fenntartását ugyanúgy tudjuk erősíteni.

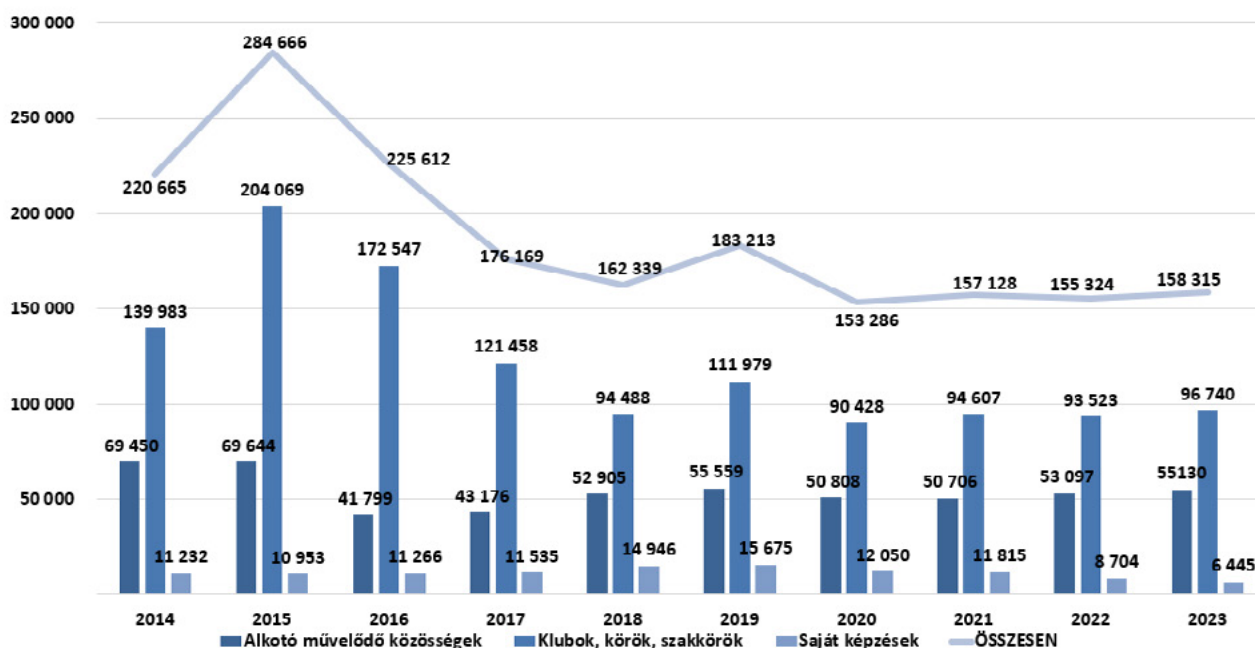
Azt gondolnánk, hogy a tehetséggondozás, -fejlesztés már nem az időskor terepe, miközben folyamatosan látunk olyanokat, akik időskorban kezdenek művészeti tevékenységgel foglalkozni és ebben kiteljesedni, vagy megtalálják azt a mozgásformát, amiben akár szenior sportversenyeken is eredményesen tudnak szerepelni.

Természetesen a kulturális alapú gazdaságfejlesztés alapszolgáltatásában is megvan a lehetőségük az időseknek a különböző fizetős bemutató foglalkozások tartásától kezdődően a saját termékeik készítésének és értékesítésének vonaláig sok-sokféle tevékenységben.

A Nemzeti Művelődési Intézetnek is kiemelt szerepe van abban, hogy a szeniorokkal való foglalkozás módszertanát mintaprogramok, jogyakorlatok, képzések keretében is vigye tovább, és ebben mi is egy szenior tanácsadó műhelyre támaszkodunk, akik mindig ott vannak velünk és támogatnak bennünket ebben a gondolkodásban.

A kulturális statisztikák adatai alapján azonban látható, hogy ezen művelődő közösségek száma országosan minden területen csökken, így az idősek körében is. A 6. ábrán az 55 év felettiek művelődő közösségeit láthatjuk, és megfigyelhető, hogy 2014-2015-ben elindult egy törés ebben a folyamatban és ezt követően azt a szintet, amit 2015-ben a művelődő közösségek számában elértünk, nem tudta újra produkálni a közművelődés. Ami viszont a jó hír, hogy az elmúlt évek különböző együttműködési, törekvései, így például az ASzakkör Program, a tehetséggondozó, amatőr művészeti programok (pl. Pajtaszínházi Program, TehetségPaletta Program) egyre több lehetőséget adnak az idősek számára is, és ezek – ha nem is a fejlődés irányába, de – a stabilitás megtartásában tudták segíteni a művelődő közösségeket. (6. ábra)

6. ábra
Művelődő közösségek – 55 év feletti tagok száma
Forrás: KultStat

Ez azonban sok-sok erőfeszítésébe telik a közművelődési szakembereknek, hogy ezeket a közösségeket „kirángassák” a televíziók és a digitális platformok elől, az otthonuk kényelméből, érzékeltessék a folyamatos, jelenléti, személyes kapcsolatoknak a fontosságát, támogató szerepét. Ebben nekünk, közművelődési szakembereknek jelentős szerepünk van, ha hozzá szeretnénk járulni az aktív időskor támogatásához a magyar közösségek körében. Mindenkinek van a környezetében időskori jogyorkolat, tanuljunk egymástól, menjünk át egymás településére, vegyük át ezeket a gyakorlatokat és terjesszük el, valamint alkossunk belőle országos mintaprogramokat is.

ZÁRSZÓ HELYETT

A szemléletformáló gondolatokból zárásként szeretném kiemelni a „kék zóna” szemléletet. Bizonyára többen hallottak róla, mert a szakirodalmakon túl a tömegkommunikáció különböző eszközei is felkapták ezt a fajta gondolatot: keressük meg, találjuk meg a „kék zónákat”, ahol a legtöbb idős ember él egészségesen, boldogan. Tanuljunk tőlük, hogy hogyan is csinálják ezt, mi a „titkuk”. Ami miatt ezt a témakört választottam zárásként, az nem más, minthogy ezek a „kék zónák” mindegyikénél is a közösségi kapcsolatok és ezek erősítése központi szerepű volt a hosszú, boldog és egészséges élet fenntartásában. Természetesen fontos az egészséges étkezés, ebben is tud a közművelődés segíteni, ha ilyen témájú ismeretterjesztő előadásoktól a közös főzésen át mindenféle programot szervez.

A természetes testmozgásnak a megerősítése is meghatározó, ami nem feltétlenül csak sporttevékenységet jelent, hanem akár nagy, közös sétákat vagy senior örömtáncot. Az életcélok kitűzése és a folyamatos életcélok megerősítése a „kék zónáknak” is meghatározó eleme, mint ahogy a folyamatos aktivitás: társadalmi, önkéntes munkával, család körüli feladatokkal vagy akár fizetett munkával. Mindezekhez az egyik legfontosabb – amiben a közművelődésnek szintén szerepe van –, hogy biztossunk az időseink számára egy olyan pozitív környezetet, amiben szeretettel látjuk őket, amiben a házaink, a közművelődési intézményeink nyitva vannak előttük, nem csak azokon a programokon, amiken mi szeretnénk, hogy részt vegyenek, hanem elsősorban azokon, amiket ők szeretnének a közművelődésben megvalósítani szerte a Kárpát-medencében. Ezzel a szemlélettel tegyünk közösen a közművelődéssel az aktív időskorért!

Főbb források

Eurostat (2025): Az Európai Unió statisztikai adatai.
Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat>
KSH (2025): A Központi Statisztikai Hivatal népességstatisztikái.
Elérhető: www.ksh.hu
KultStat (2025): A kulturális statisztika adatai Magyarországon.
Elérhető: www.kulturalisstatistika.hu
OECD (1998): Maintaining Prosperity in an Ageing Society.
Paris: Organization for Economic Cooperation and Development
Elérhető: https://www.oecd.org/en/publications/maintaining-prosperity-in-an-ageing-society_9789264163133-en.html
WHO – World Health Organisation (2021): Global report of ageism.
Elérhető: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240016866>

DR. HABIL. FÜLÖP TAMÁS

Korbarát Egyetemek a kapcsolatépítés útján

– Közép-Európai Szenior Egyetemek
Hálózata az aktív és pozitív idősödés
támogatásáért

A 21. század egyik legnagyobb kihívása a fejlett társadalmakban a népesség idősödése, amely az Európai Unió országaiban kiemelten érinti a társadalmi-gazdasági struktúrákat. A születési ráta csökkenése és a várható élettartam növekedése következtében egyre gyarapodik a 65 év feletti korosztály aránya. Az ebből fakadó kihívásokra nem elegendő pusztán szociálpolitikai válaszokat adni: szükséges a gazdasági, foglalkoztatási, közösségfejlesztési és tudásstruktúrák átformálása is.

A felsőoktatási intézmények szerepe a pozitív idősödés támogatásában ma már társadalmi és gazdasági követelmény is egyszerre. Egyre több egyetem indít szenior programokat, amelyek nem csupán tudásátadást céloznak, hanem a szellemi, lelki, fizikai és közösségi aktivitást is segítik. Ezek a programok előmozdítják a generációk közötti tudásátadást, csökkentik az elszigeteltség és a kiszolgáltatottság érzését, s nem utolsósorban hozzájárulnak a lokális társadalmak megerősítéséhez is.

AZ IDŐSÖDŐ TÁRSADALOM KIHÍVÁSAI

A „Korbarát Egyetemek” koncepciója olyan komplex szemléletet kínál, amely a felsőoktatási intézmények erőforrásaira építve az életminőség javítását, a tudásmegosztást és az aktív társadalmi szerepvállalást helyezi előtérbe. Ezen modell alkalmazásával lehetőség nyílik arra, hogy az idős generáció aktív, alkotó tagja maradjon a helyi közösségnek, miközben hozzáfér a legfrissebb tudáshoz és kulturális erőforrásokhoz.

2024 végén egy nagyszabású tudományos konferencia keretében a Neumann János Egyetem kezdeményezésére megkezdődött a Közép-Európai Szenior Egyetemek

Hálózatának létrehozása. A hálózat megalakításának célja, hogy a felsőoktatási intézmények, valamint az aktív és pozitív idősödés témakörében érintett szervezetek tudományosan is megalapozott módon, strukturáltan tudják a pozitív idősödést, a közösségi aktivitást, a tudástranszfert támogatni, valamint a generációk közötti együttműködést és szolidaritást erősíteni. A szakmai közösség munkacsoportjai arra a kérdésre próbálnak meg különböző aspektusokból komplex és megbízható választ adni, hogy az egyetemek és szakmai szervezetek milyen eszközökkel, módszerekkel képesek hozzájárulni a fenntartható, inkluzív, tudásalapú társadalom és gazdaság fejlődéséhez, az értékalapú társadalmi innováció eredményességéhez.

A társadalmi jóllét és kohézió szempontjából nagy jelentősége van annak, hogy az idősödő társadalom kihívásaira milyen válaszokat tudunk adni. Az idősebb generációk munkaerőpiaci és társadalmi szerepvállalásának növelésében, az aktív idősödés támogatásában, a generációk együttműködésében a felsőoktatási intézményeknek, mint a tudásmegosztás, valamint az intellektuális, szellemi és fizikai aktivitás innovációs központjainak meghatározó szerep juthat.

A TUDOMÁNYOS ISMERETEK TÁRSADALMASÍTÁSA

A felsőoktatási intézmények – a társadalmi felelősségvállalás szempontrendszerén túlmutató módon – az idősebb generációk társadalmi, gazdasági aktivitásának, szellemi és fizikai egészsége megőrzésének támogatásán túl jelentős mértékben hozzájárulhatnak a szociális kohézió, a generációk közötti együttműködés erősítéséhez, a munkaerőpiaci igények kielégítéséhez, a lokális közösség innovációs képességének fejlesztéséhez, és mindezek révén összességében az adott térség és az ország versenyképességének növeléséhez, egy fenntarthatóbb és koherensebb társadalmi fejlődéshez. A tudományos ismeretek társadalmisítása jelentősen növelheti az adott régió innovációs teljesítményét, és nagyban hozzájárulhat a közösségi jóllét, a kulturális tőke gyarapodásához és a társadalmi aktivitás elősegítéséhez.

Az életkorbarát szemlélet, az aktív időskor koncepciójának széleskörű elterjedése, a szakmai és módszertani eredmények folyamatos fejlesztése és átadása, a jó gyakorlatok megosztása is együttesen támasztja alá azt az igényt, hogy a magyarországi és a Kárpát-medencei felsőoktatási intézmények „senior” egyetemi hálózatot hozzanak létre. Ez a kezdeményezés magában foglalja a tudomány és kultúra értékalapú közvetítésében érintett és érdekelt közművelődési, közgyűjteményi intézmények, egyesületek és felnőttképzési szervezetek, népfőiskolák részvételét is.

Az egyetemek tudományos kutatási és oktatási alapfeladataik ellátása mellett már napjainkban is nagymértékben hozzájárulnak az aktív, pozitív és sikeres időskor támogatásához, az idősebb generációk gazdasági, társadalmi, tudományos aktivitásának, részvételének bővítéséhez, valamint az egészségesebb és komplexebb életminőséghez. Mindez jelentős mértékben egybeesik az egyetemek társadalmi felelősségvállalásával és alapvető küldetésével. A pozitív időződés támogatása sok esetben az alapfeladatok ellátása mellett és annak megfelelően is megvalósítható, és sokszor már meglévő vagy kiaknázatlan erőforrások felhasználásával is sikeresen alkalmazható.

ALAPFELADATOK A POZITÍV IDŐSÖDÉSÉRT

Ha az egyetemekre, mint a tudományos tevékenység, a szellemi és kulturális értékek innovációs központjaira, a tudásátadás és tudománypopularizálás csomópontjaira tekintünk, akkor az alapfeladatok ellátása nagyon jól kombinálható és harmonizálható a társadalom egészét érintő pozitív és sikeres időződés programjának támogatásával.

Az alábbiakban azokat a fő fókuszterületeket jelöljük meg, ahol beazonosíthatjuk és meghatározhatjuk azokat az egyetemi tevékenységeket, projekteket és alapfelada-

tokat, amelyek az aktív és pozitív időskor támogatásához kapcsolhatók.

1. Oktatás, képzés, kompetenciafejlesztés: tudásmegújítás és kompetenciafejlesztés a munkaerő-piaci igényekhez, az életkori sajátosságokhoz és az egyéni igényekhez igazodva:

- a tanulási hajlandóság elősegítése,
- második karrier projektek,
- az egyetem képzési portfóliójához igazodó élethosszig tartó tanulási programok,
- digitális kompetenciák fejlesztése,
- az internet és a közösségi média használata, informatikai biztonság,
- pénzügyi tudatosság és biztonság.

2. Jó közérzet és egészségmegőrzés: a testi-lelki egészség megőrzésének támogatása, boldog, elégedett és sikeres időskor elérése:

- akciók és projektek a pozitív és sikeres időződés koncepciójának megvalósítása érdekében,
- egészségmegőrzés, betegségmegelőzés,
- államigazgatási és ellátórendszerek használata,
- időskori fizikai tevékenységek, mozgás és sport időskorban,
- a kognitív és mentális egészség megőrzése,
- szellemi és fizikai kikapcsolódás,
- szabadidős, rekreációs és szellemi tevékenységek,
- fenntarthatóság, környezettudatosság.

3. Közösségi szerepvállalás: közösségszervezés, generációk közötti együttműködés és a társadalmi hasznosság megtapasztalása:

- generációk együttműködése,
- az Alumni közösség fejlesztése,
- szociális kompetenciák fejlesztése, a társadalmi elszigeteltség elkerülése,
- mentálhigiéné,
- társadalmi tevékenység, önkéntesség, jótékonyosság elősegítése,
- az „aging” elleni küzdelem, a negatív előítéletek és az időséssel szembeni diszkrimináció elleni fellépés,
- az időződés pozitív kommunikációja.

4. „Citizen science”, közösségi tudomány: a közös tudás bővítése és a közös tudásban rejlő lehetőségek kiaknázása, a társadalom innovációs képességének fejlesztése:

- az Egyetem erőforrásaihoz és szolgáltatásaihoz való hozzáférés a tudásmegosztás és tudásteremtés céljából,
- autentikus tudománykommunikáció és tudományos ismeretterjesztés – harc a hamis- és áltudományok ellen,
- multidiszciplináris megközelítés, a tudományos és kulturális sokszínűség erősítése,

- generációk együttműködésével elérhető legmagasabb innovációs kapacitás megteremtése,
- állampolgári tudomány – az idősök tapasztalatainak, „lassú és mély tudásának” bevonása a tudományos együttműködésbe a közös tudás jegyében,
- nemzetközi együttműködési és mobilitási programokban való részvétel.

Ezeken a fókuszterületeken, illetve a hozzájuk tartozó szegmensekben számos felsőoktatási intézmény indított már sikeres projektet, és ért el kézzelfogható, konkrét eredményeket. A „Közép-Európai Szenior Egyetemek Hálózata” közös platform létrehozásával igyekszik elősegíteni, integrálni a hasonló elköteleződéssel rendelkező egyetemeket, az aktív és pozitív idősödés területén érintett és érdekelt szervezeteket.

A Közép-Európai Szenior Egyetemek Hálózata Szövetség tehát egy olyan felsőoktatási intézmények, valamint az aktív idősödésben érdekelt szervezetek, testületek és magánszemélyek szakmai partnerségre alapuló szakmai közösségévé kíván válni, amely az egyes szereplők és a generációk közötti kooperáció előmozdításával a tudományos, oktatási és kutatási együttműködés erősítését szolgálja a szenior korosztály érdekében.

A szakmai eredményekről, a csatlakozási lehetőségekről a kezdeményezés honlapján a www.keszeh.hu oldalon tájékozódhatnak az érdeklődők.

Felhasznált képek: Bogdándi Ferenc, HÍRŐS.HU

<https://hiros.hu/kecskemeten-alakult-meg-a-kozep-europai-szenior-egyetemek-halozata/>
Egyetemek szerepvállalása az aktív idősödés támogatásában – Nemzetközi konferencia a „Közép-Európai Szenior Egyetemek Hálózata” létrehozására, Kecskemét, 2024. december 13. Kecskemét Városháza Díszterme

DR. HABIL. FÜLÖP TAMÁS

A kecskeméti Neumann János Egyetem rektora, a Közép-Európai Szenior Egyetemi Hálózat létrehozásának egyik kezdeményezője. Elindítója és szakmai vezetője a kecskeméti Hírös Szenior Egyetem szenior akadémiai előadássorozatának, amely 2017 óta százánál is több tudományos ismeretterjesztő előadással közel tízezer érdeklődő számára kínált ismeretszerzési, tudásmegújítási lehetőséget. Több éve foglalkozik az idősödés és a felsőoktatás kapcsolatával, a generációk együttműködésének lehetőségeivel, az egyetemek szerepvállalásának erősítésével az aktív és pozitív idősödés támogatásában. Több tanulmány szerzője idősödés és szellemi rekreáció témában.

Aktualitások, ajánlók

VII.

MIHALCSIK MÁRTA

„Az ég nem a csillagoknál kezdődik, hanem a fűszálak hegyénél”

– Megelevenedett Jókai metaforák

A Nemzeti Művelődési Intézet az „ASzakkör” - Tudásunkkal kézen fogva programjában három éve hirdeti meg a különböző évfordulókhoz, jeles eseményekhez kapcsolódóan kreatív alkotópályázatot. 2023-ban a Himnusz, 2024-ben az „Egyszer volt, hol nem volt – a népmesék varázslatos világa” témákban készültek különleges, egyedi alkotások.

Az Intézet 2025 január elején, Jókai Mór születésének 200. évfordulója alkalmából hirdetett alkotópályázatot az „ASzakkör” programban aktívan résztvevő közösségek számára. Pályázni bármilyen szakköri alkotással lehetett, amelyet Jókai Mór regényeinek világa, szimbolikája, történetei, vagy hősei ihlettek.

A pályázóknak a művekről és a közösségi alkotás folyamatáról 5 db fotót, valamint egy 1-3 perces kisfilmet kellett elkészíteni és feltölteni a megadott felületre.

Az alkotópályázatra közel 150 pályamunka érkezett be, amelyek a Kárpát-medence különböző szakköreinek kreativitását és elhivatottságát tükrözik. Az író gazdag szimbolikája és történetei inspirálták és alkotásra ösztönözték a szakköri közösségeket. Az alkotók Jókai Mór regényeinek világát, szimbolikáját, hőseit értelmezték újra, saját stílusukban megjelenítve a klasszikus művek kortárs vonatkozásait.

Népszerű volt a Sárga rózsza, a Fekete gyémántok, Az aranyember, A kőszívű ember fiai című regények elemeinek megjelenítése különböző technikákkal. Az elkészített alkotások a szakkörök teljes palettáját felvonultatták.

A zsűri, értékelve a szakkörök aktivitását, kreativitását és egyedi megoldásait, több kategóriában (Kiemelt I. díj, Modern viselet és használati tárgy, Egy szakkör alkotása, Több szakkör alkotása, Különdíj), összesen 32 díjat osztott ki.

Az alkotópályázat keretében készült alkotások díjátadóját és a kiállítás ünnepélyes megnyitóját 2025. március 14-én rendeztük a Nemzeti Művelődési Intézet székházában. A kiállítás bemutatta a Jókai-életmű modern és kreatív értelmezéseit, megidézve az író regényeinek színes világát, ikonikus karaktereit és örökérvényű gondolatait.

A megnyitón Nagy Edina, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője beszédében hangsúlyozta, hogy Jókai művei még ma is képesek összekapcsolni és alkotásra ösztönözni a közösségeket. Kiemelte, hogy a közös munka, a kreativitás és az elhivatottság csodálatos erejét bizonyítja az alkotások színes palettája és egyedi megközelítése. Török Petra, a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatója méltatta Jókai Mór életművét, amely máig élő és ható kulturális kincsnek szolgál.

Az eseményen fellépett a Magyarok Dalszínháza képviselőjében Mészáros Árpád Zsolt és Budai Márton, akik műsorukkal erősítették a nemzeti ünnepünk üzenetét.

A díjátadón a zsűri által kiválasztott legkiemelkedőbb pályaművek alkotói okleveleket és az ajándécsomagokat vehettek át az Nagy Edina és Sonkoly János ügyvezetőktől. Minden pályázó közösség emléklapot és tojásírka-csomagot kapott. A kiállítást május végéig több száz látogató tekintette meg.

Díjazottak

Kiemelt I. díj kategória

Szentesi Művelődési Központ – nemezelés - Csongrád-Csanád vármegye

Id. Kapoli Antal Művelődési Ház, Kadarkút – nemezelés – Somogy vármegye

Modern viselet és használati tárgy kategória

I. díj Tótkomlói Művelődési Központ és Városi Könyvtár
– baba-mama horgolás, Békés megyei hímzés, gyöngyfűzés – Békés vármegye

I. díj Márai Sándor Közművelődési Intézmény és Városi Könyvtár, Halásztelek
– gyöngyfűzés, kötés gyönggyel – Pest vármegye

I. díj Badacsonytördemic Község Önkormányzata
– gyöngyfűzés – Veszprém vármegye

II. díj Püspökladányi Tájékoztató és Közművelődési Központ, Könyvtár, Múzeum
– gyöngyfűzés – Hajdú-Bihar vármegye

II. díj Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság, Jászfényszaru
– bútorfestés – Jász-Nagykun-Szolnok vármegye

II. díj Sárpilis Község Önkormányzata
– bútorfestés, nemez – Tolna vármegye

III. díj Néptánc Kulturális Alapítvány, Kiskunhalas
– gyöngyfűzés – Bács-Kiskun vármegye

III. díj Zsolnay Örökségkezelő Nonprofit Kft., Pécs
– baba-mama horgolás – Baranya vármegye

III. díj Bartók Béla Művelődési Ház, Iregszemcse
– natúrkozmetika – Tolna vármegye

Több szakkör alkotása kategória

I. díj Zákányszéki Művelődési Ház és Könyvtár
– vesszőfonás, makramé – Csongrád-Csanád vármegye

I. díj Gróf Zichy Géza Könyvtár és Közösségi Ház, Seregélyes
– horgolás zsinórfonallal, szövés kereten, vesszőfonás, bútorfestés, makramé – Fejér vármegye

I. díj Erkel Ferenc Művelődési Központ Nonprofit Kft., Budakeszi
– natúrkozmetika, papírfonás, gyertyaöntés – Pest vármegye

II. díj Bartók Béla Művelődési Központ és Könyvtár, Sarkad
– horgolás zsinórfonallal, quilling, makramé, natúrkozmetika – Békés vármegye

II. díj Délvidék, Horgos
– gyöngyfűzés, nemez, hímzés, bútorfestés

II. díj Felvidék, Kistárkány
– nemez, makramé

III. díj Jánoshida Községi Önkormányzat
– horgolás zsinórfonallal – Jász-Nagykun-Szolnok vármegye

III. díj Ivánc Község Önkormányzata
– papírfonás, vesszőfonás – Vas vármegye

Egy szakkör alkotása kategória

I. díj Balatonszőlős Község Önkormányzata
– horgolás zsinórfonallal – Veszprém vármegye

I. díj Bereczki Máté Művelődési Ház, Romhány
– nemezelés – Nógrád vármegye

I. díj Székelyföld, Kézdivásárhely
– bútorfestés

II. díj Fertőszéplak Községi Önkormányzat
– makramé – Győr-Moson-Sopron vármegye

III. díj Lepsényi Petőfi Sándor Művelődési Ház és Könyvtár
– mézeskalács – Fejér vármegye

III. díj Generációk Művelődési Háza, Győr
– csipkeverés – Győr-Moson-Sopron vármegye

III. díj Kárpátalja, Rát
– gyertyaöntés

Különdíj

Majsi Magyar-Német Kulturális Egyesület
– gyöngyfűzés – Baranya vármegye

Szentistvánbaksa Község Önkormányzata
– nemezelés - Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye

Szent Imre Katolikus Általános Iskola, Tenk
– baba-mama horgolás – Heves vármegye

Fódi János Művelődési Ház és Könyvtár, Csolnok
– bútorfestés – Komárom-Esztergom vármegye

Kékcse Község Önkormányzata
– mézeskalács – Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye

Bókaháza Község Önkormányzata
– horgolás zsinórfonallal – Zala vármegye

MARKSZ LEVENTE – ÉLES KRISZTINA

Találkozások tehetséggel, közösséggel

– a TehetségPaletta Program első évének tapasztalatai

A TehetségPaletta az a lehetőség, kihívás, esély és sikerélmény, amely egész Kárpát-medence amatőr művészeti közösségeit és egyéni alkotóit bemutatkozásra, találkozásra, eszmecsere, közös ünneplésre hívta. A fellépők és kiállítók kicsit izgulva, új élményre várakozva, vagy nagy rutinnal álltak színpadra, állították ki, vetítették le, olvasták fel alkotásaikat, hogy a mentorok támogató, lelkesítő észrevételeiből merítsenek a továbblépéshez. A TehetségPaletta azonban még ennél is sokkal több: szakmai kérdések, közösségépítő tapasztalatok megosztása személyes és online műhelyekben, közös alkotás és fejlődés a táborokban és a fesztiválhangulat megélése több száz új ismerős és barát társaságában.

AMATŐR MŰVÉSZET ÚJ DIMENZIÓBAN

A közösségi művelődés új, országos és külföldi dimenziókkal bővülő kezdeményezése indult útjára 2025 elején: a TehetségPaletta Program. A Nemzeti Művelődési Intézet szervezésében megvalósuló programsorozat célja, hogy bemutatkozási lehetőséget kínáljon a Kárpát-medence amatőr művészeti közösségeinek, egyéni alkotóinak, előadóinak – életkortól függetlenül 12 művészeti kategóriában.

A TehetségPaletta egyedisége abban rejlik, hogy nem versenyhelyzetet teremt, hanem találkozási és fejlődési alkalmat kínál. A résztvevők szakmai iránymutatás mellett mutathatják be tehetségüket, miközben kapcsolatokat építenek, visszajelzéseket kapnak és inspirációval térhetnek haza közösségeikbe. A májusban indult programsorozat során összesen 55 művészeti találkozó valósult meg Magyarországon és az elcsatolt nemzetiségek területein: Erdélyben, a Partiumban, Kárpátalján, a Felvidéken és a Vajdaságban.

A résztvevői aktivitás minden várakozást felülmúlt: közel 1200 közösség kapcsolódott be a programba, mintegy 9000 fő részvételével. A találkozók keretében a közösségek megmutathatták alkotásaikat, előadásukat többek között olyan művészeti kategóriákban, mint a bábjáték, filmművészet, fotóművészet, képzőművészet, kórus, fúvószena, modern tánc, színjátszás, népdalkör, vers- és prózamondás, illetve ezek ötvözeté.

A találkozók szakmai háttérét és támogató légkörét több mint 300 mentor biztosította, akik a résztvevők produkcióit értékelték is – építő jellegű, előremutató kritikákkal. A mentorok megerősítették a közösségeket abban,

amiben erősek és javaslatokat fogalmaztak meg arra, hogyan fejlődhetnek tovább művészi és közösségi szempontból. Fontos, hogy ezek az értékelések nem versenyhelyzetet, hanem lehetőséget jelentettek: a szakmailag elismert, országos szervezetek – mint a Hagyományok Háza vagy a Filharmónia Magyarország – ajánlása alapján kiválasztott mentorok valódi támogatói szerepet tölthettek be.

KAPCSOLÓDÁSOK AZ ÉTEREN ÁT

A pozitív visszajelzések, az elismerés és a nyitott közeg jelentős hatással volt a közösségek önbizalmára, motivációjára. A fejlődés lehetősége, a közös fellépések és bemutatkozások révén a közösségek nemcsak szakmailag, hanem emberi kapcsolataikban is gazdagodtak. Egy fejlődni képes közösség önmagában is erősödik: a külvilágtól kapott elismerés nemcsak megbecsülést, de megerősített önbecsülést és új lendületet is ad.

A program szemlélete jól illeszkedik a Nemzeti Művelődési Intézet tehetséggondozással és közösségépítéssel kapcsolatos törekvéseihez. A TehetségPaletta egyfajta kapuvá is vált: korábbi Bűvös Bábos, Pajtaszínházi és ASzakköri közösségek számára is nyitva állt a lehetőség a továbblépésre, bemutatkozásra. A részvétel visszacsatolásában kiemelten hangsúlyos volt, hogy amit az amatőr művészek csinálnak, fontos és van értelme a munkájuknak, amit mások is látnak, elismernek.

A TehetségPaletta online mentorálásai messze túlmutattak a kijelölt időkereteken. A résztvevők minden alkalommal ott maradtak „óra után”, mert volt miről beszélgetni – szakmáról, lehetőségekről, jövőről. Nemcsak kérdések és válaszok születtek, hanem valódi párbeszéd.

Sokan ismerősöket fedeztek fel egymásban, mások új inspirációkra leltek a képernyő túloldalán. Az online térben szövődő közösség érzése olyan természetességgel jelent meg, mintha mindig is ott lett volna. Nem csoda, hogy megfogalmazódott az igény: legyen folytatás. Mert ezek az alkalmak nem csupán tanulási lehetőségek voltak, hanem találkozási pontok – ahol egy-egy mondat nyomán akár egy egész alkotói út is kirajzolódhatott.

A PILLANAT, AMIKOR BEZÁRUL EGY KÖR

Vannak történetek, amelyek egy-egy tábori élménnyel kezdődnek – és nem is akárhogy folytatódnak. Egy résztvevő mesélte el, hogy 1990-ben, gyermekként éppen Ispánkon táborozott először, akkor kapta meg élete első fényképezőgépét is. A gép – egy egyszerű Pouva Start – talán nem volt korszerű, de varázslatos ereje volt: ott és akkor készültek az első saját fotók. Harmincöt évvel később ugyanaz a helyszín újra felbukkan az életében – immár a TehetségPaletta Program jóvoltából. Most már nem gyerekként, hanem tudatos alkotóként tér vissza Ispánkra, fotó- és videóművészeti anyagával meghívást kapott a program szakmai táborába. A fordulat szinte filmszerű: ugyanott alkothat tovább, ahol egykor minden elkezdődött.

A TehetségPaletta nemcsak lehetőségeket, hanem életre szóló élményeket is kínál – néha egészen váratlan, sorsszerű módon.

A program első évének sikere megerősítette: szükség van ilyen térre, ahol a tehetség közösségben, támogatással bontakozhat ki. A program nemcsak a művészeti teljesítményeket ünnepli, hanem a közösségben rejlő erőt is – és ez a kettő együtt adja a valódi értéket.

MARKSZ LEVENTE

A Pécsi Tudományegyetemen 2004-ben művelődésszervező majd 2021-ben kulturális mediátor végzettséget szerzett. Két évig tanított kézművességet alapfokú művészetoktatási intézményben. Civil szervezeteknél hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatására vezetett projekteket. 10 évig a Pécsi Kulturális Központ külsős, 4 évig főállású munkatársa. 2009 óta a JátsszMa Társasjáték Klub alapító tagjaként dolgozik a társasjátékozás népszerűsítéséért. 2018 óta a Nemzeti Művelődési Intézet módszertani referense, közművelődési szakértő.

GYÁNYI ISTVÁN – RÁCZNÉ FEKETE ILONA

A jó közművelődési szakember is holtig tanul

*„Amióta az emberiség létezik, folyamatos fejlődésben van,
és ehhez a folyamatos tanulás és művelődés elengedhetetlen feltétel.”*

(Juhász, 2016, p. 10).

Aki szakmabeliként fejlődni szeretne, a közművelődés területén elérhető képzések széles palettájával találja szembe magát. Esetünkben elmondható, hogy bár első lépéseinket mindketten néptáncosként tettük a közművelődési intézményekben, később pedig szakképesítés nélküli, lelkes önkéntesként merészkedtünk a színpalak mögé, mára a kínálat képzeletbeli, égisz érő létrájának minden fokát megjártuk már, vagy megvetettük rajta a lábainkat. A középfokú szakmai képzéstől az alap- és mesterdiplomát adón át, a PhD-fokozatot adóig mindegyikben jelenleg is érdekelt vagy korábban érdekelt volt valamelyikünk. Ez saját elhivatottságunk tényén kívül azt is bizonyítja, hogy a közművelődés területe iránt érdeklődők számos képzési típus közül választhatnak, illetve akár doktori képzés keretein belül is lehetőségük van a szakmai előrehaladásra.

Hajdú-Bihar vármegyében élőként kiváltképp szerencséseknek mondhatjuk magunkat abból a szempontból is, hogy a Debreceni Egyetem szinte karnyújtásnyira kínálja az elérhető legmagasabb szintű képzéseket. A kulturális szakemberek képzésének egészen 1956 óta kiemelkedő szerepe van vármegyénkben, hiszen Durkó Mátyás munkatársaival ekkor alapította meg a népművelő szakot az

akkori Kossuth Lajos Tudományegyetemen, amely időponttól kezdődően folyamatos a kulturális területen dolgozó szakemberek diplomás képzése Debrecenben (és ez a képzés terjedt el országsszerte – mára közösségszervezés BA és kulturális mediáció MA szak néven). Ezt napi munkánk során is tapasztaljuk, hiszen sok esetben nem csak az intézményekben, de a közösségi színterekben is gyakori a szakirányú felsőfokú képzettséggel rendelkező munkatársak foglalkoztatása. Bár ezen tendencia megtartásához több külső körülmény szerencsés alakulására is szükség lehet, de az egyik alappillér, a színvonalas tanulásához való hozzáférés biztosított.

MIÉRT FONTOS SZÁMUNKRA?

Életkorban van közöttünk majd két évtized, a közművelődésbe vetett hitünk viszont hasonlóan erős, annak fontosságáról és jelentőségéről az emberek és egy település életében egyformán vélekedünk. Tanulmányi előmenetelünk metszéspontja a 2021–2023 között elvégzett kulturális mediátori MA képzés, ezt megelőzően azonban teljesen eltérő képzési utakat jártunk be. Egyikünk rögtön a pedagógus diploma megszerzése után kezdte meg a képzést, annak reményében, hogy a már meglévő

Intézményvezető képzés - Debrecen

középfokú szakirányú végzettségét diplomára fejlesztheti, amely a szaktudás gyarapítása mellett elengedhetetlen feltétele például annak, hogy intézményvezetővé váljunk. Másikunk 20 évvel a művelődésszervező alaploma megszerzése után döntött úgy, hogy visszaül az iskolapadba. Mind a ketten szakmai indíttatásból vágtunk neki az egyetemi éveknek, hiszen bár a legtöbb közművelődési intézmény vezetői pozíciójának ellátásához elegendő a szakirányú felsőfokú végzettség, a kulturális szakértői tevékenységben való részvételre kizárólag a mesterfokozat jogosít fel. Ilyen módon elmondható, hogy a külső, jogszabályi feltételek nagymértékben befolyásolták, hogy tanulásra adjuk a fejünket. Az előírásoknak megfelelően mind az közművelődési intézményvezetéshez, mind a közművelődési szakértői munkához további képzések elvégzésére is szükség volt, így már nemcsak a Debreceni Egyetemen elvégzett MA szak, de a Nemzeti Művelődési Intézet gondozásában szervezett „Kulturális intézmények vezetésének gyakorlata”, illetve „Közművelődési szakértő” képzések is a látókörünkbe kerültek, mint elvégzendők, majd az önéletrajzunkba, mint közösen elvégzettek. Természetesen eddigi szakmai pályafutásunk ideje alatt (8 és 28 év szakterületen végzett gyakorlat) számos szakvizsgát, tanúsítványt adó kulturális képzésen részt vettünk. Szerzőpárunk női tagja diploma után kulturális menedzser szakvizsgát szerzett Budapesten, de az évtizedek alatt folyamatosan képezte magát a különböző képzési kínálatból, mindig az épp szükséges tárgyban, és mindig aktuális szakmai prioritások mentén (pl. akkreditáció, minőségirányítás, intézményvezetés, szervezeti menedzsment stb.).

ALTERNATÍV TANÁRI SZOBA

A tanulmányok során aztán bebizonyosodott, hogy nem csak az előírások betartása céljából, vagy a tudás frissítése, adott esetben szinten tartása végett, de az emberi kapcsolatokban rejlő társadalmi tőke gyarapításának céljából is jó döntés tanulni. Szerzőpárunk férfi tagja rövid, de annál tartalmasabb pedagógiai pályafutása alatt megtapasztalta, mennyit jelent az, amikor 10 vagy az intézmény méretétől függően akár 40 pedagógus találkozik az órák között a szünetben, ahol azonnal lehetőség van szakmai párbeszédre lefolytatására, kérdésfelvetésre, a megéltre történő reflektálásra. A közművelődési szakemberek azonban – néhány szerencsés kivételtől eltekintve – magányos harcosok a településükön. Számukra a képzéseken, a tréningeken való részvétel lehet az alternatív „tanári szoba”. Rendkívül jó érzés, hogy az ország minden pontján azt tapasztaljuk, hogy jellemző a hálózatra az együttműködés: bármikor bárki szívesen segít a másoknak, és ez nem üres közhely. A sörpadok és sátrak kölcsönzésétől, a rendezvénynaptár egyeztetésén és a jogszabályok közös értelmezésén keresztül, az aktuális kultúrpolitikai folyamatok megvitatásáig mindenben támaszkodhatunk egymásra. Ez is a közösség ereje.

Közös az álláspontunk abban, hogy a tanulás iránti vágy és a szakmai sikeresség összefügg. Ha kellően eredményesnek érezzük magunkat, motiváltak és inspiráltak vagyunk, netán új feladatot bíznak ránk, szívesebben veszünk részt újabb és újabb tudásteremtő folyamatokban, amelyre pénzt szánunk, de ami talán napjainkban a legnehezebb: időt, amelynek befektetése nélkül nem tudjuk megszerezni a tudást, az értékes kulturális tőkét. (Bourdieu, 1986)

Jókai-émlékév 2025

Jókai Mór – A nemzet mesemondója

Kétszáz évvel ezelőtt, 1825. február 18-án született Jókai Mór, a magyar irodalom egyik legnagyobb alakja. Író, publicista, akadémikus, a magyar romantika mestere, aki páratlan képzelőerejével és lenyűgöző történetmesélő tehetségével örökre beírta nevét a magyar kultúra nagykönyvébe.

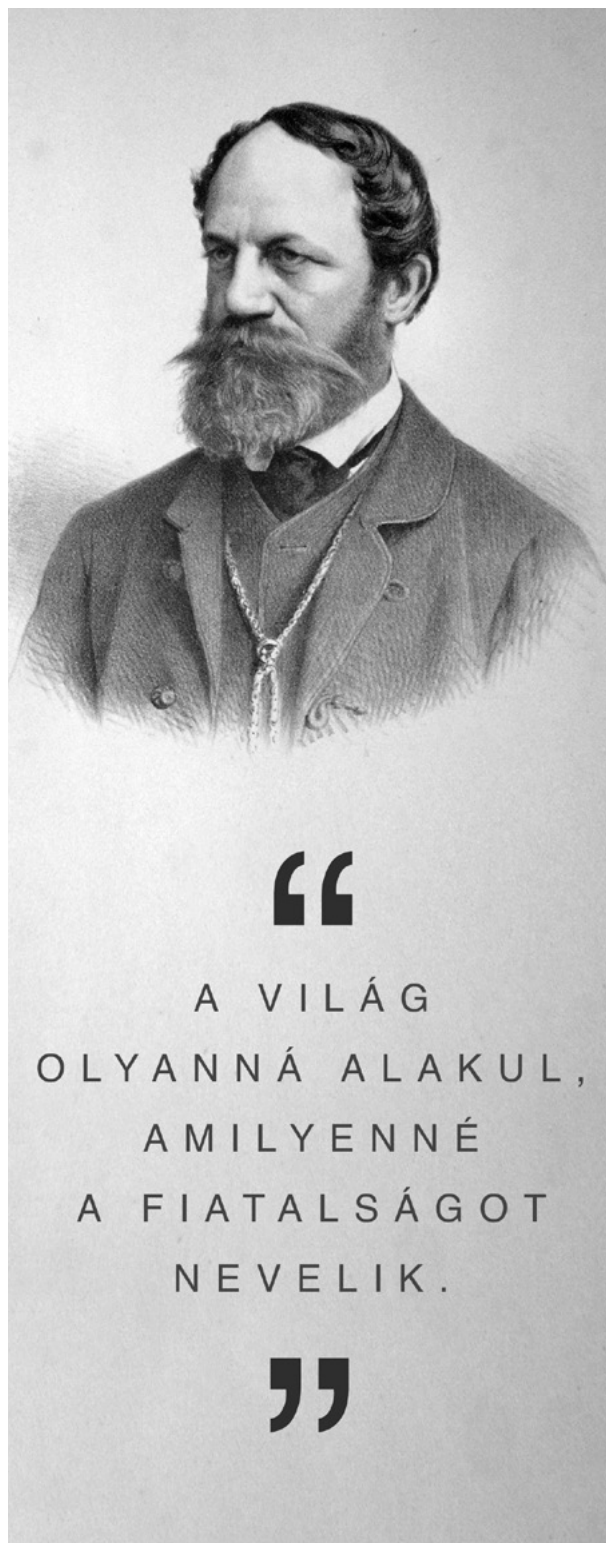
Jókai Mór életműve nem csupán irodalmi örökség, hanem egyben történelem is: művei hű lenyomatai a reformkornak, az 1848-49-es forradalomnak és szabadságharcnak, valamint a kiegyezés utáni Magyarországnak. Írásaiban a hazaszeretet, a hősiesség és az erkölcsi tartás eszméi keverednek a romantikus kalandokkal, a fantasztikummal és a társadalmi kérdésekkel.

Legismertebb regényei – Az arany ember, A kőszívű ember fiai, Egy magyar nábob, Fekete gyémántok – ma is olvasók ezreit ragadják magukkal. Hősei nem csupán kitalált alakok, hanem koruk valódi személyiségeinek lenyomatai, akik a magyar történelem viharáiban helytállnak, küzdenek és remélnek.

Jókai egyik legnagyobb erénye az volt, hogy egyszerre tudott szórakoztató és tanító lenni. Olvasóit nemcsak lebilincselte, hanem műveltséget is adott nekik. Műveiben természettudományos, történelmi, földrajzi ismeretek keverednek a kalandokkal, szerelmi történetekkel és társadalomkritikával.

Jókai Mór ma is élő klasszikus. Regényei megunhatatlanok, műveit újabb és újabb generációk fedezik fel maguknak. Születésének 200. évfordulója kiváló alkalom arra, hogy újra kézbe vegyük könyveit, és felfedezzük azt a varázslatos világot, amelyet teremtett. Ahogyan ő maga írta: „A világ csak addig halad, amíg vannak benne, akik álmodni tudnak.”

Jókai Mór álmodott – és nekünk, az utókornak, megmutatta, hogy az álmainkat valódi tettekké is lehet formálni. Születésének 200. évfordulóját a Kulturális és Innovációs Minisztérium kezdeményezésére emlékévként hirdették meg. 2025-ben országos és vármegyei események, programok hivatottak bemutatni az író munkásságát, amely ma is meghatározó része kulturális örökségünknek.

Jókai 200: Alkotásokban él tovább az író öröksége

A Nemzeti Művelődési Intézet székházában, 2025. március 14-én valósult meg az „ASzakkör” Program keretében készült alkotások díjátadója és a kiállítás ünnepélyes megnyitója. Az esemény tisztelgés volt a 200 éve született Jókai Mór előtt, akinek gazdag szimbolikája és történetei továbbra is inspirálják és alkotásra ösztönzik a közösségeket.

Az alkotópályázatra közel 150 pályamunka érkezett, amelyek a Kárpát-medence különböző szakköreinek kreativitását és elhivatottságát tükrözik. Az alkotók Jókai Mór regényeinek világát, szimbolikáját, hőseit értelmezték újra, saját stílusukban megjelenítve a klasszikus művek kortárs vonatkozásait.

A díjátadón a zsűri által kiválasztott legkiemelkedőbb pályaművek alkotói vehettek át elismerést. A kiállítás bemutatta a Jókai-életmű modern és kreatív interpretációit, megidézve az író regényeinek színes világát, ikonikus karaktereit és örökérvényű gondolatait.

A rendezvényen elhangzott beszédek és műsorok jól tükrözték azt a közösségi erőt, amely képes áthidalni a távolságokat és összekapcsolni az embereket a kultúra által. A szervezők hálójukat fejezték ki minden alkotónak, szakkörvezetőnek és közösségnek, akik részt vettek ebben az inspiráló kezdeményezésben.

Jókai ízei a Gasztrobuszban

Az idei év különlegessége, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet Gasztrobusza is csatlakozik a Jókai Napokhoz, és változó helyszíneken kínálja fel Jókai kedvenc ételét, a híres Jókai-bablevest.

A különleges fogás Prohászka Béla Venesz-díjas mester-szakács irányításával, hagyományos recept alapján készül el, amely nemcsak a gasztronómia szerelmeseinek nyújt élményt, de méltó módon kapcsolódik az irodalmi örökséghez is. A menüben helyet kap egy másik klaszszikus is: a Jókai által kedvelt bukta, amely méltó zárása lehet ennek az ízekkel teli irodalmi utazásnak.

A Gasztrobusz jelenléte túlmutat a pusztai ételkínálaton: az esemény célja, hogy életre keltse a magyar kultúra és értékek ízeit, és közösségi élménnyé formálja a hagyományokat. A főzés mellett hungarikum játékok is várják

a látogatókat, így a program a család minden tagjának tartogat izgalmas pillanatokat.

Az irodalom, a közösség és az ízek találkozása idén is maradandó élményt ígér – a Gasztrobusz pedig méltó módon járul hozzá ahhoz, hogy Jókai öröksége ne csak olvasmányként, hanem élő hagyományként is tovább éljen.

A 2025-ös Jókai-émlékév keretében különleges gasztronómiai utazásra hívunk mindenkit, ahol irodalom és főzés találkozik egy tányérban – középpontban Jókai Mór kedvenc étele, a legendás bableves. A Gasztrobusz egész évben járja majd az országot, és mindenhol lehetőséget ad arra, hogy a résztvevők testközelből ismerjék meg a magyar konyha értékeit – mindenki számára elérhető módon.

Lezárult a jelentkezés a 2025. évi minőségfejlesztési pályázatokra

A Kulturális és Innovációs Minisztérium ebben az évben is kiírta a Minősített Községi Szintér Cím, a Minősített Közművelődési Intézmény Cím és a Közművelődési Minőség Díj pályázatát. A pályázat célja, hogy az intézmények és színterek a szervezeti adottságaik, illetve a biztosított közművelődési tevékenységeik vagy alapszolgáltatásaik által elért kiemelkedő teljesítményét elismerje. A jelentkezés feltételei változtak a korábbi évekhez képest. A feltételek között volt a színterek esetében a színterek helyes elnevezése a helyi közművelődési rendeletben, a rendelet elérhetősége az önkormányzati rendelettárban, az intézmények Alapító Okiratának vagy a cégjegyzékének elérhetősége a megfelelő felületeken. Emellett előírta, hogy a szervezetek legalább egy munkatársának rendelkezni kell a Közművelődési kiválóság modell képzés elvégzését igazoló tanúsítvánnyal, amit már a jelentkezéskor fel kellett csatolni a jelentkezési lap mellé. A szigorodó pályázati kiírás következménye lehet, hogy a jelentkezések száma elmaradt az elmúlt években tapasztaltakhoz képest.

A Szakmai Minősítő Testület 2025. április 7-én tartott ülésén egyenként tekintette át a jelentkezési lapokat és hozott határozatot a jelentkezések elfogadásáról. Közművelődési Minőség Díjra 1, Minősített Közművelődési Intézmény Címre 11 intézmény, Minősített Községi Szintér Címre 2 közösségi szintér esetében.

A jelentkezők Bács-Kiskun, Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád-Csanád, Győr-Moson-Sopron, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Pest, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna, Vas és Zala vármegyét képviselik. Van köztük nagy tapasztalattal rendelkező, többszörös címbirtokos intézmény és olyanok is, amelyek most először szeretnének pályázni. A színterek között pedig van olyan jelentkező, akinek a tavalyi évben elutasították a pályázatát, de az idén újra szeretne pályázni.

A szervezetek számára a szokott módon online felkészítőt is tartott a Nemzeti Művelődési Intézet Minőségfejlesztési Központja, ahol számos jó tanáccsal vértették fel őket és ahol a kérdéseiket is feltehették.

TEHETSÉGPALETTA PROGRAM

KATEGÓRIÁK:

BÁBJÁTÉK ESSZÉ- ÉS NOVELLA ÍRÁSA FILMMŰVÉSZET
FOTÓMŰVÉSZET FÚVÓSZENEKAROK KÉPZŐMŰVÉSZET
KÓRUSOK MODERN TÁNC NÉPDALKÖRÖK
SZÍNJÁT SZÁS VERS- ÉS PRÓZAMONDÁS
VEGYES
(előzőek bármelyikének ötvözése)

Nemzeti Művelődési Intézet

TehetségPaletta Program – Amatőr művészeti találkozók a Kárpát-medencében

A Kárpát-medencei TehetségPaletta Program felhívásra több mint 2000 közösség és egyéni alkotó jelentkezett, akik az amatőr művészet különböző területein tevékenykednek. A program célja, hogy támogatást nyújtson a közösségek és alkotók művészeti fejlődéséhez, valamint lehetőséget biztosítson számukra a nyilvános bemutatkozásra.

A beérkezett jelentkezések alapján a legnépszerűbb művészeti kategóriák a képzőművészet, a népdalkörök, valamint a vers- és prózamondás voltak. Ugyanakkor minden meghirdetett kategóriában elegendő számú jelentkező gyűlt össze ahhoz, hogy megvalósulhassanak a vármegyei és határon túli területi bemutatók.

A korosztályi megoszlás szerint a jelentkezők legnagyobb csoportját a 30 év feletti felnőttek alkotják, akik a résztvevők 41%-át teszik ki. Őket követi a 14 év alatti gyermekek korcsoportja 26%-kal, de ifjúsági és vegyes korosztályú csoportok is szép számban képviseltették magukat.

A 2025 április végétől június közepéig lezajlott bemutatók során 55 helyszínen mintegy 1200 közösség, közel 9000 fővel vett részt a program eseményein. A jelenleg is zajló online mentorálások, a hamarosan induló szakmai táborok, valamint az őszy folyamán induló műhelymunkákkal is kiegészülő személyes vármegyei találkozók értékes lehetőséget kínáltak a tapasztalatcserére, a közösségi élményre és a szakmai fejlődésre.

A területi bemutatók zárásaként a mentorok – a művészeti kategóriák sajátosságait figyelembe véve – javaslatot tettek arra, hogy kategóriánként egy-két kiemelkedő egyéni alkotó vagy csoport meghívást kapjon a program záróalkalmát jelentő Kárpát-medencei Összművészeti Fesztiválra. A kiválasztás során nem versenyszempontok érvényesültek: a mentorok az alkotás/előadás egyediségét, sokféleségét vették figyelembe. A Fesztivál célja, hogy a magyar amatőr művészet sokszínű palettáját tárja a közönség elé.

Teleki Emlékplakettel ismerték el a Nemzeti Művelődési Intézet munkáját

A Teleki Magyar Ház 2025. május 18-án tartott ünnepségen a Teleki Emlékplakett aranyfokozatát adományozta a Nemzeti Művelődési Intézetnek, amelyet Nagy Edina ügyvezető vett át. Az elismerést az intézmény a közösségi művelődésért végzett áldozatos munkájáért, valamint a határon átnyúló szakmai együttműködésért kapta, különös tekintettel az „ASzakkör” program megvalósítására, amelynek egyik elkötelezett partnere a Teleki Magyar Ház volt a kezdetektől.

A program az elmúlt években több ezer közösség számára teremtett lehetőséget az értékteremtő szabadidős tevékenységre. A kezdeményezés nyomán számos értékes alkotás, élmény és közösségi kapcsolódás jött létre. Ezek a közös munka eredményei most méltó elismerésben részesültek.

A díjátadón Nagy Edina ügyvezető hangsúlyozta: „Ez az elismerés számunkra egyben megerősítés

és bátorítás is, hogy a helyi közösségek kulturális élete, a hagyományok ápolása, a közösségi cselekvés erősítése továbbra is közös felelősségünk. Hiszem, hogy ez az elismerés mindenekelőtt azoké, akik helyben, a közösségek szívében, a mindennapok csendes, ám kitartó munkájában teremtenek teret és lehetőséget a kulturális élet gazdagítására, a hagyományaink megélésére, továbbadására, a közös alkotás élményére.”

A Teleki Emlékplakett számunkra nemcsak megtiszteltetés, hanem megerősítés is abban, hogy a közösségi művelődés, az együttműködés és a határokon is átívelő értékteremtés a jövőnk egyik legfontosabb alapja.

Ezúton is köszönjük a megtisztelő díjat a Teleki Magyar Háznak, és szívből gratulálunk minden közreműködőnek! Bízunk benne, hogy az együttműködés a jövőben is számos szép és értékes közös kezdeményezést hoz majd.

Sikeres évadot zárt az „ASzakkör” Mintaprogram a szakképzésben

Ünnepélyes keretek között zárult le az ASzakkör Mintaprogram 2024/2025-ös évada a BSZC Vásárhelyi Pál Technikum és Kollégium Dísztermében 2025. június 5-én. Az esemény nemcsak a diákok kézműves alkotásait mutatta be, hanem azt az értékteremtő közösségi munkát is, amely az elmúlt tanév során a program mentén kibontakozott.

A rendezvényen Mucsi Balázs, a Békéscsabai Szakképzési Centrum főigazgatója, Nagy Edina a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője, valamint Herczeg Tamás országgyűlési képviselő mondott köszöntőt. A program sikerességét jól mutatja, hogy az év során több mint 555 diák kapcsolódott be a foglalkozásokba 8 intézményből, 20 különböző szakágban.

Az „ASzakkör” nem csupán kézműves foglalkozások sorozata, hanem egy innovatív szemléletű nevelési program, amely a hagyományos mesterségek értékeit

ötvözi a korszerű pedagógiai módszerekkel. A projekt során a diákok nemcsak új technikákat ismerhettek meg, hanem fejlődhettek önismeretükben, kézügyességükben és együttműködési készségükben is.

A Békéscsabai Szakképzési Centrum élen jár abban, hogy a tanulók számára ne csak szakmai, hanem kulturális és közösségi élményeket is biztosítson. Az ASzakkör program ennek ékes példája, amely hozzájárul ahhoz, hogy a szakképzésben tanulók magabiztosabbá váljanak, megtapasztalják az alkotás örömét, és erősebb kötődést alakítsanak ki saját közösségükhöz.

A kiállított alkotások mögött nemcsak technikai tudás, hanem valódi történetek és személyes fejlődések húzódnak meg. A Vásárhelyi Pál Technikum ezzel a rendezvénnyel is bizonyította, hogy képes valódi értéket közvetíteni a fiatal generációk felé – a múlt tiszteletén, a jelen kreativitásán és a jövő iránti felelősségen keresztül.

Erőhívás és erőadás

JEL-KÉPZŐ

MAKOLDI SÁNDOR magyar festő (1945-2017) címmel megnyílt Makoldi Sándor jubileumi tárlata a Pesti Vigadóban.

„Én nem magyarországi, hanem magyar festő akarok lenni...”

A nyolcvan esztendeje született Makoldi Sándor alkotói hitvallását és működését e saját maga által választott vezérgondolat fejezi ki leghívebben. A július 5-én szombaton megnyílt impozáns kiállítás a Vigadó 6. emeleti tágas, fényes tereiben számos meglepetéssel szolgált a megnyitóra összesereglett nagyszámú közönségnek.

Az óriási képméret, a hatalmas színintenzitás, a tobzódó alkotói energia a mester nagy példaképét, Csontváryt idézi, de a kiállítási anyag válogatása során döntően

a népművészet hatását hangsúlyozta a tárlat rendezője, Makoldi Sándorné. A magyar képi anyanyelven megszólaló festmények mellett az ihlető forrásokat képviselő népművészeti tárgyak és a Makoldi Sándor által „újraírt” kortárs népművészeti alkotások is helyet kaptak a két nagyméretű térben a mester két gyermeke, Makoldi Gizella textilképeivel és Makoldi Sándor Gyula szobraival egyetemben. Ez nem véletlen, hiszen a tárlat egyik kezdeményezője éppen a Magyar Művészeti Akadémia Népművészeti tagozata volt, élén Kékedi Lászlóval és a tárlat kurátorával, Vetró Mihály akadémikussal.

Závogyán Magdolna, a Kulturális és Innovációs Minisztérium kultúráért felelős államtitkára köszöntőjében a mester művészetének anyagvilágon túlmutató, transzcendentális erejét emelte ki, Pap Gábor MMA életműdíjas művészettörténész a népművészetből táplálkozó alkotói törekvések történelmi ívét rajzolta meg a Gödöllői Művészteleptől a Hódmezővásárhelyi Művésztelepen át a hetvenes évek ezirányú törekvéseiig, melyek nagy seregszemléje a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen Pap

Gábor által megrendezett korszakos jelentőségű kiállítás volt 1977-ben, Népművészet – kortárs művészet. Utak a népművészetből címmel. A Makoldi-életmű igen fontos képsorozatával, az Erőhívással kapcsolatban így fogalmazott: az ő művészetében nem csupán erőhívásról, hanem folyamatos erőadásról beszélhetünk.

Gyöngy Péter, a Nemzeti Művelődési Intézet Makoldi Sándor Központjának vezetője az intézet gondozásában megjelent vaskos katalógus felmutatásával jelentette be, hogy a kötet immár megvásárolható, a kiállítás helyszínén, a földszinti Vigadó Pontban és az NMI webshopjában egyaránt (<https://webshop.nmi.hu/product/3706>).

A kiállítás augusztus 31-ig tart nyitva, ez idő alatt számos kísérőrendezvényvel várják az érdeklődőket, a Makoldi Sándor által megálmodott és megfestett vókonya-pusztai pásztor-szentélyt bemutató film vetítésétől a szerves

vizuális nevelés lehetőségeit feltáró „minikonferenciáig”. A rendezvényekre külön meghívó készül, melyeket megosztunk közösségi médiafelületeinken.

A Vigadó alagsori galériájában nyílt meg Galánfi András Kossuth-díjas fafaragó, előadóművész, a Népművészet Mestere, az MMA rendes tagja és Galánfiné Schmidt Teréz Életfa-díjas szövő, textilművész a népművészet mestere közös életmű-kiállítása: a két tárlat egymás hatását erősítve vall népművészetünk kifogyhatatlan teremtőerejéről.

Makoldi Sándor kiállítása a Makoldi család, a Magyar Művészeti Akadémia, az MMA Népművészeti tagozata, a Nemzeti Művelődési Intézet és annak Makoldi Sándor Központja együttműködésével, a Hagyományos Mesterségek Oktatásáért Alapítvány rendezésében valósult meg.

Nemzeti
Művelődési
Intézet

Kövess online felületeinken!